

ב:

<div></div>	<div>עין משפט<div>גר מצוה</div></div>
<p></p>	
<p>ז א מיו"ס"ו מהלכות עבדים הלכה ז סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף כג:</p>	
<p>ח ב מיו"ס"ב מהלכות אשות הלכה כו פ"ב מהלכות נישואין גירושין הלכה טו פס"ט מהלכות מירה הלכה ג ג טוש"ע אה"ע סימן קכא סעיף ו וח"מ סימן נה סעיף יח והל"ח</p>	
<p>ט ג מיו"ס"ב מהלכות חגיגה הלכה א סמג עשין רכז:</p>	
<p>י ד מיו"סש הלכה ד סמג שס:</p>	

רבינו חננאל

ראמרין (לאתרי מאי) לאתרי סומא באחת מעיניו שחיב בראייה ודלא כיוחנן בן דהבאי שהיה פטור ואסיקנא לעולם לאתרי חציו עבר וחציו בן חורין שחיב ומתני' כמשנה אחרונה דתנן כופין את רבו ועושהו בן חורין וחזרו ב"ה להורות כדברי בית שמיא דביון דוראי לשחרור קאי אע"פ שעדיין לא נשתתרו חייב בראייה: ירושלמי מותיתין בראיית קרבן אבל בראיית פנים אפילו קטן אביו חייב להעלותו שנאמר הקהל את העם האנשים והנשים והטף. וסיפא דקתינן עבדים שאינן משוחררין לגמרי פטורין כמשנה ראשונה היא שנויה. דרש ר' אלעזר בן עזריה אנשים באין ללמד ונשים באות לשמוע וטף ליתן שכר למביאיהן. חזון מחרש אחינן לאוקומא בחרש שאינו לא שומע ולא מדבר הא החרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב. וא' תנינא להא דתנו רבנן חרש מדבר ואינו שומע והו חרש שומע ואינו מדבר והו אלם זה זה הרי הן כפקחין לכל דבריהם. ואקשין אינו והתניא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה ואתא רבינא ותרצה ואמר חסורי מחסרה והכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה

תקנתם את רבו.
במה שהיה לו מעיקרה יש לו עכשיו זהו העבדות ואת עצמו לא תקנתם שאינו יכול לישא אשה ואי משום עבדות הא לא איכפת ליה כלל כיון דמעיקרה היה כולו לרצ ועכשיו בזימו לעצמו והר"ר משולם גריס תקנתם את עצמו ואת רצו לא תקנתם כלל שגם הרצ מפסיד הוולדות:

לִישָׁא שפחה אינו יבול.
ולמכור עצמו לא מצי כדי לישא שפחה דהא גר אינו נמכר בעבד עברי דבעינן ושב אל משפחתו (ויקרא כה) וליכא כדאימא בזאיהו נשך (ב"מ דף ע"א). ועוד מאחר דלא קיים פריה ורביה ביהדות לא נסצינן ליה כנענית לזד חירות שבו ודכוותיה מצינו בפ"ק דקדושין (דף כ.) אין לו אשה וזנים אין רצו מוסר לו שפחה כנענית ואי"ת ישא בת מינו ליתי זד חירות ולישתמיש זלד חירות וזד עבדות זלד עבדות דומיא דפרידה שזבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה צפרק אותו ואת בנו (חולין דף עט.) וי"ל דהתם לא קפיד קרא אלא ככלאים דתרי מינים והא ליכא אצל הכא אמאן קפיד קרא אצל חירות דלא לישתמיש זד חירות בעבדות והא אימא ומטעם דשרי הרצעה שרי גס לרכוז על הפרידה ובתוספתא דמסכת כלאים (פ"ה וירושלמי פ"ח) תניא אמר רבי איסי בן יהודה אסור לרכוז על הפרידה מקי"ו ומה במקום שמותר ללבוש שתי חלוקין אסור במעורבותו מקום שאסור לנהוג שני מינים אינו דין שאסור במעורבותו אמרו ליה והא כתיב ו⁠(ש)⁠ והרכבסת את שלמה בני על הפרדה (מלכים א' א') אמר להם אין למדים תורה מן ו⁠(ה)⁠ התקועה א"ל והא כתיב ו⁠(ז)⁠ ויעש הישר בעיני ה' ו⁠(ח)⁠:

לִישָׁא שפחה אינו יבול.וממורת לא ישא אע"ג דעבד מותר בממורת לפי שקדש ועומד דתמן פרק האומר (קדושין דף קט.) יכולין ממזרים לטעהר כילד ממזר נושא שפחה וזד חירות שרי זה דתמן פרק עשרה יוחסין (שס) שחורוי וממזרי שרי לזא זה זה דהא י"ל דאין לנו לתקן כדי להרבות ממזרים בעולם ועוד כיון דתפסי זה קדושין אחי זד עבדות ומשתמש בזאשת איש ונתינה נמי לא ישא דאע"ג דממזרת ונתינה ושחורוי מותרין לזא זה זה דהא הוה התפסת קדושין ואחי זד עבדות ומשתמש בזאשת איש אי נמי נתינה אסור זלד עבדות דלאו קדש ועומד הוה אע"ג דמותר בממורת משום דלא מקרי קהל מוחר זבלאו דלא יהיה קדש (דברים כג) ואי"ת וליתי עשה [דלשנת ילדה] ולירחי לאו דלא יהיה קדש וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה אי נמי דלא אחי עשה ודחי לא תעשה אלא כגון מילה

בזרעת דבעידנא דמעקר לאו מקיים עשה אצל הכא משעת הערלה עובר ליה זבלאו ועשה ליכא עד גמר ביאה:
לא תהו בראה.
האי עשה אליס טפי מפרו ורצו כדאמר בזמגילה צפרק בתרא (דף כז.) מוכר אדם ס"מ לישא אשה וללמוד תורה ומייתי לא תהו בראה אצל י"מ משום דעבד לא מיפקיד אפריה ורביה דאמר ו⁠(פ"א)⁠ עבד מהו שישא אשה בזמעד אמר להון ששמעינן מן הדין מנתנימין יבטל ויהלא לא נצרא העולם אלא בשביל פריה ורביה ואמר שמעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שהוא מזווה על פריה ורביה לא ישא אשה בזמעד ו⁠(ה)⁠ ועוד לישנא דנקט הכא והלא לא נצרא העולם אלא בשביל פריה ורביה משמע דאתרווייהו קאי והא דאמרין לא קיים פריה ורביה היינו מטעם דבעינן ורעו מיוחס אחריו ואפילו ישראל שיש לו בן מן השפחה אינו קרוי ו⁠(ז)⁠ אחריו ועוד פרו ורצו אכולהו בני נח כתיב אף לנכנען:
ברפין את רבו.
אפילו לשמואל דאמר (גיטין דף נח.) המפקיר עבדו יוצא לחירות ואי"ג גט שחרור הכא דעבא ליה עבדו ליה לעשות שחרור גמור ואע"ג דאמרין (בבבס דף מו:) המשחרר עבדו עובר בעשה ניחא לן דליעבד הרב איסורא זוטא ולא ליעבד העבד איסורא רבה כדאמר בעירובין צפ' בכל מערבין (דף לז: ושם) ולא דמי לההיא דריש שבת (דף ד. ושם) וכי אמרינן לו לאדם עמוד וטאטא בשביל שזכה חצירך דהתם פושע דבצר הוי שלא היה לו לאפות הפת תדע דשרינן ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם) להקריב לכהן אחר תמיד של צין הערצים כפרת חצירו כדי שיאכל קרבן פסח לערב אע"ג דאיכא עשה דהשלמה ו⁠(ז)⁠:

נשים ועבדים.
לא שיך ללקשויי אמאי תני נשים לשון רבים ותנא קטן ו⁠(ח)⁠ חרש לשון יחיד כדדייק צפרק קמא דנדה (דף ט.) גבי קטנות והכא תנא אשה דהכא תרי ענייני ולא דמי חד לאידך דחרש ושטעה פטור מכל המצות כדאמר לקמן וקטן לא ידעינן דפטור מקרא רק מקי"ו דנשים פטורות דכתיב וזוכך טפלים לא כל שכן דהכי דייקין צפרק קמא דקדושין (דף לז: ושם) טפלים חייבין נשים לא כל שכן:

ומי שאינו יבול אֶעֱזֹות ברגליו.
פרש"י מירושלים לעזרה ורבותא נקט דלא מיבעיא מעירו דלא מצי סליק לעזרה וה"ה נמי אם הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים דפטור כדמשמע בגמרא עד הכא מאן אייתי: **חרש דומיא דשוטה** וקמן. בזמגילה פ"צ (דף יט:) הכל כשרין לקרוא את המגילה חזן מחרש שטטה וקטן כו' לא דייק הכי דהתם ע"כ במדבר קיימין מדקרא את המגילה ותרמנה לא הוה מפיק אחרים וכן בחולין (דף ג.) חזן מחרש שטטה וקטן שמה יקללו את שחיתמן לא דייק הכי דהתם הטעם תלוי בזיון שיוכל לאמן את ידו לשחות: **המדבר ואינו שומע** זהו חרש. בז"ר מפיק ליה אינו מדבר ואינו שומע דכתיב מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש (שמות ד) מי [שם] פה קאי לתרוייהו:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

תקנתם את רבו.
במה שהיה לו מעיקרה יש לו עכשיו זהו העבדות ואת עצמו לא תקנתם שאינו יכול לישא אשה ואי משום עבדות הא לא איכפת ליה כלל כיון דמעיקרה היה כולו לרצ ועכשיו בזימו לעצמו והר"ר משולם גריס תקנתם את עצמו ואת רצו לא תקנתם כלל שגם הרצ מפסיד הוולדות:

לִישָׁא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול
ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר ו⁠(א)⁠ לא תהו בראה לשבת יצרה ו⁠(ב)⁠ אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמיאי: חוין מחרש שוטה וקמן כו': קתני חרש דומיא דשוטה וקמן מה שוטה וקמן ו⁠(ג)⁠ דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה הוא וקא משמע לן כדתנן ו⁠(ד)⁠ חרש שדיברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר הא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב תנינא להא דתנו רבנן ו⁠(ה)⁠ המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם יזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב ו⁠(ו)⁠ ואני בחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואיבעית אימא כדאמרי אינשי אישחקיל מילוליה: מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב: והתניא ו⁠(ז)⁠ מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור אמר רבינא ואיתוימא רבא חסורי מחסרה והכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה חוין מחרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר שפטור מן הראייה ואע"פ

שפטור מן הראייה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושומה וקמן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוין מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

שפטור מן הראייה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושומה וקמן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוין מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

נשים ועבדים.
לא שיך ללקשויי אמאי תני נשים לשון רבים ותנא קטן ו⁠(ח)⁠ חרש לשון יחיד כדדייק צפרק קמא דנדה (דף ט.) גבי קטנות והכא תנא אשה דהכא תרי ענייני ולא דמי חד לאידך דחרש ושטעה פטור מכל המצות כדאמר לקמן וקטן לא ידעינן דפטור מקרא רק מקי"ו דנשים פטורות דכתיב וזוכך טפלים לא כל שכן דהכי דייקין צפרק קמא דקדושין (דף לז: ושם) טפלים חייבין נשים לא כל שכן:

ומי שאינו יבול אֶעֱזֹות ברגליו.
פרש"י מירושלים לעזרה ורבותא נקט דלא מיבעיא מעירו דלא מצי סליק לעזרה וה"ה נמי אם הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים דפטור כדמשמע בגמרא עד הכא מאן אייתי: **חרש דומיא דשוטה** וקמן. בזמגילה פ"צ (דף יט:) הכל כשרין לקרוא את המגילה חזן מחרש שטטה וקטן כו' לא דייק הכי דהתם ע"כ במדבר קיימין מדקרא את המגילה ותרמנה לא הוה מפיק אחרים וכן בחולין (דף ג.) חזן מחרש שטטה וקטן שמה יקללו את שחיתמן לא דייק הכי דהתם הטעם תלוי בזיון שיוכל לאמן את ידו לשחות: **המדבר ואינו שומע** זהו חרש. בז"ר מפיק ליה אינו מדבר ואינו שומע דכתיב מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש (שמות ד) מי [שם] פה קאי לתרוייהו:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

תקנתם את רבו.
במה שהיה לו מעיקרה יש לו עכשיו זהו העבדות ואת עצמו לא תקנתם שאינו יכול לישא אשה ואי משום עבדות הא לא איכפת ליה כלל כיון דמעיקרה היה כולו לרצ ועכשיו בזימו לעצמו והר"ר משולם גריס תקנתם את עצמו ואת רצו לא תקנתם כלל שגם הרצ מפסיד הוולדות:
לִישָׁא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול
ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר ו⁠(א)⁠ לא תהו בראה לשבת יצרה ו⁠(ב)⁠ אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמיאי: חוין מחרש שוטה וקמן כו': קתני חרש דומיא דשוטה וקמן מה שוטה וקמן ו⁠(ג)⁠ דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה הוא וקא משמע לן כדתנן ו⁠(ד)⁠ חרש שדיברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר הא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב תנינא להא דתנו רבנן ו⁠(ה)⁠ המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם יזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב ו⁠(ו)⁠ ואני בחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואיבעית אימא כדאמרי אינשי אישחקיל מילוליה: מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב: והתניא ו⁠(ז)⁠ מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור אמר רבינא ואיתוימא רבא חסורי מחסרה והכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה חוין מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

שפטור מן הראייה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושומה וקמן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוין מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

שפטור מן הראייה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושומה וקמן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוין מחרש המדבר ואינו שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

נשים ועבדים.
לא שיך ללקשויי אמאי תני נשים לשון רבים ותנא קטן ו⁠(ח)⁠ חרש לשון יחיד כדדייק צפרק קמא דנדה (דף ט.) גבי קטנות והכא תנא אשה דהכא תרי ענייני ולא דמי חד לאידך דחרש ושטעה פטור מכל המצות כדאמר לקמן וקטן לא ידעינן דפטור מקרא רק מקי"ו דנשים פטורות דכתיב וזוכך טפלים לא כל שכן דהכי דייקין צפרק קמא דקדושין (דף לז: ושם) טפלים חייבין נשים לא כל שכן:

ומי שאינו יבול אֶעֱזֹות ברגליו.
פרש"י מירושלים לעזרה ורבותא נקט דלא מיבעיא מעירו דלא מצי סליק לעזרה וה"ה נמי אם הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים דפטור כדמשמע בגמרא עד הכא מאן אייתי: **חרש דומיא דשוטה** וקמן. בזמגילה פ"צ (דף יט:) הכל כשרין לקרוא את המגילה חזן מחרש שטטה וקטן כו' לא דייק הכי דהתם ע"כ במדבר קיימין מדקרא את המגילה ותרמנה לא הוה מפיק אחרים וכן בחולין (דף ג.) חזן מחרש שטטה וקטן שמה יקללו את שחיתמן לא דייק הכי דהתם הטעם תלוי בזיון שיוכל לאמן את ידו לשחות: **המדבר ואינו שומע** זהו חרש. בז"ר מפיק ליה אינו מדבר ואינו שומע דכתיב מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש (שמות ד) מי [שם] פה קאי לתרוייהו:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות וההיא דלקמן (דף ו:) דאמר יש צשמחה שאין צשתיהן שנוהגת בזאנשים ובנשים מה שאין כן צשתיהן ולא קחשיב חרש מדבר ואינו שומע דהתם בחגיגה נמי מחייב ולא בעי למיתני יש צשתיהן שאין צאחת כגון חרש מדבר ואינו שומע דלא נחית למיתני הך כללל רק מה שצאחת שאין צשתים והכא כי קאמר דמחייב צשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי אלא שמחה נקט דנשים חייבות וחרש שטטה וקטן פטירי וכי תנינן לעיל זה זה כפיקחין לכל דבריהן להתחייב צשמחה ובחגיגה קאמר:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קתני נשים דמחייבי צשמחה בתר הכי לא חש

מסורת הש"ס

(א) [בע"י הגי' קמיה], (ב) [נמחות סג.], (ג) [למקנן ד. יצמות קב. ערסין יט.], (ד) [סוכה מט.], (ה) שבת כב., (ו) מביאתא פ' בא פ"י נוו' ואדריג' פקדי יח [תוספתא סוטה פ"ו], (ז) ונטי מרי"ט סוף פ"ג דלכות], (ח) גריות כח., (ט) גריות ו.י. (י) [פי' צויר אחד בעולם כלומר דבר היסר שאין כמותו. ערוך בשם רב האי בערך אמר], (י"א) [דברים טז.], (יב) [שמות כג.], (יג) [נטי"ע תוספות בספרות ו. ד"ה רועב], (יד) [נפותה ג.], (טו) [כ"ה] נמסתת סופרים פ"ח הלכה יא.

הנהגות הב"ה

(א) גמ' אמר מר וטרבא קרי ביה למען יִלְמְדוּ וכו' למען יִלְמְדוּ הוּא דלא ס"ד למען יִלְמְדוּ: (ב) תוב' ד"ה גמר רחמי וכו' ולמקנן דמריבין. י"ב וק"י דהא אנטרין כל דלא תימא נשים פטורין טפלים לכ"ש וי"ל דה"ס ה"א ח' ללא וק"י מהקשל ספיר משמע אף קטן שאלו הגיע לחטך כדקאמר יתמן שכן למחליסה ויכין דלות ריבוא דכל איתרע ק"י וספיר וילף מהקשל אף גלל הגיע לחטך שכתבו התוספות ולקמן דמריבין קטן שהגיע לחטך דמחמיא וכל אלא גמרינן מהקשל אף גלל הגיע לחטך כיון דאיתרע ליה ק"י ואסא מיליט' התם אסמכתא בעגלות הו'א דמסיק ומחא ק"י נמי פטור גלל הגיע לחטך וממיה התום וכו' פירין לקמן דף ד' קודם דרעק מתיירין אסמכתא דרעק הו'א הוה מני לאקשויי למען מהקשל אף גלל הגיע לחטך: (ג) ד"ה אלא וכו' לא מני מפיק בלאר ליגמר מהקשל אף גלל הגיע לחטך: (ד) ד"ה אלא וכו' לא מני מפיק בלאר למען ישמעו דלא: (ה) בא"ד וגם איצטריך למען ישמעו כדאמרינן לקמן: (ו) ד"ה קמן: (ז) ד"ה חרס וכו' ואפי' כמות אחד לכל אחד וכו' וי' ויסי ואמר אפי' און אחת לכל אחד: (ח) ד"ה מפעמים וכו' הה"א מדאמכביה רגלים:

גליון הש"ס

תוספות ד"ה חרש וכו' און לכל אחד ואחד. עיין יומא דף לו ע"א וביבמות דף קא ע"ב תוספות ד"ה ש"מ: ד"ה בפעמים נפקא וכו' דמפעמים נפקא. עיין תוס' ד"ה דף ה' ע"א ד"ה שלמי פסח:

מוסף רש"י

פרט לבעלי קבין. מי שמתקן רגלו צפיקן ראשון סמוך לשוקו וזווקן קב מקבל כמתיקן וטמן שוקו לחוכה וקורין אשקניגיא, שפטור מן הראיה, דליון לו רגל (ורבינו יט.). מה יפו פעמיק בנעלים. בעגליה רגלים (וטובה טס.). שהיה תחילה לגריום. נמנע נטו להגמיר (שם). האמרת. לשון חסידות ושמח, כמו יתאמרו כל פועלי און (ברכות ו.).

חייב צשמחה. לשמות צחג דכתיב ושמחת צחגך (דברים טו) ואמרינן לקמן (דף ט.) דשמחה צשלמים לאכול את הצצר וילפינן לה (פסחים דף קט.) מוחצתה שלמים ואכלתה שם ושמחת^ט. ולקמן פריך מ"ש לענין ראייה דפטור ולענין שמחה דמחייב: **ושאינו לא שומע ולא מדבר**. היינו חרש דמתינתין ססמכו לשוטה וקטן: **ראייה מהקשל**. דכתיב צפרשת הקהל צדוא כל ישראל לראות וגו'. ופרשת הקהל המלך היה קורא משנה תורה בעזרה בכל מונאלי שמטה דכתיב מקץ שבע שנים צמועד שנת השמטה וגו' (דברים לא): **פרט לשומע ואינו מדבר**. השתא משמע שאין זה ראוי ללמוד: **הנלמא**. משניות: **למען ילמדו**. ואין זה ראוי ללמד אחרים: **רב אחי אמר ודאי למען ילמדו**. כלומר בלאו קושיא דהנך תרי אילמי ליכא לאוקמי לדרשה דתנא דמעייט מהכא שומע ואינו מדבר אלא מלמען ילמדו: **דאי סלקא דעמך מלמען ילמדו**. הו'א דמשמע ליה אלמא סקירא ליה למנא דכיון דלא מישמעיי לא גמיר לנפשיה: **וכיון דלא שמע**. און סהדי דלא גמיר. וכיון דתנן למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ואון סהדי דטעמא משום דלא גמיר הו'א שלא יבין כל מה שאומרים לפניו למה לי למחדר תו למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר כיון דסקירא ליה דמאן דלא משמעיי נמי לא גמיר מלמען ישמעו ממעט ליה אלא ודאי סקירא ליה דמאן דלא משמעיי נמי גמיר ולא מלמען ישמעו ממעט הלכך הדר ומעטיה מלמען ילמדו הלכך ודאי למען ילמדו הו'א דדרש: **פרט לנעלי קצין**. כשחתכו רגליהם נתנו קצ קטן צסוף שוקו ונותנים צו מוכין וסומך סוף שוקו עליו: **אלא רגלים**. אדם שיש לו רגלים: **פעמיק בנעלים**. אלמא צנעלי מנעלים שיכי פעמים וצראייה כתיב^ז שלש פעמים צננה יראה כל זכורך וגו': **שנקרא נדיב**. על שם שצנצו לבו להכיר צוראן: **נדיבי עמים**. הם הגרים המתנדבין מצין העמים לקבל עליהן עול מצות: **והצור רק**. משום דרבי תנחום אמרה נקט לה הכא גבי שמעתתא דרבי תנחום: **אכל נחשים ועקרבס יש צו**. לא היה ריק אלא ממים: **להקביל פניו**. יוס טוב היה שחייב אדם לכבד את רבו צהקבלת פנים כדאמרינן צמסכת ראש השנה (דף טז.) מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שצת (מלכים צ ד): **תלמידך אנו**. ואין לנו לדבר צפניך: **האמרת**. שצחת כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים דז) ישתצחו שדרכן ללחא: **חטיבה אחת**. שצח אחד שצח מיוחד לומר אין כמון לק צחרתון לאלוה: ואף

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

גמ' ר'איה ר'איה מהקחא. ונשים ליכא לחייבי דקא ממעטו ליה לקמן מזכורך וכן אמרינן לקמן הא למה לי קרא תיפוק לי דמוות עשה שהומן גרמא מהו דתימא יולף ר'איה מהקשל מה להלן נשים חייבות וטפלים לא מחייבין כמו צהקשל וליתן שכר למציאיהם

חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה מאי שנא לענין ראייה דפטידי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי לענין ראייה גמר ראייה ראייה ״מהקהל דכתיב י הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכתיב^ב בבא כל ישראל לראות והתם מגלן דכתיב י למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר למימרא דכי לא מושתעי לא גמר והא הנהו תרי אילמי דהוו בשבבותיה דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן גודגרא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילי וייתבי ^הקבייהו ומניידי ברישייהו ^וומרחשין שפוותיהו ובעי רבי רחמי עלייהו ואיתסו ואשתכח דהוו גמירי הלכתא וספרא וספרי וכולה הש"ס אמר מר וזוטרא קרי ביה למען ^וילמדו רב אחי אמר ודאי למען ילמדו הו'א דאי סלקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא משתעי לא גמר וכיון דלא שמע לא גמר ה'אי מלמען ישמעו נפקא אלא ודאי למען ילמדו הו'א אמר ר' תנחום יחרש באונו אחת פטור מן הראיה שנאמר ^בבאוניהם והאי באוניהם מבעי ליה באוניהם דכולהו ישראל ההוא מגנד כל ישראל נפקא אי מגנד כל ישראל הוה אמינא אע"ג דלא שמעי כתב רחמנא באוניהם והו'א דשמעי ההוא מלמען ישמעו נפקא אמר רבי תנחום יחיגר ברגלו אחת פטור מן הראיה שנאמר ^גרגלים והא רגלים מבעי ליה ^הפרט לבעלי קבין ההוא ימפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים אלא רגלים וכן הו'א אומר ^התרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ואומר ^ומה יפו פעמיק בת נדיב ^זדרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיק בנעלים בת נדיב כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר ^זנדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים אמר רב כהנא דרש ^חרב נתן בר מניומי משום ר' תנחום מאי דכתיב ^הוהבור רק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו ת"ר ^ומעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר ^ו(בן) חסמא שהלכו

באזנו אחת מהו א"ר יוסי רבי צון פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דמרי רבי יוסי ולבני אהרן תעשה דמרי כמות (שמות כח) רצנן אמרי שמי כמות לכל אחד רבי יוסי אמר אפילו כמות ^הלכל אחד ואחד הכי נמי רצנן אמרי צאוניהם שמי אונים לכל אחד ורבי יוסי אמר ^ואון לכל אחד ואחד: **אף ע"ג גב דלא שמעי**. מחמתשהן רחוקים דכל אס היו חרשין ממעטינן מנצוניהם: **מפעמים נפקא**. וכי אמרינן לקמן רגלים פרט לנעלי קצין אסמכתא בעגלמא הו'א דמפעמים נפקא וכי פריך צמלות חלילה (יצמות דף קג. ושם) וצערבין פרק האומר משקלי (דף יט. ושם) ורמיניה רגלים פרט לנעלי קצין ההיא ^אמדסמכיה רגלים קאמר ולא משום שהוא עיקר דרשה ^א: **תחילתא לגרים**. שנעטווה על המילה טפי מכל אותם שלפניו: **נשים דשמוע**. אמר צירושלמי דלא כן עואי ^ודלמר חייב אדם ללמד לבתו תורה. ועל **בד"י איתן שכר דמביאיהו**. ועל זה סמכו ^ה להציא קטנים צצית הכנסת:

ג.

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

גמ' ר'איה ר'איה מהקחא. ונשים ליכא לחייבי דקא ממעטו ליה לקמן מזכורך וכן אמרינן לקמן הא למה לי קרא תיפוק לי דמוות עשה שהומן גרמא מהו דתימא יולף ר'איה מהקשל מה להלן נשים חייבות וטפלים לא מחייבין כמו צהקשל וליתן שכר למציאיהם כי התם דמקל וחומר פטרינן ליה כדפרישית לעיל דנשים פטורות טפלים לא כל שכן ^א ולקמן דמרצבין קטן שהגיע לחיטוך מדכתיב כל ולא גמרינן מהקשל התם אסמכתא בעגלמא הו'א דממסיק ומהאי ק"י נמי פטור וכי פריך דרצנן הו'א מני לאקשווי למה לי קרא ליגמר מהקשל אלא עדיפא מינה פריך:

מלמען ישמעו נפקא. דפשטיה דקרא משמע האזינה והצין שיצין מה שילמדוהו הלכך מה לנו שישמע איין דלא גמיר ממעטינן ליה שפיר:

אלא קרי ביה למען ילמדו. ואף על גב דלא משמעיי גמיר ולהכי לא נפקא לכו מלמען ישמעו וכן מדבר ואינו שומע אפילו שמע עד השתא דמני גמיר לאחרני כיון דלא מני גמיר צהאי הליכה מה לו ללכת וכיון דלא שמע לא גמיר מכאן ולהבא אע"ג דגמיר לאחרני עד האידנא לא חיל השתא כיון דלא יועיל לו הליכה זו דהא לא קאמר קרא הקהל אלא שישמעו צקריאת המלך ויצינו מהשתא ויצאו לירי יראת הוצר דכתיב צסיפיה דקרא ויראו את ה' והש"ס לא חש להציאו דפשיטא ליה דמשמע צהני צכל מלמען ילמדו לא מני מפיק ^א צלא שמעו דלא הוינא מפיק מדבר ואינו שומע כיון דשמע מקמי הכי ושפיר גמיר אף לאחרני וגם יצין למה נקהלו עכשוי וגם ^ו יטריך ישמעו כדאמרינן לקמן: **חרש באונו אחת**. צירושלמי אמר ר' יוחנן צעי חרש צאזנו אחת מהו א"ר יוסי רבי צון פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דמרי רבי יוסי ולבני אהרן תעשה דמרי כמות (שמות כח) רצנן אמרי שמי כמות לכל אחד רבי יוסי אמר אפילו כמות ^הלכל אחד ואחד הכי נמי רצנן אמרי צאוניהם שמי אונים לכל אחד ורבי יוסי אמר ^ואון לכל אחד ואחד: **אף ע"ג גב דלא שמעי**. מחמתשהן רחוקים דכל אס היו חרשין ממעטינן מנצוניהם:

מפעמים נפקא. וכי אמרינן לקמן רגלים פרט לנעלי קצין אסמכתא בעגלמא הו'א דמפעמים נפקא וכי פריך צמלות חלילה (יצמות דף קג. ושם) וצערבין פרק האומר משקלי (דף יט. ושם) ורמיניה רגלים פרט לנעלי קצין ההיא ^אמדסמכיה רגלים קאמר ולא משום שהוא עיקר דרשה ^א: **תחילתא לגרים**. שנעטווה על המילה טפי מכל אותם שלפניו: **נשים דשמוע**. אמר צירושלמי דלא כן עואי ^ודלמר חייב אדם ללמד לבתו תורה. ועל **בד"י איתן שכר דמביאיהו**. ועל זה סמכו ^ה להציא קטנים צצית הכנסת:

ומי

חרץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור ואף על פי שפטור מן הראיה חייב בשמחה וחרש שאינו שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה. ומנא לן דהני פטורין מן הראיה דגמר ראייה ראייה מהקהל וכתיב ביה בהקהל למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע שפטור למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר. ומקשינן איני דכל מאן דלא ממלל לא גמר והא הנהו תרי אילמי דבעא רבי רחמי עלייהו ואתפתחו ואשתכחו דהוו גמירי הלכתא וסיפרי וסיפרי ותוספתא וכולה תלמודא ופריך מר וזוטרא קרי ביה למען ילמדו ון לאחרים ורב אחי קאי כוותיה דדואי ילמדו פשטיה וכיון דאילמא הוא אע"ג דגמירי לא מצי לאגמירי הו'א לאחרני. הא דא"ר תנחום חיוגר ברגלו אחת וחרש באזנו אחת פטורין מן הראיה פשוטות הן. בת נדיב בת אברהם שנקרא נדיב כו'. והבור רק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים

ועקרבים יש בו: ת"ד מעשה בר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר חרש פני ר' יהושע בפקיעין ואמרו כי ר' אלעזר בן עזריה דרש הקהל את העם האנשים והנשים והטף הא תינח אנשים ונשים וטף למה לי כו'. ועוד דרש את ה' האמרת היום וכו'. אתם עשיתוני חטיבה אחת

יא א מיי פ"ג מהלכות חגיגה הלכה ב:
יב ב ג מיי שם פ"ג הלכה א סמו עשן רטו:

תורה אור השלם

- הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו וקראו את ה' אלהיהם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: דברים לא יכ בבו'א כל ישראל לראות את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת גגד כל ישראל באזניהם: דברים לא יא את כל דברי התורה ל' שלש רגלים תהא לי בשנה: שמות כג יד ש'לש פעמים בשנה יקרא כל ובגרף אל פני האדן ה': שמות כג יז תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים: ישיעוהו כו ו
- מה יפו פעמיק בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו וקלים מעשה ידי און: שיר השירים ו ב
- נדיבי פעמים נאספו עם אלהי אברהם כי לאלהים מגני ארץ מאד נעלה: תהלים מז י
- וקנצוהו וישלכו אותו הבירה והבור רק אין בו מים: בראשית לו כד
- את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וקלצת בדרךיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטייו ולשמע בקולו: ון האמירך היום להיות לו לעם נגלה באשר דבר לך ולשמר כל מצותיו: דברים כו זי-ח
- שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: דברים ו ד

רבינו חננאל

חרץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור ואף על פי שפטור מן הראיה חייב בשמחה וחרש שאינו שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה. ומנא לן דהני פטורין מן הראיה דגמר ראייה ראייה מהקהל וכתיב ביה בהקהל למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע שפטור למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר. ומקשינן איני דכל מאן דלא ממלל לא גמר והא הנהו תרי אילמי דבעא רבי רחמי עלייהו ואתפתחו ואשתכחו דהוו גמירי הלכתא וסיפרי וסיפרי ותוספתא וכולה תלמודא ופריך מר וזוטרא קרי ביה למען ילמדו ון לאחרים ורב אחי קאי כוותיה דדואי ילמדו פשטיה וכיון דאילמא הוא אע"ג דגמירי לא מצי לאגמירי הו'א לאחרני. הא דא"ר תנחום חיוגר ברגלו אחת וחרש באזנו אחת פטורין מן הראיה פשוטות הן. בת נדיב בת אברהם שנקרא נדיב כו'. והבור רק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים

מסורת הש"ס

(א) [מוסף: תרומו פ"ח], (ב) [קדושין לד: א], (ג) [נדרבות כ: ערובין כו. קדושין כט.], (ד) [נכורות מה: חולין כב:], (ה) [סוכה כח:], ו) [ג"ל דמניא], ז) [לקמן ז: ח], ח) מיר סא. כריתות ז:], ט) [קדושין כו. גיטין לט: מה: ז], י) [לעיל ג. ערכין כ:], יא) [לעיל ג. יבמות קג. ערכין יט:], יב) [ס"א: אהר, ט] [שמות כג:], יג) [ועי' נדרבות כה. וברש"י שם ד"ה בזמן וברש"י כתובות עו. ד"ה המקמץ כי' וי"ע], יד) [שמות כג:], ט) [שמות כג:], ו) [שנת קל:], ז) [פסוק מן הראשון], ק) [שנת קל:], ר) [נ"ג כ"ל מהרש"א], ש) [נ"ל י"ע], ט) [ע"ש דלא מוכר ר' עקיבא], פ). [ע"ש דמינעי ליה במשכב גט שחרור ופשיט הש"ס מחלי עבד ודע דמוס' ערכין ב: ד"ה במשנה ראשונה וכו' העמיקו על נכון].

תורה אור השלם

- שֶׁלֶשׁ פְּעֻמִּים בְּשִׁנָּה יֵצֵאֵהוּ כָּל יוֹכֵרֵךְ אֶל פְּנֵי הָאָדָם יְיָ. שְ�מוֹת כג יז
- שֶׁלֶשׁ רְגָלִים תִּהְיֶה לִי בַשָּׁנָה: שְׁמוֹת כג יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה או דלמא וכו' דכיון דהמקריע: (ב) ד"ה אלא וכו' בנמרא אדריבי ישמעאל דאמר אין לך וכו' הי ליכא רק חדא קרא וכו' דקאמר רבי שמעון: (ג) בא"ד קרא ימחור הכרי קדרישי ונפקין קמא דר"מ וכו' שזוה ופסוק שפסול פריך ליה שפיר אלתריך קרא למעוטי ספיקא שאבם הביא מתורסר ובני יונה בפיך ממה נפשך וכו' גליא היל ואלא אתא למעוטי: (ד) בא"ד ליקרבו למחר דשפיר עביד אפילו: (ה) ד"ה לא נלכיה וכו' דמוקי לה רבי עקיבא וכו' אלא משום בדיוק דעומד לסיף:

גליון הש"ס

בגמרא הא למה לי קרא. ענין שטיס מוקובת רפ"ב דכ"מ ד"ה מלא פירות כסס הרמב"ן:

לעני רש"י

קורדורין [קורדורא ז]. עור רך המיוצר בקורדובה שבספרד.

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

כמו שנגח שור חמור וגמל. דבצא קמא (דף לו.) דנעשה מועד לכל ולא אמרינן עד שיהא מועד בשלשה בכל מין ומין דהואיל והועד בשלשה נגיחותיו בשלשה מינין אין זה מקפיד על מין אחר^(א) אף כאן לא באו שלשה דברים לידו בבת אחת אלא כולן משום שעות: אי

שמיטא ליה. הא דתניא דמשמע בדבר

אחד מחזיקין אותו בשוטה הוה הדר ביה: **זכור**. אס נאמר זכור אין לך להוילא אלא את הנשים עכשיו שנאמר וזכרך^(ב) צא להוילא אף טומטום ואנדרוגינום עם הנשים: **נשים פטורות**. צפ"ק דקדושין (דף לד:) ילפינן לה: **מהקבל**. דהוי נמי מלות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות: **אסא קרא למעוטי ספיקא**. בתמיה למה לי קרא מהיכא מיתי לן לחיוביה: **כשציוו מנחנח**. אלא שהגיד טמון דלא ודאי זכר הוא הלכך אלתריך קרא למעוטי: **המקמץ**. מפרש במסכת כתובות (דף עו.) המקמץ צידו לואת כלבים. ואומר אני כי לתמן צהן עורות שקורין קורדורין שמעבדין אותן בלואת כלבים^(ג): **והמלכף נחשת**. שמלכרפו במקוס שחופרין אותו מן הקרקע כדמפרש במסכת כתובות (שם). וכל אלו ריתן רע ואין יכולין לעלות עם חציריהם: **דאחמר**. זכור להוילא את הנשים: **לה לה מאשה**. כתיב הכא וכתב לה (דברים כד) וכתיב התם או חפשה לא נתן לה (ויקרא יט): **לא נלכיה** כו'. מיהו למשנה אחרונה הואיל וצדיקו לכוף את רבו חייב דלץ לו אלא **אדון אחד: דבר אחר** כו'. פרט לצעלי קבין מפעמים^(ד) נפקא כדאמרין לעיל^(ה) הלכך רגלים למעוטי מי שזריך משענת אחרת לצד מרגליו: מפנקי

יכל זכורך מי שייכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל זכורך: נשים ועבדים שאינן משוחררים וכו': בשלמא נשים כדאמרן אלא עבדים מוגלן אמר רב הונא אמר קרא ואל פני האדון ה' מי שאין לו אלא אדון אחד יצא זה שיש לו אדון אחר הא למה לי קרא מכדי יכל^(א) מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה^(ב) דגמר לה לה מאשה אמר רבינא^(ג) לא נצרכה אלא ולמי שחציו עבד וחציו בן חורין דיקא גמי דקתני נשים ועבדים שאינן משוחררין מאי שאינן משוחררין אילימא שאינן משוחררין כלל ליתני עבדים סתמא אלא לאו שאינן משוחררין לגמרי ומאי נינהו מי שחציו עבד וחציו בן חורין ש"מ: והחגיגר והסומא וחולה והזקן: תנו רבנן רגלים^(ד) פרט לבעלי קבין דבר אחר רגלים ה"פרט לחגיגר ולחולה ולסומא ולזקן ולשאינו יכור לעלות ברגליו ושאינו יכול לעלות ברגליו לאתווי מאי אמר רבא לאתווי מפנקי

רבי יוחנן בן ברוך^(א) ז"ע ויש להקשות ליימי על תנאי ואם הוא אשה ליהוי נדבה ואפילו למ"ד נדרים ונדבות אין קריבין ציו"ט ליקרבו למחר דשפיר^(ב) עדיף אפילו למאן דאמר תשלומין דראשון כדפי' לעיל (דף ג.) וי"ל דמצטל ליה מסמיכה ואע"ג דסמיכה לא מיעבדא כדאיתא ציומא^(ג) (דף ה.) מכל מקום לכתחילה אין לנו לתמן קרבן כדי לצטלו מסמיכה דהכי קאמר הש"ס פרק האשה בפסחים (דף פט.) גבי ה' שנתערבו פסמיהן ונמלא יצלת צאחד מהן ולא דמי לערל וטמא משלחין קרבנותיהן וגם לקמן ממעטינן ליה משום דכל שישנו צביאה ישנו צהצאה ולא משום סמיכה דהתם גצרא צר חיובא ואריא הוא דרביעא עליה שאינו יכול לסמוך אצל האי לאו צר חיובא הוי דאימא איתתא הוא אצל הא ק"ל דמיפשוט מהכא דסמיכה בכל כחו צעין דאי צאקפויי ידיו וליתני ולסמוך דהכי פריך לקמן פרק שני (דף טו:) ואיכא למימר דבכל ענין ממעט ליה קרא:

לא נצרכה אלא ר"חציו עבד וחציו בן חורין. ולא תימא דקאי עליה ג"ש דלה לה מאשה וקשה דעליה כתיב או חופשה לא ינתן לה^(א) ומוקי לה רבי עקיבא צהשולא (גיטין דף מה: ז^(ב)) ושם וצבריתות (דף יא:.) צחליה שפחה וחליה צת חורין וי"ל מכל מקום אכז עבדות כתיב כדמוכח קרא או חופשה לא ינתן לה אף קשה הכא משמע צחציו עבד לפי משנה אחרונה חייב דלפי משנה ראשונה קיימא הכא כדאיתא לעיל ריש מחילתין ואלו צגיטין ריש השולא (דף מז:)^(ג) מיצעי ליה מי שחציו עבד אס יש לו קנס או לא שלשים שקלים יתן לצדיקו אמר רחמנא והאי אדון הוא ולפי משנה אחרונה קאי דקאמר התם מאי לאו לפי משנה אחרונה ואילו הכא פשיטא לן דאין לו אלא אדון אחד ויש לדחות דעד כאן לא מחייבי ליה הכא אלא משום דעומד לכוף את רבו כמאן דשחירר דמי אצל התם כיון דמית אגליא מילתא דלא הוה עומד לשחרור והתם צבריתות (דף יא:.) מתוך הר"י צעין אחר:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

אין דלמא מבוילהו. מי אמרינן דכיון^(א) דמקרע דדמי להאי הדר ביה גס לאינן דחשיב צהדי מקרע הדר ביה או דלמא מהאי לחודיה: **זכורך ר"חוציא טומטום ואנדרוגינום**. צירושלמי צעימה אמר רבי יהודה צאנדרוגיטום דשמעינן ליה^(ב) דמתיר דמחללין עליו

צצת נשמענא מן הדא רבי יוחנן בן דהבאי צצס רבי יהודה אומר אף הסומא^(ג) ולית צר נש אמר אף אלא דהוה מודה על קדמייתא כו' ומוקי טעמא דהתם גבי צצת ז' דריש זכר מה תלמוד לומר ערל אפילו ממקצת ערל והכא כל זכורך, פרט לטומטום ואנדרוגיטום: **אלא טומטום ספיקא הוא**. ואע"ג דאנדרוגיטום נמי ספיקא הוא [אפ"ה מחזיקין מטעם מקצת זכורך כדאמר הש"ס^(ד) אלא טומטום הואיל ונשים פטורות והאי אימא אשה הוה ממילא הוה פטרינן ליה כי הכי דלא ליימי חולין לעזרה וא"ת צנדה פרק המפלת (דף כח: ושם) מפקינן מוכר [עד נקבה תשלחן] (במדבר ה) [וכר] ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגיטום ולא פריך מידי אומר הר"י דהתם איכא תרי קראי ומפיק ליה מייטורא דקרא אצל הכא ליכא אלא חד קרא הלכך יש לאוקומא צאנדרוגיטום מטעם דקאמר ולהכי פריך ליה צצכורות צפ' על אלו מומין (דף מה: ושם) בנמרא^(א) דרבי ישמעאל אין לך מוס גדול מזה אנדרוגיטום ספיקא הוה אלתריך קרא למעוטי ספיקא וכן צפרק דס שמיטה (כריתות כא.) גבי כוי וצריש פרק צברא דיומא^(ב) (דף עז.) דבכל הני ליכא רק מחדא קרא וצבחי יתכן ההיא דשיליה הערל (יבמות דף פא.) קאמר רבי שמעון אנדרוגיטום זכר מאכיל צתרומה ולאו צפרק על אלו מומין (צבורות דף מז.) אמר רבי שמעון בן יהודה צצס רבי שמעון הרי הוא אומר הזכר להוילא טומטום ואנדרוגיטום אלא ודאי התם קרא יתירא הזכר וי צפרק קמא דצ"מ (דף זי.) העשירי ודאי אמר רחמנא ולא ספק ולא פריך אלתריך קרא למעוטי ספק דכולא קרא יתירא להכי וצשיליה פ"ק דחולין (דף כב: ושם) גבי תחילת הליהוב צצזה ושצזה שפסול פריך ליה אלתריך קרא למעוטי ספיקא מתורסר ובני יונה ממה נפשך או קטן או גדול הוי וכשר לחדא מניניהו וקמי שמיא גליא היא ולא למעוטי רק אחד וליתכשר גבי אידך צצס

צצכורות צפ' על אלו מומין (דף מה: ושם) בנמרא^(א) דרבי ישמעאל אין לך מוס גדול מזה אנדרוגיטום ספיקא הוה אלתריך קרא למעוטי ספיקא וכן צפרק דס שמיטה (כריתות כא.) גבי כוי וצריש פרק צברא דיומא^(ב) (דף עז.) דבכל הני ליכא רק מחדא קרא וצבחי יתכן ההיא דשיליה הערל (יבמות דף פא.) קאמר רבי שמעון אנדרוגיטום זכר מאכיל צתרומה ולאו צפרק על אלו מומין (צבורות דף מז.) אמר רבי שמעון בן יהודה צצס רבי שמעון הרי הוא אומר הזכר להוילא טומטום ואנדרוגיטום אלא ודאי התם קרא יתירא הזכר וי צפרק קמא דצ"מ (דף זי.) העשירי ודאי אמר רחמנא ולא ספק ולא פריך אלתריך קרא למעוטי ספק דכולא קרא יתירא להכי וצשיליה פ"ק דחולין (דף כב: ושם) גבי תחילת הליהוב צצזה ושצזה שפסול פריך ליה אלתריך קרא למעוטי ספיקא מתורסר ובני יונה ממה נפשך או קטן או גדול הוי וכשר לחדא מניניהו וקמי שמיא גליא היא ולא למעוטי רק אחד וליתכשר גבי אידך צצס

רבי יוחנן בן ברוך^(א) ז"ע ויש להקשות ליימי על תנאי ואם הוא אשה ליהוי נדבה ואפילו למ"ד נדרים ונדבות אין קריבין ציו"ט ליקרבו למחר דשפיר^(ב) עדיף אפילו למאן דאמר תשלומין דראשון כדפי' לעיל (דף ג.) וי"ל דמצטל ליה מסמיכה ואע"ג דסמיכה לא מיעבדא כדאיתא ציומא^(ג) (דף ה.) מכל מקום לכתחילה אין לנו לתמן קרבן כדי לצטלו מסמיכה דהכי קאמר הש"ס פרק האשה בפסחים (דף פט.) גבי ה' שנתערבו פסמיהן ונמלא יצלת צאחד מהן ולא דמי לערל וטמא משלחין קרבנותיהן וגם לקמן ממעטינן ליה משום דכל שישנו צביאה ישנו צהצאה ולא משום סמיכה דהתם גצרא צר חיובא ואריא הוא דרביעא עליה שאינו יכול לסמוך אצל האי לאו צר חיובא הוי דאימא איתתא הוא אצל הא ק"ל דמיפשוט מהכא דסמיכה בכל כחו צעין דאי צאקפויי ידיו וליתני ולסמוך דהכי פריך לקמן פרק שני (דף טו:) ואיכא למימר דבכל ענין ממעט ליה קרא:

לא נצרכה אלא ר"חציו עבד וחציו בן חורין. ולא תימא דקאי עליה ג"ש דלה לה מאשה וקשה דעליה כתיב או חופשה לא ינתן לה^(א) ומוקי לה רבי עקיבא צהשולא (גיטין דף מה: ז^(ב)) ושם וצבריתות (דף יא:.) צחליה שפחה וחליה צת חורין וי"ל מכל מקום אכז עבדות כתיב כדמוכח קרא או חופשה לא ינתן לה אף קשה הכא משמע צחציו עבד לפי משנה אחרונה חייב דלפי משנה ראשונה קיימא הכא כדאיתא לעיל ריש מחילתין ואלו צגיטין ריש השולא (דף מז:)^(ג) מיצעי ליה מי שחציו עבד אס יש לו קנס או לא שלשים שקלים יתן לצדיקו אמר רחמנא והאי אדון הוא ולפי משנה אחרונה קאי דקאמר התם מאי לאו לפי משנה אחרונה ואילו הכא פשיטא לן דאין לו אלא אדון אחד ויש לדחות דעד כאן לא מחייבי ליה הכא אלא משום דעומד לכוף את רבו כמאן דשחירר דמי אצל התם כיון דמית אגליא מילתא דלא הוה עומד לשחרור והתם צבריתות (דף יא:.) מתוך הר"י צעין אחר:

כי

ד.

א [מ"י] פ"ב מהלכות חגיגה הלכה א]:
ב ב מ"י פ"ב מהל' ע"ז הלכה ג:
ג ג מ"י שם ופ"ג מהל' חגיגה הל' ב:
ד ד מ"י פ"ב מהלכות חגיגה הלכה ג:
ה ה מ"י שם הל' ב:
ו ו מ"י שם הלכה א [נטוע"ע י"ד סימן קסו סעיף יז]:
ז ז ח מ"י שם הלכה א:

מוסף רש"י

מצות עשה שהזמן גרמא. הזמן גורס לה שבתא [קדושין כט.]. מי אצטריך קרא למעוטי ספיקא. מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא [חולין כב:] הא ליכא ספק קמי שמיא [בבבכות סא.]. פרט לבעלי קבין. מי שנתן רגלו בפקד ראשון סמוך לשוקו ומוקק קב מקבל כתיסין וטמן שוקו לחוטו וקורין אשקע"ל, שפטר מן הכהיה, דאין לו רגל [ערכין ט: ובעי"ז לעיל ג.].

רבינו חננאל

לכאז והניחם כדי לסמוך עניים בשביעית. שוטה פטור מן הראייה: ת"ר איתרו שוטה זה היוצא יחידי בבילה והלך בבית הקבורות והמקרע את כסותו רב הונא אמר עד דעבדינהו כולהו ר' יוחנן אמר ואפילו אחד מהן והוא דעבדינהו דרך שטות וקיי"ל כר' יוחנן דתניא איתרו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו. טומטום ואנדרוגיטום פטורין: ת"ר זכור להוציא הנשים שהן פטורות. זכורך להוציא הנשים שהן פטורות. זכורך להוציא טומטום ואנדרוגיטום כל לרבות הקטנים אחינן לרבות הקטנים שהגיע לחינוך ונדחה דקטנים שהגיעו לחינוך מדרבנן נינהו וקרא לא אתא [אלא] לכדתניא דתניא אחרים אומרים המקמץ והמצריך נחושת והבורסקי פטורין מן הראייה שנא' כל זכורך כל מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן יכולין לעלות עם כל זכורך. נשים ועבדים אוקימנה מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטורין במשנה ראשונה היא שנויה סיפא במשנה ראשונה ורישא דקתני לאיתווי מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב [במשנה אחרונה] ומשנה לא זזה ממקומה כל מצוה שהאשה חייבת עבד חייב בה דגמר לה לה כתיב בשפחה או חופשה לא ינתן לה וכתיב באשה וכתב לה ספר כריתות ונתן. ושאינו יכול לעלות

עין משפט ונר מצוה

א [מ"י] פ"ב מהלכות חגיגה הלכה א]:
ב ב מ"י פ"ב מהל' ע"ז הלכה ג:
ג ג מ"י שם ופ"ג מהל' חגיגה הל' ב:
ד ד מ"י פ"ב מהלכות חגיגה הלכה ג:
ה ה מ"י שם הל' ב:
ו ו מ"י שם הלכה א [נטוע"ע י"ד סימן קסו סעיף יז]:
ז ז ח מ"י שם הלכה א:

מוסף רש"י

מצות עשה שהזמן גרמא. הזמן גורס לה שבתא [קדושין כט.]. מי אצטריך קרא למעוטי ספיקא. מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא [חולין כב:] הא ליכא ספק קמי שמיא [בבבכות סא.]. פרט לבעלי קבין. מי שנתן רגלו בפקד ראשון סמוך לשוקו ומוקק קב מקבל כתיסין וטמן שוקו לחוטו וקורין אשקע"ל, שפטר מן הכהיה, דאין לו רגל [ערכין ט: ובעי"ז לעיל ג.].

רבינו חננאל

לכאז והניחם כדי לסמוך עניים בשביעית. שוטה פטור מן הראייה: ת"ר איתרו שוטה זה היוצא יחידי בבילה והלך בבית הקבורות והמקרע את כסותו רב הונא אמר עד דעבדינהו כולהו ר' יוחנן אמר ואפילו אחד מהן והוא דעבדינהו דרך שטות וקיי"ל כר' יוחנן דתניא איתרו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו. טומטום ואנדרוגיטום פטורין: ת"ר זכור להוציא הנשים שהן פטורות. זכורך להוציא הנשים שהן פטורות. זכורך להוציא טומטום ואנדרוגיטום כל לרבות הקטנים אחינן לרבות הקטנים שהגיע לחינוך ונדחה דקטנים שהגיעו לחינוך מדרבנן נינהו וקרא לא אתא [אלא] לכדתניא דתניא אחרים אומרים המקמץ והמצריך נחושת והבורסקי פטורין מן הראייה שנא' כל זכורך כל מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן יכולין לעלות עם כל זכורך. נשים ועבדים אוקימנה מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטורין במשנה ראשונה היא שנויה סיפא במשנה ראשונה ורישא דקתני לאיתווי מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב [במשנה אחרונה] ומשנה לא זזה ממקומה כל מצוה שהאשה חייבת עבד חייב בה דגמר לה לה כתיב בשפחה או חופשה לא ינתן לה וכתיב באשה וכתב לה ספר כריתות ונתן. ושאינו יכול לעלות

עין משפט
נר מצוה

בא
א
ב
מיי
פ"ב
מחלכות
חגיגה
הלכה
א סוג עשין רבי:
בב
ג
מיי
פ"ו
מהל
תרומוה
הלכה י:

‏ ⓘ ‏ Ⓘ ‏

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' עקיבא היא דמרבי ליה לערל: (ב) שם כדרך שבא לְגַלוֹת ק' בא לְגַלוֹת מה בא לְגַלוֹת בשמי עיניו אף לְגַלוֹת: (ג) שם בלא משפט ומי איכא כ"ל ומינח: אמר נמוק: (ד) תוב' ד"ה דכתיב וכו' וצאנ"ג דכו' קטועים להם זמן: (ה) בא"ד לעיל דערל וטמא משלחין קרבנותיהן דמשמע דליכא: (ו) בא"ד ועוד דההם הוה ליה לאחוי ההוא דערל וטמא וכו' דמשלחין קרבנותיהן שפיר וגדלה: (ז) ר"ה דמרבי וכו' וי"ל דהתם ידעינן ליה בעגלות דכיון דמדתה ערל לטמא דרשינן נמי ממיא חוץ לרבות ערל טעמא אזל ליכא למימר דאי ליכא קרא דערל דבי פסח הייתי אומר דכתיב בא בערלות אי הוה:

‏ ⓘ ‏ Ⓘ ‏

מוסף רש"י

איש איש לרבות את הערל. טעמא אצל אכילת תרומה, כדכתיב קרב תרומה כתיב, דכתיב (ויקרא כג) וזה השמש וטהר וטהר יאכל מן הקדשים, והיינו תרומה דסגי ליה, כדבעיב שמש (יבמות עג.) יראה יראה. יְקָהּ כמדי וקנין יְקָהּ יראה כל זכרין את פני הארון, דמשמע שדאס רואה את השכינה, יראה כל זכרין את פני הארון משמע שהארון ליה לנחלתך, היש הכבוד לחייך? לראייתך, כדרך שאת לנחלתך ק' בא ליראות ממך, מה לנחלתך בשמי עיניו, אף כן לראות מן האדם בשמי עיניו של אדם (לעיל ב. ותי"ש בחוסף רש"י).

‏ ⓘ ‏ Ⓘ ‏

רבינו חננאל

ברגליו לאחויי מפנין שנאמר כי תבאו לראות פני. תנא הערל והטמא פטורין דרבי הראיה אוקימנא לרבי עקיבא דמרבי ליה לערל אל הטמא שנאמר איש איש מוצר אהרן והוא צרוע ודחי ליה לערל מן התרומה כטמא ופופרש ביבמות פ"ק הערל בתחלתו. טמא פטור [מן הראיה] שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה כו' ר' אליעזר כי מ"ל להאי קרא בכי לכו נא ונזכחה אמר ומה אחי יוסף לא יכלו לענות אותו בתוכחה כי נבהלו מפניו תוכחה של הקב"ה על אחת כמה וכמה. ועוד היה בוכה ואומר ומה שמואל הצדיק היה מתיירא מן הדין שנאמר ויאמר שמואל אל שאל למח הדגותי להעלות אותו ולא עוד אלא שביקש מרבינו משה לבא עמו שנאמר ותאמר ראיתי עלי שמואל אלהים האשה עולים מן הארץ. עולים תרי משמע וכו'. אנו על אחת כמה וכמה. ר' אמי הוה בכי אמר כתיב יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה וכתבי בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה' וכתבי שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן וגו' כולי האי ואולי

ד:

בי תבואו לראות פני. פירש רש"י דנפקא ליה מדכתיב רמוס חכרי דמשמע דהולך צמנעליו ומימה הוּא דצפרק הרוּאָה (צרכות דף סג:) מפיק ליה מדכתיב של נעלך ויש לומר דהתם עיקר אצל הכא ניחא ליה לאחויי ראייה דכתיב כי תצאו לראות וכו':

דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה. והא דאמרין

(פסחים דף סג.) ערל וטמא משלחין קרבנותיהן (י) דאע"ג דליתנהו צביאה התם מיירי צנדרים ונדבות שאין קצועין זמן צהצת רגלים והאי קרא לא משמעי אלא צעות ראייה דבעינן ציאה אף קשה לרצי שמעון דאמר פרק בתרא דמו"ק (דף טז. ושם) וציוס צאו יקריב (ויחזקאל מד) צומן שהוא ראוי לציאה יקריב צומן שאינו ראוי לציאה לא יקריב ופשיט מהתם דמאורע לא ישלח קרבנותיו וכי לית ליה ההוא דלעיל דערל (ס) וטמא דמשמע דליכא מאן דפליג ולא מסתבר לחלק דהתם צמאורע לחוד וההיא צשאר טמאים דהאי קרא צסתמא כתיב משמע דאכל טמאים קאי וכו' תימא משום דכתיב לעיל מינה שצעת ימים יספרו לו (סז) דמשמע צימי סיפורו דקאי דוקא אמאורע הא אפסקיה למילתיה וציוס צאו אל הקודש אל החצר הפנימית דדרשינן מיניה זו עשירית האיפה ועוד (י) התם הוה ליה לאחויי לההוא ערל וטמא למיפשט מינה דמשלח שפיר וגראה צעיני דהתם צקרבנות מאורע מוצרעמו מיירי ובשמיני לרפואה כי צעי לאחויי קרבנותיו חזר ונטערע הלכן האי קרבן דמחוייב לא מצי מייתי כיון דלאו צר ציאה הוּא אצל צנדרים ונדבות מציא שפיר אף מאורע כמו שאר טמאים והתם הארכמי דצצר לפירש מההיא דערל וטמא משלחין קרבנותיהן ולא צעינן סמיכה כמו צההיא דהשולח חטאתו ממדינת היס דכל הגט (גיטין דף כח: ושם) דפרין לה והא צעי סמיכה ומוקי לה צקרבין נשים או צחטאת העוף דהתם צערל שמתו אחיו מחמת מילה וטמא כמו מאורע או צו דאין טהרתו תלויה רק בצפואה ואפשר שלא יתירפא לעולם והוה ליה מחוייב קרבן הלכן טוב לנו שיציא צלא סמיכה אצל התם צגיטין ים לנו להמתין עד שיציא עוד הארכמי התם צפרק ג' דגיטין (סז): **דמרבה ערץ בי טמא**. אמר הרב ר' אלחנן דהא דאיטריך קרא דלעיל למעוטי ליה טומטוס

ואלדירוגיוסם ולא למעוטי מספק ערל התם אליצא דרצנן הוּא דלרצי עקיבא לא נריך ומייהו אף קשה אמאי איצטריך מיעוט לערל גצי פסח תיפוק ליה מטמא וי"ל דהתם ממעטינן ערל שמתו אחיו מחמת מילה דלאו כטמא ומייהו זהו דוקא לפירש"י דמפרש התם (י) ערל שמתו אחיו מחמת מילה יש להעמיד הכי אצל לפיר"ט (י) דמפרש שדואָה מחמת הנער אצל מתו אחיו מחמת מילה הוי אנוס יש להקשות לרצי עקיבא דמרבה ערל כי טמא אמאי איצטריך קרא לערל דפסק תיפוק ליה מטמא ויש לומר (י) דמהתם ידעינן ליה בעגלות כיון דמדמה ערל לטמא צפסח דרשינן נמי מאיש איש לרבות ערל כטמא אצל ליכא למימר דאי ליכא קרא אלא דערל כטמא הייתי אומר דפסח בא בערלות דאי הוה רוצן ערליס כמו צטומאה דהא מנא ידעינן לרבות ערל כי טמא מאיש איש כי יהיה לרוע או צו והתם לא כתיב רק טומאת נרעת וחיצות ואין אמרינן צריש אלו דברים (פסחים דף סז.) דלא דחי רק טומאת מת צלצד והשתא סוגיא דהכא פליגא ארצא דריש הערל (יבמות דף עג:) דקאמר דלא לישתמיט תנא דמרבה ערל כי טמא ונוקמא כרצי עקיבא ופריך ליה מהכא דערל וטמא פטורין מן הראייה ומשני שאני התם משום דמאיש ומשמע דאפילו רצנן מודו כלומר לאו משום דמרבה ליה כי טמא אלא משום דמאיש ומייהו י"ל דה"פ שאני התם משום דמאיש להכי מרבה ערל כי טמא אליצא דרצי עקיבא אצל לא שיהא ערל מטמא צנגיעה כטמא להכי לא תנינהו גצי הדדי:

שצ הקדוש ברוך הוא **עץ** אחת כמה וכמה. שלא יוכל להשיצ תשובה מעלייתא להיפטר לגמרי דמכמה דברים מצי לפטור עזמו קאת כדאימא צפרק הדר (עירובין דף סה.) יכולני לפטור כל העולם מדין של תפלה: **דליבא** **מיצתא** **דכתיב באורייתא** **דלא** **קיימתיח**. לא צעי למימר שיעיד לו שקיים הכל דמנא ידע והא לא היה צדורו אלא היה אומר כן וכך דרשמי ועשימי מעשה צוא והעדיני שכן למדת גס אתה: **אמר מי איבא איניש דאויז בלא זימניה**. ל"ג אמר שהרי רב יוסף לא היה שואל כן שעל זה לא מתרן לו הש"ס כלום אלא הש"ס קא פריך ליה: הוּהּ שכיח גביה מלאך המות. דמספר מה שאירע לו צצר דהאי עוצדא דמרים מנגדלא נשייא צביט שני היה דהימה אמו של פלוני כדאימא צצבת (דף קד: ושם):

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מפניקי. שאין הולכין צלא מנעל דאין אדם נכנס להר הצית צמנעלו דכתיב מי צקש זאת מידכם רמוס חכרי: **פטורים מן הראייה**. אין חייצין לשלוח עולות ראיותיהן על ידי שליח: **טמא**. אינו (חייב) צביאה שאינו יכול ליכנס למקדש דכתיב (י) (כי מקדש) ה' טמא ונכרתה (צמדצב יט): **ערל**. ישראל שמתו אחיו מחמת מילה: הכי גרסינן **דמרבי ליה ערל כטמא: איש איש**. מוצר אהרן והוא לרוע או צו: **לרצו אם הערל**. שהוא כטמא שלא יאכל תרומה אס כהן הוּא: **עצו**. שהוא חציב לרצו עד שרצו מנפה ושואף ממי יראהו יתרחק מעליו: **יתרחק מעליו**. איך הגיע יוס שנהפך לו לשונא ורחקו וזהו שלא יראהו שנאמר" כי תצאו וגו': **סוכה**. שמוכיח פשעו צפניו: **מאי היא**. מנא לן דמתיירא: **כוּלי האי ואולי**. כל היסורין הללו יקבל ועודנו צספק אס תהיה לו תקוה: **ויש נספה צלא משפט**. יש כלה ואין עון צידו ולא היה משפט"י לספות: **ומי איכא דאולי כו'.** הש"ס קא צעי לה: **אמר ליה**. מללך לשלוחו: **אייתי לי מרים מגדלא נשייא**. הרוג את מרים המקלעת שיער הנשים: **היכי יכלנ לה**. מלחמא שלא הגיע זמנה: **הוס נקיטא מסארא צידה**. היטה אוחזת צידה האוד של תנור שקורין פורגונין: וקא

שלחנו יתרחק ממנו דכתיב (י) למה לי רוב זבחיכם יאמר ה' ר' אלעזר כי מצי להאי קרא בכי (י) ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו ומה תוכחה של בשר ודם כך תוכחה של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה רבי אלעזר כי מצי להאי קרא בכי (י)ויאמר שמואל אל שאול למה הרגותני להעלות אותי ומה שמואל הצדיק היה מתיירא מן הדין אנו על אחת כמה וכמה שמואל מאי היא דכתיב (י)ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים עולים תרי משמע חד שמואל ואידך דאול שמואל ואתייה למשה בהדיה אמר ליה דלמא חס ושלום לדינא מתבעינא קום בהדאי דליבא מילתא דכתבת באורייתא דלא קיימתיח רבי אמי כי מצי להאי קרא בכי (י)יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה אמר כולי האי ואולי רבי אמי כי מצי להאי קרא בכי (י)בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה' אמר כולי האי ואולי רבי אסי כי מצי להאי קרא בכי (י)שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן ה' [אלהי] צבאות כולי האי ואולי רב יוסף כי מצי להאי קרא בכי (י)ויש נספה בלא משפט (י) אמר מי איבא דאויזל בלא זמניה אין כי הא דרב ביבי בר אביי הוה שכיח גביה מלאך המות אמר ליה לשלוחיה זיל אייתי לי מרים מגדלא שיער נשייא אזל אייתי ליה מרים מגדלא דרדקי אמר ליה אנא מרים מגדלא שיער נשייא אמרי לך אמר ליה אי הכי אהדרה אמר ליה הואיל ואייתיתה ליהיו למניינא אלא היכי יכלת לה הות נקיטא (י)מתארא בידה והות קא שגרא ומחריא

לערל גצי פסח תיפוק ליה מטמא וי"ל דהתם ממעטינן ערל שמתו אחיו מחמת מילה דלאו כטמא ומייהו זהו דוקא לפירש"י דמפרש התם (י) ערל שמתו אחיו מחמת מילה יש להעמיד הכי אצל לפיר"ט (י) דמפרש שדואָה מחמת הנער אצל מתו אחיו מחמת מילה הוי אנוס יש להקשות לרצי עקיבא דמרבה ערל כי טמא אמאי איצטריך קרא לערל דפסק תיפוק ליה מטמא ויש לומר (י) דמהתם ידעינן ליה בעגלות כיון דמדמה ערל לטמא צפסח דרשינן נמי מאיש איש לרבות ערל כטמא אצל ליכא למימר דאי ליכא קרא אלא דערל כטמא הייתי אומר דפסח בא בערלות דאי הוה רוצן ערליס כמו צטומאה דהא מנא ידעינן לרבות ערל כי טמא מאיש איש כי יהיה לרוע או צו והתם לא כתיב רק טומאת נרעת וחיצות ואין אמרינן צריש אלו דברים (פסחים דף סז.) דלא דחי רק טומאת מת צלצד והשתא סוגיא דהכא פליגא ארצא דריש הערל (יבמות דף עג:) דקאמר דלא לישתמיט תנא דמרבה ערל כי טמא ונוקמא כרצי עקיבא ופריך ליה מהכא דערל וטמא פטורין מן הראייה ומשני שאני התם משום דמאיש ומשמע דאפילו רצנן מודו כלומר לאו משום דמרבה ליה כי טמא אלא משום דמאיש ומייהו י"ל דה"פ שאני התם משום דמאיש להכי מרבה ערל כי טמא אליצא דרצי עקיבא אצל לא שיהא ערל מטמא צנגיעה כטמא להכי לא תנינהו גצי הדדי:

שצ הקדוש ברוך הוא **עץ** אחת כמה וכמה. שלא יוכל להשיצ תשובה מעלייתא להיפטר לגמרי דמכמה דברים מצי לפטור עזמו קאת כדאימא צפרק הדר (עירובין דף סה.) יכולני לפטור כל העולם מדין של תפלה: **דליבא** **מיצתא** **דכתיב באורייתא** **דלא** **קיימתיח**. לא צעי למימר שיעיד לו שקיים הכל דמנא ידע והא לא היה צדורו אלא היה אומר כן וכך דרשמי ועשימי מעשה צוא והעדיני שכן למדת גס אתה: **אמר מי איבא איניש דאויז בלא זימניה**. ל"ג אמר שהרי רב יוסף לא היה שואל כן שעל זה לא מתרן לו הש"ס כלום אלא הש"ס קא פריך ליה: הוּהּ שכיח גביה מלאך המות. דמספר מה שאירע לו צצר דהאי עוצדא דמרים מנגדלא נשייא צביט שני היה דהימה אמו של פלוני כדאימא צצבת (דף קד: ושם):

מוסיפנא

פורגונין. פטור חתייה.

מסורת הש"ם

(א) (יבמות עב:) (ב) שם ע"ג, (ג) (מוספתא פ"א,) (ד) לעיל (ה) סנהדרין ד: ע"ש ערכין (ו) (מוספתא שם ע"ש,) (ז) (עין מוספות צמרות כו.) (ח) ד"ה צריש,) (י) [את משקן,) (י) (ישעיה א,) (כ) צע"י: (מפשט,) (ט) (פסחים יז,) (י) (עין מוספות זמחיס כב: וסיין למשה דף טז: ערל,) (צ) (יבמות ע.)

‏ ⓘ ‏ Ⓘ ‏

תורה אור השלם

- כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חכרי:
- כי אם אל הקומם אשר יבחר יי אלהיכם מכל שבטיכם לשלוח את שמו שם לשבחו תדרשו וקאתי שמה: והבאתם שמה עלחיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומות ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכרת בקרבם וצאנכם: דברים יב ה-יג איש איש מוצר אהרן והוא צרוע או צב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והוצגו בקבל טמא נפש או איש אשר תצא מפניו שכתב ירע.
- ויקרא כב ד וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יי אלהיך: דברים כז ז
- למה לי רב זבחיכם יאמר יי שבעתי עלות אילים וזלב מיראים ודם פרים וזבשים ועתה למה לא אצתי:
- ישעיהו א יא ויאמר יוסף אף אחיז אני יהודי העוד אבי יד ולא יכלו אחיז לענות אתו כי נבהלו מפניו:
- בראשית מה ג ויאמר שמואל אל שאול לפמה הרגותני ושאול צר לי מאד ופלשתים תלחמים בי ואלהים סר מעלי ולא עניו עוד גם ביד הנביאים גם בחלמות ואקראך לך להודיעני מה אעשה:
- שמואל א כח טו ויאמר לה הנחף אל תיראי כי מה ראית ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עלים מן הארץ: שמואל א כח יג
- יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה: איכה ג כט
- בקשו את יי כל ענני הארץ אשר משפטו פגעלו בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף יי: צפניה ב ג
- שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן יי אלהי צבאות שאריתי יוסף:
- עמוס ה טו רב אכל ניר ראשים ויש נספה בלא משפט: מישלי יג כג

‏ ⓘ ‏ Ⓘ ‏

לעזי רש"י

פורגונין. פטור חתייה.

מסורת הש"ם

(א) [פי' שפירש רגלה. ערוך]. (ב) [כמויות קי"א]. (ג) [ג"ל לו וי"א בילקוט דעזרי"א, ד] [ד"א רבה פ"א]. (ד) [אין]. (ו) [ג"ל משרד]. (ז) [גל זה הדיבור אינו מפרש"י ושיך לתוספות וז"ה בעי"א]. (ח) ג"ל בזהב הארץ מ"א עללל דלרע"א (ויקרא כג, ט) משום שלא כ"ה בגרסא בעי"א, י' ג"ל נער],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הינו דכמינ כי' ר' דובי דבבאונים הטובות ירל: (ב) תוב' ד"ה הא ירחיו וכו' ועוד ים נחלן. י"ב כלומר השמא לא קלאמר הכא הא ירחיו מוחלין מחילה גמורה אלל כשמתחטט ועדיין לא שז כלל לנו מולין והייט דקלאמר תשובה תולה והא דקלאמר כשזועות דף י"ב דנעובר ומחרט לא זו משום עד שמוחלין לו ומשמע [מחילה גמורה] היינו דוקא כמלות עשה וההוא צריחא דלאמר על עשה ולית תשובה מכפרת מיירי שזז כלל לנו ע"י יסורין ששטה גנפו אל יתכפרו לו לגמרי ונהשאר חסדן: (א) ד"ה זה הממלא וכו' לנחיו אין ממציאין לו וכו' כמו תליה וזנין וכו' כדי שיפדה עלמנו ממציאין לו מעות הדס":

גליון הש"ם

תוב' ד"ה דא יראוני וכו' דהוא ליה לית. עיין שנות פנים מאלות מ"א סימן כ"ו וכספר מים חיים להפ"ח: כתשונה האחרונה:

הגהות מהר"ב

רענבורג

[א] תוב' ד"ה הא ירחיו מי' ופליגא דר' שמשאל' י"ב ע"י כחוק ספר מים חיים להפריח" דף מ"ד ע"כ ד"ה מתקנינו וכו' וד"ה אמר וכו':

רבינו חננאל

יש נספה בלא משפט מעשה דמרים מגדלא נשיא ומרים [מגדלא] דרדקי דאתחלף ליה לשליחא ואייתי מרים מגדלא שער נשיא ויש מי שאומר כענין חלום ראה דברים הללו. ולא עוד אלא רב ביבי בן אבבי היה מתעסק בראיית השדים לפיכך יש לומר כדרך הזה ראה ואין סומכין עליו ופתרון יש נספה בלא וגו' כגון אדם שהרג חבירו. ותסינני בו. אתה מעלה בדעתך כיון שאתה בא בדברך הללו בעיקפין אתה מדמה להסית ואינך יכול להסית אלא (בכריז מור) מיכן שהשטן של איוב אדם היה. הן בקדשיו לא יאמין כלומר אינו אומין להם לחיות הרבה שמא בוקעותם יטו מן הדך הטובות וקשיא לי הדין אמרין ביומא כיון שאדם עבר שלשים וששה שנה ולא חטא שוב אינו חוטא] וההוא תלמיד דהוה בשיבבותיה דר' יוחנן ושכיב זוטרי. ואמר ר' יוחנן אי בעי להוטרבי ארחותיה דלא לבעוט ברכותיו היה חי. ר' יוחנן הוה בכי אמר כתיב וקרבתי אתכם למשפט עבד שרבו מקרבו לדין וממחר להעידו כלום יש בו תקנה. אריכ"ב אי לנו והייתי עד ממחר וגו'

וקא מחריא פטורא. מכזבת את התנור: **אוסיצתא אגצה דכרעה**. הושיבתו על גב רגלה וכנות והורע מולה: **דרעינא לכו אנא**. איני מוסרן לשומר הממים ששמו דומה אלא מתגלגלין עמי ושטיין בעולם עד שיתמלאו שנותיו והוא קרוי **דור**: **דמעזיר צמיליה**. מעזיר על מדותיו: **דמעו**. נתשלו: **הני מינטרן**. אותן שלא נישלו כל זורכן אין ממחרות לירקב: **היינו דכסיב כו'**. (א) הטובות ירל פן ירקבו אף יחטוריס הלדיקים נאחזין למיתה פן יחטואו: **אדוותר**. צעודו צמור: **אי צעי האי מרצנן**. להיות הולך צדך טובים הוי חי': **מצעט צרצוטיו הוב**. רבי אלכסנדרי היה מכיר צו שלא היה מן הקדושים וכתיב וטוב לא יהיה לרשע ולא ילרין ימים כלל אשר לינונו ירל מלפני האלהים (קהלת ח) ותניא במסכת קדושין (דף לג:) מורא זו איני יודע מהו כשהוא אומר והדרת פני זקן ויראת מאלהין (ויקרא יט) הוי אומר מורא זו כבוד חכמים: **קלוס כחמורות**. עושקי שצר שכיר כמנאפס ומכשפים: **ומטי גר**. זהאי קרא כתיב: **כי אם כל מעשה האלהים יביא צמשפט על כל נעלם**. ואף על הנעלמות ממנו שעשה שוגג הוא מציאו צמשפט: **על כל**. אפי' דצר מועט צמשמע: **ונמאם**. קנה דעת חצירו דכר: **מאי אם טוב**. דמשמע אף על הטובה מציאו צמשפט: **שאינו מחוסך**. שאינו מנוקד מן החלב ומן הגדין האסורים: **צערצי צבנות**. שמתוך שממנהיין לעשות צורכי שבת אינן נותנין לצ אס מנוקד הוא: **ארוס סמוכות זו**. לנו. לשון וכעסמה ארתה (שמואל א ח) שמי נשים יחד: **יזבורא ועקרבא**. "נקיט הכי משום דלמרינן במסכת ע"ז צפרק אין מעמידין (דף כח:) חממיי לעקרבא וקריי ליזבורא ומילופא סכנתא הלך היכא דנכתה יזבורא ועקרבא נעשות ארות זו לנו דלית ליה תקנתא לא צקריירי דקשה לעקרב ולא צחממיי דקשה ליזבורא: **זה הממלאי מעוט לעני צשעת דוחקו**. אלעיל קאי אם טוב ואם רע הרגיל להמלאי אדקתו לעני צשעת דוחקו ולא קודם שעת הדחק שיכול לצקש מזונותיו ולקנותן צשעת הזול: **לעללא**. לקנות התצוזה (י' דמתרגס ועללת ארע"א (ויקרא כג:) **לסליטא**. להפסד ולאצידוד כך שמעתי. ולי נראה לקנות צשעת הדחק מזון שהוא תולה בסלו כדלאמר מר (פסחים דף ק"א:) תלא סילתא תלא מזוני תלאי צציתא קשה לעניותא: אינו

בשר שאינו מחוחך בערבי שבתות ^(א) והא רבא ^(ב) משגר שאני בת רב חסדא דקים ליה בגווה דבקיאה רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי ^(ג) והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות תקנה יש לו מאי רעות וצרות אמר רב רעות שגששות צרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא ושמואל אמר זה הממציא לו מעות לעני בשעת דוחקו אמר רבא היינו דאמרי אינשי וזוא לעללא לא שכיחא לתליתא שכיח ^(ד) וחרה אפי בו ביום ההוא ועובתים והסתרתי פני מהם אמר רב ברדלא בר טביומי אמר רב כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכול אינו

מוסיפנא ^(א) והוה חלוּפיה. יש להקשות לרבי עקיבא דלית ליה צטילה המולך (יבמות דף ג. ושם) משלו הוסיפו לו לחזקתו ולית ליה זכה מוסיפין לו הא משמע הכא דמוסיפין לו ז"ע: **מבעט** ברכותיו הוה. וכן איכא למימר כהיא דפ"ק דשבת (דף יג.) כאלח שמת והיתה אשמו מולכת תפיליו צצית המדרש אמרה כתיב כי היא חיין ואורך ימין צעלי שקרא הרבה ושנה הרבה היכי מת צחאי ימיו ולא השיצו לה דצר ולא היו אומרים מהני הוה דצקדשויו לא יאמין ^(ב) אי נמי לא היה תשובה נאחם: **הא יראוני מוחאין**. גבי עושק שצר שכיר כתיב דהוה ^(ג) ליה לא תעשה ופליגא ^(א) דרבי ישמעאל צפרק בתרא דיומא ^(ד) (דף פו.) דלאמר תשובה תולה ויהי"כ מכפר ואיכא צרייתא אחרת דלאמר על עשה ולא תעשה תשובה מכפרת ^(ב) ועוד יש לחלק צין עניי תשובה יש שז מוחלין לו מיד ויש שז דמוחלין לו אכל לא עושה תשובה גמורה ועדיין יש עושה ואותו עושה מולין והא דלמרינן צשצועות (דף יצ:) ושם) העובר על מצות עשה ונתחרט לא זו משס עד שמוחלין לו היינו מחילה גמורה ואם שז צכל לצו ע"י יסורין יתכפרו לו עונותיו: **שנעישות צרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא**.

פר"ת רפואה לנשיה זו קשה לנשיהה זו וכן למרינן ריש פרק צ' דע"ז (דף כח: ושם) חממיי לעקרבא קריירי לויצורא: זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו. פרש"י דקאי אלעיל אס טוב ואם שז שממתין לו עד שעת היוקר ונמצא קונה ציוקר לתליתא לקנות פת לפי שעה כמו שקוניהו צסלו כדלמרינן תלא לסילתי תלא למזוניה וקשיא לר"ת חדא למא ^(א) נקט כולי האי ואפסקיה צאידך קרא והיה כי תמלאן אותו רעות רצות וצרות ועוד דלמרינן המלוה לעני צשעת דוחקו עליו לאמר אז תקרא וה' יענה ^(א) (שעיה נח) צפרק הצא על יצמתו (יבמות דף סג. ושם) מיהו הסם מחלק הריצ"ן צין מלוה לממלאי ועוד דנקט הש"ס מילתא דלא שכיח לתלות הלחם דלאמר צערצי פסחים (דף ק"א:) ושם) תלאי צציתא קשי לעניותא ומפרש ר"ת ארות רצות ורעות וזה הממלאי מעות לעני צשעת דוחקו כגון שתפסו המושל וצא זה ואמר לו שילוח לו מעות על קרקעותיו ואם לא היה זה צא המושל היה מיקל צפדיונו לפי שהוא דחוק ועני זוזי לעללתא לא שכיח אס היה רוצה לקנות תצוזה להאצילו לציתו אין ^(א) מוציאין לו מעות כשדוחקין אותו למכור משלו לתלות כדי שיפדה עלמנו ווע"ע מוס' סנהדרין דף עו: ד"ה והמלות]:

בשר שאינו מחוחך בערבי שבתות ^(א) והא רבא ^(ב) משגר שאני בת רב חסדא דקים ליה בגווה דבקיאה רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי ^(ג) והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות תקנה יש לו מאי רעות וצרות אמר רב רעות שגששות צרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא ושמואל אמר זה הממציא לו מעות לעני בשעת דוחקו אמר רבא היינו דאמרי אינשי וזוא לעללא לא שכיחא לתליתא שכיח ^(ד) וחרה אפי בו ביום ההוא ועובתים והסתרתי פני מהם אמר רב ברדלא בר טביומי אמר רב כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכול אינו

מוסיפנא ^(א) והוה חלוּפיה. יש להקשות לרבי עקיבא דלית ליה צטילה המולך (יבמות דף ג. ושם) משלו הוסיפו לו לחזקתו ולית ליה זכה מוסיפין לו הא משמע הכא דמוסיפין לו ז"ע: **מבעט** ברכותיו הוה. וכן איכא למימר כהיא דפ"ק דשבת (דף יג.) כאלח שמת והיתה אשמו מולכת תפיליו צצית המדרש אמרה כתיב כי היא חיין ואורך ימין צעלי שקרא הרבה ושנה הרבה היכי מת צחאי ימיו ולא השיצו לה דצר ולא היו אומרים מהני הוה דצקדשויו לא יאמין ^(ב) אי נמי לא היה תשובה נאחם: **הא יראוני מוחאין**. גבי עושק שצר שכיר כתיב דהוה ^(ג) ליה לא תעשה ופליגא ^(א) דרבי ישמעאל צפרק בתרא דיומא ^(ד) (דף פו.) דלאמר תשובה תולה ויהי"כ מכפר ואיכא צרייתא אחרת דלאמר על עשה ולא תעשה תשובה מכפרת ^(ב) ועוד יש לחלק צין עניי תשובה יש שז מוחלין לו מיד ויש שז דמוחלין לו אכל לא עושה תשובה גמורה ועדיין יש עושה ואותו עושה מולין והא דלמרינן צשצועות (דף יצ:) ושם) העובר על מצות עשה ונתחרט לא זו משס עד שמוחלין לו היינו מחילה גמורה ואם שז צכל לצו ע"י יסורין יתכפרו לו עונותיו: **שנעישות צרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא**.

(א) נראה דל"ל כמו בת רב חסדא אשמו כל רצא. (ב) נראה שג"ל ואינו נענה אינו מישרלא כל שאין בו ויהי לאכול וכו'.

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ה.

תורה אור השלם

- דור הלך דודו בא והארץ לעולם עמדת: קהלת א ד
- ויאמר יי' אל השטן השמתי לבך אל עבדי איוב כי אין כמותו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וקר מרע ועדנו מחזיק בתורתו וחסיתי בו לבקלו חנם:
- איוב ב ג הן בקדשיו לא יאמין וישמים לא זכו בעיני: איוב טו טו
- וקרבתיאלכבםלמשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשקעיסלשקדובעשק שבר שביד אלמנה ויתום ומטי גר ולא יראוני אָמר יי' צבאות: מלאכי ג ה
- כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע: קהלת יב יד
- והנה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וצנחה השירה הזאת לקנין לעד כי לא תשכח מפיו ורעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה דהים בטרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי: דברים לא כא
- והנה אפי בו ביום ההוא וצובתים וחסרתני פני מהם והיה לאכל ומצאיהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אליה בקרבי מצאניו הרעות האלה: דברים לא יז

רבינו חננאל (המשך)

ששקל הקלות עושק שכר שכיר וכיוצא בו הקישו לבנאף ולמכשף ר"ל אמר ומטה גר ומטי גר כתיב כלומר כאלו מטה דין של מעלה וכל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו שנאמר ולא יראוני הא יראוני אני מוחל להם. כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם. היה ר' יוחנן אומר עבד שרבו שוקל שגנות כדונות תקנה יש לו. על כל נעלם זה שהורג כינה לפני חבירו ונמאס אם טוב ואם רע כלומר אצילו רצה לעשות טוב ועלה בידו רע כגון שנתן צדקה לעני בפרהסיא שנמצא מביישו ר' שילא אמר הנותן צדקה לאשה בסתר ומייתי לה חשדא שמשיאה שם רע רבא אמר זה המשגר לאשתו בשר בעי"ש שאינו מחוחך אלא אי קים ליה בגווא ובהימנותא ^(א) כרבא בר רב חסדא: והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות. אמר רב רעות שגששות צרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא כגון שקצו זיבורא ועקרבא ביחד לאדם מי שעקצו עקרב [אינו] רוצה דברים קריס נמצא המועיל לאחד מוידק לאחר. שמואל אמר זה הממציא מעות לעני בשעה שהנוגשים עליו ומלוה אותו והנוגשים באין ולוקחין אותו הטמון שהלוהו וכו' מסתליק והוא כגון נגושה בו בכל יום היינו דאמרי אינשי וזוא לעללא לא שכיח ארחותיה פני מהם והיה לאכול. אמר רב כל שאין בו והסתרתי פני מהם כלומר שהתפלל ^(ב) ואין נענה אפי בו והיה לאכול כלומר שמענישין אותו

בא ונושה בו בכל יום היינו דאמרי אינשי וזוא לעללא לא שכיח לתוליתא שכיח. פ"י וזוא לקנות בו כבואה אינו מצוי ולמי שתולין אותו הנוגשים מצוי. כתיב והסתרתני פני מהם והיה לאכול. אמר רב כל שאין בו והסתרתי פני מהם כלומר שהתפלל ^(ב) ואין נענה אפי בו והיה לאכול כלומר שמענישין אותו

^[א] נראה דל"ל כמו בת רב חסדא אשמו כל רצא

עין משפט
נר מצוה

בג א מיי פ"ה מה' דעות הלכה ד סמג לאון פא טיש"ע א"ח סימן רמ סעף ט ונאס"ע סימן כה סעף כז:

תורה אור השלם

- וְאֶנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פני ביום ההוא על כל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה בִּי כִּנָּה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרָיו: דברים לא יח
- וְאֲשִׁים דָּבָר בְּפִי וּבִצֵּל יְדֵי כַּסְיִיתִי לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיטֹד אֶרֶץ וּלְאִמּוֹר לִצְיוֹן עָמִי אָתָּה: ישעיהו נא טז
- לְאֹדֹם בֹּה אֲמֹר יְיָ צְבָאוֹת דָּאִין עוֹד חֻקְהָ בְּתִקְוֹן אֲבָדָה עֲצָה מִבְּנִים נִסְרַחָה חֻקְמֹתַי: ירמיהו מט ז
- וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְנִלְכָּה לְנִגְדָּךְ: בראשית לב יב
- בִּי הִנֵּה יוֹצֵר הַרִים וּבִרְא רֹחַ וּמִגִּיד לְאָדָם מִה שְׁחֹ עֹשֶׂה שָׁחַר עֵיפָה וְדָרָךְ עַל בְּמִתִּי אֶרֶץ יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ: עמוס ד יג
- וְאִם לֹא תִשְׁמַעְנָה בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי מִפְּנֵי גֹה וְדָמְעַת תִּדְמַעַ וְתִדָּר עֵינֵי דְמֻעָה בִּי נִשְׁבָּה עֵדֶר יְיָ: דמיהו יז יז
- הוֹד וְהָדָר לִפְנֵי עַז וְתִדְרוֹן בְּמִקְוֶה: דברי הימים א טז כז
- וַיִּקְרָא אֲדֹנָי אֱלֹהִים צְבָאוֹת בְּיוֹם הַהוּא לְבָכִי וּלְמִסְפַּד וּלְקַרְחָה וּלְחֹגֶר שֶׁקִּי: ישעיהו כב יב
- הֵן אֲרָאֲלֶם צַעֲקוֹ חֻצָּה מִלֵּאכִי שְׁלוֹם מִר יִבְכִּיּוּ: ישעיהו לג ז
- אִיכָּהוּעִיב־בָּאפוֹאֲדֹנָי אַת בַּת צִיּוֹן הַשְׁלִיךְ מִשְׁתָּרִים אֶרֶץ תַּפְאֵרֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָבֹר יְהָם רַגְלָיו בְּיוֹם אַפִּי: איכה ב א

- וְיָחֵד עוֹד לְנִצָּחַת לֹא יִרְאֶה הַשָּׁחַת: (יא) בִּי יִרְאֶה חֻקֵּימַי יִמּוּתוֹ וְחַד כִּסִּיל וְנֶעַר יֵאבֹדוּ וְנִעְוְבוּ לְאַחֲרֵים חֻלְמִם: תהילים מט יא-יב
- שִׁחֹק לִרְעוּזֵהוּ אֶתְּהָה קָרָא לְאֵלֹהֵי וְנִעְנֶדֶה שִׁחֹק צִדִּיק מִיָּמִים: איוב כ ב ד

- וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן וְדַעַת דְּרָכֵי חֻפְצוֹ בְּגוֹי אֲשֶׁר צִדְקָה עָשָׂה וּמִשְׁפַּט אֱלֹהֵיוּ לֹא עָזַב וְשִׁאֲלוֹתַי מִשְׁפָּטֵי צִדָּק קִרְבַּת אֱלֹהִים וְחֻפְצוֹ: ישעיהו נח ב
- בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּרְתֵּם אֶת הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה תִּשְׁאֹר אֶת הַנַּעֲרִים אַרְבָּעִים שָׁנָה וְיִדְעָתֶם אֶת תְּנוּאָתַי: במדבר יד

רבינו חננאל

העובדי כוכבים ואוכלין ממנו אינו מִישראל אמרו ליה לרבא מר ליתא בוהיה לאכול ומתפלל

ונענה. אמר להן לא ידעיתוהו כמה משרדנא בצנעא לבי שבור מלכא ואפ"ה לא איפרק דאמור רבנן כ"מ שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. שדרוה ליה שבור מלכא וגרבוה לרבא אמר רבה אע"ג דכתיב והסתרתני פני מהם אמר רחמנא בחלום אדבר בו. רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו ובצל ידו אנו סבוכים בו' ענינא כי נח נפשיה דר' יהושע בן חנניא אמרו ליה מה תהא עלן ממינאי כלומר אין אדם בינינו שיש בו כח להשיבם כמותו אמר להם אבדה עצה מכנים נסרחה חכמת האומות: כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו. אמר רב אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לאדם בשעת מיתתו כלומר אין לאדם להרבות שיחה אפילו עם אשתו אלא אם צריך לארצותיה כגון שהיא כעוסה ובא לרצותה: ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מקום שיש למעלה ומסתרים שמו שבוכים שם האלמים כדכתיב מלאכי שלום מר

ה:

אינו מהם. מורע ישראל דכתיב והסתרתני פני מהם (דברים לא) שְׁלוּעַק מִנְּאֲרוֹת הַבָּאֹת עֲלָיו וְאִינוּ נַעֲנֶה שְׁלֹא יִצְאוּ: וְהִים **לֹאֲכֹל** שֶׁהַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שׁוֹלְלִין מִמּוֹנוֹ: וּגְרֻבּוֹ. שְׁלוּהוּ: **בַּחֲלוֹם אֲדַבֵּר בּו**. י' ציוס ההוא קא דייק ציוס ולא בלילה שמראין לו חלוס כדי שיתפלל על הדצר: **ידו נטויה**. להגן עליו: **אפיקורסים** ט'. שאינם מאמינים לדברי רז"ל כגון דְּלוֹקִים: **אחוי ליה**. על ידי סימן רמז לו החזיר פניו: **במחוג**. ברמזו: **נסרחה חכמסם**. בפסוק כתיב האין עוד חכמה בתימן אצדה עֵלְהּ מִצְנִים מִיִּשְׂרָאֵל: לנגדך. צושה: **שיחה יסירה**.

דברי שחוק שלפני תשמיש: **כדלא טעים סנשילא**. שרעז לאכול כלומר מתאוה לתשמיש: **בצפי גואי**. איכא דכתיב במסתרים: הכי גרסינן **וצצפי בראי ליכא והסתיב ויקרא**. וכל קריאה השמעת קול היא: **מאיגרא רס לנירא עמיקסא**. כמה גדולה נפילה זו אין לך גבוה וצור עמוק כמשמים לארץ: **סקפיש**. רבי לר' חייל ואיל רבי צהדיה: כי הוּ **מיפטרי מקמיה**. שנטלו ממנו רשות: **איכו השפא**. אס לא צלתי עמך והאמנתי לך מנעמתי מזכרה זו: **מנא לך**. שכל כך גדולה הקבלת פנים: **נדקש**. כשהזקין א' רבי יעקב: **היס רגיל בו'**. מהלך שלשה חדשים היה מזיטו לציט המדרש ונוסע מזיטו אחר הפסח ולומד יום אחד וחוזר לציטו לשמח את אשמו צחג הסוקות: **עד**

עלינו שנאמר וּבִצֵּל יְדֵי כַסְיִיתְךָ ר' יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה ההוא אפיקורוסא עמא דאהרדיניהו מריה לאפיה מיניה אחוי ליה ידו נטויה עלינו אמר ליה קיסר לר' יהושע מאי אחוי לך עמא דאהרדיניהו מריה לאפיה מיניה ואנא מחוינא ליה ידו נטויה עלינו אמרו ליה לההוא **מינא מאי אחויית ליה עמא דאהרדיניהו מריה** וְיִשְׁעִי וְיִסְפָּה אֲמֹר יְדו נְטוּיָה יִדְעָנָא אֲמֹרו גְּבֵרָא דְלֹא יִדַּע מַאי א' מחוהו ליה במחוג יחוי קמי מלכא אפקוהו וקטלוהו כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניה אמרו ליה רבנן מאי תיהוי עלן מאפיקורוסין אמר להם **אבדה עצה מבנים** נסרחה חכמתם כיון שאבדה עצה מבנים נסרחה חכמתן של אומות העולם ואי בעית אימא מהכא **ו**יֹאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְנִלְכָּה לְנִגְדָּךְ רבי אילא הוה סליק בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה לינוקא דהוה קא קרי **ו**כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו אמר עבר שרבו מגיד לו מה שיחו תקנה יש לו מאי מה שיחו אמר רב אפילו *שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה איני והא **ו**כי הנהא הוה גני תותי פרוייה דרב ושמעיה דסח וצחק ועשה צרכיו אמר דמי פומיה דרב כמאן דלא טעים ליה תבשילא אמר ליה כהנא פוק לאו אורח ארעא לא קשיא כאן דצריך לרצויה הא דלא צריך לרצויה **ו**אם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו מאי מפני גוה אמר רב שמואל בר יצחק מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לעובדי כוכבים ר' שמואל בר נחמני אמר מפני גאוותה של מלכות שמים **ו**כי ומי איכא בכיה קמיה הקב"ה והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקב"ה שנאמר **ו**הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו לא קשיא **ו**הא בכתי גואי הא בכתי בראי ובכתי בראי לא והא כתיב **ו**יקרא אדני ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק שאני חרבנן בית המקדש דאפילו מלאכי שלום בכו שנאמר **ו**הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון: **ו**דמע תדמע ותדר עיני דמעא כי נשבה עדר ה' אמר ר' אלעזר שלש דמעות הללו למה אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו היינו דכתיב כי נשבה עדר ה' אלא למאן דאמר על ביטול תורה מאי כי נשבה עדר ה' כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה תנו רבנן שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתגאה על הצבור רבי הוה נקיט ספר קינות וקא קרי בגויה כי מטא להאי פסוקא **ו**השליך משמים ארץ נפל מן ידיה אמר מאיגרא רם לכירא עמיקתא רבי ורבי חייא הוו שקלי ואולי באורחא כי מטו לההוא מתא אמרי איכא צורבא מרבנן הכא גזיל וניקביל אפיה אמרי איכא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא אמר ליה ר' חייא לרבי תיב את לא תזולזל בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה תקפיה ואזל בהדיה כי הוו מיפטרי מיניה אמר להו אתם תקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תזכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין אמר ליה איכו השתא מנעתן מהאי בירכתא אמרו ליה **ממאן שמיעא לך מפרקיה דרבי יעקב שמעי לי דרבי יעקב איש כפר ח'טייא הוה מקביל אפיה דרביה כל יומא כי קש א"ל לא נצטער מר דלא יכיל מר אמר ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן **ו**יחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו ומה הרואה חכמים במיתתן יחיה בחייהן על אחת כמה וכמה רב אידי אבוה דרבי יעקב **ב**ר אידי הוה רגיל דהוה אוזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב והוו קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה **ו**השחוק לרעתהו אהיה וגו' א"ל ר' יוחנן במשותא מינך לא תעניש להו רבנן נפק ר' יוחנן לבי מדרשא ודרש **ו**אותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון וכי ביום דורשין אותו ובליילה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפ"י יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו **ו**הלא אלא ארבעים יום יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עבר כל השנה כולה: אי זהו קמן כל שאינו יכול לרכוב על כתפו של אביו: מתקין לה רבי זיירא**

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מסורת הש"ם

א' מו"ק פ"ז סוטה מו:
ב' מו"ק ז' ע"ש, ב' נ"תק להיות רבה, א' נברכות מו: ד' נברכות סב, א' נלקמן יג, א' נשין מ"ש ב"ד פסחים מג: על ידו בשם רש"י בכריתות כה: א' נש' מוספות סוטה יא, ד"ה מריס, ח' העיקר מסר מן הספר ובע"י מפני קא דייק וכ"ה שם אע"פ שהסתרי פני מהם דכתיב ודבר ה' אל משה פנים וגו' חזקן אסתיר אלל בתלם אדבר בו ע"כ ממילופי גרס, ט' בסי"ח: מיעה תלמידו ישו,

הגהות הב"ח

א' גמרא מריה לאפיה ממייה ומחא אחוי לך:
ב' שם של מלכות שמים שנטלה ומי איכא:
ג' רש"י ד"ה דקש כשהזקין הס"ד ואח"כ מו"ר רב אידי אבוה דרבי יעקב היה רגיל:

מוסף רש"י

כל מקום שנתנו חכמים עיניהם, לאלס שניד, או מת או טפל בעניות (נודים א:).
דסח וצחק, עם אשמו שיה טעלה של ריטוי משמים, ועשה צרכיו.
שימש משמו (ברכות סב,).
כמאן דלא טעים ליה תבשילא.
כאדס רענ כמו שלש שמשת מתקן משלם, שאלתם טוה קלות רלש זח לתחנך (שם, ושם:).
כדלא שריף בתשילא).

רבינו חננאל (המש"ץ) יבכיון ואע"פ שיש מפורש מלאכי שלום. השלוחים ששלח המלך לעשות שלום לא קבילו מהם וחזרו בזוכים בפחי נפש: מפני גוה מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהן ונתנה לעובדי כוכבים. ומקשה ומי איכא בכיה קמיה דקב"ה וזה כתיב עוז וחדוה במקומו ופוקתין כי ליכא בכיה בבתי גואי ומקום הנקרא מסתרים בבתי בראי הוא. איני ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו' הנה הקב"ה קראו לבכי. ומרקינן שאני חורבן ביהמ"ק שאפילו מלאכי שלום בכו שנאמר הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון פ"י ויקרא ה' אלהים צבאות וגו' קרא אותו היום כלומר קבעו יום בכיה ומספד לדורות. כתיב ודמע תדמע ותדר עיני דמעא. ג' דמעות הללו אחת למקדש ראשון ואחת למקדש שני ואחת כי נשבה עדר ה' דיכיון שגלו אין לך ביטול תורה מזה: תנו רבנן שלשה הקב"ה בוכה עליהן בכל יום. פ"י אומר הקב"ה ראוי לבכות על אלו בכל יום על מי שאפשר לו

לעסוק בתורה (ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק) ועל פרנס המתגאה על הצבור בתנן. ר' ור' חייא אקבילו אפיה חד סני נהורא. אמר להו אתם תקבלתם פנים הנראים ואינם רואים תזכו להקביל פני שכניה שרואין ואינן נראין. הרואה חכמים במיתתם כתיב ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו השתא ומה הרואה חכמים במיתתן יחיה בחייהם על אחת כמה וכמה. דרש ר' יוחנן כתיב וואתי יום יום ידרשון וכי ביום דורשין ובליילה אין דורשין אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה לשמה מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה וכן במדת פורענות כתיב במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה וכי שנה חטאו והלא לא חטאו אלא ארבעים יום אלא לומר לך כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו כאלו עבר כל השנה כולה. איהו (חייב) [קטן] שאינו חייב בראיה

מסורת הש"ס

(א) כ"ה אָבִיב, (ב) וָבֵן לָקִישׁ וְכֵן אֶחָת בְּפִסְחֵיהֶן יוֹטֵט־לָהֶּן, (ג) וַיָּמָּוֶת ה' (ד) קוֹטֵה לוֹ: זָכִים קוֹטֵה, (ה) וְלֹא הָיָה לוֹ פֶּגֶז וְחִמָּה בְּשֶׁנֶּת כִּינֹר לְהַגִּיד וּפִי־שֶׁן, (ו) [שְׁמוֹת כד], (ז) וְעִיִּיעַ מוֹסֵפֶת בִּיצָה קָסוֹ: ד"ה רַבְעֵמִישׁ, (ח) וַיְדִיבֵהוּ שְׁחִיךְ קוֹדֵם ד"ה יִשְׁנֶה],

תורה אור השלם

- וְהָיָה לֹא עֲלֵתָה בִּי אֲמִירָה לְאִישִׁיָּה עַד יִגְמַל הַנֶּגֶז וְהַבְּאִתָּיו וְנִרְאָה אֶת פָּנָי יְיָ וְיָשֹׁב שָׁם עַד שְׁמוּאֵל א א כב עולם;
- וַיִּשְׁלַח אֶת עֲבָרִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲזְרוּ עִלְת וַיִּזְבְּחוּ וַיָּבִדוּם שְׁלֹמֹה לִין פָּרִים: שְׁמוֹת כ ה

גליון הש"ס

גמרא עולה שהקריבו במדבר. דמצי (שמות כ). ועלו עולות (ויחזקת כ). חמירי חואי. עין וימא דף לז ע"ה מוספות ד"ה העולה: תד"ה הראיה ד"ה ומדרבנן חיא. ע"י קודשין ז ע"ה מד"ה וינלף:

מוסף רש"י

עולה שהקריבו ישראל במדבר. דמצי (שמות כ). ועלו עולות (ויחזקת כ). כללות נאמרו בסניי. כסמא נאמרה תורה כמצי ולא נתפשה לו, כגון כמצי נאמר (שמות כ) וזכתה עליו את עולותיו ואת שלמיו, ולא פירש מתן דמים כילד הקטנים אימורים והפסע ומתח וכלל על עולה ובפטר ויקרא כהאל מועד פירשה (סוטה ז): ובעיני זבחים קסוה:.

רבינו חננאל

בה"א כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית שנאמר שלש רגליו. ממוקם מושבותיהם מי הביא הקטנים ופרקינן ממוקסם שהיתה אמן חייבת לעלות ולשמוח הביאתו אמו מיכן ואילך שאינה חייבת בראייה משלימתו לאביו ומקשה לב"ש דאמרין אם יכול לרכוב על כתיפו של אביו ולעלות חייב. והא שמואל דיכול לרכוב הוה וכתוב וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והביאותיו ונראה את פני ה' וישב שם עד עולם. ודחי ב"ש ולטעמין חנה גופה אמאי לא עלתה מי לא מיחייבא בשמחה אלא חנה מפנקותא ויתירתא חזת בשמואל (והשאל [וחששה] משום חולשא דאורחא משום הכי חנה נמי פטורה דאמר ל' חולין ומשמשתין פטורין מן הראיה. בעי ר"ש בר אבא קטן חגר שיכול להתפשט

עד הכּא מאן אָסייָה. עד ירושלים מי הביאֹו (ד) והלאּ משהואּ יכול להיות חוץ מאתמוּ יכול לאחוז ביד אביו דכדי עלייה מירושלים להר הבית אתה אומר שיחנכוּהוּ ועד ירושלים מי הביאֹו: **מהיבאָ בשמחה**. לעלות לרגל ולשמוח בחג עם בעלה דעל השמחה נלטוו נשים דכתיב ושמחת אתה וזיתך (דברים ד):

מכאן ואילך. דאימיה לא מחייבא להמראות צהר הבית: **עד יגמל**. לסוף כ"ד חודש שכן מינוק יונק ומשנה ראשונה הוא יכול לרכוב על כתיפו של אביו כדי לעלות מירושלים הר הבית וכל שכן משילה למשכן: הכי גרסי' **קטן חוגר לדברי צים שמאי וסומא לדברי שנין**. דאילו חוגר לדברי בית הלל לא מיבעיא לן דלא מחנכין ליה דהא חמרין אין מחנכין אלא לקטן שיכול לאחוז ולעלות צרגליו צירושלים וזה אינו יכול אצל לבית צים שמאי דמחייבי לחנכו משיכול לרכוב קטן חוגר יכול לרכוב על כתיפו של אביו והסומא יכול לאחוז לצה" מהו כריך חינוך או לא: **שאינו יכול להספוט**. שאין סופו להספוט עולמית: **קטן מיבעיא**. הלא אין חינוך קטן אלא כדי להנהיגו שיהא סרוך אחר מנהגו לכשיגדיל וכיון שזה פטור לכשיגדיל למה לי חינוך: **שיכול להספחה**. קודם שיגדיל: **מזינו צעזרים**. צפ' שזר או כשז והקרבנם על הלחם שצעת כצבים תמימים ופר כן צקר אחד ואילים שנים יהיו עולה לה' וכתיב ושני כצבים בני שנה לזבח שלמים (ויקרא כג): **ישנה לפני הדיבור**. וקודם מתן תורה הקריבו שלמים כסניי דכתיב וישלח את נערי בני ישראל (שמות כד). ואע"ג דהאי קרא כתיב צואלה המשפטים לאחר עשרת הדברות קודם עשרת הדברות הוה ואין מוקדם ומאוחר בתורה והכי תניא במסכת שבת בפרק ר' עקיבא (דף פח.) רבי יוסף אומר צבני עלה וייר צבליש עלה ויורד צרצעי ירד ושזב לא עלה צממישי צנה מוצח והקריצ עליו קרבן צשסי) ניתנה תורה ואין אתה מואל צנמית התורה צנין מוצח אלא צאותו שנאמר וישלח את נערי בני ישראל וגו'. ולקמן פריך התם נמי עולה הואי: **נשיאים**. צמנות המוצח הקריצו שלמים יותר מעולות דכתיב כל הצקר לעולה וגו' וכל צקר זבח השלמים וגו' (צמדבר ז):

שסי אכילום. מוצח ואדם: נשיאים קרבן יחיד וראייה וחגיגה קרבן יחיד אצל ככשי עזרת קרבן צבור ומתרומת הלשכה: **ראייה נמי ישנה לפני הדיבור**. דעולה נמי הוה תסרת: **מדבר הנוסג לדורות**. ככשי עזרת: **עולם תמיד הואי**. חוצת כל יום ויום ולא גמרין מינה: **עולם ראייה הואי**. על שם ויחזו את האלהים^(א): **כללום נאמרו כסניי**. הרבה דברים נאמרו סתומים כסניי שלא נתפרשו כל זרכן ופירשו לו לאחר שהוקס המשכן כזהל מועד שהרי לא נתפרשו שם הלכות עבודה ככל הצריך אלא מוצח אדמה תעשה לי וזכתה עליו את עולותיו ואת שלמיו (שמות כ) ולא פ"י

מתן דמיהן הפשיטן וניתוחן של עולות והקרבת אימורין של שלמים: ופרטות

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

(א) דמחייבא אימיה בשמחה. פירש רש"י בפרק קמא דקדושין (דף לז: ושם) גבי אשה בעלה משמחה צבצל צבגדי צבעונין צא"י צבגדי פשתן והכא משמע דצשלמי שמחה מייירי והתם (בד"ה אשה) פ"י וכן צפ"ק דר"ה (דף ו: ושם):

דיבורא לרבוּב ער בתיפו של אביו. שהיה גדול קצת אצל לא מצי לאחוז בידו ולעלות צרגליו:

בחיגר שיבורא להתפשט. מקמי גדולו מאי מי אמרינן דכיון דגדול המיחייב מדאורייתא גבי קטן נמי מיחייב צחינוך דמידי הוא טעמא צקטן אלא משום לחנכו דידע כשהוא גדול או דלמא כיון דגדול צהכי לא מיחייב גם קטן לא:

הראייה שתי בסף.^(א) ומדרבנן הוא דמדאורייתא אין לו שיעור לקרבן רק לאשם מעילות (שבוטת העדות) דכתיב ציה כסף שקלים (ויקרא ה) ומנן צכריתות (דף כו:) המפריש שמי סלעים לאשם והא דאמרין צוצבים (דף מת.) [לא יהא ספיקו חמור מודאָו מנה ודאָו חטאת צת דנקא אף ספיקו אשם צר דנקא] ומצנחות (דף קז:) יציא^(ב) אשם הוא ונסכי צסלע לאו דוקא קחשיב דאמרין בפרק צ' דכריתות (דף י:)

יציא^(א) אשם צסלע וכן הא דאמרין צפ' הואיאו לו ציומא (דף נה:) ניסקול ארבעה זוזי ונשדי צנהרל לאו דוקא דלא צעי כולי האי וצפ"צ דמנחות

(דף קז:) ושם בד"ה כצא) פירשתי^(א):

ישנה לפני הרבּור. וס"ל עולת

^(א) ראייה הואי דקאמר צכסמוך:

^(א) **קרבן יחיד**. כגון חגיגה וצפ"ה: **דיומא** (דף נא. ושם) דקרי ליה קרבן צצור היינו גבי פסח שני דקאמר התם חגיגה מי"ט מקריא קרבן צצור דאחיא צכנופיל פסח נמי אחיא צכנופיל איכא פסח שני דלא אחיא צכנופיל:

דנין דבר הנוהג לדורות. ולא צעי למימר דנין יו"ט מיו"ט לאפוקי נשיאים דחול הוי דלא מזינו ליה האי חילוקא צשום מקום^(א) אע"ג דלקמן פרק חומר צקודש (דף כג: ושם) ילפינן צירוף קף אחת הכתוב עשה כל מה שצקף אחת ולא פרכינן דורות משעה לא ילפינן דהתם כיון דליכא למלפי מדורות ילפינן ליה ספרי משעה אי נמי שמי הוה דמני ציה קרא תריסר זימני כדאמרין צפ"ק דמנחות (דף ח:.) וצפרק הקומץ רצה (שם דף יט:) גבי כלי הלח מקדש הלח ויליף שמואל דורות משעה

דמני ציה קרא תריסר זימני:

ורבי ישמעאל ורבי אלעזר וכו'. ואין להקשות ושצקי צ"ה

ועצדי כצ"ש הלא צ"ש צמקוס צ"ה הלל אינו משנה וי"ל דסצינדא לכו לא נחלקן צית שמאי וצ"ה צדצר זה:

בית שמאי הא דאמרן. וליכא לאקשויי מנא ליה דאית לכו עולת ראייה הואי דלמא לעולם סצינדא לכו עולת תמיד וטעמא דידהו עדיף להו דכדי משמע מדצעי מאי טעמא לא אמר צית הלל כוותיהו האי לאו מילתא היא

דמיציעא ליה אחאי לא קאמרי צית הלל עולת ראייה כצית שמאי: מי

עין משפט
גַּר מִצוּחַ

כּוּ א מִיּוּ סִיחַ מִהֶלַּח
חגיגה הלכה א':

גליון הש"ס
תרופות ד"ה יש בשמחה
וב' ולא בשתיהן
עין פסחים דף ע"ב תוספות ד"ה מ"ט:

מוסף רש"י

ופרטות באהל מועד. לאחר שהוקם המשכן נאמרה מות הכהן למשה וסם נאמרו והפסיו ונתח (ובחים קסו:). ונשתלשו בערבות מואב. משנה מורה שחור משה ולאמרה להס על הסדר כדכתיב (דברים א) בעבר הירדן בלחץ מולך הואיל משה וגו' (סו) מפי משה לישראל (סוהו יז:). עולה שהקריבו ישראל במדבר. מנדבר סיני קודם מתן תורה וישלח את נערי וגו' (ובחים קסו:). ויעלו עולות כבשים. וי"מ לפסוק כאל את הטעם בלחמכתם. או דילמא אידי ואידי פרים. ואין להתנחם בטעם עולות אלא טעם גרש ויעלו עולות כדי שימנחם לשל לחמיו (יומא יב:).

רבינו חננאל

ישראל במדבר עולת ראה הואי ובי' ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי סברי עולת תמיד הואי בי"ש הא דאמר ר' ישמעאל דתניא כללות נאמרו בסניי ופרטות באהל מועד וליכא מידי דרבסיני לא בעי הפשט ונתח דהא אמרת כללות נאמרו בסניי ובסוף בעי הפשט ונתח שנאמר והפשט את העולה ונתח אותה לנתחיה. אלא לאו ש"מ לאו עולת תמיד הואי. אלא עולת ראה הואי. ר' אליעזר נמי דתניא עולת תמיד ההשויה בהר סיני ר' אליעזר אומר מעשיה נאמרו בסניי והיא עצמה לא קרבה ר' עקיבא אומר היא עצמה קרבה בסניי ושוב לא פסקה. ובי תימא איני והכתיב והבחים ומנחה והשויה שנה לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל א' שבעור ע"ז הקריבו עולת תמיד בכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר וחוב א"ר עקיבא כללות ופרטות נאמרו בסניי ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ב"ה ור"ע הני דאמרן ר' יוסי הגלילי דתניא ר' יוסי הגלילי אומר ג' מצות נצטור ישראל בעלייתו לרגל ראה חגיגה ושמחה יש בראה משא"כ בשתיהן שהחגיגה ישנה לפני הדבור מה שאין כן בשתיהן ויש בשמחה שהשמחה נהגת בנשים כבאנשים מה שאין כן בשתיהן. קתני במיא שהחגיגה ישנה לפני הדבור מה שאין כן בעולת ראייה ובשמחה ש"מ דסבר ר' יוסי הגלילי עולה עולת הקריבו בני ישראל במדבר עולת תמיד הואי.

ו:

מִי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט. דוקא^(א) קא מציעא ליה משום דעיקר הפשט כתיב בגופיה אצל מעולת ראייה אע"ג דלחמת הוא דטעוניה הפשט לא קשה ליה מידי כיון דלאו בגופיה כתיב: **רבי עקיבא** וכו'. אע"ג דצחמשיי צנה מוצח ולא ניתנה תורה עד סיני דריש מאותה שעה דנאמר מעשיה צסיני כדכתיב עולת תמיד העשויה צהר סיני ומאן דלא דריש האי מוקי לה דעולה טעוניה כלי וכן פירש רש"י צנימוקי חומש העשויה צהר סיני ובסיפרי דריש לה שנעשית צהר סיני קודם לתורה והיינו צחמשיי צנה מוצח:

יש בשמחה שאין בשתיהן. ובמספ' גרסינן שהשמחה יש לה תשלומין כל שצעה^ו ולא צשחיהן ושעמעתח^ז שלנו דלא גרים ליה סצירא ליה דגס צאיין יש לן תשלומין ולא קחמר יש צשחיהן שצריצין שיעור מה שאין כן צשמחה דאימא אף שמההי^ח יש לה שיעור ומיהו בלאו הכי ניחא דלא נחית למיתני הא כללא כדפריש' לעיל (דף צ:)^י רק חומרת צחתת שאין צשמים ולהכי לא חשיב שחיהן אינן צאין מכל דצר מה שאין כן צשמה שצאה מכל דצר דהא חומרי דשמים לא קא חשיב: **אידי ואידי פרים** הוו. אליצא דמ"ד עולת ראייה הואי ואפי' למ"ד עולת תמיד קודם מתן תורה הימיה של פרים והדר אישמתו כמו ששנתנה מן הפשט ונימוח לרבי יוסי הגלילי:

מאי נפקא מינה. כלומר מאי דהוה הוה וכן פריך צפ"ק דיומא (דף ה: וסס) גבי כיצד הלבישן ובפסחים (טו.) גבי אימורי פסחים (י) ובסנהדרין (דף טו: וסס)^י גבי שור סיני צכמה לא צעי משום דסצירא לאלופי דורות משעה וצע"ז פרק שני (דף לה.) וצתענית (דף יא:)^י גבי צמה שמש משה כל ימי המלואים דלא פריך ליה התם נמי למיסגר קראי לפי שלא מצינו בגדי כהונה רק לאהרן וצניו ועוד דלכתי לא נתחנכו הצגדים דצעין עלייהו הזאה ונפקא מינה לעצוד צמלואים בלא הזאת צגדים:

לפסוקי טעמא. ולא דמי לה' מקראות שאין לן הכרע (יומא דף נג.) ולא אולין צתרי פסוקי טעמא התם לא מצי קאי רק לחד מינייהו דאין משמעות שחיהן שזה אצל הכא מצי קאי לתרווייהו: **שאין אהן שיעור הפאה.** דכתיב לא תכלה פאת שדך (ויקרא יט) ומדאורייתא היא דאילו מדרבנן (א) אמר צפרק ראשית הגז (חולין דף

קל: וסס) אין פוחתין^(ב) (לעני צגורן פחות) מששים ופליגי אמוראי צירושלמי חד אמר אין להם שיעור למעלה ולא למטה כלומר יוכל לפחות עד חטה ולמעלה כל שדחו וחד אמר למעלה אין לה שיעור הא למטה יש לה וצעי מאי צינייהו כלומר ודאי לכולי עלמא איכא ומשני אס פחת מששים למאן דאמר אין לו שיעור כלל מה שנתן נתן ופטור מששים ופליגי אמוראי מה שנתן נתן ואינו פטור מפאה וזכה העני ומחויב צמעשר עד שישלם שיעור ששים צבת אחת דלא הוי פאה אס לא שילם לו צבת אחת כו' ופריך אמאי לא חשיב תרומה ומשני תפתר מפני המחלוקת לשון פלוגתא דומיא דמחלוקת צשעניהן אדוקין צתורף (צ"מ דף י:). כלומר שיש צה חילוק דאמר רבי יוחנן עושה אדם כל שדחו צכורים ולא אמר עושה כל שדחו תרומה דהא צעין ראשית ששיריה ניכרים צפרק צכל מערבין המיצון הרי פאה דאין אדם עושה כל שדחו פאה ומשני עד שלא קצר צצולת לא נתחייב שדחו פאה כלומר דכתיב פאת שדך צקולרן תלה רחמנא פאה צקאיר והכי קאמר דמשנתחייב צצאה אין לה שיעור וכי תימא צכורים נמי הכתיב ראשית וליצעי שירים ניכרים כמו צתרומה דמרבין ליה התם ראשית כל צכורי כל ואני הייתי מפרש מפני המחלוקת עין יפה עין רעה וצינונית לפסוקי הך דעיניים שזה ועוד דפליגי צמסכת תרומה (פרק ד מ"ה) המרצה צתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה יתר מכאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחאה חולין ומחאה תרומה ר' עקיבא אומר עד שישיר שס חולין ומפרש צירושלמי טעמא דרבי ישמעאל דראשית דגן דיו לראשית שיהו כדגן:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ופרטות צאהל מועד. משהוקם המשכן ודיבר עמו מעל (א) הפרוכת שס פירש לו הכתוב כדכתיב^(א) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ובספר תורת כהנים דהיינו ויקרא נתפרשו כל הלכות קרבן וכן דברים הרבה: **ונשנו.** פעם שנית וכל מה שנאמר כאן נאמר כאן ואע"פ שלא נכתב: **ונשנלשו בערבות מואב.** מפני משה לישראל שנאמר צעבר הירדן צאצך מואב הואיל משה צאר את התורה וגו' (דברים ב): **ואי סלקא דעתך עולם סיני עולם תמיד הואי.** וחוצת הדורות מפי הגבורה: **מי איכא מידי כו'.** אלא ודאי עולת ראייה הואי ומאליהם הקריצוה: **ויאי עלמה לא קרנב.** והעולה שהקריצו הצכורות עולת ראייה הוה: **ומה אני מקיים הוצאים ומנחה הגשסם לי צמדצב.** לשון תימיה ומשמע שלא הקריצו לפי שנוספין היו: **צצטו של לוי.** הקריצוה משלהם: **שמה.** אף הם שלמי שמה אס אין לו צצר שלמים של דצר ונדצה שהתנדצ כל השנה צשציאין צרגל ולא מעשר צהמה צציא שלמים משלו או ממעות מעשר שני שלו להיות לו צצר לשוצע שאין שסחת החג אלא צצצר: **שחגיגה יסנה לפני הדיבור.** אותן שלמים שהקריצו הצכורות אף על פי שלא צרגל הקריצום חגיגה נקראו צצנה נתקיים ויחוונו לי צמדצר (שמות ה) שנאמר להם צמנצרים: **השמחה נוהגס צנשים.** דכתיב ושמחת אתה וציתך (דברים יד): **מה שאין כן צשסיין.** דלמות עשה שחזמן צרגמא הן והכמוצ לא ריצה אאותן: **הכי גרסינן ורבי ישמעאל מאי טעמא קא מוקמת ליה צבים שחאי אי סלקא דעתך וכו'.** ולא גרסינן אמר לך. והכי פירושא לנציי פריך דאמר לעיל צית שחאי ורבי ישמעאל כו' מאי טעמא מוקמת לה לרבי ישמעאל דלא להלכתח צצית שחאי צצמקום צית הלל אינו משנה משום דשמעת ליה דאמר פרטות לא נאמרו צצסיני וקשיא לך אי סלקא דעתך עולת תמיד הואי ומי איכא מידי כו' משום הכי לא הוה לך לזאוקמה צצית שחאי (ס) **הא ר' יוסי הגלילי.** דשמעת ליה צהדיא דאמר לעיל עולת תמיד הואי ופליגי הכי הפשט ונימוח:

לפסוקי טעמים. צנגניות. אס תאמר שני מינין צריך אתה לפסוק הטעם של ויעלו עולות צאתנחתא כמו שאנו קורין אותו או צוקף קטן טעם שמשפיק הדצור ממה שלאחריו ואס מין אחד היה צריך אתה לקרותו צצחד הפאה משאר טעמים שאין מפסיקין כגון פשטא או רציע: **לאומר הרי עלי עולה כו' גר' ולא גרסי' כאומר:** **נפקא מינה לאומר הרי עלי עולה כאוסה עולה.** מה ציצא פרים או צכשים מיקו: **סנן הסס.** צמסכת פאה: **הפאה** מה שיעור למטה צבת אחת כו' ופריך אמאי לא חשיב תרומה ומשני תפתר מפני המחלוקת לשון פלוגתא דומיא אדוקין צתורף (צ"מ דף י:). כלומר שיש צה חילוק דאמר רבי יוחנן עושה אדם כל שדחו צכורים ולא אמר עושה כל שדחו תרומה דהא צעין ראשית ששיריה ניכרים צפרק צכל מערבין המיצון הרי פאה דאין אדם עושה כל שדחו פאה ומשני עד שלא קצר צצולת לא נתחייב שדחו פאה כלומר דכתיב פאת שדך צקולרן תלה רחמנא פאה צקאיר והכי קאמר דמשנתחייב צצאה אין לה שיעור וכי תימא צכורים נמי הכתיב ראשית וליצעי שירים ניכרים כמו צתרומה דמרבין ליה התם ראשית כל צכורי כל ואני הייתי מפרש מפני המחלוקת עין יפה עין רעה וצינונית לפסוקי הך דעיניים שזה ועוד דפליגי צמסכת תרומה (פרק ד מ"ה) המרצה צתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה יתר מכאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחאה חולין ומחאה תרומה ר' עקיבא אומר עד שישיר שס חולין ומפרש צירושלמי טעמא דרבי ישמעאל דראשית דגן דיו לראשית שיהו כדגן:

והצכורים

מסורת הש"ס

(א) [מספת/ פ"א, ב] וצחים קטו: ע"ש ודף קכ (א) [מספת' דפרה פ"ד], (ג) יומא נג., (ד) פאה פ"א מ"א חולין קל:., (ס) [ויקרא א, ו] בדי"ה שומע, (י) [ועי' בתוס' ד"ה שור סיני, ג' צ"ל לפאה], (ח) [ג"ל לפאה],

תורה אור השלם

1. עלת תמיד הַעֲשִׂיָּה בַּהֵר סיני לַרִּיחַ נִיחֹח אֲשֶׁה לָךְ. במדבר כח ו 2. וְהִזְכִּירְתָּ וּמִנְחָהּ הַנֶּשֶׁחַתָּ לִּי בַּמִּדְבָּר אֲרָבָעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל. עמוס ה כה 3. וַיִּשְׁלַח אֶת גִּיְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֻ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה שְׁמוֹת כֹּד הַפְּרִיִּם:

הגהות הב"ח

(א) הש"י ד"ה ופרטות וכו' מעל הצכורות שס: (ב) ד"ה הכי גרסינן וכו' (ג) לאוקמה צכ"ש דהא רבי יוסי: (א) תוס' ד"ה מן איכא וכו' דוקא מעולת תמיד קא מצינעל ליה: (ד) ד"ה לנמאי נקפא מינה וכו' גבי אימורי פסחים דאמרין מאי דהוה הוה ובסנהדרין: (ס) ד"ה שאין וכו' דאילו מדרבנן הא אמר וכו' אין פוחתין לפאה אפילו בחוצה לארץ פחות מששים וכו' אין להם שיעור לא למעלה ולא למטה כלומר למטה יוכל לפחות וכו' לכולי עלמא איכא שיעור למטה מדרבנן ומשני וכו' ופריך אמאי לא חשיב תרומה ומשני מפני המחלוקת ואין מחלוקת זה לשון פלוגתא וכו' ששיריה ועוד דפליגי י"צ לפי פירוש זה דקאמר ועוד כו' יהיה מחלוקת זה לשון פלוגתא וקיל':

רבינו חננאל (העשר)

ואמרין אמאי מוקמת ליה לרי' ישמעאל כב"ש משום בעי הפשט ונתח ובסוף בעי הא ר' יוסי הגלילי דאוקמתא כב"ה תני בהדיא רבי יוסי הגלילי אומר עולה שהקריבו בני ישראל במדבר לא בעי הפשט ונתח אלא מאהל מועד ואילך. ואסיקנא סמי ר' ישמעאל כב"ש ב: בעי רב חסדא האי קרא היכי פירושיה וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות כבשים ויזבחו ובחים שלמים לה'. פרים או דלמא אידי ואידי כלומר העולות והשלמים כולן פרים היו ואמרין מאי נפקא לן מינה [מאין] דהוה ההו. ואמר מר זוטרא לפיטוק טעמי' כלומר אם אלו כבשים ואלו פרים קרא צריך לאפסוקיהו ואי לא [לא] צריך רב אחא אמר לגורד. באומר הרי עלי עולה בעולה שהקריבו ישראל במדבר מאי פר מחייבת ליה או כבש ותיקו. תנן התם אלו

^[1] נראה דל"ל צצטו של לוי שלא ענדו ע"ז וכו'. (ב) לכאורה צ"ל דלא סבר לה כב"ש או דל"ל דסמי ר' ישמעאל מדברי אביי.

מסורת הש"ס

^(א) [בִּינָה כֵּן; ג] [עי' מוספות צ"כ קנז: ד"ה צרס ומוספות צמורות ד: ד"ה אלה], א) [צ"ל אושעיא], ד) [צ"ל ודמין].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אצל אמרו חכמים הראייה: (ב) שם בעיקר הרגל איתיביה ר"ל לר"י ר' יוסף בני יהודה: (ג) שם איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש יְרָאָה יְרָאָה מה אני: (ד) רש"י ד"ה הפסא וכו' אע"פ שיש לפאה שיעור חכמים חנונו בו שיעור: (ה) ד"ה ואין נחלין וכו' לקמן הס"ד ואח"כ מה"ד מצינן רעך וכו' אחי ורישי הס"ד ואח"כ מה"ד בחטאות וכו' ואשם הס"ד ואח"כ מה"ד סבר רב: (ו) תוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' דמיון דלמידי קרבן בנאליה: (ז) בא"ד ממתי' בראיית פנים אבל בראיית קרבן יש לו: (ח) בא"ד לא יראו פני ריקם אפילו כל שהוא: (ט) בא"ד דלא מקבלין מיניה טפי משום כל מוסף וכו' אם ירצה דהא לא פטר וכו' דלא פליג ר' יוחנן וכו' יש לו שיעור היינו לו ש' שיעור למטה כדלמא צירושלמי וכו' שיעור להבאתו:

גליון הש"ס

גמרא כל היכא דאמא. כעין ו' שבת דף ג ע"א ועיין בתוספות סס ד"ה אלה אי תאמר:

הגהות מוהר"ב

רנשבורג

א' גמרא אף אתם צננס. י"ב ע"י טורי אבן:

מוסף רש"י

והראיון. מפרש גמ' דכל כמה דבעי לאתחזוי בעזרה כרגל מתחזי ומייתי קרבן עולם דהא וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם מריבה אם מועט מן התורה, אכל חכמים אמרו הלואי מעה כסף והסגינן שמי כסף [והדיון קלד].

רבינו חננאל

דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים והראיון כו'. א"ר יוחנן בא ר' אושעיה ברבי ולימד הראיון אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה. אבל חכמים אומרים הראיה מעה כסף ותגינה שתי כסף. מאי הראיון ר' יוחנן אמר ראיית פנים בעזרה כלומר ביאתו וריציאתו בעזרה כמה פעמים אין לה שיעור. ר"ל אמר ראיית פנים בקרבן. ואמרוין בעיקר הרגל כלומר בתחלת הרגל בעת בואו להקביל פנים בעזרה דבדי הכל ראיית [פנים] בקרבן כי פליגי בשאר ימות הרגל וכל עידן דמייתי ועייל כ"ע לא פליגי דמקבלין מיניה כי פליגי היכא דאתא בשאר ימות הרגל ולא אייתי ר' יוחנן אומר עייל דלא צריך לאתויי כל זמן דעייל ור' שמעון בן

הפאה. לא נתנה צו תורה שיעור ^(ה) ואע"פ שאין לפאה שיעור נתנו צו חכמים שיעור אחת מששים: וכן **בכורים**. ולקחת מראשית כל פרי האדמה (דברים טו) ולא נאמר כמה: והראיון. לקמן מפרש: **אמר רבי יוחנן כסבורין היינו לפרש**.

הכא: אין להן שיעור למענה. שיביא כמה שירצה: **אצל למטה יש לו שיעור**. שלא לפחות ממעה כסף כמו ששנינו במשנתנו והיינו סבורין דשיעור דלוריימא הוא: **עד שצא ר' אושעיא כרבי ולימד**. כרבי גדול כדורו: **ולימד שאין לו שיעור לא למטה ולא למענה**. מן התורה: **אצל חכמים כו'**. כלומר שיעור מעה כסף ושמי כסף האמור במשנתנו כנאליה ובחגיגה מדברי חכמים הוא: **אצל אמרו חכמים גרסינן: מאי הראיון**. ולא נתנה עולה דלאו השתא לאו דמים משמע אלא במזות ראיית פנים: **רבי יוחנן אמר ראיים פנים בעזרה**. כמה פעמים שהוא חפץ צא ומראה ענינו בעזרה ואין לריך להציא קרבן בכל ראייה וראייה: **ראיים פנים בקרבן**. ולריך להציא קרבן על כל פעם ופעם: **בעיקר רגל**. צו"ט ראשון: **צנחנים**. לריך להציא קרבן בהמה הזנוחים כסכין ולא עולת העוף שהיא נמלקת: **נאמרה חגיגה כרגל**. למאכל הדיוט: **ונאמרה ראיים לגנוס**. דהא לא יראו פני דכתיב משמע ללורכי אני שואל: **מה חגיגה האמורה להדיוט צנחנים**. של בהמה דכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר (שמות כג) במדוי דלית ליה חלב הקרב לגנוס קאמר: ואין נראין חלאין. מפרש לקמן ^(ט) **בחטאות ואשמות**. שלא תחטא ותזקק להציא חטאת ואשם: **מצינן רעך**. מצינן אהבנך הקצ"ה שקרא ישראל רעים שנאמר למען אחי ורעי (תהלים קכג): **סנאמר רב יוסף למימר כו'**. דאי לאו הכי מאי אין נראין חלאין דליף מכלל זוכרך אי שלא יהיו חזיין עולין ממוכרך נפקא שהרי כל הזכרים ככלל זוכרך:

א"ל

כל היכא דאתא ולא אייתי רבלי עלמא לא פליגי דעייל ומתחזי ונפיק כי פליגי דאתא ואייתי רבי יוחנן דאמר ראיית פנים בעזרה ראיית פנים הוא דאין לה שיעור הא לקרבן יש לה שיעור וריש לקיש אמר ראיית פנים בקרבן ידאפילו קרבן גמי אין לו שיעור איתיביה ^בהוקר רגלך מבית רעך התם בחטאות ואשמות כדרכי לוי דרבי לוי רמי כתיב הוקר רגלך מבית רעך וכתוב יאבא ביתך בעולות לא קשיא כאן בחטאות ואשמות כאן בעולות ושלמים תניא גמי הכי הוקר רגלך מבית רעך **אלא בעולות ושלמים כשהוא אומר אבוא ביתך בעולות** אשלם לך נדרי **הרי עולות ושלמים אמור הא מה אני מקיים** הוקר רגלך מבית רעך **בחטאות ואשמות הכתוב מדבר:** ואין נראין חצאין כו': סבר רב יוסף **למימר מאן דאית ליה עשרה בנים לא ליסוך האידנא חמשה ולמחר חמשה** א"ל

דין הוא שיש לו שיעור בהצלתו אי בעי מייתי אי מקבלינן מיניה או לא ומייהו לפי לשון הירושלמי לא ידענא הכי מוקי לה מתני' כנאליית פנים בעזרה ולא בקרבן משום שיש לה שיעור כרבי יוחנן והא חשיב פאה שיש לה שיעור למטה ושמא דאיבעי ליישבז למתני' כדברי הכל אף כתנא דאמר פאה אין לה שיעור לא למעלה ולא למטה ומתוקמא כנאליית פנים לחוד לרבי יוחנן כן נראה לי הפירוש דהך שמעתתא:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ז.

והבכורים אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה.הדרפרוך צירושלמי רבי זכריה בעי למה לא תנינן עפר לסוטה אפר פרה רוק יבמה דם צפור של מזורע א"ר יוסי לא איימתין צמוסיף עליהן ויש צעשייתן מזוה ואלו אע"פ שמוסיף עליהן אין צעשייתן מזוה: **גמילות חסדים**. צירושלמי דהא תימא כגופו אכל צממונו יש לו שיעור וציקור חולים דאין לו שיעור כדליתא כנדרים (דף לט:): הוי ככלל גמילות חסדים: **בסבורין** אנו צומר דיש לו שיעור **למטה**. וסצירא ליה כאידך תנא צירושלמי דחשיב פאה דיש לה שיעור למטה:

רבי יוחנן אמר ראיית פנים בעזרה. דמיון דלמידי ^(ו) כנאליה

חדא זימנא מיפטור בכך אם ירצה או יציא כמו שירצה אצל ראיית פנים בקרבן יש לו שיעור דסצירא ליה לרבי יוחנן מעה כסף ושמי כסף דלוריימא והכי איתא צירושלמי דמסכת פאה מתני' כנאליה ^(ז) אצל בקרבן יש לו שיעור דא"ר יוחנן מעה כסף שמי כסף דלוריימא ועוד אמר צמילתין רבי יוחנן כדעמיה דאמר כל השיעורים הלכה למשה מסיני ואמר מעה כסף ושמי כסף דלוריימא וריש לקיש דמוקי לה כנאליית פנים בקרבן סצירא ליה כו' ^(א) (יהושע) דאמר מעה כסף שמי כסף דרבנן וכן אמר התם לא יראו פני ^(ב) כל שהוא אצל חכמים נתנו להם שיעור מעה כסף שמי כסף ומייהו הש"ס שלנו לא נחית להכי אלא לריך לומר קמא משמע דבעי למימר דמתניתין מיירי אף צמועד הלכך לא מצי לאוקמי כנאליית קרבן דאו לא מיחייב כלל להציא אצל כנאליית פנים מיחייב לצוה חדא זימנא ומשם (זה) והלאה אין לו שיעור וריש לקיש אמר דמתני' נמי כנאליית פנים בקרבן דמיחייב להציא ומ"מ לריך לומר דסצירא ליה כרבי יהושע כדפירשתי כדי שלא יהא שיעור כלל ולאידך לישנא דאתא ואיימי צו ציוס קאמר דלא מקבלינן ^(ט) משום כל מוסף כיון דכבר נפיק אצל למחר וליומא אחרא מצי להציא אם ירצה והא לא פטר ליה קרא מה אני צננס רק כחיוצא אצל אי מייתי שפיר מקבלינן וכן משמע לישנא דלעיל דאתא ולא אייתי כשאר יומי ולא פליג רבי יוחנן רק דלא מיחייב לאתויי אצל אי מייתי מקבלינן שפיר וריש לקיש לא איתובז אלא משום דמיחייב ולא מחייב ליה קרא ולא דמי האי יש לו שיעור להיהא צירושלמי דהתם מלמטה מיירי ^(י) (ודחי) הקרבן אצל הכא קיימינן שיעור בהצלתו ואם נצוה להשוותם יחד הא לקרבן יש לו שיעור למטה כדליתא צירושלמי וה"ע

רבינו חננאל (המשך) לקיש [אומר] לא יעיל אלא אי מייתי קרבן בהדיה. ומותיב ר"ל והכתיב ולא יראו פני ריקם. ופריך ר' יוחנן ההוא בעיקר הרגל כי קאמרין דלא צריך היכא דאייתי בעיקר הרגל ולא אייתי בשאר ימות הרגל. איתיביה לא יראו פני ריקם כובחים אתה אומר כובחים או אינו אלא בעופות ובמנחות ודין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראייה לגבוה כו' ופריך רבי יוחנן ההיא בעיקר הרגל וכן בהא דר' יוסי יצ"ד יהודה והור ר' יוחנן ומותיב ליה לר"ל כתיב־דאיהוקרין־יראה־מה אני בחנם אף אתם בחנם. ופרקינן אלא לעולם בעו לאתויי דהא כתיב ולא יראו פני ריקם ^(ב) וכל היכא דאתא ולא אייתי אע"ג דעבר כ"ע לא פליגי דעייל בעזרה ומתחזי ונפיק כי פליגי דאתא ואיייתי בעיקר הרגל. ר' יוחנן אומר חוב לא מייתי דראיית פנים בעזרה הוא דאין לו שיעור וכל אימת דאתי עייל אבל ראיית קרבן יש לה שיעור וכיון דאייתי אי מייתי אחורית לא מקבלינן מיניה ומותיב ר' יוחנן והכתיב הוקר רגלך מביית רעך כלומר אל תרבה להראות לו פניך ופריך ר"ל התם בחטאות ואשמות כלומר הוזהר בעצמך ואל תחטא

בכל יום ולהביא חטאת ואשם וכדו' לוי דאמר כתוב אחד אומר אבוא ביתך בעולות וכתוב אחר אומר הוקר רגלך מביית רעך ומשני לא קשיא הא בעולות ושלמים אבוא ביתך והא דכתב הוקר רגלך בחטאות ואשמות. תניא גמי הכי כשנויא

עין משפט
גזר מצוה

בו א מיי פ"א מהל' ממונו עינים הלכה טו סמג לאון רפד:
בה ב מיי פ"ב מהל' צבורים הלכה יח סמג עשין קלח:
בב ג מיי פ"א מהלכות חגיגה הלכה ב סמג עשין רסה:
ל ד מיי פ"ד מהלכות אצל הלכה א:
לא ה מיי פ"א מהל' מ"ת הלכה י טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ג:
לב ו ז מיי פ"א מהל' חגיגה הלכה ב:
לג ח ט מיי שם הל' א:
לד י ב מיי שם הל' ב ופ"ב שם הלכה ו:

תורה אור השלם

- את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צִוְּךָ יהושע לךשְׁבַע יָמִים תֹּאכַל וְשָׂמִי כֶסֶף דְּלֹאֵרִיתִימָא וְהָכִי אִיתָא צִירושלמי
- שְׁלוֹשׁ פְּעֻמִּים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל יְבוֹדֶךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְרַח בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַחֲסֻדוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רִיקָם: דברים טו טו
- הַקֹּרֶן רָגֶלְךָ מִבֵּית רִעֶךָ פֶּן יִשְׁעָרְךָ וְשָׁנְאֶךָ: משלי כה יז
- אָבּוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת אֲשֶׁלֶם לָךְ בְּדָרֶי: תהלים סו יג

רבינו חננאל (המשך)

לקיש [אומר] לא יעיל אלא אי מייתי קרבן בהדיה. ומותיב ר"ל והכתיב ולא יראו פני ריקם. ופריך ר' יוחנן ההוא בעיקר הרגל כי קאמרין דלא צריך היכא דאייתי בעיקר הרגל ולא אייתי בשאר ימות הרגל. איתיביה לא יראו פני ריקם כובחים אתה אומר כובחים או אינו אלא בעופות ובמנחות ודין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראייה לגבוה כו' ופריך רבי יוחנן ההיא בעיקר הרגל וכן בהא דר' יוסי יצ"ד יהודה והור ר' יוחנן ומותיב ליה לר"ל כתיב־דאיהוקרין־יראה־מה אני בחנם אף אתם בחנם. ופרקינן אלא לעולם בעו לאתויי דהא כתיב ולא יראו פני ריקם ^(ב) וכל היכא דאתא ולא אייתי אע"ג דעבר כ"ע לא פליגי דעייל בעזרה ומתחזי ונפיק כי פליגי דאתא ואיייתי בעיקר הרגל. ר' יוחנן אומר חוב לא מייתי דראיית פנים בעזרה הוא דאין לו שיעור וכל אימת דאתי עייל אבל ראיית קרבן יש לה שיעור וכיון דאייתי אי מייתי אחורית לא מקבלינן מיניה ומותיב ר' יוחנן והכתיב הוקר רגלך מביית רעך כלומר אל תרבה להראות לו פניך ופריך ר"ל התם בחטאות ואשמות כלומר הוזהר בעצמך ואל תחטא

בכל יום ולהביא חטאת ואשם וכדו' לוי דאמר כתוב אחד אומר אבוא ביתך בעולות וכתוב אחר אומר הוקר רגלך מביית רעך ומשני לא קשיא הא בעולות ושלמים אבוא ביתך והא דכתב הוקר רגלך בחטאות ואשמות. תניא גמי הכי כשנויא

^[א] דברי רבינו אלו אינם עולים לפי סוגיית הגמ' ואולי דגויסא חזרתה הו לו וז"ע

מסורת הש"ס

א) [פסחים סט:ז, ב] [ג] [ג]עיל 1: [ד"ץ], א) [ע"י תוספות זכחם נ. ד"ה אם על], (ד) [בסדרות נח:], ס) [ויקרא כג:], ו) [פסחים קט:], ו) [ש"ץ לעיל ז:], ח) [דף כב:], ט) אלא, י) [ע"י תוספות מגילה ת. ד"ה אין צין ותוספות ב"ק סז: ד"ה מי קמני ותוספות תענית יג: ד"ה מא:],

תורה אור השלם

- [ע"שית חג שבועות לך: אלהיך מסת נדבת יְדָךְ אשר נתון כאשר יִבְרַךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים טו י [ע"ש המלך אחשורוש מס על הַאָרֶץ וְאֵי הָיָם: אסתר א י [ע"שחקן בחגך אמתך ובגך ובהך וְעַבְדְּךָ וְאֶמְתְּךָ וְדַלְיָו וְדַגְר וְהַיְתוֹם וְהַאֲלֻמָּה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: דברים טז יד

מוסף רש"י

משום סקרתא. סקרקא שקורין מיליף שהשכט לצוע בסקיקרא והיה מנהי א' צ' ג' ד' וכשהיה יולא עשירי סוקרו בסקיקרא עד שיהא ניכר ויחשו ללצוע ציו"ט (בכורות נח. מכת"י). לרבות כל מיני שמחות. של נכר (ביצה ט:). מכאן אמרו חכמים ישראל יוצאין ידי חובתן כו'. לע"ג מחייב ועומד הוא (פסחים ע.ו.).

רבינו חננאל

אכל חגיגת ארבעה עשר אינה מן התורה. ובה"א מן המעשר ומקשינן אמאי והא חגיגת ט"ו ודאי היא מן התורה וכל דבר שבא מן החובה אינו בא אלא מן החולין. ופריך עולא בטופל מעשר שני לחולין ב, ובא חזקי' ור' יוחנן לפרש דרבינו חזקיה אמר טופלין בהמה לבמה פי' טופלין בהמה של חגיגה עם בהמות אחרות של מעות מעשר שני או של נדרים ונדרות ומפורש בתלמוד ארץ ישראל שזה שטופל הוא ממעשר שני אבל בירוש' לא פי' חיישין משום סקרתא מפני שבשעה שמונה ומעשר סוקר העשירי בסקיקרא ואין סוקרין בירוש'. ואין טופלין מעות למעות פי' אין מוסיפין על מעות של חגיגה מעות של נדרים שעליו או מעות מעשר שני ומביא בהמה שמינה או פר גדול. ור' יוחנן אמר טופלין מעות למעות ואין טופלין בהמה לבמה. תניא כוותיה דר' יוחנן מסת מלמד שאדם מביא חובתו הן החולין ומנא לן שאם רצה לערב מערב ת"ל כאשר יברכן ה' אלהיך אפילו שוורים כלומר מוסיף

בירוש' לא פי' חיישין משום סקרתא מפני שבשעה שמונה ומעשר סוקר העשירי בסקיקרא ואין סוקרין בירוש'. ואין טופלין מעות למעות פי' אין מוסיפין על מעות של חגיגה מעות של נדרים שעליו או מעות מעשר שני ומביא בהמה שמינה או פר גדול. ור' יוחנן אמר טופלין מעות למעות ואין טופלין בהמה לבמה. תניא כוותיה דר' יוחנן מסת מלמד שאדם מביא חובתו הן החולין ומנא לן שאם רצה לערב מערב ת"ל כאשר יברכן ה' אלהיך אפילו שוורים כלומר מוסיף

ב) נמי לימא זה וכן משמע מדברי רבנו שמדק הוסיף להביא זה מהירושלמי דהטפלה הוא ממעש' ודריק.

אמר מר זבין הלל אומרים אף מן המעשר.

הוא: **בטופל**. מחבר מעשר עם החולין ומציא ופליגי אמוראי כיכל טופלין: **חזקיה אמר צהמה לצהמה**. אם יש לו אוכלין הרצה ואין להן סיפוק צהמה אחת יציא אחת למגיגה מן החולין והשאר מן

המעשר ואע"פ שכולן הצאות ציוס ראשון שם חגיגה עליהן כבר ילא **ידי חובה** בראשונה מן החולין: ואין **טופלין מעוט למעות**. לקנות צהמה גדולה. ורבי יוחנן אמר איפכא. למר אמתוי ליה שפיר טפי יציאת ידי חובתו מן החולין כשמציא צהמה שלמה מן החולין ולמר אמתוי ליה שפיר טפי כשחולין מעורבין עם כל אכילותיו. ולקמן יליף לה מקראי דמותר להיות טופל: **מספ**. בשבועות כתיב ועשית חג שבועות לה' אלהיך מסת נדבת ידך. ולקמן מפרש מסת לשון חולין: **מערב**. אין לשון זה נופל אלא צמעות שקנה צהן צהמה דשתי צהמות זו ניכרת לעצמה וזו ניכרת לעצמה: **אשר יצרכך**. מכל אשר יצרכך: **יום ראשון**. שהוא לשם חגיגה יהו מן החולין ולית להו לב"ש טפילה בדבר שצחובה: **מכאן ואילך**. שאינו אלא שמחה דלילו בחגיגה כתיב וחגותם אותו^(א) יום אחד ותו לא אף מן המעשר: **אכילה ראשונה**. השתא סלקא דעתך צהמה לעצמה ויציגהה על שלחן ראשון: **מכאן ואילך**. אפילו צו ציוס: **ושאר כל ימות הפסח**. שאינן אלא לשמחה אדם יולא צמעשר צהמה אם יש לו וכל שכן שקונה שלמים צמעות מעשר שני: **ציו"ט מאי טעמא לא**. נפיק צמעשר צהמה בשאר אכילות חוץ מן הראשונה כי היכי דשרו צמעשר שני: **משום סקרתא**. שצובו דתנן בצבורות (דף נח:.) היוולא בעשירי סוקרו בסקיקרא

ואומר הרי זה מעשר. והוא לצוע אדום שצובעין צו תריסין: **ושמחה**. כל השמחות צמשת דלא צבי מיינה אלא שמחה ואמר מר^(ב) אין שמחה אלא בצצר והאי צצר הוא:

יטלו

טופלין בהמה לבמה. צהמה ראשונה מן החולין ואינך למעשר אבל מעות למעות להטערף מעות חולין ומעות מעשר לקנות צהמה

^(ג) דמשמע ליה דהוי דבר שצחובה ממעשר לא וכל אחד ואחד לפי סברתו מיהו יש לימן טעם צמילתא דתרייחו דחזקיה אמר אין טופלין מעות סברתו ניכר כיון שאפשר לו ליטפל צשתי צהמות הכי עדיף דסציגרא ליה לחזקיה התם חולק לחובתו לשתי צהמות הלכך צמעות לא איטפל ור' יוחנן אומר טופלין למעות כיון דרבייה קרא טפילה דשרי על כרחו הכי הוא דצשתי צהמות לא הוי דסציגרא ליה לר' יוחנן אין אדם חולק חובתו לשתי צהמות וכן מצינו צירושלמי אמר רבי אילא צסם רבי אמי איתפלגון חזקיה ורבי יוחנן חזקיה אמר אדם חולק חובתו לשתי צהמות וכו':

מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. וצביהליה פרכ המודה (נמוח דף פב.) מפקיען ליה מקרא אחרניא וגם צפרק דם הטטאת (זכחם דף נח.) וי"ל דהכא אינטריך דסלקא דעתך אמניא כיון דכתיב אשר יצרכך לטפלה דמעשר אימא כולי נמי לייתי מן המעשר: **ת"ל אשר יברכך**. מיהו צירושלמי מפקיען ליה דכתיב מסת וכתיב לא תוכל שאתו (דברים יד) מה להלן מן המעשר כו' ר' אליעזר אמר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן מעשר אף כאן מעשר רבי עולא בר ישמעאל נאמר כאן מסת ונאמר להלן ומרב משאת מה להלן אחת עיקר והשאר טפל אף כאן: ה"ג **ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה**. אבל יש ספרים שכתבו צהן גירסא אחרת ואין ליצעה:

משום סקרתא. הקשה הר"ר אלחנן תיפוק ליה דאין מקדישין ציו"ט ^(ד) וכדקאמר צפרק צתרא דציצה (דף לו:.) וי"ל דשאני הכא דקדושה ועומדת כיון דחייב מן התורה לקדשו כלאמרינן צפרק צתרא דצבורות (דף נח.) הלכך לא שייך ציה שום איסור והר"י תירץ דציצה דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא הלכך גזרו צה אבל מקדיש דלא הוי רק דרצנן לא גזור וכן משמע התם (ציצה דף לו:.) גבי אין רוכבין על גבי צהמה ומוקי לה משום תחומין לימא קסצר תחומין דאורייתא אלא גזרה שמא יתחוך זמורה משמע דמשום איסור דרצנן לא גזרו ורבי אלחנן היה רוצה לתרץ דלהקדיש לא קאמר דהא אמרינן צפרק שואל (שבת דף קמח:.) מקדיש אדם חגיגתו ציו"ט ופסחו צשצת א"כ הכא נמי כיון דנפיק צה ידי שלמי שמחה מני להקדיש אך אין הר"י מודה לו כיון דלא אחי עיקר משום שלמי שמחה דאם לא כן צדין דנדרים ונדבות נמי ליקדשן כיון דנפיק משום שמחה ומכל הני שניוי לא יתכן בצבורות פרכ צתרא (דף נח.) אמאי נקט סקרתא ולא נקט מקדישין דהתם לא שייך גזרה אלא ^(ה) שניי ראשון דקדושים ועומדין יתכן התם והכא ולא דמי להצצת תרומות ומעשרות דאסור משום מתקן דהכא לא מתקן הוא דצלחו הכי שרי למיכל קודם שיעשר צהמותיו: **ויישם המלך אחשורוש מם**. אכל יהיו לך למס ועצודך (דברים כ) וכן ויהי למס עוצד (צראשית מט) לא מייית דהני לאו מעות משתמעין ^(ו) אלא לשון עצדות צעלמא: **ושמחת בחגך לרבות מיני שמחות לשמחה**. גבי חג הסוכות כתיב ורשעין ליה מדהדר כתציה הכא כיון דכתיב' גבי עצרת ופסח ילפינן מיינה צהיקש וכן מלא רבי אלחנן צסיפרי דמעצרת הוא דרשין לה דכתיב וזכרת כי עבד היית בצארך מצרים לימד כל שנהא צעצרת נוהג צפסח וחג או אינו כל שנהג צפסח וחג נוהג צעצרת תלמוד לומר אלה אלה נוהגין צעצרת כו':

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ח.

אלמא קסבר חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא.ואין להקשות דתניא צפ' אלו דברים צפסחים (דף ע. ו.שס) לא ילין מן הצצר לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד כו' אלמא סציגרא ליה דהוי דאורייתא ועוד אשכחן תנא התם דאינה נאכלת

אלא ליום ולילה אחד משמע דאית ליה דאורייתא אבל פליג אליךך תנא דאמר שני ימים ולילה] ויש לומר דסבר כתנא דמתני' פרכ אלו דברים (שס דף סט:) דתנן אימתי מציאין עמו חגיגה צומן צצא צחול צטהרה וצמועט צומן צצא צשצת צמרובה או צעומאה אין מציאין א"כ משמע דלאו חובה דפעמים לא איתא דקקאמר רב אשי התם צגגמרא: **"אמאי** דבר שבחובה הוא.אומר הר"ר אלחנן הוא הדין

דהוי מצי להקשות עולה היא ואינה נאכלת ואין נותנין דמי מעשר רק צצבר הנאכל והכי מצינו צסיפרי פרשת עשר תעשר ככל אשר תאוו נפשך יכול צעצדים כו' יכול ליקח צהמה למשתה צנו וכו' הרי אחת דן כו' אי מה להלן עולה ושלמים אף כאן תלמוד לומר ואכלת ושמתת שמחה שיש צה אכילה יטלו עולות שאינן נאכלות ויש להקשות דאמר צפ"ק דחולין (דף כא. כב.) וסס) צשמעתתא דכמשפט אינטריך כמשפט צעולת העוף לומר שאינה צאה אלא מן החולין תיפוק ליה דעולה היא ומיהו הא לא קושיא הוא דהתם ^(ז) נמי פריך ^(ח) ציוס מציוס צויות נפקא ומשני כדי נסבא והוא הדין דמצי למיפרך עולה היא ולשני הכי אבל הר"ר אלחנן מפרש דכתיב והקריצו דהוי חלוק שמע מינה דמוציא מכלל שאר עולות ולייתי ממעשר אע"ג דאינה נאכלת ומיהו מימה ההיא דמגיילה (דף טז.) דאמר אין צין נדרים ונדבות כו'

השקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש לייתי נמי שהנדרים אינם צאים אלא מן החולין דהוי ליה חובה ונדבות אף ממעשר ^(ט) והיה מתרץ הר"ר אלחנן דמייירי צעולה דצלחו הכי אינה צאה ^(י) מן החולין שאינה נאכלת כדפרישית:

צהמה ראשונה מן החולין ואינך למעשר אבל מעות למעות להטערף מעות חולין ומעות מעשר לקנות צהמה ^(א) דמשמע ליה דהוי דבר שצחובה ממעשר לא וכל אחד ואחד לפי סברתו מיהו יש לימן טעם צמילתא דתרייחו דחזקיה אמר אין טופלין מעות סברתו ניכר כיון שאפשר לו ליטפל צשתי צהמות הכי עדיף דסציגרא ליה לחזקיה התם חולק לחובתו לשתי צהמות הלכך צמעות לא איטפל ור' יוחנן אומר טופלין למעות כיון דרבייה קרא טפילה דשרי על כרחו הכי הוא דצשתי צהמות לא הוי דסציגרא ליה לר' יוחנן אין אדם חולק חובתו לשתי צהמות וכן מצינו צירושלמי אמר רבי אילא צסם רבי אמי איתפלגון חזקיה ורבי יוחנן חזקיה אמר אדם חולק חובתו לשתי צהמות וכו':

מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. וצביהליה פרכ המודה (נמוח דף פב.) מפקיען ליה מקרא אחרניא וגם צפרק דם הטטאת (זכחם דף נח.) וי"ל דהכא אינטריך דסלקא דעתך אמניא כיון דכתיב אשר יצרכך לטפלה דמעשר אימא כולי נמי לייתי מן המעשר: **ת"ל אשר יברכך**. מיהו צירושלמי מפקיען ליה דכתיב מסת וכתיב לא תוכל שאתו (דברים יד) מה להלן מן המעשר כו' ר' אליעזר אמר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן מעשר אף כאן מעשר רבי עולא בר ישמעאל נאמר כאן מסת ונאמר להלן ומרב משאת מה להלן אחת עיקר והשאר טפל אף כאן: ה"ג **ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה**. אבל יש ספרים שכתבו צהן גירסא אחרת ואין ליצעה:

משום סקרתא. הקשה הר"ר אלחנן תיפוק ליה דאין מקדישין ציו"ט ^(ד) וכדקאמר צפרק צתרא דציצה (דף לו:.) וי"ל דשאני הכא דקדושה ועומדת כיון דחייב מן התורה לקדשו כלאמרינן צפרק צתרא דצבורות (דף נח.) הלכך לא שייך ציה שום איסור והר"י תירץ דציצה דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא הלכך גזרו צה אבל מקדיש דלא הוי רק דרצנן לא גזור וכן משמע התם (ציצה דף לו:.) גבי אין רוכבין על גבי צהמה ומוקי לה משום תחומין לימא קסצר תחומין דאורייתא אלא גזרה שמא יתחוך זמורה משמע דמשום איסור דרצנן לא גזרו ורבי אלחנן היה רוצה לתרץ דלהקדיש לא קאמר דהא אמרינן צפרק שואל (שבת דף קמח:.) מקדיש אדם חגיגתו ציו"ט ופסחו צשצת א"כ הכא נמי כיון דנפיק צה ידי שלמי שמחה מני להקדיש אך אין הר"י מודה לו כיון דלא אחי עיקר משום שלמי שמחה דאם לא כן צדין דנדרים ונדבות נמי ליקדשן כיון דנפיק משום שמחה ומכל הני שניוי לא יתכן בצבורות פרכ צתרא (דף נח.) אמאי נקט סקרתא ולא נקט מקדישין דהתם לא שייך גזרה אלא ^(ה) שניי ראשון דקדושים ועומדין יתכן התם והכא ולא דמי להצצת תרומות ומעשרות דאסור משום מתקן דהכא לא מתקן הוא דצלחו הכי שרי למיכל קודם שיעשר צהמותיו: **ויישם המלך אחשורוש מם**. אכל יהיו לך למס ועצודך (דברים כ) וכן ויהי למס עוצד (צראשית מט) לא מייית דהני לאו מעות משתמעין ^(ו) אלא לשון עצדות צעלמא: **ושמחת בחגך לרבות מיני שמחות לשמחה**. גבי חג הסוכות כתיב ורשעין ליה מדהדר כתציה הכא כיון דכתיב' גבי עצרת ופסח ילפינן מיינה צהיקש וכן מלא רבי אלחנן צסיפרי דמעצרת הוא דרשין לה דכתיב וזכרת כי עבד היית בצארך מצרים לימד כל שנהא צעצרת נוהג צפסח וחג או אינו כל שנהג צפסח וחג נוהג צעצרת תלמוד לומר אלה אלה נוהגין צעצרת כו':

השקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש לייתי נמי שהנדרים אינם צאים אלא מן החולין דהוי ליה חובה ונדבות אף ממעשר ^(ט) והיה מתרץ הר"ר אלחנן דמייירי צעולה דצלחו הכי אינה צאה ^(י) מן החולין שאינה נאכלת כדפרישית:

צהמה ראשונה מן החולין ואינך למעשר אבל מעות למעות להטערף מעות חולין ומעות מעשר לקנות צהמה

^(א) דמשמע ליה דהוי דבר שצחובה ממעשר לא וכל אחד ואחד לפי סברתו מיהו יש לימן טעם צמילתא דתרייחו דחזקיה אמר אין טופלין מעות סברתו ניכר כיון שאפשר לו ליטפל צשתי צהמות הכי עדיף דסציגרא ליה לחזקיה התם חולק לחובתו לשתי צהמות הלכך צמעות לא איטפל ור' יוחנן אומר טופלין למעות כיון דרבייה קרא טפילה דשרי על כרחו הכי הוא דצשתי צהמות לא הוי דסציגרא ליה לר' יוחנן אין אדם חולק חובתו לשתי צהמות וכן מצינו צירושלמי אמר רבי אילא צסם רבי אמי איתפלגון חזקיה ורבי יוחנן חזקיה אמר אדם חולק חובתו לשתי צהמות וכו':

מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. וצביהליה פרכ המודה (נמוח דף פב.) מפקיען ליה מקרא אחרניא וגם צפרק דם הטטאת (זכחם דף נח.) וי"ל דהכא אינטריך דסלקא דעתך אמניא כיון דכתיב אשר יצרכך לטפלה דמעשר אימא כולי נמי לייתי מן המעשר: **ת"ל אשר יברכך**. מיהו צירושלמי מפקיען ליה דכתיב מסת וכתיב לא תוכל שאתו (דברים יד) מה להלן מן המעשר כו' ר' אליעזר אמר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן מעשר אף כאן מעשר רבי עולא בר ישמעאל נאמר כאן מסת ונאמר להלן ומרב משאת מה להלן אחת עיקר והשאר טפל אף כאן: ה"ג **ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה**. אבל יש ספרים שכתבו צהן גירסא אחרת ואין ליצעה:

משום סקרתא. הקשה הר"ר אלחנן תיפוק ליה דאין מקדישין ציו"ט ^(ד) וכדקאמר צפרק צתרא דציצה (דף לו:.) וי"ל דשאני הכא דקדושה ועומדת כיון דחייב מן התורה לקדשו כלאמרינן צפרק צתרא דצבורות (דף נח.) הלכך לא שייך ציה שום איסור והר"י תירץ דציצה דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא הלכך גזרו צה אבל מקדיש דלא הוי רק דרצנן לא גזור וכן משמע התם (ציצה דף לו:.) גבי אין רוכבין על גבי צהמה ומוקי לה משום תחומין לימא קסצר תחומין דאורייתא אלא גזרה שמא יתחוך זמורה משמע דמשום איסור דרצנן לא גזרו ורבי אלחנן היה רוצה לתרץ דלהקדיש לא קאמר דהא אמרינן צפרק שואל (שבת דף קמח:.) מקדיש אדם חגיגתו ציו"ט ופסחו צשצת א"כ הכא נמי כיון דנפיק צה ידי שלמי שמחה מני להקדיש אך אין הר"י מודה לו כיון דלא אחי עיקר משום שלמי שמחה דאם לא כן צדין דנדרים ונדבות נמי ליקדשן כיון דנפיק משום שמחה ומכל הני שניוי לא יתכן בצבורות פרכ צתרא (דף נח.) אמאי נקט סקרתא ולא נקט מקדישין דהתם לא שייך גזרה אלא ^(ה) שניי ראשון דקדושים ועומדין יתכן התם והכא ולא דמי להצצת תרומות ומעשרות דאסור משום מתקן דהכא לא מתקן הוא דצלחו הכי שרי למיכל קודם שיעשר צהמותיו: **ויישם המלך אחשורוש מם**. אכל יהיו לך למס ועצודך (דברים כ) וכן ויהי למס עוצד (צראשית מט) לא מייית דהני לאו מעות משתמעין ^(ו) אלא לשון עצדות צעלמא: **ושמחת בחגך לרבות מיני שמחות לשמחה**. גבי חג הסוכות כתיב ורשעין ליה מדהדר כתציה הכא כיון דכתיב' גבי עצרת ופסח ילפינן מיינה צהיקש וכן מלא רבי אלחנן צסיפרי דמעצרת הוא דרשין לה דכתיב וזכרת כי עבד היית בצארך מצרים לימד כל שנהא צעצרת נוהג צפסח וחג או אינו כל שנהג צפסח וחג נוהג צעצרת תלמוד לומר אלה אלה נוהגין צעצרת כו':

השקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש לייתי נמי שהנדרים אינם צאים אלא מן החולין דהוי ליה חובה ונדבות אף ממעשר ^(ט) והיה מתרץ הר"ר אלחנן דמייירי צעולה דצלחו הכי אינה צאה ^(י) מן החולין שאינה נאכלת כדפרישית:

צהמה ראשונה מן החולין ואינך למעשר אבל מעות למעות להטערף מעות חולין ומעות מעשר לקנות צהמה

בג א מיי" פ"י מהלכות קרבן פסח הלכה יג ופ"צ מהלכות חגיגה הלכה י:.

בב ב ג ד ה מיי" פ"צ מהל' חגיגה הל' ח:
בבז ו ז מיי" שם הל' ט [ופכ"ג מהל' שבת הל' יד]:

בבז ח מיי" פ"ב מהל' חגיגה הלכה י:

הגהות הב"ח

(א) תוב' ד"ה אמאי וכו' הא לאו קושיא הוא דהתם נמי פריך ידו הימנית מדרבה בר חנה נפקא ומשני כדי נסבא והוא הדין דמצי למימר מן החולין עולה היא ולשני הכי אבל הכ"ר אלחנן מפרש דסציגרא מוכתיב והקריצו דהוי: (ב) בא"ד אינה צאה אלא מן החולין כיון שאינה נאכלת כדפרי': (ג) ד"ה טופלין וכו' משמע ליה לחזקיה דהוי דבר שצחובה ממעשר לא ור' יוחנן משמע ליה שיהא חולין מעורב עם כל אכילותיו וכל אחד ואחד לפי סברתו וכו' דחזקיה דאמר אין טופלין מעות למעות סברתו ניכר דכיון וכו' דסציגרא ליה לחזקיה אדם חולק חובתו וכו' ור' יוחנן אומר טופלין מעות למעות דכיון דרבייה: (ד) ד"ה משום וכו' דאין מקדישין ציוס טוב צדנתן צפ' צתרא: (ה) בא"ד ולא נקט מקדישין דהתם לא שייך גזירה אלא שניינאי קמא דקדושה ועומדת יתכן התם: (ו) ד"ה וישם וכו' משתמעין מייניה אלא:

רבינו חננאל (הבשץ)

מעות על מעות החגיגה. תניא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא מן החולין בש"א יום ראשון מן החולין מיכן ואילך מן המעשר ובה"א אכילה מן החולין מיכן ואילך מן המעשר. פי' אכילה ראשונה בהמה ראשונה שאתה אוכל בתג לא תהא אלא מן החולין ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא י"ח במעשר בהמה. אבל בירוש' לא דלמא אתי לעשורי ואי אפשר לעשר בירוש' משום סיקרא שסוקר על הבהמה שנמצא כצובע בירוש'. ומסת מנא לן דלישנא דחולין הוא ואמרינן מסת מלשון מס כדכתיב וישם המלך אחשורוש מס על הארץ: **בתני'** ישראל יוצאין י"ח בנדרים ונדרות כו'. ת"ר ושמחת בחגך לשמחה מכל מיני שמחות לשמחה מיכן אמרו ישראל יוצאין י"ח בנדרים ונדרות ובמעשר בהמה. והכתבים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ובשוק יכול אף במנחות ובעופות תלמוד לומר ושמחת בחגך.

ב) נמי לימא זה וכן משמע מדברי רבנו שמדק הוסיף להביא זה מהירושלמי דהטפלה הוא ממעש' ודריק.

ב) נמי לימא זה וכן משמע מדברי רבנו שמדק הוסיף להביא זה מהירושלמי דהטפלה הוא ממעש' ודריק.

####

מסורת הש"ס

(א) [מסדהרין גת. גע"ק], (ב) [מיר סב.], ג) [שס], ד) [סדהרין קי.], ה) [גי' מוס' צי' ער. ד"ה ועכשין], ו) [ברטס לג.], ז) [יומא פה: מגילה ז.], ח) [מיר לז. סב. סדהרין כה. עירובין פב. [גדרים יט: סא.], ט) [שנועט כו.], י) [גדרים ז: תמורה ג.], יא) [יומא פה: מגילה ז.], ב) [יומא פה: מגילה ז.], ג) [ג"ל חלל לכדרינא חלל], ד) [שנת עג: ט"ה פ.], ה) [שנת עג: ט"ז], ו) [ויבימות ט.], ז) [גמדרב ר"ה], ח) [אכסהג], ט) [גלמיוא.], ק) [ווקן כסהדרין כד.], ר) [ג"ל רבי יוחא צ"מ פה.], ש) [בלחות דריג פ' לו אמר ר' יוהשע בעלמא פ"ע"ש].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אחת הפלאה וכו' כמרגמו חזי' יפגש; (ב) ד"ה שניה לריה לגופה כגון מלאכה זאת שאיט: (ג) תוס' ד"ה חלף וכו' ודרשין מורה לדור המדבר כ"ל ויתכן גבי נחמק: (ד) בא"ר לעולם הכא וחדע דהא מציענא מנא וכו' א"כ צריך למיחד והדרנא כ"י כ"ז וכו' איתא התם לה"א דר"א דלמיר יט' להס חלק לעוה"צ דרש' שבעמי וחזוני כי: (ה) ד"ה לאסוקי וכו' אלא מוקי לה לקדשם דבעריה דאזכר דמכין האי קרא גבי קדשים וכל נדיב לז עולות וכו' ומשני לה הכי פ' ג' דשנועטין וקאמר התם ויגלה מינה וכו' ודבתינא ניה כל נדיב לב הביאו וקדשי. כ"ז וצ"ר לפרש האי דקאמר הכא לאסוקי משמואל שמע דקרא דכל נדיב לז יליף א"כ בחולין לאסוקי משמואל דלמיר דלמא שמע מיניה אלא קדשים:

מוסף רש"י

היתר גדרים פורחין באורי. בעולם, שאין להן מקרא מן התורה על מה שסימנו (נודק סב.). כי יפליא כי יפליא שתי פעמים. אחת בזמיר ואחד בגדרים (ג"ל בערכין). אחת הפלאה לאיסור. שאל נכסל אל המדרש כאלו מן הטרע, ואחת הפלאה להיתר. כשע ב מרע' (שם). באפי משכבתי וחזרתי בי. מפני כשני נשבעו ומתחברו אל (סנהדרין ק.). לעולם אין אחד מהם נזיר. שיש ויטעין ואחד עזר, וזה אמר פלוני העביר עמי, הוא חס אומר חט מיר, ואמר אחד הריני מיר אם כמותו הוא המגני העני, ומכריז אומר הריני מיר אם כמותו הוא שאינו מיר, ויטעין מתכווין למירות, ומלא כלת מהם, ואמר ר' ערפון אין אחד מהן מיר, שעל ספק אחד דבריו תחלה יפסד ואם הפלה, דכי יפליא חט ויטעין משמע (סנהדרין כה). דלאס פמה דעמייהו ממש נלש מירות אלא תלו מירותו בזה שאל כנגדן ולא היה פיו ולבו שזן לכי אין אחד מהם מיר (גדרים כא.). שלא ניתנה גמולתו אלא להפלאה. דנענין כשע שגד שיהא יודע אי הוה מיר (גדרים יח.). שיהא מיר מפורש על הדין, וזה מורה ספק אי מיר אומר אלא כנגדו (שורבין פב.). צריך שיוציא בשפתיו. ואם לא הוציאה בשפתיו אינו נשבע (שמועות כו.). המשך בעמוד הבא.

יפליא ב' פעמים אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתר ר' יהושע אומר מהבא אשר נשבעתי באפי וחזרתי ש"מ שיש היתר לשבעות כ' ודחינן להני כולהו דלמא ההפלאה היחידה הא תתאי דתניא ר' יהודה אומר משום

ר"ט אין אחד מהן נזיר. לפי שלא נתנה גמולתו אלא להפלאה כדכתיב (שמות ח) והפליתי ביום ההוא. כלומר דבר הדיוע בודאי ובבירור כך תהיה ההפלאה שמתחייב בה הוא ור' יהושע נמי דלמא לחזוקה לשבעה קאמר אשר נשבעתי באפי מרוב הכנס שהכעיסוני יחרה אפי בהן ואינו להקל בדרך חרטה. והא דר' יצחק נמי אפקוה מכל נדיב לב דאלמא הדבר תלוי בלב וכל דבר שאינו בכוח לב כמי שאינו הוא. דלמא האי קרא לכדשמואל הוא דאחא דאמר גמר בלבו לקיים בשפתיו שאע"פ שכל המצות תלויות בהסכמת לב כדכתיב למען תפוש את ישראל בלבם. שבעה ואיסור אינו תלויה אלא במבטא שפתיים. והא דחנניה בן אחי ר' יהושע דדייק מנשבעתי ואקימה. מכלל שיש דרך שלא לקיים דלמא כדבר גידל אמר רב ולהודיע כי הנשבע לקיים מצוה שבעה חלה עליו שנאמר נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדק. מכלל שיש שבעה אחרת שאינו חייב לקיימה כגון הנשבע לבטל את המצוה. אבל הא דאמר שמואל לא יחל דבריו. ודייק מכדי תביב ככל היוצא מפיו יעשה הזה ליה למכתב ולא יעבור דבריו. לא יחל דבריו למא לי אלא ללמד שכגון זה יש לו חילול והוא לא יחל לעצמו. אבל אחרים מחילין לו. האי מלתא דשמואל לית בה פוסקא. וריבנא דהוא בתרא הודה לוא דשמואל: **יְרוּשָׁלַיִם** רבי מנימיה לרב להתיר גדרים ולראות כתמים ולדון יחודי מן דמך ר' בעא מר"ג בריה למנוייה נמי בראיית מומי בבורות. א"ל איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא ואע"ג דממנין זקנים לדברים יחידים והוא שיהא ראוי לכל הדברים כהדא ריב"ל מני לתלמידיו. והוה מצטער על חד דהוה ולא הוה יכול מפנותיה וימניניה לדברים יחידים. כלומר לשאר דברים דגמיר להו הוא אמרה הראוי לכל

ברלון. אסרה על צעלה: **אשם כהן**. אפילו צאונם אסורה לצעלה

בכתובות (דף נא: ט:) והיא לא נתפשה(ט) אסורה הא נתפשה מותרת ואי זו זו אשת ישראל ומדכתיב היא מיעוטה הוי לומר יש לך אחרת

שאע"פ שנתפשה אסורה ואי זו זו אשת כהן: **וליואל ונצח אין שום**.

מקרא הוא בזכריה ודרשוהו כאלו ליואל מן התורה וכל לו לדברים אחרים: **שיואל אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שום**. שאין הוראה מדבר מקרא מהמשה מפרשה סמימת התורה: **מתלמוד למשנה**. אם שמש את החכמים שהן מוקדקין ליתן טעם משניות להבין המשניות הסותרות זו את זו ולמנוא טעם לפטור ולחובה לאיסור ולהיתר שזמשה זו קרוי תלמוד ואם יאל מהן ונתן עסקו לגירסת המשניות שז אין לו שום דבר והוראה שאין הוראה נכונה דבר משנה שמה משניות יש שאין דבריהן מכווין ויתיראם בני הש"ס הכא במאי עסקינן חסורי מחסרה הא מני רבי פלוני היא ואין הלכה כמותו: **אפילו מש"ס לש"ס**. מש"ס ירושלמי לש"ס צבלי (דף כד.) במחשכים הושעני כמתי עולם(פ) זו הש"ס של צבלי: **בתנאי**.

היתר גדרים פורחים כאויר. התרת גדרים שאמרו חכמים שהחכם מתיר את הגדר מעט רמז יש במקרא ואין על מה לסמוך אלא שכן מסור לחכמים בתורה שצנעל פה: **הלכות שבת והלכות חגיגה הלכות מעילות**. יש צנן הלכות שהן תלויות ברמז מקרא מועט: **כהרצין ספליים**. בשערת ראש: **והעצודות**. הלכות עצודת קרבן: **והערייות**. ערוה: **הן הן גופי טורה**. בגמרא(ג) פריך אטו הךנ ללו גופי תורה ניניה: **גב' כי יפליא שפי פעמים**. אחד בערכין ואחד דמיר כי יפליא נדר בערכין כי יפליא לנדר נדר מיר: **אחת הפלאה לאיסור**. כוליה הפלאה לשון פירוש כתרומתו (א) ארי פירש ולמה כתב הפלאה צניהן אחת כשפירש וגדר ואסר ענמו בנדר ואחת שחזר ומפרש לפני החכם ואומר כן נדרתי ולדעת כן נדרתי אכל לדעת כן לא נדרתי והרי הוא צא לידי חרטה ומתוך כך צא לידי היתר: **נשבעתי כבאפי**. מדקאמר צבאפי משמע יכול אני לישאל עליו לפי שמחמת אפי ולא מדעת מיושבת נשבעתי. יש ללמוד מכאן שהמואל פתח לנדרו לאחר לא לדעת כן נדרתי שיקרי דבר זה שאני רואה הצא לי ע"י נדרי מתירין לו: **כל נדיב לנו הביאו**. אם עודנו לצו נדרו עליו יצילו ואם מתחרט יתירו לו: **נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדק**. מדקאמר ואקימה מכלל דאם רצה שלא לקיים מתירין לו: **אי מדרינא אליעזר**. דדריש

הפלאה יתירתא: **דלמא**. לכדרינא ערפון אחא: **אין אחד מהן נויר**. צ' שהיו יושבין וצא אחד לפניהם ואמר אחד הריני מיר שזה הצא אכלנו מיר הוא וחברו אומר הריני מיר שאינו מיר ולכסוף נמאל כאחד מהן אין אחד מהן מיר לפי שלא ניתנה גמולתו אלא להפלאה ובספק אלא דהפלאה ודאית מפורשת: **גמר צלנו**. שבעה או נדר או הקדש: **שנשבעין לקיים המלוה**. כלומר מלוה שיהא אדם נשבע לקיים מלוה ויודרו לקיימה: **פנלנשא**. גרעין אחד של פפלי: **מיפנא כסינן**. טובא אזהרות כמיא צבשת מאי מקרא מועט דקאמר מתניתין: **לא לניכא כו'**. דבר זה וכיואל צו רמז מועט יש לו ללמוד מן התורה: **חופר גומא**. צונה בנין הוא ואם אינו צריך לה אלא ליעול את העפר אף על פי שהבנין בניו אינו חייב משום צונה: **שאינה לריכה לגופה**. כגון (ט) זה שאינו צריך לבנין זה. ורבי שמעון אמר מילתיה גבי מוילא את המת צמטה לקוצרו צבשת (שנת דף גז.) וקאמר רבי שמעון פטור על הוצאה זו שברצונו לא היתה צאה אליו ולא היה צריך לה: **אפילו סימא לר'** יהודה. דפליג עליה מודה צחק גומא דאלו התם הקוצר את המת מתקן הוא והאי חופר גומא מקלקל הוא את חלצו: **ומאי כהרצין**. דקאמר צממניתין דמשמע שיש קלט רמז מן התורה ללמד זה ומזה הרמז:

הכל חיובין פרק ראשון חגיגה

אפילו מש"ס לש"ס. מש"ס ירושלמי לש"ס צבלי כדפירש רש"י (פ) וכן אמר צירושלמי במחשכים הושעני כמתי עולם אלו ש"ס הצבלי וכן (י) (רב כהנא) דהוה צייס דלישתכח מיניה ש"ס הצבלי ומיהו אפילו איפכא י"ל והכי פירושו שפירש מזה ועדיין לא הבין צוה שמתוך כך לא יעלה צידו הלכה צרורה: **דלמא כרבי יהודה**. משמע דחשיב ליה פירכא מה שמצריך הכתוב לדרשה אחריתי ואילו צב"ק דמגילה (דף זא.) גבי אסתר ברזח הקדש נאמרה קאמר שמואל משום דכתיב קיימו וקצלו קיימו למעלה מה שקצלו למטה וקאמר הש"ס דלית ליה פירכא ואילו צבשת צב' ר' עקיבא (דף פח. פס.) דרשין מיניה קיימו מה שקצלו כבר דקצלו התורה בזיון יימי תשואות ואמר רה"ר דלאו קושיא היא דהתם מפיק לה מדשני לה צדושיה דליכתוב קיימו וקיימו לו קצלו וקצלו אלא ודאי תרתי שמע מינה: **באפי נשבעתי ולא הדרנא בי**. והקשה רה"ר אלחנן דעל כרחק קרא צבתי מידרש מדכתיב שנשבעתי צבאפי אם יצואון אל מנוחתי ודרשין מינה (ג) גבי דור המדבר שלא צאו לארץ ומידן לו הרי"י דהאי קרא לאו צביאת ארץ משעתיה אלא צבאת לעולם הצא (י) ומנינו תנא (י) דלמך צחלק (פסהדרין דף קי:) דור המדבר יש להם חלק לעוה"צ א"כ איכא למדרש והדרנא צי:

לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו. לזו משום דלית ליה לשמואל גמר צלנו דלא קרא כתיב צוה מוקי לקדשים (ט) (שהצידו) צעורה הוא דכתיב האי קרא וגבי קדשים כתיב וכל נדיב לז עולות (דה"צ כט) ושמואל מודה לה שפיר ומקמי מינה לשמואל מהאי קרא ומשני לה פרק ג' דשנועט (דף כו: וסס) וכי תימלא יליף מינה משום דהוה ליה תרומה ר"ל תרומת מלאכת המשכן כתיב ציה כל נדיב לזו וקדשים שני כמוציא הצאן כאחד ואין מלמדים: **לרביים מצות**. דצריך להזכיר שם שמים כדי לזרזי נפשיה: **לשמואל לית ליה פירכא**. והא דדרשין פ"צ דגדרים (דף נז:) אכל מיחל הוא ספלי שמים התם מדבריו נפקי ליה: **לכדרינא אבא**. ה"ה לשאר מקלקלים דפטורין הוה מצי למימר אלא רבואת קמ"ל דאע"ג דצריך לעפר מיפטר כיון דלא צריך לגומא:

מלאכת

ועוד אם אנס אשת איש ישראל לא אסרה על בעלה ואם הוליד בן אין לו תקנה אבל אשת כהן אפילו אנסה אסרה על בעלה. רשב"א אין נקרא פטות אלא מי שהיה מתוקן ותפוחות ואיזה זה ת"ח שפירש מן התורה. אין אומרים בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו טלה שיקרו כשר וטהור. כך ת"ח שפירש. וליוצא ולבא אין שלום מן הצר. אמר רב כיון שאמר יוצא מדבר הלכה אין לו שלום. ושמואל אמר זה היוצא מן התלמוד למשנת. ור' יוחנן אמר אפילו יוצא מתלמוד בבלי לתלמוד א"י אין שלום שאין דרכיהוה אחת: **ירושלמי** ר' הונא ור' ירמיה בשם שמואל מצאנו שויתר הקב"ה על ע"ז וגו' וש"ד ועל עזיבת התורה לא ויתר. שנא' על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עובם את תורתי וגו'. נמנו וגמרו התלמוד קורין למעשה הדיא דאת אמר בשמי מי שיעשה אבל אין שם מי שיעשה המעשה קודם. כי הא דאמר לון ר' אלעזר לר' חייא ולר' יוסי ולר' אמי אן הויתרן יומא דין אמרין ליה אוליתן לגמול חסד. אמר לון ולא הוה אחרינן למגמל הדיא חסד. אמרו ליה מגור הדיא כלומר אכסנאי הדיא: **[בתנאי]** התרת גדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו. תניא ר' אליעזר אומר יש להן. כלומר יש לו ראייה מן התורה שיש לו רשות להתיר גדרים ואינם כעופות הפורחות באויר כאשר שינוי במשנתנו. מנא לן שנא' כי

מלאכת

ההוא אומר מהבא אשר נשבעתי באפי וחזרתי ש"מ שיש היתר לשבעות כ' ודחינן להני כולהו דלמא ההפלאה היחידה הא תתאי דתניא ר' יהודה אומר משום ר"ט אין אחד מהן נזיר. לפי שלא נתנה גמולתו אלא להפלאה כדכתיב (שמות ח) והפליתי ביום ההוא. כלומר דבר הדיוע בודאי ובבירור כך תהיה ההפלאה שמתחייב בה הוא ור' יהושע נמי דלמא לחזוקה לשבעה קאמר אשר נשבעתי באפי מרוב הכנס שהכעיסוני יחרה אפי בהן ואינו להקל בדרך חרטה. והא דר' יצחק נמי אפקוה מכל נדיב לב דאלמא הדבר תלוי בלב וכל דבר שאינו בכוח לב כמי שאינו הוא. דלמא האי קרא לכדשמואל הוא דאחא דאמר גמר בלבו לקיים בשפתיו שאע"פ שכל המצות תלויות בהסכמת לב כדכתיב למען תפוש את ישראל בלבם. שבעה ואיסור אינו תלויה אלא במבטא שפתיים. והא דחנניה בן אחי ר' יהושע דדייק מנשבעתי ואקימה. מכלל שיש דרך שלא לקיים דלמא כדבר גידל אמר רב ולהודיע כי הנשבע לקיים מצוה שבעה חלה עליו שנאמר נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדק. מכלל שיש שבעה אחרת שאינו חייב לקיימה כגון הנשבע לבטל את המצוה. אבל הא דאמר שמואל לא יחל דבריו. ודייק מכדי תביב ככל היוצא מפיו יעשה הזה ליה למכתב ולא יעבור דבריו. לא יחל דבריו למא לי אלא ללמד שכגון זה יש לו חילול והוא לא יחל לעצמו. אבל אחרים מחילין לו. האי מלתא דשמואל לית בה פוסקא. וריבנא דהוא בתרא הודה לוא דשמואל: **יְרוּשָׁלַיִם** רבי מנימיה לרב להתיר גדרים ולראות כתמים ולדון יחודי מן דמך ר' בעא מר"ג בריה למנוייה נמי בראיית מומי בבורות. א"ל איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא ואע"ג דממנין זקנים לדברים יחידים והוא שיהא ראוי לכל הדברים כהדא ריב"ל מני לתלמידיו. והוה מצטער על חד דהוה ולא הוה יכול מפנותיה וימניניה לדברים יחידים. כלומר לשאר דברים דגמיר להו הוא אמרה הראוי לכל

י.

עין משפט
גזר מצוה

א [נמי] פ"ו מהלכות שנועות הלכה בן:

סב ב מיי פ"צ מהל' שנועות הלכה י ופי"צ מהלכות גדרים הלכה ב' טושע"י ד' ס' ר' ספיף א ופי' רלט ספיף א:

סג ג מיי פ"ח מהלכות שנועות הלכה ג' [טושע"י ד' ס' ר' ספיף ון]: **סד ד** מיי פ"ח מהל' שנת הלכה ח:

תורה אור השלם

- כי לפני הימים ההם שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר ואשלוף את כל האדם איש ברעהו: זכריה ח י
- דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא נדר בערקה נפשת לך: ויקרא כו ב
- דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר לחזיר לך:
- אשר נשבעתי באפי אם יבאין אל מנוחתי:
- קחו מאתכם תרומה לך כל נדיב לבו יביאה את תרומות יי וזהב ונסף ותושות לה ה נשבעתי ואקדמה לשמר משפטי צדקך:
- התלים צח יא
- איש כי ידר נדר לך או השבע בשבע לאסר אסר על נפשו לא יחל דבריו ככל דציצא מפיו יעשה:

במדבר ב ג

רבינו חננאל

ועוד אם אנס אשת איש ישראל לא אסרה על בעלה ואם הוליד בן אין לו תקנה אבל אשת כהן אפילו אנסה אסרה על בעלה. רשב"א אין נקרא פטות אלא מי שהיה מתוקן ותפוחות ואיזה זה ת"ח שפירש מן התורה. אין אומרים בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו טלה שיקרו כשר וטהור. כך ת"ח שפירש. וליוצא ולבא אין שלום מן הצר. אמר רב כיון שאמר יוצא מדבר הלכה אין לו שלום. ושמואל אמר זה היוצא מן התלמוד למשנת. ור' יוחנן אמר אפילו יוצא מתלמוד בבלי לתלמוד א"י אין שלום שאין דרכיהוה אחת: **ירושלמי** ר' הונא ור' ירמיה בשם שמואל מצאנו שויתר הקב"ה על ע"ז וגו' וש"ד ועל עזיבת התורה לא ויתר. שנא' על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עובם את תורתי וגו'. נמנו וגמרו התלמוד קורין למעשה הדיא דאת אמר בשמי מי שיעשה אבל אין שם מי שיעשה המעשה קודם. כי הא דאמר לון ר' אלעזר לר' חייא ולר' יוסי ולר' אמי אן הויתרן יומא דין אמרין ליה אוליתן לגמול חסד. אמר לון ולא הוה אחרינן למגמל הדיא חסד. אמרו ליה מגור הדיא כלומר אכסנאי הדיא: **[בתנאי]** התרת גדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו. תניא ר' אליעזר אומר יש להן. כלומר יש לו ראייה מן התורה שיש לו רשות להתיר גדרים ואינם כעופות הפורחות באויר כאשר שינוי במשנתנו. מנא לן שנא' כי

מלאכת

מסורת הש"ס

(א) וַיִּקַּח כ: ע"ש מעילה כ, (ג) סנהדרין עט. פז, (ג) וקדושין לז: וזחם יג, (ד) וזחם [ד,]: יד: כד: [עירובין קד. פסחים סה: יומא ס. מנחות יא, (ה) עירובין ד: יד: פסחים קט. יומא לא, (ו) ע"ש פסחים קט, (ז) [מיר נט,], (ח) [ז"ל אלא לנחמן], (ט) [שמות כא], (י) ויקרא יא, (יג) נפ"א: ותמלכה יכר, (ל) [ז"ל דמעל, (ם) [מעילה יט,], (ס) [מנחות לד: ע"ש], (סג) [ז"ל יהודה גדתה], (ע) [ע"י חו"י יומא עט. ד"ה מכלל חו"ט] יצמ"ט מז: ד"ה במקום, (פ) חרות הכנס פרשה יא, (פג) ע"ש רש"י וחו', (ק) [בי"ק: וס' ד"ה והסרין], (ר) [מנעית אסתר, (ש) [בסליחות שלפנינו ית',] (ס) [וע"ע חו"ט פסחים קט: ד"ה ברוס], (א) [ונגזר ד"ה אי בהם מירוי דהכא אסמכתא הוא דשטרין כלכה להמשיח מטינ',]

מוסף רש"י

ברשותא ידידיה מנחא. הלך לא מעל בהגבהתו (בי"ח טז): דכי נטלו עניני ברשותו הם וברשות הקדש ניטלו ממחלה, כלל כי מנהג למחבו הרי שנינו מרשות הקדש לחול ומעל (תעריה כ), בבאח. גזר לחן כימי (ביק כ: יב"ח טז), כגון שהניחה על פי ארובה, ולא קבעה בצנין דלא הוי שיער, הלכך לא מעל על שיעור תחתי (ביק כ:) שהיטה על פי ארובה כשאינו שלמה שלל חסמה ולא גזאה כלום אלא הנחה בעלתה הוא דעבד כב הלכך לא מעל עד שיעור תחתי כשהו פירוטה, כגון שחמם פי ארובה והיו פירות תחת הארובה ועכשו נהנה ממנו כהני חלץ הגשמים וירידים עליהם, לייזן שהגין עליהם כשהו פירוט מעל (תעריה כ), והקריבו. דמכיו בעלה ושחט את צן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את דם, וזו קבלת הדם, וללמד שרץ לקבלו בכלי (תובטין יג), זו הולכת אברים לכבש. דגבייה כמיז הוי קרא והקריב והקריבו וגו' (פסחים סה:), במים במי מים המזבזבז משמע, ואע"ג דלאו חיים מדלא כמיז חיים (תשובין ד): כמים משמע מים מחזירים יחדיו (שם יד): או: כמים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעמם, מדלא כמיז כמים (בבירא) לטעוטי שאובין דלאלי השתא ומימיז וטביל (רשב"ם פסחים קט), את כל בשרו. משמע כל בשרי כאלח (תשובין ד): מדלא כמיז בשרו משמע שכל גופו עולה בן שאי נראה אלא כולו מוסקה (רשב"ם פסחים שם), בהם. אלה הטעמים לנס ככל השרץ כל הנוגע בהם צומתם וגו' (ויקרא יא), אי כסס יכרל בבולן, יכי נגע כסולס יא' טמא אכל לא במקלמן (נזיר גב), בכעדרשה. שמונע עדשה יומא שיהא כעדרשה שיהא שוה כסול (שם),

דכל היכא דמנחה. אפילו מקמי הכי ברשותיה מנחה הלכך כל כמה שנטלה לא שנייה מידי דמיפוק מידא דהקדש: שנויי שנייה. כשקבעה בצנין וקנייה בשמי שנסתמה וקובעה: **שהניחה ע"פ ארובה**. לפקוק הארובה וכל שעה שירצה נוטלה ולא שנייה מידי: **כדרכא**. מוכר בעל הבית כו': **היינו כהררין התלוין בשערה**. כסמיכה מועטת מדמינן לה למוציא מעות הקדש לחולין שהרי קרוב הוא לאונס יומר מן השוגג: **דינין מיכסב כסיבן**. מפורשין יפה ומתניתין קמי יס לכן סמיכה משמע שאין מפורשין: **לא נצרכא כו'**. כלומר יס בהן דברים שאין מפורשין בפירוש כגון זה וכיוצא בה: **דכסיב נפש חתם נפש**. אם אסון יהיה שמתה האשה יתן ממון דמי האשה ליורשיה שאין עליה חיוב מימה שלא נתכוון לה אלא לחזרו נתכוון דכמיז וכי ינצו אנשים יחדיו(י) קסבר רבי נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממימה ומשלם ממון: **נסייה למעלה**. לענין דמי וולדות כמיז ונתן כפיליט (שמות כא): **נסייה למטה**. ונתתה נפש תחת נפש ממון ומאי נפש דמי הנפש: **והקרינו זו קבלה הדם**. אע"פ שהוא לשון הולכה אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם: **והקריב הכהן אם הכל**. גבי אברים כמיז והקריב והכרעים ירחץ כמים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה: זו הוללת **אברים לנפש**. דאילו הקטרה צדאלי כמיז בקרא והקטיר המזבחה: לא **שפיקה מכלל קבלה**. לכל דבריה. ואע"ג שהיא עבודה שאפשר לנטלה שאם ראה שזוט בלד המזבח חורק היכא דלא בטלה עבודה היא ומפגלין את הקרבן במחשבתה וזריכה כהן ונגדי כהונה ופוסל בה אונן ויושע וערל: **כמים**. נקודתו צפתח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין ומיהו מים חיים לא זריך מדכמיז צוצ מים חיים (ויקרא טו) מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים צעו (א) ומיהו כמים כמים המיוחדין במקוה אע"פ שהן גשמיים: **בהם**. כל הנוגע בהם: **מהם**. כל אשר יפול עליו מהם צמותם יטמאו: **חומט**. אומר אני שהוא מין שרץ שוקרין לימנא"א הגדל בקליפה ההולכת ומעגלת תמיד כל כמה שגדל ותחילת הניצור(י) כקליפה של עדשה היא: **כונג הלטאה**. לפי שמפרסתה לאחר שנחתכה והיינו מקלמח שהוא ככולו שיש צו חיות: לכתו

לאפוקי מים שאובין ולא יתכן דהא מים שאובין לאו מהכא נפקא אלא מאך מעין ובור מקוה מים וגו' (ויקרא יז) ודרשנין בת"כ מה מעין צדי שמים אף מקוה צדי שמים ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובין הא עיקר קרא משמע שאובין אי לאו דסמיכה למעין כדפי' וגראה לפרש מי מקוה היינו אשכזרן כדאמרין ^פ מעין מטרה צוזחלין מקוה באשכזרן (שבת דף סה:): ^ג: **אמה עץ אמה**. שאדם מחזיק אמה עצובי עם מלבושים וכן מוכח בשמעתינ דכוכין צפ' הפירות (צ"צ דף קא). שאינו מחזיק עם עוצי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא צאמתא: **ברום ג' אמות**. ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה כדמוכח בשמעתינ דכוכין ^פ דאורכך הכוך ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות לצד הראש ומאי להרכין את ראשו מן הצד והא דנקט ד' אמות משום עוצי יזדי הארון ואע"ג דמנינו צפ"ק דצ"צ (דף צ:): גבי היקך ראייה שיעור ראייה ד' אמות היינו שיוכל להגביה עצמו על ראשי אלצבעותיו עד שיזיץ ד' אמות וכן מוכח בעובדא דבני המן בתרגום של מגילת אסתר שנסקר על פי המדרש שגובה קומתו ג' אמות לצד הראש דקחשיב ואזיל על רוס חמשים אמות לפי תלית כל העשרה והיו נהרגים כצר קודם התלייה וכן משמע קרא בשושן הצירה הרגו היהודים ואזד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שכלל הריגה היו וגם הפייט יסד בסליחה ^ק אדם צקום איש בשלם אמות והרביעית ^פ (וחמישית) אזיר מגולה ^פ: **הא כיצד**. פי' איזה מהם שהוא כהם הקשה הר"ר אליעזר ממזין דהכא מוקמינן כוליה קרא צחד ענינא ואילו צפ' דם הגדה (מדה טו). אמר כמיז בהם צבולן וכמיז מהם צמקלמן לא קשיא כאן צלח כאן ציבש אלאמא בשרי ענייני מיירי קרא ושמא תרתי שמעינן מינה ולמורי נראה תרי קראי כמיזי כל הנוגע בהם צמותם מהם צמותם אשר יפול מהם אל תוכו ואל טטמאח בהם ^ב:

בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן דכל היכא דמנחה ברשותא ידידיה מנחה אלא מסיפא "בנאה בתוך ביתו הרי זה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה מכדי שנויי שנייה מה לי דר ומה לי לא דר היינו כהררין התלוין בשערה ומאי קושיא דלמא לכדרב דאמר רב ^ב כגון שהניחה על פי ארובה אי דר ביה אין לא דר ביה לא אלא לעולם כדרכא ודקא קשיא לך מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין התם מידע ידע דאיכא זוזי דהקדש איבעיא ליה לעיוני הכא מי ידע היינו כהררין התלוין בשערה: מקרא מועט והלכות מרובות: חנא נגעים ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות נגעים מקרא מועט נגעים מקרא מרובה הוא אמר רב פפא הכי קאמר נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות אהלות מקרא מועט והלכות מרובות ומאי נפקא מינה אי מסתפקא לך מילתא בנגעים עיין בקראי ואי מסתפקא לך מילתא באהלות עיין במתניתין: דינין: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכדרכי דתניא

^ארבי אומר ^בנפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתיבה למטה ונאמרה ^בנתינה למעלה מה להלן ממון אף כאן ממון: עבודות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא להולכת הדם דתניא ^אוהקריבו זו קבלת הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה דכתיב ^אוהקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה ואמר מר ^ז זו הולכת אברים לכבש למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: טהרות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא דתניא ^אוירחץ (את ^אבשרו) במים יבמי מקוה את כל בשרו ימים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיעורו חכמים מי מקוה ארבעים סאה: טמאות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא דתניא ^אבהם יכול בכולן תלמוד לומר ימהם יכול במקצת ת"ל בהם הא כיצד עד שיגיע במקצתו שהוא ככולו ושיעורו חכמים בכעדשה שכן חומט תחתלו בכעדשה רבי יוסי בר' יהודה אומר כונב הלטאה: עריות: מיכתב כתיבן לא נצרכא ^א לכתו

הכל חיובין פרק ראשון חגיגה

יא.

בגזבר המסורות לו. ואפילו למ"ד שליחות יד אין זריכה חסרון הכא שאני דכל היכא דאיתא כי גזא דמלכא קאי: **עד שידור תחתיה בשוה פרוטה**. ולא נפקא לחולין רק אותה פרוטה וכן גרסינן בערכין (דף כא. בא.) וס' ^ז דדר ביה נפיק (ציה) שזר לחולין וגם רש"י פירש כן דדוקא שזר ולא כולא ציתא וכן פי' הר"י והיא דהמשאיל קרדוס של הקדש לחזרו צקע צו וחזר חזרו וצקע צו כולן מעלו והיכי דמי הא תנן ^ט אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת אלא ודאי בגזבר המסורות לו קרדומות של הקדש ולא מכיון להוציאן לחולין רק כנגד צקושה לפיכך כולן מעלו ובקדושין פ"ב (דף נה. דג"ה אין) ובזמנות פרק הזמנות והנסכים (דף קא. ב"ה"א אע"ג) פירשתי: **לא נצרכא אלא אכדרכי דתניא** ונתתה נפש תחת נפש ממון. ורבי יוחנן דאמר ^ט חייבי מימות שוגגין פטורין מן התשלומין מוקי לה לאדך דרבי דתניא ונתת עין תחת עין דלא פליג אסתם משנה דהכא: **והקריבו זו קבצת הדם**. וזהוכלה לא מוקמינן

ליה כפשטא דקרא דהא בשר שחיטה כמיז וקבלה היה מיד והיינו עבודה ראשונה כך פרש"י אך לא משמע לי דהכי נמי חורקו כמיז בתריה והולכה מקמי זריקה הוי מיד לאפוקי קבלה דהולכה צמיחסי ועוד קשה לר"י דלמרי' שיליה פ"ק דזבחים (דף יג.) והקריבו זו קבלה אתה אומר זו קבלה או אינו אלא זריקה כשהוא אומר חורקו הרי זריקה אמור משמע דהוה מוקמינן לה צוריקה אי לאו דכמיז קרא ואע"ג דלא בשר שחיטה הויא ומיהו י"ל דלא ניחא ליה לאוקומי קרא בהולכה לפי שאינה עבודה חשובה שאפשר לנטלה ויכול לשחוט בראשו של מזבח:

לא נצרכא אלא לשיעור מקוה. לא הוה מצי למימר לנצטלה דלא כמיז כדפירש בה"ג דלא נפקא לן אלא צק"ו דהשתא לטהרות כמיז ורחץ לנצלה דכרת לא כ"ש דהא לאו מילתא היא דמהאי ק"ו לא מצי נפיק דק"ו פריכא הוא דהא כמה חיליות וכוונה דצפרק צ' דחולין (דף לא.) מנינו לטהרות ולא לנצלה אלא מהאי קרא נפקא דכמיז (ויקרא טו) (ומהי נדמה עליו ואחר מטהר) צדיתה תהא עד שתצא כמים כדדריש ר"ע צפ"ו דשבת (דף סד:) וכן ^ט פר"ת דמהתם נפקא לן טצילת נדה הלכך הוה ליה כמו כתובה:

במי מקוה. פרש"י נקודתו צפתח לאשמעינן מים המיוחדים

(ויקרא יז) (ויקרא יז) ודרשנין בת"כ מה מעין צדי שמים אף מקוה צדי שמים ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובין אי לאו דסמיכה למעין כדפי' וגראה לפרש מי מקוה היינו אשכזרן כדאמרין ^פ מעין מטרה צוזחלין מקוה באשכזרן (שבת דף סה:): ^ג: **אמה עץ אמה**. שאדם מחזיק אמה עצובי עם מלבושים וכן מוכח בשמעתינ דכוכין צפ' הפירות (צ"צ דף קא). שאינו מחזיק עם עוצי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא צאמתא: **ברום ג' אמות**. ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה כדמוכח בשמעתינ דכוכין ^פ דאורכך הכוך ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות לצד הראש ומאי להרכין את ראשו מן הצד והא דנקט ד' אמות משום עוצי יזדי הארון ואע"ג דמנינו צפ"ק דצ"צ (דף צ:): גבי היקך ראייה שיעור ראייה ד' אמות היינו שיוכל להגביה עצמו על ראשי אלצבעותיו עד שיזיץ ד' אמות וכן מוכח בעובדא דבני המן בתרגום של מגילת אסתר שנסקר על פי המדרש שגובה קומתו ג' אמות לצד הראש דקחשיב ואזיל על רוס חמשים אמות לפי תלית כל העשרה והיו נהרגים כצר קודם התלייה וכן משמע קרא בשושן הצירה הרגו היהודים ואזד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שכלל הריגה היו וגם הפייט יסד בסליחה ^ק אדם צקום איש בשלם אמות והרביעית ^פ (וחמישית) אזיר מגולה ^פ: **הא כיצד**. פי' איזה מהם שהוא כהם הקשה הר"ר אליעזר ממזין דהכא מוקמינן כוליה קרא צחד ענינא ואילו צפ' דם הגדה (מדה טו). אמר כמיז בהם צבולן וכמיז מהם צמקלמן לא קשיא כאן צלח כאן ציבש אלאמא בשרי ענייני מיירי קרא ושמא תרתי שמעינן מינה ולמורי נראה תרי קראי כמיזי כל הנוגע בהם צמותם מהם צמותם אשר יפול מהם אל תוכו ואל טטמאח בהם ^ב:

לכתו

ע א מיי פ"ו מהלכות מעילה הלכה ח:

עא ב מיי פ"א מהלכות מקואות כלכה צ סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף א: **עב** ג מיי שם פ"ד הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף א וסי' רא סעיף א:

עג ד מיי פ"ד מהלכות שאר אבות הטומאה: הלכה צ סמג עשין רמו:

תורה אור השלם

- ↑ ואם אסון יזדיה ונתתה נפש תחת נפש: שמות כא כג
- ↑ וכי יצאו אנשים ונגפו אשה הרבה ויצאו ילידיה ולא ידעה אסון עונש יענש באשר ישיית עליו בעל האשה ונתן בפלילים: שמות כא כב וישחט את בן הבקר לפני יי' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם על הוןקו את הדם על המזבח כקרב אשר פתח אהל מועד: ויקרא א ה
- ↑ והקריב ויהקריעו ירחיץ בפנים והקריב בפינים ירחיץ והקטיר המזבחה עלה היא אשה ריח ניחח ללך:
- ↑ ויקרא א יג
- ↑ ואיש כי יצא מקונו שבת דרע ורחץ בפינים את כל בשרו וטמא עד הקרב: ויקרא טו טז
- ↑ אלה הטמאים כלבם בכל השרץ כל דבגע בהם במתם וטמא עד הקרב: ויקרא יא לא
- ↑ וכל אשר יפל עליו מדם במתם וטמא מקל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה יוקאב בהם בפינים יוקאב וטמא עד הקרב וטהר:
- ↑ ויקרא יא לא-לב

רבינו חננאל

היינו דתנן מעילות כהררין תלוין בשערה. הדינין דכתב רחמנא ונתת נפש תחת נפש ואמור רבנן ממון. עבודות זו הולכת הדם. טהרות שיעור מי מקוה דלא כתב שיעורו בתורה. ושיעורו חכמים אמה על אמה ברום שלש אמות מ' סאה. טמאות טומאת שרץ ששיעורו חכמים בכעדשה. ר' יוסי אומר כונב הלטאה. עריות בתי מאנסתו דלא

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין לח: (ב) 3, ובילקוט איתא והעמידו על מלח אמה וזה תבין מ"ש הרשב"ם ז"צ ע"ה ד"ה שתי קומות וכו' ויותר מנזר כרש"י סנהדרין ק. ד"ה קוממיות ע"ש, א [ומלח לח:], (ד) [תמיד לב], ה [פסחים כג:], ו' כלומר שלש מת"ק שנה הכי היו והן ועוד הוא שלש תשמי' שנים היתרים, (ו) וועי' תוס' פסחים מל ד"ה כל קוח: ד"ה מן, (ח) עי' מהרש"ה,

הגהות הב"ח

(א) גמ' על הארץ למה לי מביעי ליה לכדבבי אלגור וכו' מן הארץ ועד לרקיע היה שנאמר וכו' על הארץ ולמקלט השמים וביזין שטמח וכו' ומיעוט. י"ב ס"פ והתמידו על מאה אמה: (ג) שם ילא חשך לעולם שנאמר יש: (א) שם ויהי צקר יום רביעי אלא כדכ"י אלגור: (ד) שם שגטו לנדיקים מדי שטח וכו' אלס צופה ויראה ומצינו: (ה) שם שאמרנו לטול ד אי אבא דאמרי אמר ר"ל בשעה שזכר הקב"ה חס הא הגדול היה מרחיב: (ו) שם ללא משתלמי מהידי מכל מקום קשו קדאי: (ז) שם הייתי אמר שמים וארץ שמוותן של הקב"ה: (ח) תוס' ד"ה מסוף וכו' מליט ששליש עולם היו מים אוקייטס:

לעזי רש"י

לזומשי"ל (לזמורשי"ל). פקעת (של חרט).

רבינו חננאל

ת"ל ולמקנה השמים ועד קצה השמים. שיעור ועד קצה השמים ועד קצה שמים כשיעור מן הארץ עד לשמים ותרוויחו דא שיעורא הוא. אמר רב יהודה (ג) [ו'] דברים נבואו ביום ראשון. תהוה ובהו. שמים וארץ. אור וחשך. רוח ומים. מדת וזמן ומדת לילה כו'. תנא תהוה זה קו ירוק שנקיף כל העולם שממנו חושך יוצא. בהו אלו אבנים מפולמות המשוקעות בתהום שמהם מים יוצא שנאמר ונטה עליה קו תהוה ואבני בהו. וזה האור שנברא ביום ראשון היה בו יהודי שצופין בו ומביטין באורו מסוף העולם ועד סופו. וכיון שסתכל ברשעים גזוו לצדיקים לעתיד לבא שגא' יומנע מרשעים אורם וכיון שנגנו שחם שנאמר אור צדיקים ישמח. ויש תנא חולק על זה ואומר זה האור נתלה ביום רביעי שנאמר יהי מאורות ברקיע השמים. ופי' יהי אותו האור שנברא ביום ראשון למאורות והן ב' המאורות. אמר רב בעשרה דברים נברא העולם. בחכמה בתבונה. בדעת. כח. בגבורה. בעצק. בצדק. במשפט. בחסד. ברחמים. וכוליה

מקרא. בחכמה ובתבונה שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעת כו'. זה שאמר (ו"י אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם. עת שנברא היה מרחיב והולך כשתי פקיעות של שתי כו' עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערותו. ר"ל אמר אני אל שדי אני שאמרתי לעולם דיי. כיוצא בו בים גוער בים ויבשהו אלו כולן מדרשות הן ואין מדקדקין עליהן להשוותן למה שהדעת מתקבלת מהן וכן חלוקת ב"ש וב"ה אלו אומרים שמים נבראו תחלה. ואלו אומרים ארץ נבראת תחלה. ותחכים אומרים שניהם נבראו כאחד אף ידי יסדה ארץ וימיני טפתה שמים קורא אני עליהם יעמדו יחדו. קשו קראי אהדי. ופריך ר"ל כשבראן ברא שמים ואח"כ הארץ כב"ש [וקשיא דהא דכתיב נטה שמים על תהוה ותולה ארץ על בלימה הרי תחלה נטה שמים ואח"כ ארץ] כשנטה אותן נטה ארץ ואח"כ שמים כב"ה. והוה שאמרו חכמים שניהן כאחת עמדו. (טרף) [מאי שמים שטרף] הקב"ה איש ומים ועשה מהן רקיע לפיכך נקראו שמים. אבל דברי תנחם איש גם זו פירוש הוא שפירש. אמר אלו נאמר בראשית ברא אלהים שמים (ל) ואין שמים דבר ידוע הייתי אומר שמים שם הן וכיון שנאמר את השמים נתברר לנו כי על השמים הידועים לנו הכותב מדבר. וכיון שכתב את בשמים כתב גמי את בארץ. כי האת שכתב בארץ

והשסא דנפקא לן מן ולמקלה השמים. דאסור לשאל מה שיש חוץ למחילות ממילא נפקא לן דאסור לשאל צקודם שנברא דהיא היא מה שהיה קודם לצרייתו הוא עכשיו חוץ למחילתו הלכך למן היום אשר ברא אלס למה לי למעוטי מיניה קודם שנברא העולם: **על הארץ ולמקלה השמים.** על הארץ היה ומגיע לשמים: **אחור וקדם לרסני.** שתי פעמים ילרנתי תחלה גבוה ולצנוף שפל: **מסוף העולם ועד סופו.** כשהיה שוכז היה ראשו למזרח ורגליו למערב: **סו וצו.** לקמן מפרש להו: **מדס יוס ומדס לילס.** כ"ד שעות צין שניהס: **ישס חשך סניציוסיו.** למדת שקו החשך מקיף את השמים: **מפולמות.** לשון ליחלוח: **קו ססו ואבני צו.** למדת שהתהו קו והצוה אצנים: **חכמה.** יודע מה שלמד: **סנונ.** שהוא מצין דבר חס מפלפול חכמתו: **דעת.** יסוצ: **כת.** הוא כח הזרוע: **גבורה.** גבורת הלץ: **גערס.** מופה כדאמרין לקמן שגער צו ועמד: **פקעיות.** לומיש"ל צלע"ו: **שנאמר הצונה בשמים מעלוסיו.** אלמל עלייה מיקרו: **שרפרף.** לרגליו וכסא ילצ. על כרחן הכסא עשוי תחלה ולפי גובה הכסא הוא מתקן השרפרף: **אף ידי יסדה ארץ וגו'.** מסיפיה דקרא יליף דכתיב יעמדו יחדו כשנבראן ועשאן פקעיות כמו שאמרנו למעלה: **וערפן.** עירפן: **להקדיס**

⁵ויהי ערב ויהי בקר יום אחד תנא תהו קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו שממנו יצא חשך ^(א) שנאמר ⁶ישת חשך סתרו סביבותיו בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין מים שנאמר ⁷ונטה עליה קו תהו ואבני בהו ואור ביום ראשון איברי והכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי ^(א) כדר' אלעזר דא"ר אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגזזו מהן שנאמר ⁸וימנע מרשעים אורם ולמי גזזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ^(א) ואין טוב אלא צדיק שנאמר ⁹אמרו צדיק כי טוב כיון שראה אור שגזזו לצדיקים ^(י) שמח שנאמר ¹⁰אור צדיקים ישמח כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי רבי יעקב וחכ"א הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי אמר רב זוטרא בר טוביא אמר רב בעשרה דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה ובדעת ובכח ובגערה ובגבורה בצדק ובמשפט בחסד וברחמים בחכמה ובתבונה דכתיב ¹¹ה' בחכמה יסד ארץ

כונן שמים בתבונה בדעת דכתיב ¹²בדעתו תהומות נבקעו בכח וגבורה דכתיב ¹³מכין הרים בכחו נאזר בגבורה בגערה דכתיב ¹⁴עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו בצדק ומשפט דכתיב ¹⁵צדק ומשפט מכון כסאך בחסד ורחמים דכתיב ¹⁶זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו והיינו דאמר ר"ל מאי דכתיב ¹⁷אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די ^(א) אמר ר"ל בשעה שברא הקב"ה את הים היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו שנאמר ¹⁸וגער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב ת"ר ^(ג)ב"ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראת הארץ שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וב"ה ^(ג)ש"ש אומרים ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים שנאמר ¹⁹ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים אמר להם ב"ה לב"ש לדבריהם אדם בונה עלייה ואח"כ בונה בית שנאמר ²⁰הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה אמרו להם ב"ש לב"ש לדבריהם אדם עושה שרפרף ואח"כ עושה כסא שנאמר ²¹כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי וחכ"א זה זה כאחת נבראו שנאמר ²²אף ידי יסדה ארץ וימיני טפתה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו ואידך מאי יחדו דלא משתלפי מהדרי ^(א) קשו קראי אהדדי אמר ר"ל כשנבראו ברא שמים ואח"כ ברא הארץ וכשנטה נטה הארץ ואחר כך נטה שמים מאי שמים א"ר יוסי בר חנינא ששם מים במתניתא תנא איש ומים מלמד שהביאן הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע שאל רבי ישמעאל את ר"ע כשהיו מהלכין בדרך א"ל אתה ששימשת את נחום איש גם זו כ"ב שנה ^(א) שהיה דורש כל אתין שבתורה את השמים ואת הארץ מה היה דורש בהן א"ל אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים ^(א) שמו של הקב"ה עכשיו שנאמר את השמים ואת הארץ שמים ממש ארץ ארץ ממש

אין דורשין פרק שני חגיגה

מסוף העולם ועד סופו. מהלך ת"ק שנה (לקמן יג.) שנאמר שדי שאמר די שלא להרחיב יותר שנאמר אני אל שדי פרה ורצה אני שאמרתי די לעולם ותימה מנא לך הא שיש ת"ק שנה ולא יותר ולא פחות וי"ל דנפקא לן מן שדי בשדי יש ג' אותיות שי"ן דל"ט יו"ד

קח י"נ ל"ט יו"ד הנעלם מן שדי ויעלה ת"ק כך שמעתי מר' מנחם צרני עזריאל וז"ע למ"ד פרק מי שהיה טמא (פסחים זל.) וסם) כל העולם כולו תחת כוכב אחד עומד היכי קיימי כל הני כוכבים הנראין צדיקע וי"מ שעל יס אוקיינוס הן עומדין כדאמרין צפרכי דר"א כל השיעורים לא נאמרו רק על שאר ימים אצל יס אוקיינוס צוראו יודע מדמו אף צמדדש אחר מזינו ששלים ^(א) ימים שאמר הוי ציס אוקיינוס וכן יסד ה"ר צנימין ציוצר שלו זה שם שלש עולמו ¹ צנאה ושסם וסם ועוד סיימו ולרין למימר שאותו מדרש פליג אההיא דפסחים ומיהויס להעמיד ההיא דחסס צמזלות של גלגל אצל שאר כוכבים קטנים הס ולי נראה דיש ליישב כל אותן מדרשים שהס מליון צכיפת הרקיע והוא גדול הרבה מן הארץ אס היה נמתח עליה זו כזו לפי גבול הארץ צא וראה אהל מתוח על הארץ כמין כיפה גבוה צלמנע שמופס כפלי כפליס אס היה נמתח צקו הארץ אף היה קשה מדכמיצ גצי סיסרס (שופטים ה) מן שמים נלחמו הטוכבים ממסלותם ומונח מינה צנימוקי רש"י וכן איתא צמדדש שאורך הכוכב מהלך ת"ק שנה כמן השמים ועד הארץ שהיה ראש תמוז צדיקע והשני היה צאדק והיכי היה ילא צאזר העולם כיון דכולו תחת כוכב אחד הוא עומד וז"ל שהס חולקין יחד אס לא תחלוץ צין מזלות הגלגל לשאר מזלות ²:

א"ידי ואידי חד שיעורא הוא. ופליג אלמא דדריש צממד (דף ג3.) דמורח ומערב רחוק טפי דלא לא תימא הכי ^(א) אלס היכי הוה קס כיון דכתיב מקלה השמים ועד קלה השמים וי"ל שסוזר שהיה צנן עדן עד שנמתעט: **ישת חשך סתרו.** מדכמיצ סניציומי סוכמו קדריש:

ואת ¹³מכין הרים בכחו נאזר בגבורה בגערה דכתיב ¹⁴עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו בצדק ומשפט דכתיב ¹⁵צדק ומשפט מכון כסאך בחסד ורחמים דכתיב ¹⁶זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו והיינו דאמר ר"ל מאי דכתיב ¹⁷אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די ^(א) אמר ר"ל בשעה שברא הקב"ה את הים היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו שנאמר ¹⁸וגער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב ת"ר ^(ג)ב"ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראת הארץ שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וב"ה ^(ג)ש"ש אומרים ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים שנאמר ¹⁹ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים אמר להם ב"ה לב"ש לדבריהם אדם בונה עלייה ואח"כ בונה בית שנאמר ²⁰הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה אמרו להם ב"ש לב"ש לדבריהם אדם עושה שרפרף ואח"כ עושה כסא שנאמר ²¹כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי וחכ"א זה זה כאחת נבראו שנאמר ²²אף ידי יסדה ארץ וימיני טפתה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו ואידך מאי יחדו דלא משתלפי מהדרי ^(א) קשו קראי אהדדי אמר ר"ל כשנבראו ברא שמים ואח"כ ברא הארץ וכשנטה נטה הארץ ואחר כך נטה שמים מאי שמים א"ר יוסי בר חנינא ששם מים במתניתא תנא איש ומים מלמד שהביאן הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע שאל רבי ישמעאל את ר"ע כשהיו מהלכין בדרך א"ל אתה ששימשת את נחום איש גם זו כ"ב שנה ^(א) שהיה דורש כל אתין שבתורה את השמים ואת הארץ מה היה דורש בהן א"ל אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים ^(א) שמו של הקב"ה עכשיו שנאמר את השמים ואת הארץ שמים ממש ארץ ארץ ממש

מקרא. בחכמה ובתבונה שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעת כו'. זה שאמר (ו"י אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם. עת שנברא היה מרחיב והולך כשתי פקיעות של שתי כו' עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערותו. ר"ל אמר אני אל שדי אני שאמרתי לעולם דיי. כיוצא בו בים גוער בים ויבשהו אלו כולן מדרשות הן ואין מדקדקין עליהן להשוותן למה שהדעת מתקבלת מהן וכן חלוקת ב"ש וב"ה אלו אומרים שמים נבראו תחלה. ואלו אומרים ארץ נבראת תחלה. ותחכים אומרים שניהם נבראו כאחד אף ידי יסדה ארץ וימיני טפתה שמים קורא אני עליהם יעמדו יחדו. ופריך ר"ל כשבראן ברא שמים ואח"כ הארץ כב"ש [וקשיא דהא דכתיב נטה שמים על תהוה ותולה ארץ על בלימה הרי תחלה נטה שמים ואח"כ ארץ] כשנטה אותן נטה ארץ ואח"כ שמים כב"ה. והוה שאמרו חכמים שניהן כאחת עמדו. (טרף) [מאי שמים שטרף] הקב"ה איש ומים ועשה מהן רקיע לפיכך נקראו שמים. אבל דברי תנחם איש גם זו פירוש הוא שפירש. אמר אלו נאמר בראשית ברא אלהים שמים (ל) ואין שמים דבר ידוע הייתי אומר שמים שם הן וכיון שנאמר את השמים נתברר לנו כי על השמים הידועים לנו הכותב מדבר. וכיון שכתב את בשמים כתב גמי את בארץ. כי האת שכתב בארץ

אין דורשין פרק שני חגיגה

יב.

תורה אור השלם

- אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכבי: תהלים קלט ה
- בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: בראשית א א
- והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים: בראשית א ב
- ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור:
- ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: בראשית א ה
- ושת חשך סתרו סביבותיו סתרו חשכת מים צבי שחקים:
- וירשעה קאת וקפוד וינשוף וערב ישכנו בה ונטה עליה קו תהו ואבני תהוה: ישעיהו לו יא
- וימנע מרשעים אורם וירוע רקח תשבר: איוב לח טו
- אמר צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו: ישעיהו ג י
- אור צדיקים יִשְׁמַח וְיָרֵשׁ עֵינֵי יָעִר:
- יְיָ בַחֲבֹכָה יִסֵּד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בַּתְּבוּנָה: משלי ג ט
- בדעתו תהומות נבקעו ושחקים יִרְעֲפוּ: משלי ג כ
- מבין הרים בָּבְחוּ נָאֹזֵר בַּגְּבוּרָה: תהלים סה ז
- עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערות: בראשית לה יא
- צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת וקדמו בְּנִיךְ: תהלים פט טו
- זָכַר רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֲסִדֶיךָ בִּי מַעֲלֹלִים הַקֹּדֶשׁ: תהלים כה ו
- ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גו וקנה גוים וקנה מנחם ותלכים מתולצין יצאה: בראשית לה יא
- גוער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב אמלל בישן וברמל ופרח לִבְנוֹן אֲמַלֵּל: נחום א ד
- אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יְיָ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:
- בראשית כ ד
- הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה הקרא למי דהם וישפכם על פני הארץ יְיָ שְׁמוֹ:
- עמוס ט ו
- כה אמר יְיָ השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מתנחתי: ישעיהו סו א
- אף ידי יסדה ארץ וימיני טפתה שחקים קרא אני אליהם יעמדו יחדו: ישעיהו מח יג

מוסף רש"י

מסוף העולם ועד סופו היה. ארכי (סנהדרין לח:). ולמקצה השמים. מקלה עד קלה (שם). אחור וקדם. שני לזוית זו (שם). ומיעוטו. והעמידו על מלח אמה שנאמר ותשת עלי כפך. קץ צנימטרח הכי הוי (שם) ^(ג).

^[1] אולי דל"ץ שמים הייתי אומר שמים שם הן ואין שמים דבר ידוע הייתי אומר שמים שם הן וכיון שנאמר את השמים נתברר לנו כי על השמים הידועים לנו הכותב מדבר

עין משפט
נר מצוה

ו א מיי פ"ג מהלכות יסודי המורה הנלכה ב:
ב (מיי) פ"ג מהל' מ"ת הל' יג עוש"ע י"ד סי' רמו סעי' בג':

תורה אור השלם

- והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום וירח אלהים מרחפת על פני המים: כראשית א ב
- הפרגיו ארץ מקומה ועמודיה יתפלצון:

- איוב ט ו
- לרקע הארץ על המים כי לעולם חסד:
- תהלים קלו ו
- תהום כלבוש כסיתו על הרים ועמודי קימ:
- בן הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו עשה שחר עיפו ודרך על פמתי ארץ ה' אליה צבאות שמו: עמוד ד יג
- אש וברד שלג וקישור רוח סערה עשה דברך: תהלים קמח ח
- מענה אלהי קדם ומתחת זרע עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמר: דברים לג כו
- בהנהל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני דברים לב ח
- הקמות בנהת ביתה הצבה עמודיה שבעה: משלי א א
- כעבור סופה ואין רשע צדיק יסוד עולם:

- משלי י כה
- הן לץ אלהיך השמים ושמי השמים הארץ ויד אשר הן: דברים יד
- היטע על חוג הארץ וישביה בפתגים הנוטה כדק שמים וימתה אנהל לשבת: ישעיהו מ כב
- ותן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ: בראשית א יז
- ועז קשתים במישל ודלת' שמים פתח המטר עליהם מן לאבל ידגן שמים מן למז:

- תהלים עח כג-כד
- בנה בניתי בית וכל לך מכון לשבתך עולמים:
- מלכים א ח יג
- הבט משמים וראה מובל קדשך ותפארתך איה קבאתך וגבורתך המון מעין וירחמיך אלי
- התאפקה: ישעיהו סג טו
- יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירו עמי תפלה לאל התי: תהלים מכ ט
- הקטפים מלות עזי שית ושרש רתמים לחמם: איוב ל ד
- השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: דברים כו טו
- יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך ודלת' גוים רבים ואתה לא תלחן: דברים נב יב
- הקלו את ידך מן הארץ תנינים וכל תהומות:

- תהלים קמח ז
- כי אל חפץ רשע אמה לא יגדר רע:

- תהלים ה
- ונאתה תשמע השמים מכון שבתך וסלתך ועשית ונתת לאיש ככל זרקייו אשר תדע את לבבו כי אמת ידעת לבדך את לבב כל בני האדם:

- מלכים א ח ט

- צדק ומשפט מכון בטא חסד ואמת יקדמו פניך:
- תהלים לו י
- ובן שם גידעו מובל לץ ויקרא לו ה' שלום עד היום הנה עודנו בעפרת אבי העוור: שופטים ו כד
- ולבש את נפשו ויתן נפש אדני צרויה בצרור החיים את ה' אלהיך ואת נפש איביך וקלענה בחון כף הקלע: שמואל א כה כט
- גשם נדבות תניף אלהים ונלאה אתה כונעתה: תהלים סח י
- ישת ושרך סתרו סביבותיו סכו חשבת מים עבי שחקים: תהלים יח יב
- ישת ושרך סתרו סביבותיו ידע מה בחשוכא ותוחדא עמה שרא: דניאל כב כב

יב:

ונאת הארץ להקדים שמים לארץ. דלי לאו ואת הייתי אומר שניהם נבראו יחד והכמוז כתנם זה אחר זה שאי אפשר לכמוז שני שמות כאחד כדפירש רש"י והא דאמרי צ"ה לעיל ארץ נבראת תחלה דכתיב ציום עשות ה' וגו' ולא כתיב ואת המס דריש ליה מדשני קרא צסידריה להסמך ארץ לעשיה ומיהו צנימוקי חומש פי' רש"י את השמים לרצות תולדותיהן ומדרש אחר הוא ופליג אהא דהכא: **נבנם** שחרית. פרש"י נכנס צמיקו וממילא האור יולא וגראה ויולא ערצית ומכסה האורה ומחשיך העולם והיה קשה למורי א"כ היאך נראים כוכבים צשמים (ס) מינה צלילה כיון שהם קצועים צשני כדמסיק ומיהו שמה נראים מתוכו כמו ע"י העננים אך רוצ פעמים שהעננים מחשיכים אותו ומכסין אותו ונראה למורי לפרש איפכא נכנס שחרית צעולם וממנה אורה יולא ויואלת ערצית מן העולם [ומסתלק אורה] ולכן הכוכבים נראין: **כל העוסק בתורה**. אחמי לא סיים למילתיה ד' רקיעים שהתחיל לפרש: **אוצרות שלג**. יש ממנו שמוכן לפורענות (ו) ויש לטובה כדלמרינן צתענית (ד ג:): טבא חלגא לטורי כחמשה מטרי לארעא וכן כתיב כי כאשר ירד הגשם והשלג וכו' כי אם הרוה את הארץ וגו' (שעיה נ:): דוד ביקש והורידן לארץ. הקשה הרב ר' אלחנן הא כתיב (ישעיה נה) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ומיך דכיון שמן העננים יורד נראה כיווד מן השמים ועוד י"ל דלא הוריד רק המוכנים לפורענות אצל המרוים את הארץ נשאר למעלה:

לא יגור במגורך רע. אין זה מקרא אלא לא יגורך והכי דריש ליה: (גמ' שבת קמט: ובסנהדרין קג. איתא שפיר ע"ש) ‏

המקדש^ט ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן^י שנאמר^{יא} בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים ומגנל דאיקרי שמים דכתיב^{יב} הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר^{יג} יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי אמר ר"ל אכל העוסק בתורה ר"ל חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ומה מעם יומם יצוה ה' חסדו משום ובלילה שירה עמי ואיכא דאמרי אמר ר"ל כל העוסק בתורה^{יד} בעוה"ז שהוא דומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד לעוה"ב שהוא דומה ליום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי א"ר לוי^{טו} כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שנאמר^{טז} עלי שיח ושרש רתמים לחמם ומגנל דאיקרי שמים שנאמר^{יז} וחדרה של סופה [וסערה] ומערה של קישור^{יח} ודלתותיהן אש שנאמר^{יט} יפתח ה' לך את אוצרו הטוב הני ברקיעא איתנהו הני בארעא איתנהו דכתיב^כ הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקישור רוח סערה עושה דברו אמר רב יהודה אמר רב דוד ביקש עליהם רחמים והורידן לארץ אמר לפניו רבש"ע^{כא} לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך (במגורך) רע^{כב} צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע ומגנל דאיקרי שמים דכתיב^{כג} ואתה תשמע השמים מכון שבתך ערבות שבו צדק משפט וצדקה גנוי חיים וגנוי שלום וגנוי ברכה וגשמתן של צדיקים ורוחות וגשמות שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים צדק ומשפט דכתיב^{כד} צדק ומשפט מכון כסאך צדקה דכתיב^{כה} וילבש צדקה כשרין גנוי חיים דכתיב^{כו} כי עמד מקור חיים וגנוי שלום דכתיב^{כז} ויקרא לו ה' שלום וגנוי ברכה דכתיב^{כח} ישא ברכה מאת ה' גשמתן של צדיקים דכתיב^{כט} והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך רוחות וגשמות שעתיד להיבראות דכתיב^ל כי רוח מלפני יעטוף וגשמות אני עשיתי^{לא} וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים דכתיב^{לב} גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה שם אופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת וכסא הכבוד מלך אל חי רם וגשא שוכן עליהם^{לג} בערבות שנאמר^{לד} סולו לרוכב בערבות ביה שמו ומגנל דאיקרי שמים^{לה} אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא סולו לרוכב בערבות וכתיב התם^{לז} רוכב שמים בעוזך וחשך וענן וערפל מקיפין אותו שנאמר^{לח} ישת חשך סתרו סביבותיו סוכתו חשכת מים עבי שחקים ומי איכא חשובא קמי שמיא והכתיב^{לט} הוא^{לו} (גלי) עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרי לא קאיא הא

אין דורשין פרק שני חגיגה

להקדים **שמים לארץ**. דלי לא כתיב את הוה אמנא כאחת נבראו אלא שאי אפשר לקרות שני שמות כאחת להכי כתב את להקדים: **למי שאין דרכו להשכים והשכים**. הכא נמי (ט) דקרא לשמים תחלה ה"ל ארץ אין דרכו להשכים ועוד שכל מעשה ארץ מתוונים ומעשה שמים צמחירות וזו השכימה עמה^א שנבראו כאחת לכך התחיל לספר מעשיה תחלה: **יוצר הרים וצורא רות**. מה ענין זה אצל זה אלא ללמד שהרים עומדין על הרוח: **רוח סערה עושה דברו**. דבר הרוח סערה עשאתו: **ומסתח**. כל היצירה: **ורועות עולם**. הסובלות אותו: **נכנס שחרית**. למוך מיקו והאור נראה: **ויולא ערצית**. מתמיק ומתפשט למטה מן האור והרי העולם חשוק וחו מידושו^ב למעשה צראשית כלל יוס: **דקו**. יריעה טייל"א צלע". אלמא יש שמים שאין משמשין אלא תשמיש יריעה פרוסה: **מעון**. לשון מדור. מקוס שמלאכים דרין צו: **וחשום**.^ג מפני כבודן של ישראל שמקלסין ציום: **יומם יצוה** יריעה. **יפסח שירה עמי**.^ד ברקיע עם שיר שלי שקילסמי ציום: **ומגנל**. דמעון איקרי שמים: **מכון**. לשון אוצר של פורעניות כמה דאת אמר נכונו ללצים שפטים (משלי יט): **שנו אוזרום שלג נו'**. כל אלה לפורעניות: **עליים אגלים**. לשון אגלי טל (איוב לח) ולשון אגל הסהר (שיר השירים ו) שמתחלפת ל' צנו"ן. והם מים העומדים להלקות פירות: **(ט) יפסח ה' לך אם אוזרו הטוב**. למדת שיש לו אוצר לפורענות: **לא יגורך רע**. לא יגור אלנך: **ורוחם וגשמום**. חדא היא ויש מפרשין רוח היא הגשמה העשויה צדמות הגוף. נשמה נשימה אליינ"א צלע"ו: **מכון כסאך**. והכסא בערבות הוא כדמסיק לקמן: **וילבש צדקה**. למדת שעמו צדקה שרויה: **ויקרא לו**. קראה אצלו: **רוח מלפני**. אלמא לפניו הס: **גשם נדבות מניף אלהים וגו'**.^ה והאי קרא צמתן תורה כתיב שיטמה נשמתן שנאמר נפשי יאלה צדצרו (שיר השירים ה) והינך עליהן טל תחייטו שנאמר גשם נדבות מניף אלהים^ו והאי קרא משמעי צמתן תורה צמומור יקוס אלהים יפולו איציו:

^אהקוטפים מלות עזי שית ושרש רתמים לחמם ומגנל דאיקרי שמים שנאמר^{טז} עלי שיח ושרש רתמים לחמם ומגנל דאיקרי שמים שנאמר^{יז} וחדרה של סופה [וסערה] ומערה של קישור^{יח} ודלתותיהן אש שנאמר^{יט} יפתח ה' לך את אוצרו הטוב הני ברקיעא איתנהו הני בארעא איתנהו דכתיב^כ הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקישור רוח סערה עושה דברו אמר רב יהודה אמר רב דוד ביקש עליהם רחמים והורידן לארץ אמר לפניו רבש"ע^{כא} לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך (במגורך) רע^{כב} צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע ומגנל דאיקרי שמים דכתיב^{כג} ואתה תשמע השמים מכון שבתך ערבות שבו צדק משפט וצדקה גנוי חיים וגנוי שלום וגנוי ברכה וגשמתן של צדיקים ורוחות וגשמות שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים צדק ומשפט דכתיב^{כד} צדק ומשפט מכון כסאך צדקה דכתיב^{כה} וילבש צדקה כשרין גנוי חיים דכתיב^{כו} כי עמד מקור חיים וגנוי שלום דכתיב^{כז} ויקרא לו ה' שלום וגנוי ברכה דכתיב^{כח} ישא ברכה מאת ה' גשמתן של צדיקים דכתיב^{כט} והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך רוחות וגשמות שעתיד להיבראות דכתיב^ל כי רוח מלפני יעטוף וגשמות אני עשיתי^{לא} וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים דכתיב^{לב} גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה שם אופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת וכסא הכבוד מלך אל חי רם וגשא שוכן עליהם^{לג} בערבות שנאמר^{לד} סולו לרוכב בערבות ביה שמו ומגנל דאיקרי שמים^{לה} אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא סולו לרוכב בערבות וכתוב התם^{לז} רוכב שמים בעוזך וחשך וענן וערפל מקיפין אותו שנאמר^{לח} ישת חשך סתרו סביבותיו סוכתו חשכת מים עבי שחקים ומי איכא חשובא קמי שמיא והכתיב^{לט} הוא^{לו} (גלי) עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ותוחדא עמה שרא: דניאל כב כב

ישעיהו נז טו ‏.²⁶ בי עמך מקור חיים באורך נראה²⁷ ויבן שם גידעו מובל לץ ויקרא לו ה' שלום עד היום הנה עודנו בעפרת אבי העוור: שופטים ו כד ‏.²⁸ ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישע: תהלים כד ה ‏.²⁹ ויגשם אדם לירדךך בי אלעולם אריב ולא לנצח אקצוף בי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני שירו לאלהים ומורו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלוז לקניו: תהלים סח ה ‏.³⁰ אין כאל לשון רכב וישת ושרך סתרו סביבותיו סכו חשבת מים עבי שחקים: תהלים יח יב ‏.³¹ הוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ותוחדא עמה שרא: דניאל כב כב ‏.³² ויבן שם גידעו מובל לץ ויקרא לו ה' שלום עד היום הנה עודנו בעפרת אבי העוור: שופטים ו כד ‏.³³ ויבן שם גידעו מובל לץ ויקרא לו ה' שלום עד היום הנה עודנו בעפרת אבי העוור: שופטים ו כד ‏.³⁴ ויבן שם גידעו מובל לץ ויקרא לו ה' שלום עד היום הנה עודנו בעפרת אבי העוור: שופטים ו כד ‏.³⁵ ויבן שם גידעו מובל לץ ויקרא לו ה' שלום עד היום הנה עודנו בעפרת אבי העוור: שופטים ו כד ‏.

מסורת הש"ס

(א) נפי' הכל מלי בגבורות של הקב"ה והגבור' היא זרועו כדכתיב לך זרוע עם גבור' ערוך ע' [זרוע]. (ב) [מנחות קי. וע' מות' סס ד"ה ומיכלא]. (ג) ע"ז ג. (ד) [פסחים ב: ב"מ פג.]. (ה) ע"ז ג. (ו) נפי' פרש"י בע"ז. (ז) [שבת קמט: ע"ש סוטה מז. סנהדרין קג. ע"ש]. (ח) [שבת פח.]. (ט) [נ"ל גלגל]. (י) בע"ז: עמו. (כ) ועושה איתא לפנינו ע"ש צדקס"ן. (ל) [שבת פח.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' הסכימו לפסח למחר השכים: (ב) שם ואין יודעת מה הן רוחות וכו' ומים על הרים וכו' והרים על רוח וכו' ורוח כסערה: (ג) שם ויש אומרים על ז': (ד) שם וטוחנות מן לגדיקים לעתיד לבא שנאמר ויט: (ה) שם ומקריב עליו קרבן בכל יום שנאמר בנה וכו' לשבתן עולמים מאי מקריב וכו' תעלה על דעתך שיש לשם כבשים אלא מקריב נשמתן של צדיקים ומגנל דאיקרי שמים: (ו) שם ודלותיהן אש (שנאמר יפתח מל' הטוב) תל'מ וי"צ ס"א פתח ה' אוצרו וירציא כלי דעמו: (ז) שם רס ושעא סוכן עליהם שנאמר כל"ל ומינה צמרות נמחק: (ח) שם ומגנל דאיקרי שמים אמר ר' אבהו אמיל ריכיה: (ט) רש"י ד"ה למי שאין וכו' מקריא לשמים: (י) ד"ה ויולא ערצית וכו' מידושו של מעשה בראשית: (יא) ד"ה וטוחות ביום מפני: (יב) וזלילה שירו עמו שירו בקריע: (יג) ד"ה [יפתח וכו' ה' את אוצרו וגו': (יד) גשם נדבות מניף אלהים וגו' צמתן תורה כל"ל ומינה וכו' קרא נמחק: (טו) תוס' ד"ה נכנס וכו' כוכבים צשמים צלילה כיון שהם קצועים ברקיע השני כל"ל ומינה מיהה נמחק: (טז) ד"ה אוזרום וכו' לפורענות (ויש לטובה כדלמרינן) תל'מ וי"צ ס"א היינו שלג מרובה היוצא בשטף מוכן לפורענות: אבל שלג היורד בנחת לטובה כדלמרינן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ומדרה של סופה ומערה של קישור. כל"ל:

לעיו רש"י

טייל"א. יריעה. אלייני"א. נשימה.

מוסף רש"י

הובא בסוף הסמכת.

רבינו חננאל

אינו צריך לגופו. משל דר' ישמעאל הודיע שהקדים שכתה של ארץ לשבח השמים אבל לא כבריאה. תנאי ר' יוסי אומר אוי לבריות שרואות ואינן יודעות כלומר הארץ עומדת על העמודים ועמודי הארץ הן על המים. והמים על ההרים. וההרים ברוח. והרוח כסערה וכולה מדרש ספוקים וסערה תלויה בורועו של הקב"ה שגא ומתחת וזרעות עולם. פי' הדבר שהוא בעולם מתחת הכל תלוי בבורע בגבורתו של הקב"ה. כי הגבורה היא הזרוע כדכתיב לך זרוע עם גבורה. ר' אלעזר אומר על עמוד

מסורת הש"ס

(א) [נעלין, יג.] (ב) [ספחמל דג.] (ג) [נעיריון גג.] (ד) שבת יג: ע"ש מנחות מה, (ה) [נימנות קג,] (ו) [דף יד, י] (ז) [יחזקאל א,] (ח) [נעס, י] ושלח את ידו בישרלל כמו שנמרוד שלח את ידו בלברס, (י) [נע' מהרש"א בח"א, י] (י"ז [לנא], י) [נעס איתא אף טלפי החיות מהלך ת"ק שנה וחמש עשרה מינן ישראל ע"ש,] (מ) [נפסוקתא ועי' ברה"ש ברכות פ"ה ס' כ"א,] (ז) [י"ל ראשון,] (ס) י"א אמרין הסה דמניה ללמדס ונפקא, (ע) ועי' שמות כבה פרשה יא נמעשה דעקילס וזלרעטס,

תורה אור השלם

- ודמות על ראשי החכה רקיע בעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלקבלה: יחזקאל א כב
- אעלה על פמתי עב אדמה לטעיון:
- ימי שנותינו ברהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה ויהבם עמל ואין בינו דיש ונעשה:
- שר חמשים ונשוא פנים ויועין ובהם יחרישים ונבון לחש:
- לא עשה בן לכל גוי ומשפטים כל ידעום הללו יה:
- נפת תטפנה שפתותיו בלה דבש ותקבל תחת לשונו ויהי שלמותיו בריח לבנון: שיר השירים ד יא
- בכשים ללבושך ומחיר שדה עתודים:

- משלי כו כו
- ויאמר אלין בן אדם עמד על רגליך ויאבד אתאי:
- יחזקאל ב א
- וארא בעיני חשמל במראה אש בית לה סביב מפורא מתינו ולמעלה וממורא מותינו ולמטה ראייתי במראה אש ונהג לו סביב: יחזקאל א כו

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמירת אלה כל העולם: (ב) שם המדה החיות וכו' וקוסולי וכו' ושוקי וכו' ורכובי וכו' וירידי וכו' וגופי וכו' וצוארי וכו' וראשי וכו' וקריני וכו' ולמעלה מכן כסא כבוד ורגלי וכו' וכסא הכבוד כנגד כולן ולמעלה מותן מלך: (ג) שם מעשה בראשית אגמורה כתר לאגמורי תמרו: (ד) שם כבשים ללגסן אל תהרי כבשים אלא כבושים דברים שכן ככשוט: (ה) שם רבי אומר עד ואלף בעיני חשמל תהא: (ו) שם ונפיק גורא מחשמל ואלתניה שמי ינוקא דלא מטי וימנא דלא אורח ארעא דרדיש אמר רבי יהודה אמר רב זכס וכו' וכו' שאלמלא וכו' מה עשה עלה בעלייתו והעלו לו לשם שלם מאות: (ז) שם אמר להם (ומניה בן חזקיה) ככשוט ללגסן אל תהרי (ח) שם אש זה חסס כולם חכמים: (ט) רש"י ד"ה שוק הוא שם הנמנה עם הראש הס"ד: (י) ד"ה בן הן וכו'

הס הם שהקפידו: (א) תוב' ד"ה ורגלי וכו' לסמנא שיש בו ט"ו פעמים ת"ק ומיחו כחנס מתקויו: (ב) בא"ד ראה כמה הוא נגזה למעלה מעולמו וכו' כמנין שיסד ת"ק וט"ו וכן וכו' ופיטין ודרשין וצימיו היו מקדשין. י"ז ציוקאל רבה פרק ג' כד דמך ר"ה בר עמעון היה דורו קורא עליו מי זאת עולה כו' מכו מכל אנקת רוכל אלה דסוק קריי ומני ופיטין ורשן ובמדכס חיות כפסוק מי זאת עולה גרם קריון: (מ) ד"ה אין מוסרין וכו' וכי תימא הכא בוי' מלות וכו' וי"ל י"ז כפסר עין יעקב מיליו מירוק אחר ח"ל וי"ל דהיינו קודם שתימנה מורה אלה לאחר שתימנה להם ילפינן מהאי קרא דלף

ולא במרכבה ביחיד תני ר' חייא מוסרין ליחיד ראשי פרקים פי' פותחין לו ראשי דבריו והוא מבין מדעתו (א) וזה לבו גס בו כו' אלעזר דאמר ליה ר' יוחנן רביה תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל לא קשאי כלומר איני בן חמשים שנה כד נח נפשיה דרבי יוחנן אמר ליה רבי אסי תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל אין מוסרין דברי תורה אלא ליועין חכם חרשים ונבון לחש ואין מוסרין ד"ת לעובד כוכבים שנאמר מגיד דבריו ליעקב חקוי ומשפטיו לישראל. אלא הא דתניא עד היכן מעשה מרכבה כו' וקיי"ל כלישנא בתרא עד וארא ועד חשמל מסרינן ראשי פרקין כדאמרן מיכן ואילך לא מסרינן אלא אם היה חכם מבין מדעתו מאי חשמל אמר רב יהודה חיות אש ממלילות במתניתא תנא חס מל כלומר ב' מלות

אין דורשין פרק שני חגיגה

בצתי גואי, ונהורא עמיה שרא: **במופלא ממך**. כמזכדל ומופרש ממך שלא ראה הקב"ה לגלות לך: **לאומו רשע**. וכזכדננר: **עליו**. לשון נקיה היא כלומר על עצמו ולא עליו: **רגלי החיות**. עוצי פרסותיהן: **קרסולי**. אסתויראס) שקורין קצילי"א בלע"ז: **שוק**. הוא עצם הנמכר עם (ט) הרגל: **רכובי**.

הוא עצם הירך הסמוך לשוק: **ירד**. הוא עצם הקולית המקוע כמתנים: **ראשי פרקים**. ראשי פרשיות שבה: **שלנו דואג**. ואינו מיקל את ראשו: **איכא דאמרי והוא שלנו דואג כקרבנ**. תרמי בעינן: **ספרי תורה**. כגון מעשה המרכבה וספר יצירה ומעשה בראשית והיא ברייתא: **יועץ וחכם חרשים ונבון להם**. לקמן^{[מקור: מפרש להו: לא קשאי}. לא זקמני ובעינן לבו דואג: מעשה המרכבה ומעשה בראשית ברייתות הן: **ככשוט של עולם**. סתרו של עולם כמו רישא ככשאל (מולין דף ג:) **כדאי ככשי דרחמנא למא** לך (ברכות דף י.) ממני ילאו ככשוטין (מכות דף כג:): **סנינא עד ויאמר אלי בן אדם**. כבר שנינו עד ויאמר אלי בן אדם עמוד על רגליך: **הן הן מעשה המרכבה**. אס עד כאן שנימס הרבה שנימס ששני מקראות הללו שהן ואלא כעין החשמל וגו'^[מקור: כמראה הקשת וגו']^[מקור: הס שהקפידו עליהם חכמים מלדורסם שהן מדכרין בצורת שכינה ומראהו:] **מיטיבי גרסינן**. ולא גרסינן ומי הוי מעשה המרכבה עד הכא: **עד ואלא**. כעין החשמל ולא הוא ככלל: **עד החשמל**. עד ואלא הנהיג הזו והיא ככלל לידרש: **עד ואלא אגמר וגמרינן**. כלומר הכי קאמר עד היכן מעשה מרכבה שנתנו לדרוש עד ואלא או עד החשמל ומשם עד ויאמר הן הן מעשה מרכבה שהקפידו עליהן חכמים: **נגנו ספר יחזקאל**. שיש כסופו דברים בקרצנות ססותרין דברי תורה: **גרבי שמן**. להדליק: **והיה מנין בחשמל**. לדרוש מהו: **חיות**

סתרי תורה אלא למי שיש בו חמשה דברים ^אשר חמשים ונשוא פנים ויועין וחכם חרשים ונבון לחש ^א ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים שנאמר ^בלא עשה בן לכל גוי ומשפטים כל ידעום א"ל רבי יוחנן לרבי אלעזר תא אגמרך במעשה המרכבה א"ל לא קשאי כי קש נח נפשיה דרבי יוחנן א"ל ר' אסי תא ואגמרך במעשה מרכבה א"ל אי זכאי גמירתא מר' יוחנן רבך רב יוסף הוה גמיר מעשה המרכבה סבי דפומבדיתא הוו תנו במעשה בראשית אמרו ליה ליגמור לן מר מעשה מרכבה אמר להו אגמרון לי מעשה בראשית ^א בתר דאגמרון אמרו ליה ליגמרון מר במעשה מרכבה אמר להו תנינא בהו ^בדבש וחלב תחת לשונך ^בדברים המתוקין מדבש וחלב יהו תחת לשונך ר' אבהו אמר מהכא ^{בז}כבשים ללבושך ^ב דברים שהן כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך אמרו ליה תנינן בהו עד ^גויאמר אלי בן אדם אמר להו הן הן מעשה המרכבה מיתיבי עד היכן מעשה המרכבה רבי אומר עד

^דוארא ^ה בתרא ר' יצחק אומר עד החשמל עד וארא מגמרינן מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים איכא דאמרי עד וארא מסרינן ראשי פרקים מכאן ואילך אם הוא חכם מבין מדעתו אין אי לא לא ומי דרשינן בחשמל והא ההוא ינוקא דדרש בחשמל ^ו ונפקא נורא ואכלתיה שאני ינוקא דלאו מטי וימניה אמר רב יהודה ברם ^זזכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו אלמלא הוא נגנו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו ת"ר מעשה בתינוק אחד שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל ושרפתו וביקשו לגנוז ספר יחזקאל ^ח ^ט אמר להם חנניה בן חזקיה אם זה חכם ^י הכל חכמים הן מאי חשמל אמר רב יהודה חיות

מיכן ואילך אסור. כתוב בספר בן סירה במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהרשייתה התבונן אין לך עסק בנסתרות והדברים שנאמר מהלך ת"ק שנה דברי קבלה הן. הלא תראה שהן מופתתין מפי רבי"ז שהיה בימי הבית ולא נשאר לו דבר קטן ולא דבר גדול. אלא הכל קיבל בקבלה מרבו ומפורש בו דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הרויות דאביי ורבא. ואין הדברים הללו באין משיקול הדעת ואין צורך להסתכל בהן שהסתכל בהן באין בסירות דעת שאי אפשר לומר יש שם מקום חלל מופנה ואף לא מלא שהכל מתחתיו הן שכשם שאין כח לומר כי קודם יצירת העולם היה חלל או מקום מלא או ריקם אלא אחר שנברא העולם נבראו שמים וארץ ואין ידוע מה למעלה ומה למטה ולפיכך מנעו רבותינו להסתכל מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור. ויש בגבורתו של הקב"ה לעשות כמה:

ולא במרכבה ביחיד ראשי פרקים פי' פותחין לו ראשי דבריו והוא מבין מדעתו (א) וזה לבו גס בו כו' אלעזר דאמר ליה ר' יוחנן רביה תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל לא קשאי כלומר איני בן חמשים שנה כד נח נפשיה דרבי יוחנן אמר ליה רבי אסי תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל אין מוסרין דברי תורה אלא ליועין חכם חרשים ונבון לחש ואין מוסרין ד"ת לעובד כוכבים שנאמר מגיד דבריו ליעקב חקוי ומשפטיו לישראל. אלא הא דתניא עד היכן מעשה מרכבה כו' וקיי"ל כלישנא בתרא עד וארא ועד חשמל מסרינן ראשי פרקין כדאמרן מיכן ואילך לא מסרינן אלא אם היה חכם מבין מדעתו מאי חשמל אמר רב יהודה חיות אש ממלילות במתניתא תנא חס מל כלומר ב' מלות

אין דורשין פרק שני חגיגה

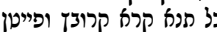
יג.

בן בנו ש"ל נמרוד הרשע. לאו דוקא שהרי כוש ילד את נמרוד ולא מלינו אותו רשע מזרע כוש אלא על שם מעשיו שמלך גס הוא כשנער ^א: **שבעים שנה**. לאו משום שלא היה קשש יותר שהרי לא וחסוב מימות סנחריב שסמוך למפלתו גבי שליחות ששלח בלדן לחקיקו מלינו שהיה סופר צדימו ומשם זכה למלכות כדלשכתן בלגדות חלק (סנהדרין דף יז.) אלא אורחא דמילתא קא חשיב: **ורגלי החיות כנגד בולס**. יש מגינין בקדושתא שסד

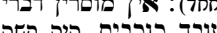
הקליר וחיות אשר הנה מרובעות לכסא כף רגל חמש מאות וחמש עשרה ומוחקים הוי"ו ואומרים כי כן עולה לפי חשבון שזכאן למנין ו' רקיעים^א וח' אוריים הוא ט"ו פעמים ת"ק והיינו מינן ישראל ש"ר ת"ק וי"ה לסמנא^ב (שכן עולה ט"ו פעמים כן ומיחו כחנס מתקויו שיסד דבריו ע"פ הירושלמי דהרואה א"ר לוי מאריך ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה אמר ר' זרכיה ור' חלבו כש"ר^ג (בא) סמוקה גדול מזה רגל אחד ^ד כמנין ישראל^ה ראה כמה ^ו גבוה מעולמו כו' משמע כמנין שיסד ת"ק ט"ו וכן היה דרכו שזכמה מקומות היה מניח שיטת הש"ס שגנו כדי לאחוז ^ז שיטת הש"ס ירושלמי שהוא היה תנא והוא היה ר"א צדבי שמעון דקרי עליה ^ח מכל אנקת רוכל תנא קרא קריוצן ופיטין (ויקרא רבה פ"ג.) וצימיו מקדשים ע"פ הראייה שמעולם לא יסד רק קריוצן מיוס ^ט (אחד): **אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים**. היה קשה להר"ר אלחנן מ'פוק ליה דעובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה כדלמר צפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. וסס) עובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה והנלמדו עובר אלפני עור לא תמן מכשול וכי תימא^א (ט) צו' מלות דידהו דלינו חייב מיתה כדלמר לה"ס הסם והא^ב מ'מזה איכא למוסרס לה"ס ונפסק לן מהאי קרא אשר יעשה אותם האדם ומי צהם (ויקרא יח) כהן ולוי לא נאמר אלא אדם שאלפיו עובד כוכבים ועוסק בתורה וכו' וי"ל דהכא מייירי אלפיו היכא דליכא עובד כוכבים אחר שרואה ללמדו דליכא לפני עור כדלמרנין צע"ז (דף י:) המושיט כוס יין לזמר עובר אלפני עור והני מילי דקאי אחריו ענבל דנהרא שזלא נתינתו אי אפשר להציאו אליו אכל אי לאו הכי אינו עובר אלפני עור הכא נמי אלפיו כמקום שעובד כוכבים אחר רואה ללמדו דליכא לפני עור מכל מקום חסור משום מגיד דבריו ליעקב וכו' (תהלים קמו) ^ע:

לעזי רש"י
קבילי"א [קביל"א]. קרסול.

מוסף רש"י
הובא בסוף התסכת.

עין משפט ונר מצוה

א ז מיי פ"ב מהלכות יסודי התורה הל' יז ופ"ד סט הלכה יא:
ח ב ג מיי פ"ב שם הלכה יב:

גליון הש"ס

תוב' ד"ה ורגלי וכו' שיבת הירושלמי שהוא היה תנא.
י"ז וי"א שהוא היה תנא כן הוא בלש"א צפ"ה דברכות:

הגהות מהר"ב
רנשבורג

א] גמ' ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים. י"ז עיין שו"ת בלח שבע כסופו וחלק בלח מים חמים סימן י"ד טעם למה השמינו הסופקים זה:
ב] שם ח"ל תניי אס זה חסס זה חכמים הן. י"ז ר"ל אס הוה הקטן חסס כל הקטנים המבינים לנגדולס אין לחוש כדלמרנין לעיל שאני ינוקא דלא מטא וימנא עכ"ל מהרש"א בח"א:

לעזי רש"י

קבילי"א [קביל"א]. קרסול.

מוסף רש"י

הובא בסוף התסכת.

רבינו חננאל

אחד עומד העולם וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם זה שאמר ר"ל ד' רקיעין הן. וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון. ערבות. וכל אחד ואחד פירש מה הן משמשין. אלו כולן קבלה הן הלי"מ. וקראי אסמכתא בעלמא הן. ואינם מדרשות. שאינם בורים הנאמרים מן הדעת כלל. אלא דברי קבלה הן. והערבות שהוא רקיע שביעי יש בו צדקה ומשפט. גנוי חיים גנוי שלום גנוי ברכה ונשמת הצדיקי' ונשמות העתידות להבראות. וטל ששתי הקב"ה להחיות בו את המתים. וכולתו קריא צדק ומשפט שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך. גנוי חיים שנאמר כי עמך מקור חיים. גנוי שלום שנאמר חיים וקרא לו ה' שלום. גנוי ברכה שנא' ישא ברכה מאת ה'. נשמתן של צדיקים שנא' והיתה נפש אדוני צדורה בצרור החיים את ה' אלהיו. ורוחת ונשמות העתידו להבראו' שנא' כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. וטל שעתיד להחיות בו מתים שנאמר גשם נדבות תניף אלהים וגו'. ולמעלה אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת וכסא הכבוד ומלך רם ונשא שוכן עליהם. שנאמר סולו לרוכב בערבות ביה שמו. ותושך וערפל מקיפין אותו מבחוץ שנאמר ישת חשך סתורו וגו' ומכפנים אור עד כאן יש לך רשות לדבר

מיכן ואילך אסור. כתוב בספר בן סירה במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהרשייתה התבונן אין לך עסק בנסתרות והדברים שנאמר מהלך ת"ק שנה דברי קבלה הן. הלא תראה שהן מופתתין מפי רבי"ז שהיה בימי הבית ולא נשאר לו דבר קטן ולא דבר גדול. אלא הכל קיבל בקבלה מרבו ומפורש בו דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הרויות דאביי ורבא. ואין הדברים הללו באין משיקול הדעת ואין צורך להסתכל בהן שהסתכל בהן באין בסירות דעת שאי אפשר לומר יש שם מקום חלל מופנה ואף לא מלא שהכל מתחתיו הן שכשם שאין כח לומר כי קודם יצירת העולם היה חלל או מקום מלא או ריקם אלא אחר שנברא העולם נבראו שמים וארץ ואין ידוע מה למעלה ומה למטה ולפיכך מנעו רבותינו להסתכל מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור. ויש בגבורתו של הקב"ה לעשות כמה:

ולא במרכבה ביחיד תני ר' חייא מוסרין ליחיד ראשי פרקים פי' פותחין לו ראשי דבריו והוא מבין מדעתו (א) וזה לבו גס בו כו' אלעזר דאמר ליה ר' יוחנן רביה תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל לא קשאי כלומר איני בן חמשים שנה כד נח נפשיה דרבי יוחנן אמר ליה רבי אסי תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל אין מוסרין דברי תורה אלא ליועין חכם חרשים ונבון לחש ואין מוסרין ד"ת לעובד כוכבים שנאמר מגיד דבריו ליעקב חקוי ומשפטיו לישראל. אלא הא דתניא עד היכן מעשה מרכבה כו' וקיי"ל כלישנא בתרא עד וארא ועד חשמל מסרינן ראשי פרקין כדאמרן מיכן ואילך לא מסרינן אלא אם היה חכם מבין מדעתו מאי חשמל אמר רב יהודה חיות אש ממלילות במתניתא תנא חס מל כלומר ב' מלות

א] ח"ל וי"א שהוא שאל תנא לבו גס בו:

<div></div>
עין משפט <div>נר מצוה</div>
<p></p>
א ונמיי פֿיר מ'הלכות יסודי המורה הנסבה יא: <p>ב ב מיי פערין מהל' <p>ג אסורי ביאה הל' י <p>סמג לאוין קכ טוש"ע <p>אה"ע סי' ה סעיף יא: </p></p></p></p>

חגהות הבר"ח

(א) גמ' שהיה רוכב על החמור וירצא מירושלים והיה מלאך צדק וכו' מתחמך אחריו ללמוד תורה מפיו אמר לו רבי וכו' אמר לו בני לא כך: **(ב)** שם פתחו כל האולנות כולן ואחריו הישר (נענה מלאך וכו') המרכבה: תח"ט וי"צ ס"א ואף מלאך נענה מתוך האש ואמר ודאי הן הן מעשה מרכבה: **(ג)** שם נמשכה מרכבה כו"א בן ערך יט נאה דורש וכו' ואין נאה דורש אבל אתה אבי"ע נאה דורש: **(ד)** שם ר' יהושע ודרש במעשה מרכבה ואותו היום וכו' ונתקשרו שמים וכו' לשמוע מעשה מרכבה כבני אדם: **(ה)** שם מן השמים ואמר עלו לנאן וכו' טרקלין גדולים מובנים לכס ומנצות נאות: **(ו)** שם לא קחשיב איני והא חנוני: **(ז)** שם אבני שיש טהור ההורה שאל תחמרו: **(ח)** תוס' ד"ה והתניא וכו' ר' ה'נאלות הן ועוד וכו' צפני חנוני דאינו מפורש וכו' צפני רבן כגון הכא ר' יהושע וכו' ור' עקיבא בפני רבי יהושע שהיה רבו ורבי חנניא צפני ר"ע וכו' ופרקי' ליה כיון: **(ט)** בא"ד ואפי' הרלו לפניו לא הרצה תלמידו לפני רבו הלכן לא דמי להאי סידרא וכו' ולא הרצה מקמי מאן דלרבי רבן יוחנן רבו לא מצינו שהורצה הס"ד: **(י)** ד"ה לפרוץ וכו' שאלו לו עליו טפי: **(יא)** ד"ה בתולה וכו' ופרש"י כשהיא אומרת בתולה אני ואי לא שכיחא דשמואל: **(ב)** בא"ד ולהר"י נראה דקא מביעי ליהו מוי קטרחינן לצדקה על פי דשמואל לא שכיחא צדקא כחובות דאי דשמואל לא שכיח ערמינן לצדקה ואי דשמואל שכיח לא ערמינן ומקומה בחזקת בעולה אי נמי קמבעיא ליה בחר דצדקתו על פי הכתוב מי חיישינן לדשמואל או דלמא דשמואל לא שכיח והא קא מביעי ליה אי חיישינן שמוא לא נבדקה יפה את"ל דשמואל לא שכיח הס"ד ואח"כ מה"ז דשמואל לא שכיח וכן מסקינן וכו' דרז גזביה וקשה להר"י כ"ל ויתבין אף נתקח: **(טא)** בא"ד אבל גמר ביאה כדי:

יד:

נענה מלאך מתוך האש גרסינן ולא גרסינן מלאך המות וצירושלמי מיייתי קרא אז ירננו עלי היער:

במזמובי חתן ובדלה, וצירושלמי גרסן בשמחת חתן והיא היא: **והתניא שלשה הרצאות יש**, פרש"י דלרבי מיהת קמיה מאן דלרבי כלומר כיון

שחנניא בן חכניאי הרצה לפני רבי

עקיבא דלרבי לפני ר' יהושע מיהשב כמו דלרבי קמיה לאפוקי דר"א בן ערך שהרצה לפני רבן יוחנן בן זכאי שלא הרצה צפני שום אדם ולא משמע לי כלל דמנא ליה דחשיב כיוון דלרבי קמיה מאן דלרבי כמאן דלרבי קמיה דמי ועוד דלא הוי שטתו לפי מירוצו והשתא אי הדר ציה הוה ליה למימר אלא כיוון דלרבי כו' וגם מה שפי' רש"י בשם רבינו הלוי דמשמע ליה לישנא שדלם אחר הרצה לפני חנניא לא יתכן דאם כן ד' הרצאות **(א)** צהון ועוד מנא ליה הא דהרצה אחר צפני חנניא ואינו מפורש צטוס צרייתא על כן נראה להר"י כמו שפירש בספר הישר דלרבי ואלרו קמיה קחשיב אותן שהלליחו כל כך להרצות צפני רצם הכי ר' יהושע צפני רבו רבן יוחנן בן זכאי ור"ע צפניו שהיה רבו ורבי חנניא צפני רבי עקיבא רבו וחשיב שלשה הרצאות שהלכו בענין זה לאפוקי ר"א בן ערך שלא הרלו צפניו ואפי' הרצה לא הרצה מקמי מאן דלרבי ומעיקרא שני ליה כולו אלא שלא הצין המקשה כל דצריז דפרקי' ליה כיון שלא הרלו מקמי חנניא היה לו למנות ר"א בן ערך כמו חנניא ומשני ליה דלרבי מקמיה מאן דאלרו שהוא הרצה צפני ר"ע רבו שהלליח צפני ר' יהושע ואלרי ואלרו קמיה קרינא ליה צר' עקיבא לאפוקי ר"א בן ערך שלא הרלו לפניו **(א)** ואפי' הרלו לפניו רבן יוחנן רבו לא מצינו שהרצה הלכן לא דמי להאי סידרא ומיהו כשנדקדק פרש"י יש לישב דה"נ קאמר דלרבי מיהא קמיה מאן דלרבי אס לא הרלו אחרים לפניו הוא הרצה מיהא מקמי מאן דלרבי ומשום ר"ע החזק למנותו דלרבי ואלרו קמיה אבל ר"א למה נחשביה לא הורלו לפניו ולא הורלו מקמיה מאן דלרבי:

נבנסו לפרדם, כגון על ידי שם * ולא עלו למעלה ממש אלא היה נראה להם כמו שעלו וכן פי' בערוך **ז**: **לסרוסי כלבא**, משום שאף מחירו אסור לקרצן שאלו לו **(י)** טפי מאחריו וכן פרש"י:

בתולא שעיברה מהו **לבהן** גדרו'. ופרש"י **(א)** שהיא

אומרת בתולה אני ואי שכיחא דשמואל מהימנא וקשה להר"י דהא פרק קמא דכתובות (דף יג.) תנן היתה מעוברת מה טיבו של עובר זה מאיז פלוני וכהן הוא וכו' רבי יהושע אמר לא מפיה אנו חיינ כו' והכא משמע דקצביא אליבא דכ"ע * **(ב)** ושמואל לא שכיח אשה בצמוליה יקתן קרי ציה יקית נאמנת ולהר"י נראה **(ג)** דערמינן לצדקה ע"פ חצית כדליתא צריש כחובות (דף יז: ושם) ואי דשמואל לא שכיח לא ערמינן ומוקמה בחזקת בעולה אי נמי קמיצביא ליה צהך דצדקתו ע"פ החצית אי חיישינן שמוא לא נצדקה יפה דשמואל לא שכיח וכן מסקינן דצדקתו פקיד דרזו צקלינן בטעיה וי"ל דודאי תחילת ציאה רזו בקיאינן בשעת מעשה **(א)** אבל גמר כדי שמתעצר אי אפשר כי אס לשמואל:

אין דורשיין פרק שני חגיגה

קופת סמוו הוי, דלין דרך להתקשר שמים צעצים: **צמוזוטי חתן**, מיני שחוק שמשחקין לפנייהן: **סיפר**, דצרים הללו: **לנס שלשים**, של כימות היושנות לפני השכינה: **הרצה דברים**, דרש צמעשה המרכבה: **דלרבי ואלרו קמיה**, דלרבי ואלרו לפני אחרים ואחרים

הרלו לפניו: **דלרבי מיהא קמיה מאן דלרבי**, אס לא הרלו אחרים לפני הוא הרצה לפני מי שחזר והרצה לפני אחרים לכך החזק להימנות כאן משום דרבי עקיבא להודיע שהוא הרצה ואחרים הרלו לפניו אבל ר"א לא אחרים הרלו לפניו ולא הוא הרצה לפני מי שהרצה לפני אחרים: **ננסו לפרדם**, עלו לרקיע על ידי שם שיש טהור. מזהיק כמים כלולין: **אל סאמרו מים מים**, יש כאן איך נלך: **הלין**, ללד השכינה: **(א) ונפגע**, נטרפה דעמו: **יקר בעיני ר' המוסא** **לחסידיו**, הוקשה מיתמו לפניו **לפי שמת** צחור ואפע"כ אי אפשר שלא ימות משום שנאמר כי לא יראני האדם וחי (שמות לג): **שאלו אס בן זומא מכו לסרוסי כלבא**, הואיל וסירוס כתיב אלל מומי קרצין^[כ] וכלץ אפילו חליפיו אסור למצח משום מחיר כלץ^[כ] אסור לסרוס או לו: **צמולא שעצרה מכו לכהן גדול**, והיא אומרת שימצאו לה צמולים אי נמי כהן גדול נשאה ולא ידע שהיא מעוברת ומנא לה צמולים ואחר כך נמצאת מעוברת מהו לקיימה משום צמולא מעמיו יקח (ויקרא כא): יכול

דורש ואין נאה מקיים נאה דורש וואין נאה דורש וואינא מקיים אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלצין וכשנאמרו הדברים לפני ר' יהושע היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך אמרו אף אנו נדרוש במעשה מרכבה פתח רבי יהושע ודרש **(א)** ואותו היום תקופת השרת מתקבצין ובאין לשמוע כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמובי חתן וכלה הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ואשרי יולדתכם אשרי עיני שכך ראו ואף אני ואתם בחלומי מסובין היינו על הר סיני ונתנה עלינו בת קול מן השמים **(א)** עלו לכאן עלו לכאן טרקלין גדולים ומצעות נאות מוצעות לכם אתם ותלמידים ותלמידי שלשה הרצאות הן ר' יהושע הרצה דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי ר"ע הרצה לפני ר' יהושע חנניא בן חכניאי הרצה לפני ר"ע ואילו ר"א בן ערך לא קא חשיב דארצי וארצו קמיה קחשיב דארצי ולא ארצו קמיה לא קא חשיב **(א)** והא חנניא בן חכניאי דלא ארצו קמיה וקא חשיב דארצי מיהא קמיה מאן דארצי *ת"ר ארבעה נכנסו בפרדם ואלו הן בן עזאי ובן זומא אחר ורבי עקיבא אמר להם ר"ע כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור **(א)** אל תאמרו מים מים משום שנאמר דבֿר שְׁקִרִים לֹא יִכּוֹן לִגְדֹד עֵינַי בֶּן עֲזַאי הֲצִיץ וּמָת עָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר^[כ3] יקר בעיני ה' המותה לחסידיו בן זומא הציץ ונפגע ועליו הכתוב אומר דבֿש מִצָּאת אֲכֹל דִּיךָ פֶּן תִּשְׁבַּעְנִי וּהִקַּאתָ^[כ4] אחר קיצין בנטיעות רבי עקיבא יצא בשלוש שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא אמר להם ובארצכם לֹא תַעֲשׂוּ^[כ5] כל שבארצכם **(א)** לא תעשו שאלו את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכ"ג מי חיישינן לדשמואל^[כ6] דאמר שמואל יכול

יבול

ומחיווהו

ירושלים עד שפסקו ממנה ראשי אמנה שנאמר אם יש איש עושה משפט מבקש אמנה. ומפרקינן ל"ק במשא ומתן לא היו אנשי אמנה אבל בדברי תורה לא היו משקרין אלא היו בעלי אמנה. ג' הרצאות הרצו במעשה מרכבה. ר' יהושע הרצה לפני רבי"ז ור"ע הרצה לפני ר"י חנניא בן חכניאי הרצתן לפני ר' עקיבא הני כוליהו ארצו וארצו אחריני קמיהו. אבל ר' אלעזר בן ערך ארצי ולא ארצי אחריני גביה. ת"ר ד' נכנסו לפרדם. אלו הן בן עזאי ובן זומא אחר ור' עקיבא. אמר להם ר' עקיבא כשאתם מגיעים אל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. פי' כינהו פרדם מפני **(א)** ג"ע שהיא גנוה לצדיקים כך אותו מקום הוא מקום בערבות שהנשמות של צדיקים צורות בו ומפורש בהיכלות שהיו החכמים הראוין למדה הוּז מתפללין ומנקין עצמן מכל דבר טומאה וצמיין ומטבליין ומטהרין והיו משתמשין בשמות וצופין בהיכלות ורואין [והיין] בשמות המלאכים במעמדם והיין היכל אחרי היכל ולפניו מהיכל וצוה אותם ד"ע כשאתם מגיעין להביט באובנתא דליבא אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שאין שם מים כל עיקר אלא דמות בעולם נראית והאומר מים נהדף שנמצא משקר ובלשון הזה מפורש בהיכלות רבתי מפני ששומרי היכל פתח שיש מטילין ומשליכין אף אלפי גלי מים ואין שם אפי' טפה אחת. א"ר עקיבא נראה כמי שיש בו גלי מים ואין בו אפילו טפה אחת אלא אויר וזו אבני שיש טהור שהן כלולות בהיכל שהיה זיו פניהם דומים למים והאומר מים הללו מה טיבן נהדף כו' ואינם עולים בשמים אלא צופים ורואים באובנתא דליבא כאדם הרואה ומביט מתוך אספקלריא שאינה מאירה **(ב)** ובן עזאי הציץ כלומר הוסיף להוכיח בשמות כדי להביט באספקלריא מאירה ומת בן זומא הציץ ונפגע כלומר נטרפה דעתו אחר קיצין בנטיעות כיון שכינו המקום ההוא פרדם א' קיצין בנטיעות. כלומר דיבר כלפי למעלה

^[כ] פי' בערוך ערך אבני שיש טהור ובהכנת בעי" ד"ה לרב האל.
‏^[כ1] בערוך מסיים בזה"ל וצומעין ואומרינן ומנצרינן ענין הסוסה צוה"ק וז פיוזש רב האל גאון ז"ל.

מסורת הש"ם

(א) [מוספת' פי"ב,] **(ב)** י"א [וסנסבה,] **(ג)** [יצמות סג:], **(ד)** [מוספת' פי"ב,] **(ה)** [פרש"י ע"ז ממנא לקמן טו. ד"ה אחר,] **(ו)** [ב"מ ק"א,] **(ז)** [ע"י מוס' שנת קי: ד"ה פ"ל,] **(ח)** [מה סד:,] **(ט)** [נ"ד"ה ונפגע אחרי ד"ה יקר,] **(י)** [ויקולל כגן,] **(יא)** [דברים כג,] **(ב)** [נערך אכן וע"ש,] **(ט)** פי' יצמות סד:, **(ג)** י"ל אלמנה וגדושה לא יקח כי אס וגו',

תורה אור השלם

- ה'ללו את יי מן הארץ תנינים וכל תחמוות: אש וברד שלג וקשור רוח סערה עשה דבריו: ה'הרים וכל גבעות עץ פרי וכל ארציהם: תהלים קמח ז
- לא ישב בקרב ביתו עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני: תהלים קא ז
- יקר בעיני יי ה'תורה לחסידיו: תהלים קטו טו
- דבש מצאת אכל דרך פון תשבעני וחקאית: משלי כה טז
- ומעור וכתות ונתון וקרות לא תקריבו לך וקארצכם לא תעשה: ויקרא כב כד

גליון הש"ם

תוס' ד"ה נכנסו וכו' ולא עליו למעלה מבטח. עי' גענין דף פד ע"א מוס': ד"ה ע"מ שמעלי לרקיע: ד"ה בתולה וכו' ושמוא כאן שאף הוא בכלל האסורים. עיין גמרים דף ז ע"כ מ"י ד"ה חזר לומר:

מוסף רש"י

הא דצברי מורה. היו נאמנין ואין ממנהלים על שגר (שבת קס.). קיצין בנטיעות. קלקל ועיזת כשנסים לפרדם ומתקן הנטיעות. ולפי שדימה אותן בתחלת הדברים לננסים לפרדם, נקט לישנא דקיצין בנטיעות (לקמן טז.).

רבינו חננאל

לביאיאם כעין דמות מה שישמר לפניו. ויש מי שאמר מלאך הוא זה שנאמר בו ושער ירישה ושתורות כעורב: עד כרסוין רמזו פשטה אחד לכסא ואחד לשרפרף. י"ח קללות קילל ישיעה את ישראל ולא נתקדשה דעתו עד שאמר להן ויהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד. וחשבון י"ח קללות הא דכתיב כי הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה וגו' אלו ת"ד סדרי משנה: לא אהיה חובש כלומר לא הייתי מחובשי ביהמ"ד. ובבבית אין לחם ואין שמלה. אין בידי לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד. איני והא אמר רבה לא חרבה

מסורת הש"ס

6) ויחישקו נמי אמרין לקולא רש"י בשבת קנא. ד"ה ויחשול אמרין, 7) נדה מג.א, 8) [תוספתא פ"ב, ד] ע"י צפי' המשניות להרמב"ם צפ"י דסנהדרין בהסוד השלישי, 9) אדר"ג פ"ד וע"ש דלמלא בשם אליעזר בן אבויה, 10) [נפ"י רש"י דסנהדרין לא, ד"ה יש להם כו'], 11) [כ"ל ויוסף ה'], 12) מפעפעי, 13) כהרם של מבינה, 14) [שבת קמז, א].

תורה אור השלם

1. והאריך היתה חנה ובהו ויחשך על פני תחום ורחו אלהים מרחפת על פני הקמים:
בראשית א ב
2. ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים יהי מבדיל בין מים למים:
בראשית ו 1
3. אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך ותבל את מעשה ידך:

קולת ז ה
4. שובו בנים שובבים נאם יי' כי אנכי גיליתי כבסם וְלִקְחִיתִי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעֵיר וְשֵׁנִים מִמִּשְׁפַּחָה וְהָבִיתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן:
ירמיהו ג 1
5. ביום טובה יהי גידוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלהים על בשרת ישראל:
האדם אַחֲרָיו מֵאֻמָּה:

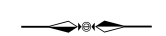
קולת ז יד
6. תחת בשתכם משנה וכלמה ירצו חלקם לכן בארצם משנה יירשו:
שמות עולם תורה לך:
ישעיהו סא ז
7. יבשו דרפי ואל אבשה אני ירחו ומה ואל אחתה אני הביא עליהם יום רעה ומשנה שברון שברים:
ירמיהו יז יח
8. לא יערכנה ונה וכוכבית ותמורקתה כלי פז:

9. אין שלום אמר יי' לךשענים:
ישעיהו מח כב
10. כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך ברות נכתם עונך לפני נאם אדני אלהים:
ירמיהו ב כב

גליון הש"ס

גמ' וחישינן שמא באכבתי עיברת. תני משנה נלקח פט"ו מה' אשוח כלכה ד ופט"ו מה' א"צ ה' יג:

מוסף רש"י

ונוחין לאבדן ככלי זכויות. לא שאין להם מקנה (יש להם מקנה להסיכן ולחזור ולעשות מהן בלי) אלא שנספדן לשעתן ואין ממקיימן (סנהדרין צא).

רבינו חננאל

דכין דחזא למטטרון דאחיהבא ליה רשותא חדא שעתא למיחב למכתב זכותא דישראל אמר גמירי דלמעלה באותו מקום אין שם ישיבה שמה שתי רשיות הן. יצתה

בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חזן מאלישע אחר שגלוי יודוע לפניו שאינו חוזר בתשובה שלמה לעולם. שאילו היה חוזר לא היה נטרד שאין הפרגוד ננעלת בפני בעלי תשובה מיד מחיוה למטטרון שתין פולסי דנורא.

ח'י שיש עליו דין אלא להראות לאלישע שיש לו ארון שהוא עליו וזה שאמר אחר משום ר' עקיבא כי רשע מתייסר בניהם חלקו וחלק הצדיק והצדיק זוכה בג"ע חלקו וחלק הרשע ואסמכוה אקרא זה לכן בארצם משנה יירשו ומשנה שברון שברים. ד"א לאו דסמכא הן וקרא מדרש הוא ולא עיקר. מיהו אית לן למימר שהמחטיא את הרכים אין מספיקין בידו לעשות תשובה ועונו גדול מאד הוא ועליו ועל כיצא בו נאמר ומשנה שברון

יכול אני לצעול. שהיה צקי בהטייה וזו נמי ננעלת כן: **נאמנטי**.

כלי שרוחלצין צו כל הגוף וי"ל שהטיח שם אדם שכבת זרע ונכנס

במעיה: **מעיקרא**. כשיצאת מן האדם: **מאין** ולאין. מאין תצא ואין

לנך טרוד: **לופה הייתי**. מתצונן הייתי במעשה צראשית: ואין

ציניהן. במקום חינוכן מקום קשרי

כיפת הרקיע צקרקע: **גודא דגמלא**.

כשנסדרין לווחין של גשר זו אלל זו

אי אפשר שלא תהא ריות צינתים וכן

גלימי וכן כסי: **סחופין**. כפופין:

אחר קיצ' צנטיעות. קלקל ועיות

נכנסם לפרדם ומקלץ הנטיעות.

ולפי שדימה אותן בתחלת הדברים

לנכנס לפרדם נקט לישנא דקיצ'ן

צנטיעות: **לא עמידה** לא גרסינן:

לא עורף. דבכל דזיהן יש להם פנים:

עיפוי. עיפות: **פולסי**. מכת מקל

בשטונאד"י: **פוגלא**. ננון: **ממישרא**.

ערוגה: **ונוחין לאבדן**. על ידי שכתה:

כי

רבי יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחוץ מכדי ורוח אלהים מרחפת על

פני המים אימת הוי ביום הראשון הבדלה ביום שני הוא דהואי דכתיב

²ויהי מבדיל בין מים למים וכמה אמר רב אחא בר יעקב כמלא נימא ורבנן

אמרי כי גודא דגמלא מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר כתרי גלימי דפריסי

אהדרי ואמרי לה כתרי כסי דסחיפי אהדרי אחר קיצין בנטיעות עלוי הכתוב

אומר ³אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מאי היא הוא מיטטרון דאחיהבא

ליה רשותא ⁴למיתב למיכתב זכוותא דישראל אמר גמירא אדלמעלה לא הוי

⁷לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חם וישלום ב' רשויות ⁸הן אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא א"ל מ"ט כי חזיתיה

לא קמת מקמיה איתיהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר יצתה

בת קול ואמרה ⁴שובו בנים שובבים חוץ מאחר ¹⁰אמר הואיל ואיטריד

ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות

רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולאו אלישע בן אבויה את ¹¹עקר

פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה אמרה אחר הוא שאל אחר את ר"מ לאחר

שיצא לתרבות רעה א"ל מאי דכתיב ⁵גם את זה לעומת זה עשה האלהים

אמר לו כל מה שברא הקב"ה ¹¹ברא כנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים

ברא נהרות אמר לו ר"ע רבך לא אמר כך אלא ברא צדיקים ברא רשעים

ברא גן עדן ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן

ואחד בניהנם וזה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן נתחייב רשע נטל

חלקו וחלק חברו בניהנם אמר רב משרשיא מאי קראה גבי צדיקים

כתיב ⁶לכן בארצם משנה יירשו גבי רשעים כתיב ⁷ומשנה שברון שברים

שאל אחר את ר"מ לאחר שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב ⁸לא יערכנה

זהב וזכויות ותמורתה כלי פז אמר לו ¹²אלו דברי תורה שקשין לקנותן

ככלי זהב וכלי פז ¹⁰ונוחין לאבדן ככלי זכויות ¹¹אמר לו ר"ע רבך לא אמר

כך אלא מה כלי זהב וכלי זכויות ¹¹אע"פ שנשברו יש להם תקנה אף

ת"ח אע"פ שסרח יש לו תקנה אמר לו אף אתה חוזר כך אמר לו ¹¹כבר

שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר ת"ר מעשה באחר

שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה

מפיו ¹¹אמר לו מאיר חוזר והיה רבי מאיר מהלך בעקבי סוסי עד כאן תחום

שבת א"ל אף אתה חוזר כך א"ל ולא כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי

הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר תקפיה עייליה לבי מדרשא א"ל

לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו ¹¹אין שלום אמר ה' לרשעים עייליה לבי

בנישתא אחריתי א"ל לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו ¹⁰כי אם תכבסי בנתר

ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עייליה לבי בנישתא אחריתי א"ל

אין דורשין פרק שני חגיגה

ומחיוהו שיתין פולסין. להודיע ¹²לו שאין יכולת למטטרון

יותר מאחריני: **שובו בנים שובבים**. צירושלמי

מפרש למה אירע לו כך ואיכא טפי מקראות שדורש והיה הורג

¹⁴דוצרי דצרי תורה ואמר כל תלמיד דהוה חמי ליה הוה קטיל ולא עוד

דהוה על ציט ועדא הוה חמי טליא

קמיה סופרא ואמר מאן אלו עבדין

הכא כו' כיון דהוו שמעין ליה שבקין

ואלזין וקאמר ליה ר"מ מאי דכתיב

¹⁴ (וה' צידך) את כל אשר לאיוצ

למשנה ¹⁵(איוב מז) ואמר לו שכלל לו

ממונו והוא השיב שר"ע דריש ליה

צוכות מצות ומעשים טובים כךך

מראשיתו ומייתי ליה טוב אחרית

דבר מראשיתו ודריש ליה ר"מ לאדם

שהוליד צנים צילדותו ומתו וצוקותו

הוליד ונתקיימו ואמר לו ר"ע רבך

לא כך דרש אלא טוב אחרית דבר

שהוא טוב מראשיתו וצין הוא

המעשה אצויה אצי הוה מגדולי

ירושלים וציוס שצא למהולי קרא לכל

גדולי ירושלים והושיצן ציט אחד

ולר"א ולר' יהושע במקום אחר מן

דאלזין ושמן שרין מטטחין ומרקדים

אמרי עד דאלין עסקין צדידהו נעסוק

צדיקן יצנו ונמעסקו צדברי תורה

יורה אש מן השמים והקיפה אותן

אמר לון אצויה אצא גצרין מה צאמם

לשרוף ציתי אמרו לו ח"ו אלא יושצין

היינו וחוזרין דצרי תורה מתורה

לנציאים ומנציאים לכמוצים והיו

הדברים שמחיס כנמינתן מסכיני לא

צאש נתנו אמר הואיל וכך כחה של

תורה אס יתקייס הצן הזה לתורה

אני מפרישו ולפי שלא היתה כונתו

לשמים לפיכך לא נתקיימו צו ובמקום

שיש צגמרא שלנו אחורי הפרגוד יש

לשם מאחורי צית קדשי הקדשים עוד

אימא התם שהיה רוכב צויה"כ שחל

להיות צשצת ושמע כו' ומייתי ההוא

דפרק קמא דקדושין (דף נט:) שראה

¹⁶ (א) אחד שנטל הצנים ושלח את האס

וכי אייתי נפל ומת ולא היה דורש כו'

יעקב כדמייתי התם ועוד אימא שראה

לשון רבי יהודה הנחתום נתון צפי

כלצ והיינו גצרא רצה דקדושין ורבי

נתן אומר כשהיתה אמו מעוברת ממנו

עברה לפני ע"ז והריחה אמותו המין

ואכלה והיה אותו המין ¹⁷(ו) (מדעוע

בגופה ¹⁸) כענכא ולצקוף חלה מתנונא

ואמרו לו לר"מ רבך אצאיש אלו גציה

לצקרת' וא"ל חוזר כך אמר אי הדרנא

מתקצלין אמר ליה והכתיב (תהלים 5

תשצ אנוש עד דכא ותאמר שצו צני

אדם צכה אלישע ונפטר א"ר מאיר

דומה שמתוך תשובה נפטר ¹⁹(וכי מן

[דקדוניה] ירדה אש מן השמים

ושרפה אותו וא"ל לר"מ הא קצר

דרבך [אוקיד אתא] וקא פריס

גלימיה עליה ואמר ליני (פה) הלילה

וגו' (רות א) ליני פה צעולם הזה

שדומה ללילה והיה צצוקר לעולם הצא אס יגאלך טוצ יגאל זה הקדוש צרוך הוא שנאמר טוצ ה' לכל (תהלים קמה) ¹⁹ יגאל ואס לא

יחפוץ לגאלך וגאלמך אנכי אמרו ליה ¹⁹ אין [אמרין] לך צההיא עלמא למאן את צעי למקרצה קדמייתא לצאוך או לרבך אמר לון מיקרב

לרבי קדמוי וצמר כן לאצא א"ל ושמעין לך א"ל ולא כן תנינן ' מנילין מיק הספר עס הספר מנילין אלישע צוכות תורתו: הא

עין משפט גר מצוה

א גמ' פ"א מהלכות יטורי
המורה הנלכה יא:

הגהות הב"ח

6א) גמ' אית מורעת דלמא

מעיקרא גמי יורה: 7א) שם

דלחיהבא ליה רשותא חדא

שעתא ביומא למיתב

דלמיכתב זכותא: 8א) שם

שמה חס ושלום שמי רשויות

יש בשמים מיד אפקוהו:

7ד) שם חוץ מאחר שידע

כבודי ומרד בי אמר הואיל

ואיטריד כו' למרבות רעה

אשכח כ"ל ומינת נפק

מתקין: 9א) שם כן אצויה את

ששמך יצא בכל הארץ

עקר פוגלא: 10) שם כל מה

שנשחברו י: 11) שם אמר

לו והלא כבר שמעתי:

11) שם ללמוד תורה מפיו

כיון שהגיע לחתום שבת

אמר לו מאיר: 12) תוס' ד"ה

מחיוהו וכו' להודיע שאין

לו יכולת ויתר מאחריני

כ"ל: 13) ד"ה שצו וכו' והיה

הוא רבי תורה ואמרין כל

תלמיד דהוה חמי ליה משבחה

באורייתא הוה קטיל ולא

עוד אלא דהוה על וכו' קמי

ספרא והוה אמר מאן

אלין יתביין עבדון הכא כו'

וביין דהוו שמעין כן הוון

שבקין ליה ואדילון לון

וקאמר ליה לרבי מאיר וכו'

שקיצא דריש ליה וכו'

ברך את איוב מראשיתו

צוכות מצות ומעשים טובים

שהיו ביה מראשיתו ומייתי

ליה טוב אחרית דבר וכו' אלא

טוב אחרית דבר כשהוא טוב

מראשיתו ובו הוה המעשה

אצויה אבירי מגדולי ירושלים

היו ציוס שצא למהול

אותו קרא וכו' אמר ר"א

לרבי יהושע עד דאלין

עסקין וכו' נעסוק אנן צדיקן

וכי אמר לון אצויה רבותי

מה צאמם לשרוף את ביתי

עלי אמרו לו ח"ו אלא יושצין

היינו וחוזרין דרברי תורה

וכי הדברים שמחיס כנמינתן

ממי ויתחה האש מלחך

סביבותיו בלחיתכתן מסכיני

נתינתן מסכיני לא צאש נתנו

אמר להן אבויה הואיל וכך:

12א) בא"ד שראה אדם אחד

שנטל הצנים: 13) בא"ד והיה

אחמו המין מפעפעי בגופה

כענכא. י"צ פירוש כהרם של

ענכא: 14) בא"ד דומה

שמתוך תשובה נפטר רבי מן

דקדוניהו ירדה אש מן

השמים ושרפה את קברו

ואמרו ליה לרבי מאיר הא

קיברא דרבך אייקד מה

עבד אתא וקא פריס:

15) בא"ד טוב ה' לכל ואס

לא כ"ל ומינת יגאל נתמך:

16) בא"ד אמרו ליה לר"מ

אין אמרין וכו' אמר לון אנא

עין משפט נר מצוה

מזו:

אראה בנחמה. לישנא קלילא (ה) הוי דשצועה זלשון קצר כלומר לא יוכל לראות בנחמות ציון אס לא עשה זה ו‏ דומה לו אקפא את בני שהלכה זו מקופחת בישראל דרבי טרפון בשמעמא

דמרדעת בפ"ק דשבת (דף פ. וס) ודוגמא מניינו לשון המקרא ואולם חי אני וימלא כבוד ה' וגו' אס יראו וגו' (במדבר יד) ו‏ **אם** לא הרגתי עד זומם. תימה אמאי לא מקשינ הכא השתא בהמתן של דייקים אין הקצ"ה מביא תקלה על ידן דייקים עצמן לא כל שכן כדמריך בגיטין (דף

ו. וס) ובחולין (דף ה. וס) וי"ל דלא שיץ לאקשווי רק גבי דבר אכילה דגנאי הוה לנדיק דאוכל דבר אסור אצל דבר היתר בשעת האיסור לא פריך ולהכי לא פריך ברי"ה (דף כא.) דאמר ו‏ כמה נסים תבטילא דבצל צאומא רבא דמערבא ובערבי פסמים (פסחים קז. וס) צרצ ירמיה צר אכא דאישתלי וטעים קודם הדלה אע"ג דמיתמו צאסכרל דאין דבר מגונה כל כך אכילת היתר בשעת האיסור ו‏ **במחר** הוא מת. הא דלא נקט

כשאניני שס אין קולו נשמע משום שהיו אומרים לו דאינו צועק אלא צענה שיטנו שס אצל השתא מדנקט מת שיהא גביה אז היה לו לנעוק: **אב** ב"ד מי קא מורה בפני נשיא. הוראה לדין וצירושלמי אמר מאן דאמר יהודה בן טבאי נשיא עובדא דאלכסנדריא מסייע ליה ו‏ דבני ירושלים זעון מנינא נשיא ולא קצלו עילוי ערק ואול אלכססנדריא והיו בני ירושלים כותצין מירושלם הגדולה לאלכסנדריא הקטנה עד מתי ו‏ אחי יושב אלכסס ואני יושבת עגומה עליו ומאן דתני שמעון בן טטח נשיא עובדא דאשקלון מסייע ליה ומיימי כוולא עובדא שחלה פ' נשים מכשפניות ובסנהדרין (דף מד:) הביאו רש"י זנימוקו ו‏:

אמצטריפנא. לנטות אחרי רצים כדי לנטל דברי שמעון בן טטח: **דבר א** בני ישראל וסמך. אצל בשחיטה ליכא למעט נשים מהאי טעמא אע"ג דסמין טפי להקריבה מסמיכה דהא * צריש כל הפסולין (וצחים ג.) מרצינן נשים לשחיטה וכן ליכא לאלופי שחיטה צבעלים דומיא דסמיכה דההוא היקש לא הוי אלא דרנן ו‏ **לעשות** נחת רוח אנשים. וכגון שהיתה צהמה שלהן ו‏ השתא דומה לסמיכה להיו' צבעלים בפ"ק דקדושין (דף לא.) ו‏ וצפ' במרא דרי"ה (דף ג.) ו‏ פירש ר"י דנשים דינן אס צאות לעשות מלות עשה שהזמן גרמא ולצרך עליהן אין ממחין בידם אע"ג דפטורות ולא מיקרי צרכה לנטלה וכן משמע מהכל ועוד פירשמי התם [צריה] והארכתי ו‏:

רב

ואי ס"ד סמיכה בכל כחו בעינן משום נחת רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים אלא לאו ש"מ לא בעינן בכל כחו לעולם אימא לך בעינן בכל כחו דאמר להו אקפו ידיכו אי הכי לא מפני שסמיכה בנשים תיפוק ליה דאינה לסמיכה כלל א"ר אמי חדא ועוד קאמר חדא דליתא לסמיכה כלל ועוד כדי לעשות נחת רוח לנשים אמר רב פפא שמע מינה ו‏ לצדין אסורין דאי ס"ד צדדין מותרין ו‏ לסמוך לצדדין אלא לאו שמע מינה צדדין אסורין

אין דורשין פרק שני חגיגה

הראשונים. שהזכרו ראשון בכל זוג חוג היו נשיאים: **גב' עד** ו**ומס**. שלא החס אלא הוא לצדו: **עד שיהרג הנדון**. קודם הזמה ואחר כך החזמו שהיו דורשין נפש צנפא האמור בעדים וזוממין^(א) אמרו להן חכמים והלא כבר נאמר כאשר זמם לעשות לאחיו^(ב) ועדיין אחיו קיים ולמה נאמר נפש צנפא שאין נהרגים עד שיגמר הדין של נידון קודם שהחזמו: **ואין לוקין**. אס העידוהו שחייב מלקות. בכולהו גרסי^(ג) עד שיחזמו שניהן וצמסכת מכות^(ד) יליף לה מקראי והנה עד שקר העד ואמר מר^(ה) כל מקוס שנאמר עד הרי כאן שנים: **אלא צפני שמעון**. שאס יטעה ילמדהו: **היינו דקא מורה הלכה צפני שמעון**. דמדקאמר מיד קיבל כו' שמע מינה דעד השתא אורי צפניו: **ומאי קיבל** לאו דעד השתא הורה דודאי לא הורה צפניו מימיו וכשהרגו לעד וזמס לא היה שמעון שס ו‏ **לא מצטריפנא**. ליצב דדין אלא צהדי שמעון: **סיריקון**. לבוס בגדי מלכות: **אינה אלא משוס צבות**. דמתן אלו הן משוס צבות לא עולינ צאלין ולא רוכצין על גבי צהמה (צינא דף לו:)^(ו) והאי נמי משתמש צבעלי חיים הוא שומקן צעליה דכל כחו כדאמרין לקמן: **צבות דמנא**. נמי תנינא צממני' ומאי אשמעינן רבי יוחנן: **לאפוקי ממאן דאמר**. צמסכת צינא (דף כ.) צסמיכה עלמה פליגי ומאן דאסר לאו משוס צבות אסר אלא משוס דסצירא ליה דשלמי חוצה לא צעו סמיכה דכי כתצ וסמך צשלמי דצה כתיב וחוצה ויחזנה לא גמרינא קא משמע לן רבי יוחנן דטעמא משוס צבות הוא וסמיכתן לעולם מזהו: **שמע מינה**. מדאוקי רבי יוחנן טעמא משוס צבות סמיכה דקדשים בכל כחו צעינן והוה ליה משתמש צבעלי חיים: **דבר אל בני ישראל**. ארס כי יקריצ מכס קרצן לה' וכמיצ שהוה עניינא וסמך: **אלא אלעזר**. כך שמו: **אקפו ידיכו**. לשון וקפא^(ז) הקילו יריכס. אקפו לשון דבר אלץ ואין מכציד כדממרגמינ ויץ^(ח) דברול וקפא דברולא (מלכס ג ז:)^(ט) **שמע מינה**. מדרבי יוחנן דאוקי טעמא משוס צבות דצדין אסורין ואע"ג דגבי צבות רכיצה אמרינן הוה הדין לכל שימוש ואפילו צמקוס שאניו עשוי להשתמש כגון ציני הצהמה והוה הדין צידי האילין ופליגי אמוראי צהא מילתא צמסכת שבת בפ' במרא (דף קנד:.) ו‏ **לסמוך**. דהא ראש הצהמה כלדדין דמי:

דצהדי

הגהות הב"ח

(א) גבי צדין מותרין בסמוך אראשה אלא לאו: (ב) רש"י ד"ה מאי קיבל וכו' שמעון שס ולא קיבל הס"ד ואח"כ מה"ל אלא לאצטרופי לא מצטריפנא: (ג) ד"ה בסמוך אראשה דהא ראש: (ד) תוס' ד"ה אלאה וכו' קילא דשברעה הוי זלשון וכו' ודוגמא זו מאני: (ה) ד"ה אס לא וכו' דלמר ההם כמה נסים: (ו) ד"ה אלב (דף כ.) סמיכה עלמה פליגי ומאן דאסר לאו משוס צבות אסר אלא משוס דסצירא ליה דשלמי חוצה לא צעו סמיכה דכי כתצ וסמך צשלמי דצה כתיב וחוצה ויחזנה לא גמרינא קא משמע לן רבי יוחנן דטעמא משוס צבות הוא וסמיכתן לעולם מזהו: **שמע מינה**. מדאוקי רבי יוחנן טעמא משוס צבות סמיכה דקדשים בכל כחו צעינן והוה ליה משתמש צבעלי חיים: **דבר אל בני ישראל**. ארס כי יקריצ מכס קרצן לה' וכמיצ שהוה עניינא וסמך: **אלא אלעזר**. כך שמו: **אקפו ידיכו**. לשון וקפא^(ז) הקילו יריכס. אקפו לשון דבר אלץ ואין מכציד כדממרגמינ ויץ^(ח) דברול וקפא דברולא (מלכס ג ז:)^(ט) **שמע מינה**. מדרבי יוחנן דאוקי טעמא משוס צבות דצדין אסורין ואע"ג דגבי צבות רכיצה אמרינן הוה הדין לכל שימוש ואפילו צמקוס שאניו עשוי להשתמש כגון ציני הצהמה והוה הדין צידי האילין ופליגי אמוראי צהא מילתא צמסכת שבת בפ' במרא (דף קנד:.) ו‏ **לסמוך**. דהא ראש הצהמה כלדדין דמי:

פירשתי דלשון:

גליון הש"ס

גב' פסיבא בבלי כחו בעינן. עיין לעיל דף ד ע"א תוס' ד"ה אלא טומטוס ועיין פסחים דף פט ע"א תוס' ד"ה ואילו פסח וביצמות דף קא ע"א תוס' ד"ה ואין ציד עשול: תוס' ד"ה דבר וכו'. בריש כל הפסולין מרצינן נשים דשחיטה. ובעני לא מלחתי שס רק לפומא דשחיטה כשרה צורס אצל על נשים ליכא דחי וי"ע:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. להזכיר שם אשפה. להזכיר שמו על האשפה (מגילה כה.). והארצין הדורס רגלי. והענין כסתר אומר את המקוס כאן, לפיכך הוא נסתר למר אין יודע, מנא דמוק רגליו ומקלרו לומר אין כאן (קדושין לא.). וילבש שחוריון. שלא יראה עצמו כדכדור אולי יקר לבשו כצק וגם אס יחטא אין אלס עתק לג לפי שאניו משוס צעיניהס, לכן ילבש שחוריס (טס ט.). ויעשה מה שלבו חפץ. ענינה, והואיל ואין מכירין אותו שס ליכא חלול השס, ואמר לן רבי משוס רב האי גאון ויעשה מה שלבו חפץ, רואה לומר דודאי כיוון שלגוש שחוריס וכו' אל ערב דבגר שאניו חפץ כמאן ואילך צעיניה (ח"ק. ט.). והמסתכל בכהנים. צענה שטאלין את כספיהן ענינו כהוה לפי שהסמיכה שורה על ידיהן (מגילה כד.). וכפסי. חצי לבנה ורגליהן למתה צין שמי דנכדי העלם (תשנית יא.). יוסי בן יעזרז אומר שלא לסמוך. עד ימיהן לא היה ממלקות צמכמי ישראל. כיון הוי אומרים דברים כמיתמן למשה מסקי, וכן הראשונים שנמלקו צסמיכת קרבנות ציו"ע, והוה היה ממלקות ראשון שהיה בישראל דבדכי מורה (פסוקס טו.). שמאי אומר שלא לסמוך. פלוגמא היא דצ"ש וצ"ה גבי מצילין נדרים ונדנות וסומכין ציו"ע (שבת טו.). עד כאן שייך לעמוד קודם. אראה בנחמה. לא ארלה צממה, וגמרא הפכו לבריכה, פ"א ארלה צממה נעצב ימיתו צניו ואלרה צממה (מכות ה.). **אם** לא הרגתי עד זומם. שלא החס אלא אחד מהס והרגמיו (טס). שהרי אמרו חכמים. ממתיקין הניא (שם) מה שטיס אין נהרגין עד שיחזמו שניהס, דמצי והנה עד שקר העד, ואמר מר כל מקוס שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיערוק לך המבוס אחד (טס). אלא בפני שמעון בן שטח. שאס יטעה ויכרי (טס). כסבורין. הכל צליה או ציוס ואין ואלין אותו (שם). **דבר אל בני ישראל וסמך**. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהס ארס כי יקריצ מכס וגו', וכמיצ צהסוא ענין וסמך דיו וגו' (ריה ג.). סומכות רשות. ואע"ג דלא מתייבאי, ולא אמרינן עבודה עובדת בקדשים (חולין פה.).

מסורת הש"ס

^[1] נראה דל"ל דחי ס"ד ענינה ממש עבר אל הוי רב יהודה ציי אי משמתינ ליה אי לא וכו'.

מסורת הש"ס

(א) [נִצַּל אֶרֶץ] (ב) [עַי מוֹסִי מוֹרִיךְ יָד: דִּוְיָה מַכְנִיס], (ג) [מֵהֵרָא יִמְרִיה קִדְרִישׁ עַמּוּסִי מוֹרִיךְ בִּי דִוְיָה מַשְׁקִין], (ד) [בְּכוּרוֹת כו:י], (ה) [נִצַּל וְהַמְנִיחַ וְהוּא בְּחוּסַפְתָּא פִּיבִי], (ו) [תַּשְׁמֹר שְׁנַעַת יַמִּי וְכַל תַּשְׁמֹר כְּנִינִי], (ז) [אֲמֹר פִּרְשֵׁה יֵד], (ח) [שִׁרָא, ט] [עִי״ז כב. וַשֶּׁם], (י) [וַעֲי מוֹסִי עִי״ז כב. דִּוְיָה מִיפּוֹק לֵה], (כ) [פִּדְקָא מֵהֵרָא],

תורה אור השלם

1. וְהָא תַּקְרִיב בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךְ אִמְרָא אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶךָ וְהָא תַּקְרִיב בְּצִאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפָּר אֶת מַעֲשֵׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה:

שמות כג טז
2. אֶת חֹג הַמִּצְוֹת תִּשְׁמֹר שְׁבַעַת יָמִים תֵּאָכֵל מִצוֹת בָּאֶשֶׁר צִוִּיתְךָ לַמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֲבִיב בִּי בּו יָצֵאת מִמִּצְרַיִם וְאַל יִקְרָא פְּנֵי יָרֵק:

שמות כג טז
3. בַּיּוֹם הַזֶּה־אֲשַׁחֵן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מַלְאָכָה עֹבְדָה לֹא תַעֲשֶׂה: שְׁבַעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לְיָד בָּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִזְדְּהָ לָכֶם וְתִקְרְבֹתֶם אִשָּׁה לְיָד עֲצַרְתָּ הוּא כָּל מִלְאָכָה עֹבְדָה לֹא תַעֲשֶׂה: וּקְרָא כֹה־לֹו אֱלֹה מוֹעֲדֵי יְיָ מִקְרָא קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֹתָם בַּיּוֹם: וּקְרָא כֹה ד שְׁשַׁת יָמִים תֵּאָכֵל מִצוֹת וּבָיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לְיָד אֶלְדִּיקָא לֹא תַעֲשֶׂה מִלְאָכָה:

דברים טז ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ראש חדש וכו' של מועד כו' הס"ד והלכ"ח מה"ד מקרא קדש וכו' מללאת הס"ד והלכ"ח מה"ד כל מללאת וכו' אשה לימד וכו' בתורת הכנס' הס"ד והלכ"ח מה"ד עזר ממתללאת: (ב) תוס' ד"ה חולו וכו' כלום אכרו מללאת בחוש"מ אלא כרי שיהו אוכלין ושותין ויגעוים בתורה והס' אוכלים ושותין ופוחזין משמע ששנא כנ"ל: (ג) בא"ד כעין דלוריימא קאמר לפי שש' לו סמך כדמשמע מהאי דרשה אבל תימא אבל גמי דאסור במלאכה קא סמיך לה מדברי קבלה וכו' ודקאמר גמי הכא אלא בחולו של מועד חוש"מ מי שר משמע כנ"ל ותיבת א"כ נמחק: (ד) בא"ד לא מיסתבר ליה: (ה) ד"ה ראש חדש וכו' פ"ג דמגילה י"ב פ"י דברפ"ג דמגילה חק בר"ח ובחוש"מ קורין ארבעה כו' זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יו"ט קורין ארבעה אלאם דר"ח אינו קרוי יו"ט:

לא ידענא. כמה ימים יהיו לתשלומין. קמ"ל דרבי אלעזר מה חג המנחות שזעה אף כהן שזעה: **והג הקזיר כדורי מעשיך**. כחג שזועות כתיב: **ה"ג חג הבא בזמן קזירה**. קאמר ולאו חוגג וקוצר צו אחא לאשמועינן: **מכלל דסרווייהו כו'**. מדקאמר רבי יוחנן אסיפה בחולו של מועד מי שרי ולא מהדר ליה ריש לקיש אין מכלל דתרווייהו סבירא להו אסור: **אם חג המנאות תשמור שזעת ימים וגו' לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה**. דרוש ציה את חג המנאות ^ו תשמור וכל תשמור אזהרת לא תעשה הוא שומריהו מן המלאכה: **ששם ימי בראשית**. ימי כל שזוע ושזוע צין שמי שבתות היו יושצין הרי קדושה לפנייהן ולאחרייהן: **ראש חדש יוכיח כו'**. אף אתה אל תתמה על חולו של מועד כו' ^(א): **כל מלאכה עבודה לא תעשו וכו'**. וסמיך ליה שזעת ימים תקריבו אשה: **לימד על חולו של מועד וכו'**. והכי דריש ציה לא תעשו שזעת ימים וצחא הסוכות כתיב ועליה קיימא הן מתנימא בתורת כהנים^ו: **מקראי קדש**. משמע קדשיוהו בעשיית מלאכה: **עזר ממתללאת**. כדכתיב צהאי קרא גופיה לא תעשה מלאכה: **הא הרי לא מסרן הכסוב אלא לחכמים**. כלומר מאחר שאמר לך הכתוב שהן עזורין ממלאכה ולא כזכין ולא פירש אי זו המותרת ואי זו אסורה דע וראה שלא מסרן אלא לחכמים היודעים להצין על אי זו להטיל ההיתר ועל אי זו להטיל האיסור והס יאמרו אי זהו יו"ט על פי קידוש הראייה ואסור בכל מלאכה ואי זהו חולו של מועד שאינו אסור בכל מלאכה ועל חולו של מועד יגידו לך אי זו מלאכה אסורה דבר שאינו אכז ואיזו מלאכה מותרת דבר האכז: **ולא הניחין ר' טרפון**. ומתני' מני שמותרים בהספד: **צי"ט שחל להיות שזעת**. שיום טעות אחר שזת מותר בהספד מפני האומרים עלרת אחר שזת. והאי דלאלכס צלוד צי"ט שחל להיות בחול הוא דאין יוס טעות שלו צא' שזעת: ^{מתני'}

תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' מה שביעי עצור אף שששת ימים עצורין **אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף שששת ימים עצורין בכל מלאכה ת"ל** וביום השביעי עצרת ^אהשביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה ימים עצורין בכל מלאכה הא ^ב^גלא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך אי זה יום אסור ואי זה יום מותר אי זו מלאכה אסורה ואי זו מלאכה מותרת: **ומותרין בהספד ותענית שלא לקיים את דברי האומרים עצרת אחר השבת:** ^ה **(והאיתמר) מעשה ומת אלכסא בלוד ונכנסו כל ישראל לסופדו ולא הניחם רבי טרפון מפני שיום טוב של עצרת היה יו"ט ס"ד אי ביום טוב מי קאתו אלא אימא מפני שיום טבוח היה לא קשיא כאן ביו"ט שחל להיות אחר השבת כאן ביום טוב שחל להיות בשבת:** ^{מתני'}

לא ידענא. כמה ימים יהיו לתשלומין. קמ"ל דרבי אלעזר מה חג

המנחות שזעה אף כהן שזעה: **והג הקזיר כדורי מעשיך**. כחג שזועות כתיב: **ה"ג חג הבא בזמן קזירה**. קאמר ולאו חוגג וקוצר צו אחא לאשמועינן: **מכלל דסרווייהו כו'**. מדקאמר רבי יוחנן

לא ידענא כמה קא משמע לן דרבי אלעזר א"ר אושעיא וריש לקיש אמר ^יוחג הקציר איזיהו חג שאתה חוגג וקוצר בו הוי אומר זה עצרת אימת אילימא ביו"ט קצירה ביו"ט מי שרי אלא לאו לתשלומין ^בא"ר יוחנן אלא מעתה חג האסיף אי זהו חג שיש בו אסיפה הוי אומר זה חג הסוכות אימת אילימא ביו"ט מלאכה ביו"ט מי שרי אלא בחולו של מועד ^גחולו של מועד מי שרי אלא חג הבא בזמן אסיפה הכא גמי חג הבא בזמן קצירה מכלל דתרווייהו סבירא להו דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה מנהגי מילי דתנו רבנן ²את חג המצות תשמור שבעת ימים *לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר אינו צריך קל וחומר ומה ראשון ושביעי שאין קדושה לפנייהן ולאחריהן אסור בעשיית מלאכה חולו של מועד שיש קדושה לפנייהן ולאחריהן אינו דין שיהא אסור בעשיית מלאכה שששת ימי בראשית יוכיחו שיש קדושה לפנייהן ולאחריהן ובותרין בעשיית מלאכה מה לששת ימי בראשית שאין בהן קרבן מוסף תאמר בחולו של מועד שיש בו קרבן מוסף ראש חדש יוכיח שיש בו קרבן מוסף ומותר בעשיית מלאכה מה לראש חדש שאין קרוי מקרא קדש תאמר בחולו של מועד שקרוי מקרא קדש הואיל וקרוי מקרא קדש דין הוא שאסור בעשיית מלאכה תניא אידך ³כל מלאכת עבודה לא תעשו לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי ר' יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר אלאה מועדי ה' וגו' במה הכתוב מדבר אם בראשון הרי כבר נאמר שבתון אם בשביעי הרי כבר נאמר שבתון הא אין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד ללמדך שאסור בעשיית מלאכה תניא אידך ⁵שששת ימים

תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' מה שביעי עצור אף שששת ימים עצורין **אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף שששת ימים עצורין בכל מלאכה ת"ל** וביום השביעי עצרת ^אהשביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה ימים עצורין בסור ואי זה יום מותר אי זו מלאכה אסורה ואי זו מלאכה מותרת: **ומותרין בהספד ותענית שלא לקיים את דברי האומרים עצרת אחר השבת:** ^ה **(והאיתמר) מעשה ומת אלכסא בלוד ונכנסו כל ישראל לסופדו ולא הניחם רבי טרפון מפני שיום טוב של עצרת היה יו"ט ס"ד אי ביום טוב מי קאתו אלא אימא מפני שיום טבוח היה לא קשיא כאן ביו"ט שחל להיות אחר השבת כאן ביום טוב שחל להיות בשבת:** ^{מתני'}

דמועד מדרבנן ולא כפירוש רבינו שמואל שפירש צערצי פסחים (פסחים דף קת). גבי כל המצוה את המועדות כגון עושה מללכה בחוש"מ והא ליתא דמדרבנן הוי וכדפי' והא דאמרין ^ו גבי כותים ומיפוק ליה משום לפני עור לא תתן מכשול במללכה דחוש"מ משום דסמך ^ו פשטא דקרא הוי והוי ליה דזוקין מודין צה: **מה ראשון ושביעי כו'**. הוה מצי למפרך מה להני שכן דבר האכז מיתסר אלא שאין זה קו' גמור רק גלוי מילתא צעלמא לפי מה שפיר' דמללכה לא מיתסר רק דרבנן: **ראש' חדש יוכיח**. דשרי בעשיית מלאכה שכן אינו קרוי יו"ט ^(ב) צפ"ג דמגילה (דף כז: ושם) וגם אינו נאסר רק משום מנהג כדפרי' וכי קאמר צרה" (דף כז.). משום בטול מלאכה לעם צב' ימים דר"ח של ראש השנה מיירי אי נמי משום נשים דנוהגות שלא לעשות מללכה כדאיתא צפירקי דרבי אליעזר ^ז וכן פרש"י במגילה (דף כז:): **מה לראש חודש שכן אינו קרוי מקרא קדש**. ^ז הוה מצי למימר מה לחול המועד דאיתא תרתי מוסף וקדושה לפניו ולאחרי:

אין דורשין פרק שני חגיגה

יח.

א"ר חג הבא בזמן **אסיפה**. הקשה הר"ר אלחנן דלאמר פ"ק דר"ה (וצגמרא דסנהדרין) (דף יג.) א"ל רבי זירא לרבי אסי ודלמא לא עייל כלל וקאמר רחמנא תשמט ומיזיל עד חג הסוכות לא ס"ד דכתיב חג האסיף מאי האסיף אילימא חג הבא בזמן אסיפה הכתיב צאספך את מעשיך אלא מאי

אסיף קזיר אלמא לא אמרי' חג הסוכות הבא בזמן אסיפה ומיך מורי כיון דמצאספך שמעינן חג הבא בזמן אסיפה ואמר חג האסיף משמט ליקצר אצל אי לאו האי קרא [צאספך וגו'] הוה דרשינן חג [האספך] הבא בזמן אסיפה א"כ גם חג הקזיר נימא הכי הואיל וליכא שום משמעות דמפיק ליה: **חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה**. לכאורה משמע דמללכה דמיתסרא ציה מדלורימא דמפיק ליה מפסוק וכן צפרק צ' דמו"ק (דף יא: ושם) לא מיצטעא אצל דמדרבנן אלא אפילו חוש"מ דלוריימא וכן פ"י התם צקונטרס וקשה לר"ת דא"כ דבר האכז וכמה מללכות דשרינן התם היכי משתרו וכי היכן מצינו איסור דלוריימא מקצתו אסור ומקצתו מותר ועוד דתנן צפ"ג דמגילה (דף כא.) כל מקום שאין יו"ט ויש מוסף קורין **ד' כגון חוש"מ ור"ח** אלמא לא מיתסר מללכה מדקאמר דאין יו"ט ועוד

דכיל ליה צהדי ר"ח דרבנן כדאמרין צירושלמי דתענית וצמקוס שנהגו הלין נשיא דרגילין דלא למיעבד עצידימא צריש ירחא מנהגא הוא ועוד מצינו צירושלמי צפרק שני דמו"ק כלום אסרו מללכה ^(ט) אלא כרי שיהו אוכלין ושותין ויהיו יגעים בתורה והס פוחזין ואוכלין ושותין משמע לישאנ דמדרבנן הוא וכן צפ"ג דמו"ק (דף יג:) גבי וצלבז שלא יכוין מללכתו צמועד וצעי צגמרא כיון ומת מהו שיקנסו צנו אחריו את"ל צרס און הצכור ומת קנסו צנו אחריו התם איסורא דלוריימא משמע דמללכה צמועד הוי דרבנן ומיהו יש לדחות דאמכוין מללכתו צמועד קאי דהשתא מיהא ליכא איסורא דלוריימא כיון דדבר האכז הוא מ"מ משמע לפי האמת דלא מיתסר רק מדרבנן וכי קאמר התם צריש פירקא לא מיצטעא אצל דרבנן אלא אפילו חוש"מ דלוריימא כעין דלוריימא קאמר לפי שיש לו סמך ^(א) ^(ב) [מקרא דלוריימא אצל ימי האצל ליכא חסמכתא אלא] מדצרי קצלה דכתיב והפכתי חגיכס לאצל ^(עמוס ח) ודקאמר הכא אלא צחוש"מ מי שרי א"כ משמע דאסור מן התורה וי"ל לאו משום דלא משתרי מדלורימא אלא כיון דאקרא סמכינן ליה למיתסר לא ^(י) מסצרא ליה לאוקמי קרא דשרי צדיא צהכי וכן פירש הריצ"ס צסס רצינו יצ"א דמללכה

דמועד מדרבנן ולא כפירוש רבינו שמואל שפירש צערצי פסחים (פסחים דף קת). גבי כל המצוה את המועדות כגון עושה מללכה בחוש"מ והא ליתא דמדרבנן הוי וכדפי' והא דאמרין ^ו גבי כותים ומיפוק ליה משום לפני עור לא תתן מכשול במללכה דחוש"מ משום דסמך ^ו פשטא דקרא הוי והוי ליה דזוקין מודין צה: **מה ראשון ושביעי כו'**. הוה מצי למפרך מה להני שכן דבר האכז מיתסר אלא שאין זה קו' גמור רק גלוי מילתא צעלמא לפי מה שפיר' דמללכה לא מיתסר רק דרבנן: **ראש' חדש יוכיח**. דשרי בעשיית מלאכה שכן אינו קרוי יו"ט ^(ב) צפ"ג דמגילה (דף כז: ושם) וגם אינו נאסר רק משום מנהג כדפרי' וכי קאמר צרה" (דף כז.). משום בטול מלאכה לעם צב' ימים דר"ח של ראש השנה מיירי אי נמי משום נשים דנוהגות שלא לעשות מללכה כדאיתא צפירקי דרבי אליעזר ^ז וכן פרש"י במגילה (דף כז:): **מה לראש חודש שכן אינו קרוי מקרא קדש**. ^ז הוה מצי למימר מה לחול המועד דאיתא תרתי מוסף וקדושה לפניו ולאחרי:

קשיא

כא א ב מיי פ"ו מהל' יו"ט הלכה א טור ש"ע א"ח סי' תקל וצב אלפס ריש מו"ק דף רעת. ובראש"ש שס סי' א': אנוש"ע א"ח סי' מח סעי' א':

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה לר"ח ובר' הו"ם למיפר. ע"י משנת מנהרי"י בן צב ח"ג סימן י"ג:

רבינו חננאל

ת"ר את חג המצות תשמור לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי ר' יאשיה כלומר אמרה תורה ושמורתם את המצות עוד את חג המצות תשמור למה לי אלא ללמדך שכל שבעת ימים צריכין שמייה. ר' (יוחנן) (יונתן) אמר ק"ו ומה ראשון ושביעי כו'. תניא אידך כל מלאכת עבודה לא תעשו לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי ר' יוסי הגלילי. ר"ע אומר [לא] אצטרך הרי הוא אומר אלה מועדי ה' מקראי קודש במה הכתוב מדבר אי ביו"ט ראשון השמיני שבתון הא אין הכתוב מדבר מועדי ה' אלא בחולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה. ולא מסרך הכתוב אלא לחכמים לומר איזו מלאכה אסורה [ואיזו מותרת] א' עצרת שחלה להיות ע"ש בית שמאי אומרים יום טבוח לאחר השבת. וב"ה אומרים אין לה יום טבוח ומורים שאם חלה להיות בשבת כו': ירושלמי' עצרת שחלה להיות ע"ש ב"ש אומרים יום טבוח לאחר השבת וב"ה אומרים אין לה יום טבוח אלא יומה היא טביחה. ואין כ"ג מתלבש בכליו ומותרין בהספד ובתענית שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת. ומודין שאם חלה בשבת שיום טבוח אלא אם חלה להיות באמצע שבת אסורין בהספד ובתענית:

(ה) מכאן עד דמנ' טעלין לידים שייך לעיל דף פ ע"א:

יח:

עין משפט‏
גַּר מִצֹּהַר

כב א מיי פֿון מהלכות זכרות הלכה א סמג עשין כו טושי"ע א"ח סי קנה סעיף א:
כג ב מיי פֿירא מהלכות תרומות הלכה ז ופי"ח מהלכות אבות הטומאות הלכה ח ופי"ח מהלכות מקואות הלכה יא:

כד ג מיי פֿי"ח מהלכות אבות הטומאות פרה אדומה הלכה ד:
כו ה מיי פֿירא מהלכות אבות הטומאות יב:
כז ו מיי שם ופי"א מהל' מקואות הלכה ח ופי"א הלכה יב:
כח ז מיי פֿירא מהל' אבות הטומאות א"ח:
כט ח מיי שם ופי"א מהלכות מעטמא שכתב ומוסר הלכה ח:

כמ ח מיי פֿירא מהל' אבות הטומאח' שם:
ל ט מיי שם ופי"ב הלכה ד:

לא י מיי פֿירא מהלכות אבות הטומאות שם ופי"א מהלכות פרה אדומה הלכה ז:

לב כ מיי הל' פרה אדומה שם:
לג ל מיי פֿון מהלכות תרומות הלכה ז ופי"ג מהלכות זכורים הלכה א:
לד מ מיי פֿון מהל' תרומות שם ופי"ד הלכה א:

לה נ מיי פֿון שם הלכה ה ופי"ד מהלכות זכורים הלכה טו:
לו ס מיי פֿי"ח מהלכות זכורים הלכה יד:
לז ע מיי פֿירא מהלכות תרומות הלכה ז ופי"ד מהל' זכורים הלכה טו:
לח פ מיי פֿירא מהל' תרומות הלכה ז:
לצ צ מיי שם פֿון הלכה ה ופי"ד מהלכות מעשר שני הלכה יא:

מ ק מיי פֿירא מהלכות מעשר שני הלכה א והלכה יז והלכה כז ופי"ח שם הלכה יא:
מ רמיי פֿירא מהלכות אבות הטומאות הל' א ופי"ה הל' צ:

מא ש ת מיי פֿירא מהל' תרומות הלכה ז ופי"ח מהלכות זכרות הלכה א סמג עשין כו טושי"ע א"ח סי קנה סעיף א:
מב א מיי פֿון מהלכות זכרות הלכה ג טושי"ע שם סעיף א:
מג ב ג ד מיי פֿירא מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ז ופי"ח מהל' מקואות א"ח [ח ופי"ט מהלכות מקואות הלכה ח] טור ש"ע א"ח סי קנט סעיף יג:

רבינו חננאל

מתני' נוטלין לידים לחולין ולמעשר כו'. פי נוטלין לידים ולחולין ולמעשר אבל לתרומה ולקדש מטבילין כך סוגיא דשמעתא. ומקשינן [חולין] ומעשר מן בעי נטי' והתנן התרומה והזכורים טעונין רחיצת

קשיא חולין אחולין. ולא צעי למימר צחולין עד הפרק קאמר מה שאין כן במעשר דלישנא לא משמע ליה ^(א):

כאן באכילה ובאן בנגיעה. הקשה הר"ר אלחנן מעשר אמעשר נמי לשיני הכי ולוקמי אפילו כדכנן ומירך מורי דאף ^(א) צנגיעה

דמעשר נמי פליגי רבנן ואסרי לה וכן

משמע בסמוך דקאמר עד כאן לא פליגי אלא באכילה דמעשר משמע דמעיקרא סד"א דככל ענין פליגי וכן ודלמא לא פליגי רבנן אלא באכילה דמעשר כו' משמע דדצר זכור אינו מיהו הוי מצי לאקשוי וליטעמין מתניתין ^(א) דשבת פ"ק (דף יד) דתנן ואלו פוסלין את התרומה לא מיתוקמא כדכנן דמאי איריא תרומה אפילו מעשר נמי אלא לא חש לאקשוי ליה ומכא דההיא משמע דאמת הוא כי

אתקפתא דרב שמי והא דנקט צפ"צ דחולין (דף לג: ושם) ודלמא לישנא קלינא הוא דלעולם אמת הוא צנגיעת מעשר ואכילת חולין לא פליגי דלכ"ע אין שני עושה שלישי ^(א) (צחולין) ואל תתמה היכי ס"ד דלירבנן לא צעי אכילת חולין נטילה וי"ל דאיירי צפירי דלא צעו נטילה: **הא** בנהמא **הא** בפירי. והשתא לא הולרן לתרן מו גצי מעשר הא רבי מאיר והא רבנן והוא הדין דמצי למימר הא באכילה ^(א) הא צנגיעה אלא כולה באכילה עדיפא ליה: **הנוטל ידיו אפירות**. וכי אמר צפ' כי"ד מזכרין (זכרות דף מג.) ^(א) אורחין שהיו מסובין לשמות אצל צעל הבית נוטלין כל אחד ידו אחת התם משום נקיות הוי וכן משמע לי שנא דידו אחת דקמני:

כאן לחולין **כאן** למעשר. משמע דאם לא כיוון למעשר לא מהני וכי' בתרומה והקשה הר"ר אלחנן דאמר צפ' אלו דצרים צזכרות (דף נא:) צ"ש אומרים נוטלים את הידים ואח"כ מווצין את הכוס שאם יצונו לא הכוס שמה יגע בצמשים שאחורי הכוס והשתא אפילו נוטלן נמי כיוון דלא מהניא הך נטילה לתרומה הווא ליה פוסל את התרומה ותנן ^(א) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ומירך דכיון דנטל ידיו לחולין לא פסיל תרומה והכי משמע דאי לא מימא הכי אין לן אדם אף חבר אוכל חולין צטוהרה שלא יטמא משקין:

נגזור

אלא כל החולין אסור לזרים: **וטעונין רחיאת ידים**. לפי שהשני עושה שלישי וידים גזרו עליהם טומאת שני לפיכך פוסלות את התרומה אם לא נטלן: **והעריב שמש**. אם נטמא טומאה דאורייתא וטבל אינו אוכל בתרומה עד שעיריב שמש. ציצמות (דף עד:) יליפינן מקראי: **מה שאין כן במעשר**. אין מימא ואין חומש [ואין] אסור לזרים שהרי כל עצמו נאכל לזרים. וחומש שמוסיף צפדינו לא איירי ^(א) בחומש הכא כי האי גיווגא דאין בתרומה פדיין. ונכסי הדיוט נמי לא הוי לקנות צו עצדים וקרקעות דלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה. ואין טעון רחיאת ידים שאין השני פוסל צו לעשות שלישי. ואינו טעון העריב שמש דקי"ל טבל ועלה אוכל במעשר ומקראי יליפינן לה ציצמות פרכ הערל^ו: **כל הטעון ציאה מים מדברי סופרים**. כל שהוא טהור מן התורה וחכמים גזרו עליו טומאה ^(א) כל הך דאמרי במסכת שבת צפ"ק (דף יג:): **אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון ואוכל שני כו': מטמא אם הקודש**. כלומר נתנו עליהן טומאת שני לטומאה והשני מטמא את הקודש להיות קרוי טמא ופוסל ^(א) עליהן עוד את הרציעי: **ופוסל אם הפרומה**. להיפסל היא עצמה אבל אינה פוסלת אחר לעשות רציעי: **ומוסר לחולין**. מדלא קמני ואינו פוסל את החולין ונקט לי שנא דמותר אפילו לאוכלן משמע: **באכילה**. מתני' דמירך נטילה באכילה קאמר: **עד כאן לא פליגי כו'.** ^(א) דקמני אסור במעשר לשון אכילה היא דאי צנגיעת שני לא פסיל במעשר דשמעינן לר' מאיר דאמר מותר באכילה ואיפליג עליה באכילה דמעשר ואילו צחולין כולהו מודו דמותר אפילו באכילה ומתני' מני: **כאן באכילה דפירי**. הא דקמני מה שאין כן במעשר באכילה דפירי קאמר. ומיהו בתרומה צעי נטילה שאפילו צמגנו הוא [פוסל] דשני פוסל את התרומה: **נוטל**. ככלי: **מטביל**. צארצעים סאה:

אין דורשין פרק שני חגיגה

מתני' נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה. די להן צנטיילה דכלי שאין צו אלא רציעית מים: ולקודש מטבילין. אבל לאכול שלמים או חטאת ואשם לכהנים יש מעלה שזריך להטביל ידים צארצעים סאה ואע"פ שאין אלא סתם ידים שלא נגעו צטומאה דאורייתא המטמאה את כל הגוף: **ולחטאת**. ליגע צמי חטאת מים המקודשים צאפר פרה לחיות מהן על טמאי מתים יש מעלה ימירה שאם נטמאו ידיו צאחת מן הדברים המטמאין את הידים ולא את הגוף כגון וולד הטומאה וכגון ספר וכל טומאות שהן מדברי סופרים: **נטמא הגוף**. וכל הגוף צריך טצילה. וכל מעלות הללו שזה גצוה מזה מדברי סופרים. והאי דנקט להו הכא גבי הלכות הרגל לפי שיש צסופן ללכות רגל שעמי הארץ חשוזין טוורים צרגל ולא צצאר ימות השנה צסוף חומר צקדש^א: **טבל לחולין הוחזק לחולין**. ועוד זו מעלה טבל לחולין הוחזק לחולין כלומר נתכוין לטבול לשם חולין: **אסור למעשר**. הוחזק לשון כוונה כלומר נתכוין להעמיד גופו צחוקט טהור לחולין: **למעשר**. למעשר שני האכלל צירושלים: **ולא הוחזק**. לא נתכוון לשם טצילת טהרה אלא לרחיאה צעלמא: **מדרס**. אכ צטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הוצ צשמטמא אדם וכלים דכדמצי ואיש אשר יגע צמשכנו יכבס צגדיו (ויקרא טו): **לפרושין**. לאוכלי חוליהן צטהרה: **לאוכלי פרומה**. כהנים. וכל אלו מעלות מדברי סופרים שאמרו שאין שמירת טהרתן של אלו חשודה שמירה אכל אלו ומתוך שהן אלו אכל אלו כאילו לא שמרוה גזרו בהן צצגדיהן שמה ישבה בהן אשמו מדה והרי הן מדרס הנדה הכי מפרש לה צפ' השוחט^ט: **גב' צכורים**. קרויין תרומה דלמר מר ותרומת ידך' אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין

אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין

אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין

אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין אלו הצכורים (מס' דף ק"א). לכן הן כתרומה: **חייצין עליהן מים**. זר האוכלן מויד דכמצי ומתו צו כי יתללוהו^א וסמין ליה וכל זר לא יאכל קדש וכל הענין מדבר בתרומה: **וחומש**. האוכלן שוגג דכמצי ואיש כי יאכל קדש צשגגה ויסף חמישיתו עליו (ויקרא כז): **ואסור לזרים**. צלאו: **וסן נפסי כסן**. לקדש צהן את האשמה וליקח צדמיהן עצדים וקרקעות וצהמה טמאה: **ועולין צאחד ומאה**. אבל צפחות אין עולין

ובמה טמאה, אכל מעשר לן יתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואין אשה מתקדשת צו. וסתם משנה י"א דלמר מעשר מהון גצוה הוא ואע"י דקולא הוא לגבי תומה וזכורים אפי"ה חשיב ליה וה"י אמרינן צצ"מ פ' סוהב (ג). דקולא הוא (יבמות שם). ועולין באחד ומאה. לריבין אמד ומאה לטעל ואין טעלין צכור, משא"כ במעשר דטביל צכור ולא צעי אחד ומאה (ב"מ שם). וטעונין נטילת ידים. אפילו הן פירות, דסתם ידים שניות הן מדרבנן ופוסלות את התרומה, אבל מעשר וחולין קי"ל [חולין קו]. הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח (יבמות שם). והעריב שמש. כליטפין (שם עד:) טבול יוס מותר במעשר ואסור צתומה (שם עג.). כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא טהור מן התורה וחכמים הוסיקוהו לגא צמים ולטהרה, כגון הא שזרש וזבזו צמים שאזבין חצי פרכס אוכלין עמלין והידים שהליציסו טצילה, וכלם צמורת שנים הטעייסו (סוטה ד). כגון הידים והכלים שנטמאו צמשקין והכא ראשו וזבזו צמים שאזבין וכל האמורים צילואות השבת אלא שמונה שער צדק, כולם טומאת שני לטומאה גזרו עליהם [חולין ג]. מטמא את הקדש. עד שטושה שלישי וטמא הוא שטושה רביעי, ופוסל את התרומה. דשלישי צמורה פוסל וכל עבד רביעי, במסכת סוטה נפקא לן מטבול יוס כקל וחומר (שם). והזכמים אסורים במעשר. באכילה אכל נגיעה שרי, וחולין אף לאכול (סוטה ד).

מסורת הש"ם

(א) [פרה פ"ב מ"ז], (ב) חולין לא: (ג) חולין לה. דה"ה לג: ועי' מוס' לקמן יט: (ד) צכורים פ"ב מ"א יבמות עב. כ"מ צב:, (ה) [חלה פ"א מ"ט:], (ו) פרה פ"א מ"ה סוטה ג. חולין לג:, (ז) [זכרות מד.] חולין קו:, (ח) [לקמן כו:], (ט) [חולין לה:]: (י) [דברים יב:], (יא) [ויקרא כג:], (יב) [עד:]: (יג) [חזון פ"ה מ"ב: ומימי ח' שבת פ"ק יג: פ"ג:], (יד) [צ"ל צמעשר], (טו) [ועי' מוס' ד"ה כל חלד ומוס' פסחים קטו. ד"ה כל שטיטולן], (טז) [פרה פ"ח מ"ז פסחים יד:].

הגהות הב"ח

(א) גמי צאכיל' דהמא כאן. י"ב וזכרי מארין דכרבנן לא מיתוקמא דאילו [לרבנן אפי' אכילה] דפרי דאורחין: (ב) רש"י ד"ה מה שאין כן ובי' לא איירי הכא צתומס כי האי גווגא: (ג) ד"ה כל הטעון ובי' טומאה בגזן כל הך: (ד) ד"ה מטמא ובי' ופוסל עוד את הרציעי כצ"ל ויתבה עליהן נמחק: (ה) ד"ה עד כאן לא פליגי כו' בע"כ הא דקמני אסור ובי' מדרששמיעין לרי"מ: (ו) הוב' ד"ה קשיא ובי' לא משמע ליה הכי סה"ד: (ז) ד"ה כאן ובי' דבנגיעת דמעשר ובי' נטילה דיש לומר דאיירי: (ח) ד"ה הא צנהמא ובי' ובי' באכילה. י"ב ופי' מתמיונן באכילהן דהמא טעלין לחולין והא דכזכורים צנגיעה דהמא אין טעלין אף למעשר וביש' לחולין וזכר"מ מתוקמא אפילו כי מוקים לה טילה באכילה אלא מתוקמאן אלא לרי"מ:

מוסף רש"י

הרוחץ לחולין. לאכול חולין. הוחזק מתיון לשם טעילה לכן [חולין לא]. בגדי עם הארץ מדרס לפירושיך. כלומר כסס שמדקס מטמא אדם וגברים כן בגדי עם הארץ מדרס לפירושיך (נדה גז:) הכי הן אכל פרושין צמדרס הוצ צהמטמא אדם והני ממי מעטון להו מדרבנן. פרושין. אוכלי חולין צטהרה [חולין לה]. התרומה והזכורים חייבינן עליהן מיתה. זר הכן טמא האוכלן צמדר (ב"מ גב:) טמא האוכלה צכמצי (ויקרא כז) ומתו צו כי יתללוהו, וזכורים צתומה דלמר מר ותרומת ידך אלו הצכורים (יבמות עג.). והומש. זר האוכלן צשוגג, אכל במעשר שני לא דהא זרים אכלי ליה ואין חומש אלא צכודה את מעשרו (שם). ואסור לזרים. גלא יאכל, ואנצרך למתמיה משום דצעי למתמיה מה שאין כן במעשר, דחפילו איסור ליכא (ב"מ שם). והן צכסי בהן. לקדש בהן את האשה וליקח בהן עצדים וקרקעות

^[1] נראה דצ"ל ובאכילה דחולין אפילו ר"מ מודה וכו'

מסורת הש"ס

(א) (ו'ל דמילא:) (ג) מולין לה: ע"ש; (א) וזחם טט; (ד) ג'ז סס. ע"ש (ומספחא דטהרות פ"ח); (ס) (וברכות נב: פסחים יט:); (ז) (תוספ' דכלים כ"ב פ"א); (ז) (טהרות פ"ח מ"ז); (ח) (דף כג:).

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשומרה בטהרה ומתוך דקדוקת: (ב) רש"י ד"ה אמר ר' ירמיה וכו' ואסורה מלאכול לא מסייע לך מיד: (ג) ד"ה המטמאו הנותן לו טומאה: (ד) ד"ה הפוסלו וכו' הד"ס עס ד"ה וקשיא ק': (ה) ד"ה נפסקה וכו' כלום הס' ואח"כ מה"ד וקשמיה וכו' ורבותי מפרשים משום צניגותא של עס הארץ: (ו) ד"ה כיון דכלים וכו' וזו סבורה שאלו של חול הן אסחא: (ז) תוב' ד"ה ר' אלעזר וכו' רבי אלחנן דתנן בפרק: (ח) ד"ה דרבנן דתנן כלים וכו' וקאמר ר' ישמעאל כמה גדולה דבריו חכמים וכו' דמשמשי בהרה וקודם שנאמר טלו נטמא כפרשיי וכו' ובפי' בתמא דעירובין דף טז ע"א. כ"צ ע"ש. נוספות ד"ה'ה הוה לללים הנגמתי בטהרה ומוקמי לה לקמן משום זינורא דע"ה קשה מאי איריא וכו' דנקט לקמן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי אלעזר וכו' ואין שלישי בתרומה **בשטא** רביעי בקודש. ויין פסחים דף ק"ב. תוספות ד"ה ואילו הכא:

רבינו חננאל

כל ר' מאיר היא דקדמי כלי הטעון ביאת מים מדבריו סופרים טמאין קודש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר דמיו ר' מאיר ורשא רבנן וסיפא ר' מאיר ומפרקי' אין ורשא רבנן וסיפא ר' מאיר. רב אבהו בר אדא אמר תנתי בספא חמש מעלות והכי קתני בגדי עם הארץ מדרס לפרושים לאוכלי חוליות בטהרה בגדי פורשין מדרס לאוכלי מעשר בגדי אוכלי מעשר לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש בגדי אוכלי קודש כגון זבחי שלמים בכור ומעשר שהן קדשים קלים מדרס לאוכלי חטאת שהוא קדש קדשים הרי אלו ה' מעלות מעלות הפרושין אוכלי חוליות בטהרה על שאר העם שאין אוכלין חוליות בטהרה. ומעלת מעשר שני על החולין ומעלת טהרת תרומה שהיא חובה שנאמר כל טהור בביתך יאכל אותה וכתוב בה וכל השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא על המעשר. ומעלת

מדלא קסני זהו מעלה. לומר בגדי פרושין האוכלין חוליהן בטהרת

חולין מדרס לאוכלי חוליהן בטהרת הקודש שמע מינה בכלל קודש הן והא תנא ליה קודש: **דלמא**. או כחולין דמו דלא מהני זהו מאי

דלמנר האי גברא דבטלה דעתו או כתרומה דמו דאיכא תנאי דפליגי במילתא כדמסיים ואזיל הלכך לא

תנן ליה חולין ואי דמו לתרומה הא תנן ליה במתניתין תרומה: **דסנן כו'**. כלומר הא אשכחן תנאי דפליגי זה חד אמר כחולין וחד אמר כתרומה אבל כקודש לא אמרינן: **מעפרסו**. סודר: **טמאה**. ואפילו זה טהור. ולקמן מפרש טעמא חזקה אין אדם משמר מה שצד חצירו לפיכך הוא לא שמרה ציד חצירו וגם דמימר אמר כיון שאמר ליה תנא לי והוא אינו יודע אם טמא אני אם טהור לא חש לטהרתו ויש כאן היסח הדעת ולמתמירין בטהרות הוי היסח הדעת טומאה: **כלים של שבת כללים של חול**. כסבור ליטול בגדיו של חול ונטל של שבת: **נטמאו**. קא סלקא דעתיה השתא דסבירא ליה משמר הדבר בחזקת שהוא דבר זה ונמנא שהוא דבר אחר אינו שמור: **אמר רבי ירמיה**. הא דפרכת אימא סיפא

(א) אסורה מלאכול לא מסייע ליה מיד: **באומר שמרסיה מדבר המטמאה ולא מדבר הפוסלה**. אבל כמה שמשמרה הימנו הויא שמירתו שמירה ואע"פ שאינו זה: **הסל**. של תאנים על תכפיו: **ומגריפה נסוכה**. כלי צנול הוא שקורין ווד"ל שגורפין זו אפר הכירה וגם מצדילין זו תאנים המודבקות זו צו: (א) **המטמאה**. הנותן לה טומאה לנטמא אחרים: (ב) **הפוסלה**. מלהשמיש זה טהרות לכתחילה אי נמי נפקא מינה לאוכל הדבוק זה שהוא פסול באכילה ומכל מקום אם נגעו בטהרות אינה פוסלתן. אלמא איכא נמירותא לפלגא וצבי האי גוונא נמי מיתרנא מתניתין דלעיל ומיתקנא היא: **קשיא**. הך דקתני זה טהרה מלנטמא: **ארגסיו בטהרה**. יודעת אני שמשעה שנארג זו ג' על ג' אצבעות שנראה לטומאה לא נגעו זו טומאה ומ"מ לא היה בלבי לשומרו: **ומפוך בדיקוס כו'**. הואיל ולא היה בלבי לשומרו שמה אירע **זו כך וכך ולא נזהרת: משכה עמי נחנל**. שקשרה זו החבל בכלי האריגה ושמא הסיעטו: **נפסקה לו**. קודם שארגמי זה כלום (ב) וקשרתיה צפה קודם שארגמי זה כלום שלא הייתה ראויה לטומאה ולא נזהרתי זה ולא הייתי טבולה לדתי ויש לחוש שמה כשארגה זה שלש אצבעות עדיו הרוק לח ורוק הנדה אצ הטומאה הוא כך נראה צעיי. ורצותי מפרשין משום זינורות עם הארץ המטמאה כל זמן שהיא למה ואני אומר ע"כ האשה זו חצירה היתה דאי לא חצירה היתה מי אמיא ועוד מי מהימנא למימר ארגמיה בטהרה. קתני מיהת בלבו לשומרן **טפי**. וזה סבור שאלו של חול

אין דורשין פרק שני חגיגה

רבי אלעזר בר' צדוק אומר הרי הוא בתרומה. הקשה הרב ר' אלחנן ^(א) דלמרינן בפרק בתרא דנדה (דף עא:.) בראשונה היו אומרים יושבת על דם טהור מערה מים לפסח ודייק בגמ' מערה אין נוגע לא אלמא חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו ומגליה דלמא דהוו כתרומה דטבול יוס פוסל תרומה ונראה למורי דאי כתרומה הוו אפי' תגע זה לא הוי אלא פוסל דלא הוי ליה אלא שלישי * ואין שלישי כתרומה מטמא רביעי כקודש שאין המים עושין זו רביעי וקצת משמע כן מתוך פרש"י ור"ת: **שמירתיה** מדבר המטמאה ולא מדבר הפוסלה.

והיה קשה להר"ר אלחנן במאי איפסלא הך מגריפה אי בראשון או בשני אין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאכ הטומאה ואי באכ הטומאה האי פסול טמא הוי ומירך שנפסלה במשקין דמשקין טמאין פוסלין בכלי כדאמרינן אחורי כלים שנטמאו במשקין: **גימא נפסקה** י"י וקשרתיה בפה. פרש"י קודם (ב) שלא הייתה נארגת שלא הייתה ראויה לטומאה ולא נזהרתי זה ולא הייתי טבולה לנידוטי ויש לחוש שמה כשארגמי זה ג' עדיין הרוק לא צננג ואצ הטומאה הוי לטמאות ורצותי הוו מפרשי מטעם כנורא דע"ה המטמאה כל זמן שהיא למה ואני אומר ע"כ אשה זו חצרה היתה מדקאחיא קמיה דר' ישמעאל לישאל ועוד מי מהימנא לומר ארגמיה בטהרה כל זה פרש"י וצירושלמי מיימי כל הי עובדי על מתניתין דאידך פרקין ^(א) בכלים הנגמרים בטהרה כריכים טבילה לקודש וקאמר ליה רבי ישמעאל כמה גדולים מעשה חכמים דלמרי כלים הנגמרים כו' משמע דבאשה חצרה אורגת עסקינן וצעי טבילה משום דמשמשי בהדיה קודם שנארג כלו כפרש"י והקשר הר"ר יוסף לפי' רש"י היה לו לומר נדה הייתי כמו נדה משכה באידך עובדא ונראה לו לפרש דמתוך שקשרה צפה היה עס רוק לח ובשעה שארגה נגעו צרוק וידים שניות הן ובפרק בתרא דעירובין (דף טז. וסז) משמע צרוק מיתכבז משקה וחזר הרוק ומטמא למפה כדתנן ^(א) אחורי כלים שנטמאו במשקין אף לפי שיעת הירושלמי דמדמי לה לכלים הנגמרים ^(א) ומוקמי לה לקמן ^(ב) משום זינורא דע"ה ומאי איריא משום הכי אפי' בצינורא דחצר נמי איכא למיחש מטעם מגע ידים ומיהו נוכל לומר דלא עיקר טעם נקט לקמן אלא חדא מניייהו נקט:

והתניא

גדולים דברי חכמים שהיו אומרים בלבו לשומרו טהור אין בלבו לשומרו טמא בשלמא לרבי אלעזר בר צדוק כל אחת ואחת אומרת חברתי אשת עם הארץ ומסחה דעתה מינה לרבי יונתן בן עמרם נמי כיון דכלים דשבת עביד להו שימור טפי מסח דעתיה מינייהו אלא לרבי יונתן בן אלעזר נעביד להו שימור בידיה דחבריה אמר רבי יוחנן יחזקה אין אדם משמר מה שביד חברו ולא והתניא

טהור כלומר אחר כוונת השמירה הן הן הדברים: **כיון דכלים של שבת עביד להו שימור** ^(א) אסחא דעתיה משמירה מעלייתא שהיה רגיל לשומרן וכאין בלבו לשומרן דמי: **חמרי**

הכי נמי דכיון שנתחלפה לה נטמאת וכי תימא הכי נמי והתניא היה משמר את החבית בחזקת שהיא של יין ונמצאת של שמן טהורה מלטמא ולטעמיך אימא סיפא אסורה מלאכול ואי טהורה היא אמאי אסורה מלאכול ומפרקינן אמר ר'

הקדש על התרומה ומעלת החטאת על הקדש ומוקים לה לסיפא כרישא דקתני טבל לחולין אסור במעשר טבל למעשר אסור בתרומה טבל לתרומה אסור בקודש טבל לקודש אסור לחטאת וכולה רבנן היא אמר רב מרי ש"מ חולין שנעשו על

ב.

נא א מיי פ"ח מהל' אבות הטומאות הל' ט ופ"ב הלכה טו:
נב ב ג ד ה ו מיי פ"יג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ו:
נג ז מיי שם הלכה א:

לעני רש"י

וודי"ל. (נדרי"ל ינה, מגרפה.

מוסף רש"י

הרי הן בחולין.ואין נאין לכלל שלישי (וחולין לה:.) והמגריפה. כלי בחול הוא ורש"ו כתב ומצדלים זו גרונות המדבקות זו צו (ובחים צצ:.) אין כלי מטמא כלי. אין כלי שאינו אצ הטומאה מטמא כלס ולא אדם (ברכות נב: ופסחים יט:.) שמרתיו מדבר בשטמא. אצ הטומאה שטמא כלי, וכן טומאות דרבנן המטמאות אותו לטמא חולין ומזהרין מדבקי. ולא מדבר הפוסלו. לחולין ולתורה ומיהו טמא הוא לשטמאם זו קדשים (ובחים צצ:.)

רבינו חננאל (הבשץ)

טהרת הקודש כקודש דמו ואין בגדיהן מדרס לקודש ממאי מדלא קתני בהו מעלה בהדיא בפני עצמו ודחוינן לה וממאי דלמא בהו דלא קתני להו מעלה בפ"ע לאו משום דכי קדש דמו אלא משום דפליגי בהו אית תנא דמשוי להו לחולין ואית תנא דמשוי ליה כתרומה דתנן חולין שנעשו על טהרת הקודש הרי הן בחולין ור' אלעזר בר' צדוק אמר הרי הן כתרומה וחזרנו לומר אלא אמר רב מרי מסיפא דמתניתין שמע לה דקתני יוחנן בן גודגדא היה מטמא חולין וטהרת הקדש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת ולא לקדש אלמא חולין שנעשו על טהרת הקודש כקדש דמו. א"ר יונתן בן אלעזר נפלה מפתו. פי' מצננתו ממנו ואי לחבירו שהוא פרוש ונאמן כמותו (א"ל) תנא לי ונתנה לו נטמא. ומקשינן עליה אמאי נטמאת נעביד לה שימור בידא דחבריה. ופריך ר' יוחנן חזקה אין אדם משמר מה שביד חבריו. ומקשינן ולא והתניא הרי שהיו חמריו ופועליו טעונין טהרות אצ"פ שהפליגו יתר מכדי מיל טהרותיו טהורות ופריך ר' יצחק במטהור חמריו ופועליו לכך אי הכי סיפא נמי ואוקימנא אין ע"ה מקפיד כו' א"ר יונתן בן עמרם נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולבשם נטמאו. ואקשינן עליה אמאי נטמאו והלא הן בשמיטתו וברשותו וכן בשתי נשים חבריות שנתחלפו כליהם וטמאום אמאי הלא מעתה הושיט ידו ליטול פת חטין ועלה בידו פת שעורים וכל הפת היתה טהורה ומשומרת

עין משפט גר מוצה

גד א מיי פייג מהל' מטמא' משכב ומושכ הלכה ה:
א ב הכל במיי פייג מהל' צבות הטומאות מהלכה א עד הלכה ז ומהל' יז עד הל' טו:

מוסף רש"י

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. הא קא חוו להו דנגע, דקמיי טעוין טהרות, והני לאו חביות מינה שיהי סתומות (ע"ז 80). במטהר חמריו. שהטבילן ומנען טהור (80). על מגע חבירו. הפוגע בו בדרך ולא נטהר לכך (80). אי הכי רישא נמי. כיון שהפליג איכא למיטש הכי (80). בבא להם דרך עקלתון. כשנעל הבית יכול לנא דרך עקלתון דמיתת השתא אחי (80).

הדרן עלך אין דורשין הכלי מצרף מה שבתוכו. עריכה ארוכה ובה אוכלי קודש מכלאן ואוכלי קודש מכאן ואין טוענין זה צה ונגע טמא צאולין שבראש אחד וצכלי לא נגע ואוכל אין טטמא כלי אטלו דהרנן, ואטלו הכי האולין שצניי ראשיה טמאים שכלי מנרפן (פסחים יט.) אז: שאם נגע טבול יום במקלחו פסל את סולו (מנחות כד.).

רבינו חננאל

ירמיה באומר שמרתיה מדבר המטמאה ולא שמרתיה מדבר הפוסלה ושי"מ דאיכא טיירותא לפלגא ואסתריינא מן הסל ומן המגריפה ובמעשה דשתי נשים שארגו בטורה ואמרו לא היה בלבנו לשמרה וטמאן ר' ישמאעל. פשוטות הן: הדרן עלך אין דורשין בעריות

חומר בקדש מבתרומה שמתבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא

ב:

והתניא וכו'. אלמא אדם משמר מה שצד חצרו וצפ' בתרא דע"ז (דף סט.) פרש"י גבי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא דהא (א) חזי ליה דנגע דקמיי טעוין טהרות והני לא בחציות מיירי שהיו סתומות אלא צאולכלין מיירי בלא חציות אך קשה להר"ר

והתניא (א)הרי שהיו חמריו ופועליו טעונין טהרות אע"פ שהפליג מהן יותר ממיל טהרותיו טהורות ואם אמר להם לכו ואני אבוא אחריכם כיון שנתעלמו עיניו מהן טהורותיו טמאות מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא א"ר יצחק נפחא רישא במטהר חמריו ופועליו לכך אי הכי סיפא נמי אין ע"ה מקפיד על מגע חבירו אי הכי רישא נמי בבא להם דרך עקלתון אי הכי סיפא נמי כיון דאמר להו לכו ואני אבוא אחריכם מוסמך סמכא דעתייהו:
הדרן עלך אין דורשין

חומר יבקדש מבתרומה שמתבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש אחריים ותוך ובית הצביטה בתרומה אבל לא בקדש הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש לא כמדת הקדש מדת התרומה שבקדש מתיר ומנגב ומטביל ואח"כ קושר ובתרומה קושר ואח"כ מטביל כלים הנגמרים במהרה צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה (ב)הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו חבירתה טהורה ובקדש מטביל שתיהן שהיד מטמא את חבירתה בקדש אבל לא בתרומה אוכלין אוכלים נגובין בידים מסואבות בתרומה אבל לא בקדש האונן

דהוי כמו וליטעמין כלומר אדמוכחת מרישא דאדם משמר תיקשי לסיפא והיינו מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא דאי אדם משמר סיפא אמאי לא אלא צמטהר לכך:

בבא להם דרך עקלתון. ואפ"ה צענין שיטהרם לכך כדי שיהו מרתמים ליגע בו (א) ואי לאו הכי לא מירתיה הואיל ומוסרין להם הטהרות ומחזיקים עמלם כטהורים ואפי' מזהירין אותן שלא ליגע סברי דלא קפדי אהך אצל צנכרי כגי בדרך עקלתון לחוד דלעולם יודע הוא שמקפיד על מגעו ומרתם:

הדרן עלך אין דורשין

חומר בקדש. י"א מעלות חשיב לרצא ולרצי אילא י' מעלות והיא קשה להר"ר אלחנן ליתמי ההיא דלעיל (דף יח:) נוטלין ידים לחולין ולתרומה ולקדש מטבילין טבל והוחזק לתרומה לא

הוחזק לקדש וגרסה למורי דלא קא חשיב צמתני' אלא היכא דאיכא דררא דטומאה קאת ואפי' צבתייאת נמי אצל הך ליכא כלל דררא דטומאה (א) והכי נמי צפ"ק דנדה (דף א.) לא חשיב מעת לעת שצנדה משום דליכא דררא דטומאה וצנדי אוכלי תרומה מדרס לקדש איכא דררא דטומאה אף דאורייתא שמה ישצה עליהן אשתו נדה: **הנושא** את המדרס. מנעל של זכ נושא את התרומה (א) וצלנד שלא יגע זה רק נושא את החצית וכי תניא תצורת כהנים הנושא את המדרס מטמא שנים ופוסל אחד פי' מטמא שנים ופוסל אחד דהוה אכ הטומאה ועושה ראשון ושני צחולין ופוסל בתרומה התם צנוגע זה ועל מה שפרש"י נושא מדרס שנושא את התרומה בחצית ואינו נוגע צאיורה וקשה לפירושו דחשיב ליה להאי נושא אכ הטומאה לטמא כלי כמו זכ וא"כ ליעמא האי חצית ותרומה שצתוכו בהיסט מי לא תניא משכב ומושכ צכף מאזנים ואוכלין ומשקין צכף שניה הכריע המשכב טימא האוכלין ועוד תניא צת"כ הנוגע צמשכבו יצכב בגדיו (ויקרא טו) אין לי אלא צגדים שהוא לצוש צגדים אחרים מנלן ת"ל (א) צגד צגדיו א"כ מה ת"ל צגדיו לפרט פי' לפרט אדם וכלי חרס אלמא דנושא המדרס לא יטמא כלי אפי' צעת נשאו את המדרס אלא וקאי אפי' יגע צאיורה אין לחוש:

לא כמדת התרומה מדת הקדש. לפי שמפרש צו הרצה דינים ציניהם נקט האי לישנא: **הכלי מצרף** מה שבתוכו. הקשה הרצ רצי אפרים דצפ"ק דחולין (דף כד: ושם) דרשין מכל אשר בתוכו יטמא לימד על כלי חרס שאפי' מלא חרדל טמא ומנא ליה דטעמא הכי דלמא התם מטעמא דלירוף וסירך הר"י דלא מזינו לירוף לחולין (א):

כלים הנגמרים וכו'. אומר הר"ר אלחנן דלהכי נקט נגמרים ולא נעשים משום דאין רגילות לשומרם צטהרה צזמן עשיתן עד עת גומרם לפי שאין מקצלין טומאה עדיין אצל כי נגמרו שמקצלין טומאה צותנין לצ (א) להן לשומרם צטהרה:

אין דורשין פרק שני חגיגה

חמריו ופועליו. עמי הארץ: **טעונין טהרות**. כגון יין בחציות של חרס והן אינן נוגעין בתוכן וכלי חרס אינו מיטמא מנגבו: **טהרוסיו טהרות**. ואין מוששין שמה נגעו דכיון דלא הודיען שהוא מפליג כל שעתא צברי השתא אחי. אלמא אדם משמר מה שצד חצרו: **מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא** לא גרסי' ליה. ואי גרסי' הכי פירושו ואי ס"ד אין אדם משמר מה שצד חצרו מאי שנא רישא מאי שנא סיפא: **א"ר יצחק צמטהר חמריו ופועליו לכך**. לעולם אין אדם משמר מה שצד חצרו והני אין צריכין שימור דאי נמי נגעו לא איכיפת להו דכשהטבילין לכך עסקינן: **צנא להן דרך עקלתון**. כשיכול לצוש להם פתאום דרך עקלתון שלא יצינו הלכך דחלי מיניה:

הדרן עלך אין דורשין

חומר בקדש מצתרומה כו'. שמתצילים כלי בתוך כלי ששניהם (א) טמאים: **אצל לא** לקדש. צגמרא מפרש טעמא: **אחריים ותוך וצית הצביטה לתרומה**. כלי הראוי להשתמש צתוכו ומאחרוריו וצית צציטמו כל תשמיש ותשמיש צצו חצוב כלי צפני עמלמו לענין תרומה שאם נטמא זה לא נטמא זה וצטומאות דרצנן קאמר כדמפרש צגמ': **אצל לא** לקדש. שאם נטמא אחד מהן כולו טמא לקדש: **הנושא את המדרס**. מנעל של זכ: **נושא את התרומה**. בחצית (א) שאינו נוגע צאיורה: **אצל לא** **אם הקדש**. צגמרא(א) מפרש טעמא: **לא כמדת הקדש**. צחליילת טבילותיו מדת התרומה: **שצקדש**. אם יש צגד טמא וצא להטבילו אם קשור הוא ממיר את קשרו משום דדמי לחלייה: **ומנגב**. אם לח הוא מנגבו תחלה ואח"כ מטבילו וכל זה משום דדמי לחלייה הוא: **וצתרומה**. אם רצא לקשרו קושר ואח"כ מטביל: **כלים הנגמרים צטהרה**. שזוהר צהן משצאו סמוך לגמרן שראויין לקבל טומאה: **צריכין טבילה לקדש**. וצגמרא(א) מפרש טעמא: **הכלי מצרף את מה שבתוכו**. (א) אוכלים חתיכות הרצה צכלי אחד ונגע טמא צאחד מהן הכלי מנרפן להיות כולן חתיכה אחת ונטמאוו כולן: **אצל לא לתרומה**. אלא אותה שנגע צה היוא רלשון והנוגעת צה היוא שניה והנוגעת צשניה שלישית והשאר טהורות: **פסול**. ואינו פוסל עוד אחר: **אם נטמאת אחת מידיו**. צטומאה דרצנן שאינה מטמאה אלא ידים ולא את הגוף: **נגובין**. שהיו נגובין מימיהן שלא הוכשרו לטומאה מעולם: **צידים מסואבות**. שניות לתרומה דכיון דלא הוכשרה לא מייפסלא: **אצל לא** לקדש. צגמ"ס מפרש טעמא:

האונן

דדמי לחלייה הוא: **וצתרומה**. אם רצא לקשרו קושר ואח"כ מטביל: **כלים הנגמרים צטהרה**. שזוהר צהן משצאו סמוך לגמרן שראויין לקבל טומאה: **צריכין טבילה לקדש**. וצגמרא(א) מפרש טעמא: **הכלי מצרף את מה שבתוכו**. (א) אוכלים חתיכות הרצה צכלי אחד ונגע טמא צאחד מהן הכלי מנרפן להיות כולן חתיכה אחת ונטמאוו כולן: **אצל לא לתרומה**. אלא אותה שנגע צה היוא רלשון והנוגעת צה היוא שניה והנוגעת צשניה שלישית והשאר טהורות: **פסול**. ואינו פוסל עוד אחר: **אם נטמאת אחת מידיו**. צטומאה דרצנן שאינה מטמאה אלא ידים ולא את הגוף: **נגובין**. שהיו נגובין מימיהן שלא הוכשרו לטומאה מעולם: **צידים מסואבות**. שניות לתרומה דכיון דלא הוכשרה לא מייפסלא: **אצל לא** לקדש. צגמ"ס מפרש טעמא:

האונן

דדמי לחלייה הוא: **וצתרומה**. אם רצא לקשרו קושר ואח"כ מטביל: **כלים הנגמרים צטהרה**. שזוהר צהן משצאו סמוך לגמרן שראויין לקבל טומאה: **צריכין טבילה לקדש**. וצגמרא(א) מפרש טעמא: **הכלי מצרף את מה שבתוכו**. (א) אוכלים חתיכות הרצה צכלי אחד ונגע טמא צאחד מהן הכלי מנרפן להיות כולן חתיכה אחת ונטמאוו כולן: **אצל לא לתרומה**. אלא אותה שנגע צה היוא רלשון והנוגעת צה היוא שניה והנוגעת צשניה שלישית והשאר טהורות: **פסול**. ואינו פוסל עוד אחר: **אם נטמאת אחת מידיו**. צטומאה דרצנן שאינה מטמאה אלא ידים ולא את הגוף: **נגובין**. שהיו נגובין מימיהן שלא הוכשרו לטומאה מעולם: **צידים מסואבות**. שניות לתרומה דכיון דלא הוכשרה לא מייפסלא: **אצל לא** לקדש. צגמ"ס מפרש טעמא:

האונן

כלים הנגמרים וכו'. אומר הר"ר אלחנן דלהכי נקט נגמרים ולא נעשים משום דאין רגילות לשומרם צטהרה צזמן עשיתן עד עת גומרם לפי שאין מקצלין טומאה עדיין אצל כי נגמרו שמקצלין טומאה צותנין לצ (א) להן לשומרם צטהרה:

האונן

מסורת הש"ס

(א) [מוספתא דטהרות פ"ו] ע"ז סט. ע"ש, (ב) פסחים יט. [מנחות כד:], (ג) [לקמן כב:], (ד) [לקמן כג:], (ה) [לקמן כד:], (ו) [ועי' מוספות חולין כד: ד"ה המורה]

הגהות הב"ח

(א) תוב' ד"ה והתניא וכו' ומאי שנא סיפא דהא קא חוו להו דנגעו דקמיי: (ב) בא"ד לא יטמאו צהעלמת עין אלא בבדי שישתרום ויסתום ויגורב בדתנן בפי' בתרא דמסכת ע"ז ועוד לא היה צורך לאוקמי בפרק בתרא דמסכת ע"ז רישא צמטהר וכו' משום שטיא דשני ליה אין אדם משמר כי אוקמה גס התם במסכת ע"ז וכו' כי פריך מ"ש רישא משום אין אדם משמר מה שצד חצרו כי בלאו הכי תיקשי ליה ליחוש שמה יגעו צהס וכו' שמה צנעוו וכן: (ג) ד"ה צנא אצל רישא דאי לאו הכי: (ד) רש"י ד"ה חומר וכו' ששניהם טמאין. י"צ עי' צדף כ"ב צמ"ש התוס' צד"ה מאי איכא: (ה) ד"ה טמא את התרומה חצית של חרס שאינו טועג: (ו) ד"ה הכלי מצרף את מה שבתוכו חתיכות אוכלין הרצה: (ז) תוב' ד"ה חומר וכו' ליכא כלל דררא דטומאה והכי נמי לא חשיב מעת לעת שצנדה משום דליכא דררא דטומאה כלל כדאמרין בפרק קמא דנדה וצנדי אוכלי תרומה: (ח) ד"ה הטשא וכו' את התרומה בבלי חרס וצלנד שלא יגע צה וכו' את התרומה חצית של חרס ואינו טנע צאיורה קשה לפירושו דכיון דחשיב ליה וכו' לטמא כלי חרס כמו זכ אכ כן: (ט) בא"ד צגדים אחרים מנלן תלמוד לומר טמא אם כן מה ת"ל צגדיו פרט לאדם וכלי וכו' לא יטמא כלי חרס אפילו ככ"ל ומיית לפרט פי' נמחק: (י) ד"ה כלים וכו' טמאן לצ עליהן לשומרן:

מסורת הש"ס

^(א) ונחם נט., ג) ולקמן כד:י.;^(א) [פסחים נח:ע"ש];^(ד) [דפרי פ"ג, ט] [ע"ש שם במשנה ובירושלמי].

הגהות הב"ח

^(א) תוס' ד"ה האונן וכו' משמע לישנא טבילה אין אצל וכו' משמע דלא בעי הערב שמש וגם: ^(ב) בא"ד אחר תמיד של ערב תשמרי דמו לא ממתינין כיון דכתיב עליה גבי עולה ומינה: ^(ג) בא"ד ורבותא נקט דאע"ג דרביאיהו שחרית כנ"ל ומינה דאס נמחק: ^(ד) בא"ד מטמא את הקדש וכו': ^(ה) בא"ד להשתמש בהן לנזק חולין וכו' הערמה עדיפא טפי מחלו וכו' מציא הרי"י סייטנא מוצא דאמר וכו' ואל תמנה מדהיא דאמרנין: ^(ו) בא"ד אלמאי יעמא ויטבול הא מיטמא וקאי ומאי קאמר כנ"ל ומינה וקיימא ליה נמחק: ^(ז) בא"ד ואי מטמאין ליה צעי הערב שמש וכו' אלא ודאי דאף בצינורא של ע"ה לריך הערב שמש ועוד דקאמר לקמן שזי מטמאין את הכהן השורף וכו' נצביעי שלו בדלקמן הלכך: ^(ח) בא"ד ואמר הרי"י דדהיא דמטמאין לכהן השורף וכו' וכן כההיא דאמר בצינורא מיירי שטמא חולין וכו' במגפו דבההיא דסכן וכו' וגם בשפופרת החמירו טפי וכו' לא משמע הכי אלא בכל יו"ט מיירי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה האונן וכו' והביא הרי"ר אלהנן סעד וכו'. תחיתא תטאת זה זה מעובר זכורו ויאל לנית השופיה כן היא במתני' פ"ו דשקלים משנה ג' ודברי תוס' נלע"ג:

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

כא. רבינו חננאל

האונן ומחוּסר בפורים צריכין טבילה לקדש אבֿל אֿא לתרומה. משמע לישנא טבילה ^(א) אצל הערב שמש לא כדדייק לקמן (דף גכ.). בכלים הנגמרים והכי נמי משמע צנחים צריש טבול יום (דף נט.). דקא דייק על הך משנה היכי דמי אי דאסח דעתיה מטמא שרץ טמא מעליא הוי אס כן משמע דלא הערב שמש צעי וגם רש"י פי' כן התם דלא צעי הערב שמש והא דמתן התם טבול יום ומחוּסר כפורים אין חולקין בקדשים לאכול לערב משמע דמחוּסר כפורים צעי הערב שמש איכא למימר משום טבול יום נקטיה אצל קשה לרי"י דאמר צעירוצין צפרק

בכל מערבין (דף נג.). האשה שהיתה עליה לידה או זיבה מביאה מעות ועותת בשופר טובלת ואוכלת צקדשים לערב והתם לא מני טבול יום וי"ל דלערב דנקט מיירי שאינה עומדת שם בשעת הקרבה אלא סומכת לה על חוקת צ"ד אוכלת לערב דחוקה אין צ"ד מתעללין וק"ל דלאחר חלות תשמרי שכן מצינו גבי עומר (מנחות דף סח.). הרחוקים מחצות ואילין מותרין לפי שאין צ"ד מתעללין ויש לחלק דהתם צקרבן נצור ממחר טפי לעשות עד חלות אצל קרבן יחיד ממתינין כל היום אצל טפי לא כדי שלא יכשל על ידם וכי תימא אחר תמיד של ערב תשמרי דמו לא תשמרי ^(א) כיון דכתיבה עליה העולה ומינה ילפינן ^(א) עשה דהשלמה דאין מקריצין אחרי עולת התמיד בין הערצים כלום ויש לומר דאיכא למימר שפעמים מאחרין התמיד עד הערב שמש כדאמרנין ריש תפלת השחר (ברכות דף כו:.) שהולך וקרב עד הערב הלכך כיון שאין לו זמן קצוב מספקין לה בכל הספק אי נמי כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה שאמר ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט.). שחטאת העוף קרב אחר תמיד הערב והכי מפרש הרי"י צריש תמיד נשחט גבי מחוסר כפורים שטובל ואוכל צקדשים לערב דלא נקט ערב משום הערב שמש אלא לפי שאינו עומד לעולם על קרבנו כדפי' וסומן על חוקת כהנים וכן יש לפרש ההיא דכריתות צריש פרק מחוסרי כפרה (דף סו:.) [גר'] מעובד לאכול צקדשים עד שיציא קנו הביא פרידה אחת שחרית אוכל צקדשים לערב ^(א) דרבותא נקט ואע"ג דאס הביאום שחרית תרוייהו לא יאכל עד הערב היכא דסומן על חוקה כדפרי' אצל ליכא למימר התם משום הערב שמש דלא לריך כדפרי' ועוד דלא מוזיר התם טבילה וגם לא מצינו מחוסר כפרה הנריך טבילה רק מחוסר כפרה דעומאה אצל צגר לא מצינו לו וכן תנן (פרה פ"א מ"ה) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא ^(א) הקדש וכו' אחר ביאתו מותר בזבול משמע כל שהוא מדרבנן מותר מיד בלא הערב שמש ומההיא דפרישית תיך הרי"ר שמואל מראו"ס הא דתניא צפי"צ דבינה (דף יח. יט.) וגם גבי מתני' דכלי שנטמא בזולד הטומאה מטבילין אותו ציו"ט ואמאי והא צעי הערב שמש ותיך דליון דולד טומאה דרבנן לא צעי הערב שמש והכי משמע צירושלמי דתרומות פ"ג גמרא המטביל כליו בשבת וכו' מתקן מנא לכתחילה תני נפל כליו לתוך הבור מערים עליו ומטבילו כלומר ציוס טוב ובשבת תרי אמוראי חד אמר בכלי שנטמא צאצ הטומאה וחד אמר בכלי שנטמא בזולד הטומאה מתיב מאן דאמר בזולד הטומאה לתאן דאמר צאצ הטומאה אפי' בחול הא טעון הערב שמש כלומר התינה לדידי דאוקימנא ליה בזולד הטומאה שפיר דלא צעי הערב שמש אלא לדיךך דמוקמית ליה צאצ הטומאה לריך ליה הערב שמש ולא חוץ לאשתמושי ביה רק בחול א"כ הוה ליה מטביל משבת לחול ומוקי לה בריזה להשתמש ^(א) לזורך חולין דטבול יום שרי בחולין בלא הערב שמש והשתא לדבריו מוקמי מתני' דבינה (שם) דאין מטבילין כלים שנטמאו צאצ הטומאה בכהן מיירי לאכול תרומה אי נמי באוכל חולין על טהרת תרומה ולא שרי בטומאה דרבנן רק ע"י הערמה גם שמעתתא דבינה ע"י הערמה מיירי ובאצ הטומאה אפילו על ידי הערמה לא וכי שרי התם במתני' מדלין דכלי טמא והוא טהור מחליו הך הערמה עדיפא שפיר מחליו החזירו ריקן ואותה גירסא שפיר מייתי לה צירושלמי גם צפ"צ דבינה [ג"ר שם] כתוב בשבועס בספרים אמנם הנעת הגירסא כמו שפי' ועוד היה מציא הרי"י סייטנא דאמר צפרק האשה (פסחים דף סז:) אמר רב אין שוחטין חורקין על טמא שרץ דילמא פשע ולא טביל ואלו במחוּסר כפרה אמר התם שוחטין חורקין עליו ולא חיישין דילמא פשע דהואיל וטהור מעליא הוי מדאורייתא לא העמידו חכמים דבריהם צמקוס כרת לפוטרו צכן מפסח ושפיר שוחטין חורקין עליו ואל תמנה דאמר צפרק הוציאו לו (יומא דף מו.) גבי ר' ישמעאל צן קמחית כהן גדול שסיפר עם נכרי בשוק ונתזה צינורא מפיו נכנס יצבצ אחיו ושימש תחמיו ואמאי ליזיל וליטבול כיון דטומאה דרבנן הרי לא צעי הערב שמש התם י"ל כיון דחכמים שיינה לנכרים כוצים לכל דבריהם החמירו בהן והצריכו הערב שמש ובצינורא דע"ה משמע לקמן (דף גכ.). כההיא דשפופרת דצעי הערב שמש דקאמר אמאי יעמא ויטבול הא מטמא ^(א) וקיימא ליה ומאי קאמר הא בטומאה קמייתא לא צעי הערב שמש וליכא היכירא ואי מטמאין ^(א) צעי הערב שמש ושפיר איכא היכירא לצדוקין אלא ודאי דאף של ע"ה לריך הערב שמש ועוד תנן (פרה פ"ג מ"ז) שהיו מטמאין כהן השורף את הפרה ותניא דמוספתא ^(א) שהיו נוגעין צו כדפירש לעיל דגדיי אוכלי קדש מדרס לחטאת ואיזה היכירא לצדוקין איכא כיון דלא צעי הערב שמש כדפרי' ותיךך הרי"ר שמעון דעשאוהו כטמא מת בשצביעי שלו כדלעיל הלכך אף הערב שמש צעי אך רש"י לא פירש הכי לקמן אלא פירש עשאוהו כטמא מת צו' שלו למימי ציה ראשון ושני ולא לענין הערב שמש והשתא קשה דמשמע דאיכא הערב שמש אף בטומאה דרבנן ואלו כההיא דכל הטעון ביאת מים משמע דליכא הערב שמש ואמר הרי"י ^(א) דמטמא כהן השורף את הפרה מיירי כדי שיהיה טמא לטמא חולין במגעו וכן כההיא צינורא דע"ה וצינורא דנכרי שנתזה מפיון שמתמא חולין במגעו לפיכך צעו הערב שמש אך לישנא לא משמע שיטמא חולין במגעו כההיא דכהן השורף את הפרה וכן לקמן גבי שפופרת לא קאמר עשאוהו כטמא מת צו' שלו רק לענין הערב שמש ולא לענין לטמאות חולין במגעו והא דצעי הערב שמש איכא למימר דכפרה החמירו וגם בשפופרת טפי מבכלים הנגמרים דסגי להו בטבילה בלא הערב שמש היינו גבי חולין ותרומה לקדש ולא לחטאת וההיא דפסחים פרק אלו דברים (דף ע.) דאמר סכין שנמא ציי"ג שונה ומטביל אותה ציי"ד שוחט זה מיד כלומר דמסתמא הטבילה מאתמוול כדי לעשות לה הערב שמש וכ"ת ליחוש דילמא נטמא בטומאה דרבנן דלא צעי הערב שמש וגטר ליה עד צפרא להטביל דהא הויא ספק דרבנן ולקולא ועוד דרגילות להטביל מאורתא דלמא מטריר כ"כ ולא טביל כ"כ וליכא לאתמויה האי סכין שנמא היכא אי צירושלים אפי' ציי"ג נמי ואי חוץ לירושלים אפי' ציי"ד נמי לא כדאמרנין התם בשליה פרק קמא דפסחים (דף יט:.) דהא י"ל דמיירי חוץ מירושלים אי נמי צירושלים ובגוייתא שאני לא דרך ירידה ולא דרך עליה וציי"ד דאיכא הוכחא דאטבילה שריא והקשה הרי"ר אליהו לפסול האי סכין כהיסח הדעת כדאמר לעיל שילהי פ"ב (דף כז.) דאמר לצי על הסל ולא על המגריפה ופסלינה ליה כהיסח הדעת ותיךך הרי"י דלא שייך היסח הדעת לפסול רק דומיא דהתם שהיו צידו ואסח דעמיה הימנה אצל היכא שאין צידו כגון שאבד לא שייך התם היסח הדעת ליפסול * והציא הרי"ר אלהנן סעד לדבריו מפרק [ו'] דשקלים מ"ג] דאמר התם נמלא צפורה אצרים עולות תחיתות חטאות ומשמע שעולה נקריצה וחתאת ^(א) תאכל ולא מיפסלה כהיסח הדעת והקשה הרי"ר אלהנן מאי האי דקאמר לישנא דשונה ומטביל דמשמע שכבר הוטבל ותיךך לו הרי"י דאפי' הכיר זה שהטבילה צעלים נמי מטבילין דאימא לא נשמרה כטהרה הואיל ואית ליה שהות כולי יומא וכההיא דבינה דאמרנין כלי שנטמא בזולד הטומאה מטבילין ואקשינן הא צעי הערב שמש היה אומר הרי"ר אלהנן דציו"ט שחל להיות צע"ש עסקינן דציו"ט מכין לשבת הלכך מטבילין אפילו ליומא אחרינא אך לישנא דמתני' לא משמע ליה אלא בכל יו"ט מיירי:

דקטשרא

לקדש כו'. ואמרין מ"ט דמתניתין א"ר אילא משום חצירה פי' חיישין שמא כבידו של כלי יש בו בקרקעית הכלי החיצון ואין טבילה עולה לו. וה"מ דחיישין כולי האי לקדש אבל לתרומה לא חיישין כולי האי. ומקשינן אי משום חצירה הא קתני לה לקמן מדת הקדש מתיר מטביל ומגבב וסיפא משום חצירה ואצטרך לתרווייהו דאי חזנא מטבילין כלים בתוך כלים בלבד היינו אומרים שזה מפני כבידו של כלי אבל התרת חבל אין צריך ואלו חנא מחיר ומטביל בלבד היינו אומרים משום שהקשר במים ואין מים באים לתוכו אבל כלים בתוך כלים אימא המים מצפים אותו ובאין עליו מכל צד קמ"ל דחיישין בהא

<div></div>
עין משפט <div>גר מצוה</div>
<p>ב א מ"י פרק יב מהלכות טעמואות ה"א:</p> <p>ג ב מ"י פ"ח מהלכות מקואות הלכה א ה טו"ע י"ד סימן דא סעיף ג:</p> <p>ד ג מ"י שם הלכה ו טור וס"ע שם סעיף מ:</p>

רבינו חננאל

ובהא ור' אילא שפירש זה הפירוש (א) לטע' ששם שתייהם להציצה ומוחשב להו חזא לפיכך הני עשר מעלות. ורובא דמקום לה סיפא משום חציצה דרישא גזרה גזרו שלא להטביל כלים בתוך כלים דחיישין שמא יטבול מחטין וצינורות בכלי שאין בו נקב מרווח כשופרת הגור תני אחת עשרה מעלות. כי כל כלי שאין בו נקב מרווח כשופרת הגור שיעור כשתי אצבעות שוחקות אין מטבילין בהן כלים אחרים כדתנן במקואות פרק ו' השירה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובין כשופרת הגור. וכשופרת הגור תנן בעוביה ובחללה כב' אצבעות חזורות למקומן עכשיו חיישין משום הרואה שטבילין כלים בתוך כלים לקדש שבפיו נקב מרווח כב' אצבעות שוחקות. ואמרינן מפני שהן כלים גדולים כגון סכין ואי כיוצא בהן אבל מחטין וצינורות של קדש דקין לא בעי נקב כולי האי ואחזי לאטבולי בנקב פחות מב' אצבעות לפיכך גזרו שלא להטביל כלים בתוך כלים לקדש כלל וזה חשבון המעלות מטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש זו אחת אחוריים ותוך ובית הבציעה לתרומה אבל לא לקדש הרי שמים הנושא את המדרס הוא נושא את התרומה אבל לא את הקדש הרי שלש בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש הרי ד'. מטבילין כלים בתוך כלים ואחזי הנגמרים בטהרה צריכה טבילה לקדש אבל לא לתרומה ה' ר' לדברי רבא ולדברי ר' אילא דתני להו לתרווייהו משום חציצה הויין להו תרווייהו חזא לפיכך הני להו חמש ואמר דאלו נהוגין בין בקדש בין בחולין שנעשו על טהרת הקדש: כיון דאית להון דררא דטומאה. פי' עיקר טומאה שהנה ודאי יש בהן טומאה ובאין לעלות ממנה וגזרו בהו רבנן אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש אבל חמש האחרונות שעדיין לא חלה טומאה עליהו לא גזרו בהו. לפיכך אמרנו ששאר חמש מעלות אחרות שנוהגין בקדש ואין נוהגין בחולין שנעשו על טהרת הקדש ואלו הן הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה. הרביעי בקדש אובלין וסליקין נגובים בידים מסואבות בתרומה אבל לא בקדש אונן ומוסור כפורים צריכין

כא:

דקיטרא במיא אהדוקי מיהדק. ומנגיז דמנתינן הוי משום

חליצה כדפירש רש"י והא דלא עבד לריכותא ממנגיז משום דקיס ליה ^(א) דלא ידעינן מאידך ויש מפרשים דמנגיז טעמא אחרינא איכא משום שהמים חוזרים ומטמאין ליה ולא סלקא

להו השקה משום מעלה דקדש וקשה

למורי דאס כן לרצא הוי שנים עשר ולרבי אילא אחד עשר וי"ל רביעי דקדש לא חשיב ליה או לירוף דלורייתא: **אחרונות** אָקדש וּלֹא אַחֻלִין בו'. תימה להר"ר אלחנן דמוכח רצ מרי לעיל באידך פירקא (דף יט:׳) ש"מ חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו מדלא קתני להו גבי מעלות כלומר בגדי אוכלי תרומה מדרס לחולין שנעשו על טהרת הקדש בגדי חולין ^(א) מדרס לקדש ומאי הוכחא היא דילמא לאו כקדש דמו צעלמא ולענין מעלה זו הוו כקדש שכן ממנתינן סצירה גבי ה' ראשונות כקדש דמו ואפ"ה לא חשיב לה גבי מעלות ושמא דלא קאמר הש"ס רק לענין הך מעלה לחוד: **בתרייתא דאית בהו דררא דטומאה דאורייתא** אָקדש גזור וּלֹא אַחֻלִין שִנְעִישׁוּ עַל טַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ. וקשה לר"י דאמרינן צפ"ק דנדה (דף ו.) מעת לעת

שנדה לקדש אבל לא לתרומה אי הכי לתנויי גבי מעלות כי קתני מילתא דאית ליה דררא כו' דלית ליה דררא דטומאה דאורייתא לא קתני ומאי קא משני ליה הא גבי בתרייתא חשיב הכא דררא דטומאה דרבנן והאיא דהתם דררא דטומאה דרבנן ^(א) ותו קשה מאי שנה הני בתרייתא דהכא דלא הוו לחולין שנעשו על טהרת הקדש והתם מסקינן דמעת לעת אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש

ורביז"א היה מפרש דהתם לא מקשה ולימנייה גבי מעלות רק ממקמייתא דגבי בתרייתא לא דמו דהתם אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש והכא דוקא לקדש ולא יתכן להר"י דלכתי לא קיס ליה צהא כי פריך ליה עד דלמסקנא ועוד כי משני דלא דמי לקמייתא משום דלית דררא דטומאה אכתי תקשי ליה מ"ש דהתם לחולין שנעשו עט"ה והכא דווקא לקדש להכי נראה להר"י לפרש וניתנייה גבי מעלות או קמייתא או בתרייתא ומשני דליכא דררא דטומאה כלל אפילו דרבנן ולא דמי אף לבתרייתא דהא כי מטמינן לה מעת לעת קיס לן דטהורה היתה ואל תתמה היכי מסקינן התם אף לחולין כיון דליכא דררא דטומאה כלל לפי שרגילות הוא קנת שנעקר הדס לפני ראיתה לכך גזרו רבנן אף בחולין שנעשו עט"ה ומכל מקום לית להו דררא דטומאה התם כיון דצשעה דעסקה צטהרות אז אינן שם ספק טומאה ואין לה להניח מלעסוק צטהרות שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן:

בתרייתא דאית להו דררא דטומאה דאורייתא. תימה להר"י הכי רביעי צקדש דקתני ושלשי בתרומה דהוו דלורייתא כדאייתא בסוטה פרק כסס ^(א) ולקמן ^(ב) וקמן ^(ג) אפרש צע"ה ולהא כפי' רש"י שפירש דהוי דרבנן רביעי צקדש ועוד קשה למורי דרצ נחמן אמר רבה צר אצוה דקתני גבי י"א מעלות לקמייתא כו' אחרונות לקדש דווקא אס כן סצירה ליה כל אלו דבתרייתא לית להו דררא דטומאה דאורייתא ואילו לקמן (דף כד.) שמעינן ליה דלירוף סל הוי דלורייתא דמשני ליה לנימרא דרבי חנין כגון שצברו על גבי ^(א) קטצילא דלורייתא יש לו תוך מזרף אלמא הוי דלורייתא בכלי שיש לו תוך ומיזך הר"י כיון דלא שייך לחולין לא חשיב ליה דררא דטומאה והיינו שייכות דטומאה:

בעוביה ובחללֵהּ. פירש"י שתי אצבעות חזורות למקומן והקשה ר"ת דתנן ^(א) ומיייתי לה פרק שני דגיטין (דף טו. וסס) וצפרק בתרא דע"ז (דף עז.) הנלוך והקטפרס ומשקה טופח אינן חיבור הא טופח על מנת להטפוח חיבור ואומר ר"ת דבמים סגי

צטופח על מנת להטפוח אבל צנקב צעינן צ' אצבעות אך קשה להר"י דתנן צפרק חמשי דפרה ^[מ"ס] שתי שקתות שצאבן ^(ב) קדש אחת מהם מים שצשניה אינן מקודשות אס היו נקובות זה בתוך זה כשפופרת נוד או שהיו מים לפין על גביו אפי' כקליפת השום קדש אחת מהן מים שצשניה מקודשות משמע מדקתני סיפא או שהיו מים לפין על גביו משמע דצכותל צעינן שפופרת הגוד אפי' ממים דדוקא צסיפא סגי כקליפת השום ותו תנן צמסכת מקואות ^(פ"ו מ"ט) כותל צצין שתי מקוואות שנסדק לשתי מטטרף לערב אין מטטרף עד שיהא צמקוס אחד כשפופרת הגוד ר"י אומר חילוף הדברים נפרד זה לתוך זה על רוס כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת ^[הגוד] כלומר שתי אצבעות חזרות למקומן וכיון דצעינן חזי הנקב מלא מים איכא טפי מטופח על מנת להטפוח ועוד אי מיתניא הויא דנגוץ וקטפרס לענין מקואות מאי האי דקאמר צגיטין ^(ט) ולענין מקואות ור"י הוא מכלל דמעיקרא לא מיתוקמא לענין מקואות וגראה לר"י דלענין השקה מיתניא דומיא דרישא ^[נקלן] שהוא מלא משקין טמאין כיון שהשיקו למקוה טהורה דצרי ר' יהושע וחק"א עד שיעציל את כולה הנגוץ והקטפרס כו' ובסוף פרק שמיני דטהרות מיתני' אבל לענין מקואות מועיל כדאייתא לעיל (דף יט.) גבי שלש גממיות דטובלין בתחמונה וכי מוקמינן צגיטין ^[דילגולא] לענין מקואות ור"י היא דאמר גוד אחית לא מני לאוקמי כרבנן דלית להו טופח על מנת להטפוח אפי' בגוד אחית וכ"ש צקרקע שוה דלעולם לית להו חיבור עד שיהא כקליפת השום צרוחב שפופרת והכי משמע לישראל דידהו דלעולם לא הוי חיבור ועוד דאיכא לנימאר לר"י נמי לית ליה רק היכא דשייך גוד אחית אבל צקרקע שוה לא אמרינן ולעיל (דף יט:׳) דצ"ה צתחמונה) פירשתי דנקט ובאמצעית ארצעים לרצותא דר"י דאע"ג איכא מ' סאה באמצעית אין טובלין בעליזנה אי נמי רצותא דחכמים דאפי' הכי קתני ^(י) סיפא צתוספתא וחק"א אין מטצילין אלא באמצעית אך תימה להר"ר אלחנן דסצבא הפוכה דגבי השקה חזינן דקטפרס אינו חיבור צההיא דנגוץ וקטפרס ולענין מקואות מהני כדאייתא לעיל גבי שלשה גממיות ^(סס) דטובלין צתחמונה דהוי חצור ואלו טופח על מנת להטפוח מהני לענין השקה ולענין מקואות צעינן מים לפין על גביו ומיזך הר"י דטומאה וטהרה והשקה הלכתא גמירי לה ולא צצבא תליא מילתא ועוד קשיא לו דגבי טופח על מנת להטפוח הוי חיבור ויש לומר דהוא הדין להשקה צעינן מים לפין וכי קאמרינן דילמא לענין מקואות קאמר רואה לומר דלגבי השקה לא הוי חיבור ויש לומר דהוא הדין להשקה צמקוס דאיכא לנימאר גוד אחית הוי חיבור לרבי יהודה והא דנקט מקואות משום דאייירי ציה נקטיה ומיאו יש לחלק מעיקרא וליישב כל המשניות דצקרקע שוה היכא דליכא כותל כלל סגי צטופח על מנת להטפוח והיכא דליכא נקב צכותל צעינן כרוחב שפופרת הגוד ועל גבי כותל סגי כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הגוד: ^[נוע' מוס' יצמות טו. ד"ה עירובין:]

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

אסדוקי מיהדק. וקרוב הוא להיות חוץ: **אקפויי מקפי ליה למא.** מציפות ומגציהות אוחו: **רבי אילא.** דלוקיג טעמא דרישא משום חליצה: **לעעמיה.** דאמר עשר מעלות שנו כאן אלו צצין תרומה לקודש ואנן י"א תנן ציה אלא הני תרתי דחד טעמא חשיב להו

כחדא: צין לחולין שנעשו על טהרס הקדש. אף הן נתעלו יותר מן התרומה צמעלות הללו: **דררא דטומאה דאורייתא.** חשש טומאה דלורייתא. כלי צמוך כלי אי איכא חליצה טומאה דלורייתא היא. אחריים ותוך אף על גב דצכלי שנטמאו אחריו צמשקין דטומאה דרבנן היא עסקינן מיהו הא דאמור רבנן משקין מטמאין כלי משום גזרה דמשקה צז וצזה הוא כגון רוקו ומימי רגליו והני מטמאין כלי מדלורייתא וצטומאה דלורייתא אין חילוק צכלי שטף צין אחריים לתוכו צצכל מקוס טעומאה נוגעת צו נטמא כולו. נושא את המדרס נמי חשש טומאה דלורייתא היא כדמפרש צגמראי) מעשה היה שפלה לרעות הסנדל לאורי חצית. צגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש שמא יצצה עליהן אשמו ^(נדס) חשש טומאה דלורייתא היא. כלים הנגמרים כו' משום ליגורא דעס הארץ) שמא צז

הוא: צכלי שאין צפוי כשופרת הגוד. וההיא לאו טבילה היא שאין המים הנכנסין לתוכו חיבור למי המקוה ולא צצולו הממטין אלא צנייעוט מים צצכלי ותנן כו' דלאו חיבור הוא: **עירוב מקוואות.** מקוה חסר צלד מקוה שלם והצינור צגיטין המצברין: **אס יש צרוחבו כשופרת הגוד.** כקנה שנותנין צפי הגוד של עור ^(א) וצחללה

הוא: צכלי שאין צפוי כשופרת הגוד. וההיא לאו טבילה היא שאין המים הנכנסין לתוכו חיבור למי המקוה ולא צצולו הממטין אלא צנייעוט מים צצכלי ותנן כו' דלאו חיבור הוא: **עירוב מקוואות.** מקוה חסר צלד מקוה שלם והצינור צגיטין המצברין: **אס יש צרוחבו כשופרת הגוד.** כקנה שנותנין צפי הגוד של עור ^(א) וצחללה

בתרייתא דאית בהו דררא דטומאה דאורייתא. תימה להר"י הכי רביעי צקדש דקתני ושלשי בתרומה דהוו דלורייתא כדאייתא בסוטה פרק כסס ^(א) ולקמן ^(ב) וקמן ^(ג) אפרש צע"ה ולהא כפי' רש"י שפירש דהוי דרבנן רביעי צקדש ועוד קשה למורי דרצ נחמן אמר רבה צר אצוה דקתני גבי י"א מעלות לקמייתא כו' אחרונות לקדש דווקא אס כן סצירה ליה כל אלו דבתרייתא לית להו דררא דטומאה דאורייתא ואילו לקמן (דף כד.) שמעינן ליה דלירוף סל הוי דלורייתא דמשני ליה לנימרא דרבי חנין כגון שצברו על גבי ^(א) קטצילא דלורייתא יש לו תוך מזרף אלמא הוי דלורייתא בכלי שיש לו תוך ומיזך הר"י כיון דלא שייך לחולין לא חשיב ליה דררא דטומאה והיינו שייכות דטומאה:

בעוביה ובחללֵהּ. פירש"י שתי אצבעות חזורות למקומן והקשה ר"ת דתנן ^(א) ומיייתי לה פרק שני דגיטין (דף טו. וסס) וצפרק בתרא דע"ז (דף עז.) הנלוך והקטפרס ומשקה טופח אינן חיבור הא טופח על מנת להטפוח חיבור ואומר ר"ת דבמים סגי צטופח על מנת להטפוח אבל צנקב צעינן צ' אצבעות אך קשה להר"י דתנן צפרק חמשי דפרה ^[מ"ס] שתי שקתות שצאבן ^(ב) קדש אחת מהם מים שצשניה אינן מקודשות אס היו נקובות זה בתוך זה כשפופרת נוד או שהיו מים לפין על גביו אפי' כקליפת השום קדש אחת מהן מים שצשניה מקודשות משמע מדקתני סיפא או שהיו מים לפין על גביו משמע דצכותל צעינן שפופרת הגוד אפי' ממים דדוקא צסיפא סגי כקליפת השום ותו תנן צמסכת מקואות ^(פ"ו מ"ט) כותל צצין שתי מקוואות שנסדק לשתי מטטרף לערב אין מטטרף עד שיהא צמקוס אחד כשפופרת הגוד ר"י אומר חילוף הדברים נפרד זה לתוך זה על רוס כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת ^[הגוד] כלומר שתי אצבעות חזרות למקומן וכיון דצעינן חזי הנקב מלא מים איכא טפי מטופח על מנת להטפוח ועוד אי מיתניא הויא דנגוץ וקטפרס לענין מקואות מאי האי דקאמר צגיטין ^(ט) ולענין מקואות ור"י הוא מכלל דמעיקרא לא מיתוקמא לענין מקואות וגראה לר"י דלענין השקה מיתניא דומיא דרישא ^[נקלן] שהוא מלא משקין טמאין כיון שהשיקו למקוה טהורה דצרי ר' יהושע וחק"א עד שיעציל את כולה הנגוץ והקטפרס כו' ובסוף פרק שמיני דטהרות מיתני' אבל לענין מקואות מועיל כדאייתא לעיל (דף יט.) גבי שלש גממיות דטובלין בתחמונה וכי מוקמינן צגיטין ^[דילגולא] לענין מקואות ור"י היא דאמר גוד אחית לא מני לאוקמי כרבנן דלית להו טופח על מנת להטפוח אפי' בגוד אחית וכ"ש צקרקע שוה דלעולם לית להו חיבור עד שיהא כקליפת השום צרוחב שפופרת והכי משמע לישראל דידהו דלעולם לא הוי חיבור ועוד דאיכא לנימאר לר"י נמי לית ליה רק היכא דשייך גוד אחית אבל צקרקע שוה לא אמרינן ולעיל (דף יט:׳) דצ"ה צתחמונה) פירשתי דנקט ובאמצעית ארצעים לרצותא דר"י דאע"ג איכא מ' סאה באמצעית אין טובלין בעליזנה אי נמי רצותא דחכמים דאפי' הכי קתני ^(י) סיפא צתוספתא וחק"א אין מטצילין אלא באמצעית אך תימה להר"ר אלחנן דסצבא הפוכה דגבי השקה חזינן דקטפרס אינו חיבור צההיא דנגוץ וקטפרס ולענין מקואות מהני כדאייתא לעיל גבי שלשה גממיות ^(סס) דטובלין צתחמונה דהוי חצור ואלו טופח על מנת להטפוח מהני לענין השקה ולענין מקואות צעינן מים לפין על גביו ומיזך הר"י דטומאה וטהרה והשקה הלכתא גמירי לה ולא צצבא תליא מילתא ועוד קשיא לו דגבי טופח על מנת להטפוח הוי חיבור ויש לומר דהוא הדין להשקה צעינן מים לפין וכי קאמרינן דילמא לענין מקואות קאמר רואה לומר דלגבי השקה לא הוי חיבור ויש לומר דהוא הדין להשקה צמקוס דאיכא לנימאר גוד אחית הוי חיבור לרבי יהודה והא דנקט מקואות משום דאייירי ציה נקטיה ומיאו יש לחלק מעיקרא וליישב כל המשניות דצקרקע שוה היכא דליכא כותל כלל סגי צטופח על מנת להטפוח והיכא דליכא נקב צכותל צעינן כרוחב שפופרת הגוד ועל גבי כותל סגי כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הגוד: ^[נוע' מוס' יצמות טו. ד"ה עירובין:]

^(א) מצי

מסורת הש"ס

^(א) נע' תוספות חולין לה. ד"ה אין לך. ^(ב) מקוואות פ"ו מ"ו יצמות טו. ^(ג) נע"א. ^(ד) נלקמן כב: ^(ה) חולין לה: ^(ו) נלקמן כב. ^(ז) ד"ה וסא ודף כד. ד"ה מנין. ^(ח) טהרות פ"ח מ"ט,

הגהות הב"ח

^(א) נבי' משום דקיטרא אהדוקי כ"ל ומיבת צמיא נמחק: ^(ב) שם כשופרת הניד: ^(ג) רש"י ד"ה עירוב וכו' הנחבין הס"ד ואח"כ מה"ד אס יש וכו' של עור בחללה ועוביה והד"א: ^(ד) תוס' ד"ה דקיטרא אהדוקי וכו' הקדש בגדי וכו' דקיס ליה דחדא ידעינן מאידך: ^(ה) ד"ה אחרונות וכו' הקדש בגדי אוכלי חולין שנעשו עט"ק מדרס לקדש ומאי הוכמה: ^(ו) ד"ה צתנייטא וכו' דרבנן היא ותו קשה וכו' דלית ליה דררא דטומאה: ^(ז) ד"ה צתנייטא וכו' על גבי קרצבלא דלורייתא: ^(ח) ד"ה כעובי וכו' שמי שקתות שצאבן אחת אחת מהם המים שצשניה אינן מקודשין ואם היו וכו' המים לפין וכו' וקדש אחת מהן המים שבשניהם מקודשים מדקתני סיפא או שהיו המים כ"ל ומיבת משמע נמחק: ^(ט) בא"ד וכיון דצעינן ורחב הנקב מלא מים וכו' דקאמר צגיטין במוסקנא דילמא לענין מקוואות: ^(י) בא"ד קתני בסיפא צתוספתא וכו' דסצבא הפוכה היא דגבי:

מוסף רש"י

עירוב מקואות. מקוה חסר שצלד מקוה שלם וממקציס המים דרך חריץ ונקב ושעור הנקב לגרף המקואות ולהשעיר המסר, כשפופרת הגוד. קנה שותמים צפי הטד שיהא שיעור חלל המרין צשניה ומכללה לא שפופרת. דהיינו כשתי אצבעות חזורות למקומן. ממהסכות צחלל הנקב צריח ^[צימות טו.].

^[1] נראה דל"ל לעעמיה דאמר דעשר מעלות שנו כאן ששם שמהין וכו'. (ב) צ"ל ואחר זה כלים הנגמרים כו'.

מסורת הש"ס

א) מוספתא דפרה סוף ט', ב) פרה פ"ט מ"ו יבמות קטז'; ב) (שבת כ"א); ד) יבמות קטז'; ה) פרה פ"ה מ"ד, ו) יומא ב. ע"ש וזכירם כל. פרה פ"ג מ"ו, א) מ"א, ב) ו'ד"ה מטמאין וד"ה להוליך אחרי ד"ה בשלמא, ט) [נמדבר יט'], י) [ויקרא יד', ס] ונבי"ד כחזי הוה קלי קמיא, ל) [לשון הירושלמי שנקבה חביתו ופקקה בסמלן], מ) [פרה פ"א מ"א], נ) [נדר"ל לעשותה בטביר] להוליך מלג הזדוקים האומרים שגריף לעשותה, ס) [וענין מוספות יומא ב. ד"ה שכל ותוספות סוכה לו. ד"ה נבל ותוספות חולין ט: ד"ה טמאה ותוספות נדה מנ. ד"ה כשר], ע) [בתוספות יומא ב. ד"ה להוליך הנימא ממנשה דפרה פ"ג מ"ח סמך כו' כ"ע קלמ', ב) דפרה פ"ה, ג) שייך לע"ב, ק) [נ"ל בפ"ב נמנלה כ. בדיה ובלא],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לעולם וכו' ונ"ל דידים שניות. עיין לעיל דף כ ע"א מוספות ד"ה נמא:

רבינו חננאל

צביעתו אינו חושש שמא נטמא ידיו באחוריו הכוס היה שותה בכוס שחזוריו טמאין אינו חושש שמא נטמא משקה שביא מאחוריו הכוס חזר ונטמא את הכוס. קומקומוס שהוא מורחב אינו חושש שמא יצאו משקן ממוכו ונגנו באחוריו וחזרו לתוכו: כלי הקודש אין להם אחוריים ותוך ואין להם בית הצביעה וכן ואסיקנא אמר רבה בר אבובא אחת עשרה מעלות ששן כנא שש ראשונה בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש אחרונה לקדש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש: מעלה שלישית הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש. ואמרין מכדי לא ננע קדש אמאי היא ואמרין משום מעשה שהיה אחד מעביר חבית של יין קדש ממקום למקום ונפסקה רצועת סנדלו ונטלה והניחה על פי החבית ונפלה לאויר החבית ונטמאת החבית באותה שעה אמרו ונתאס את המדרס לא ישא את הקדש ומתניתין היא חנינה בן עקיבא רביא דאמר אין גזרין אלא כמו המעשה שהיה ומעשה שהיה בחבית של הקדש היה ולא בחבית של תרומה לפיכך לא גזרו על התרומה ומאי היא ר' חנינה בן עקיבא דתניא (רבי חנניא) בן עקיבא אומר לא אסרו אלא בירדן ובספינה כמעשה שהיה מאי היא דאמר רב מעשה באחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כיות מת תחוב בקרקעיתה של ספינה באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויביערים בירדן ובספינה. ויביעיא חנ' התניא לא ישא אדם

ונפסקה רצועה של סנדלו. מדרס הזב היתה ונטלה צידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית: ר' חנניה בן עקיבא. דלאמר כל מקום שגזרו חכמים על דבר על מעשה שהיה לא גזרו אלא כדוגמת המעשה וכאחותו דבר הלך בקודש היה מעשה ובקודש גזרו: ולא **יעמוד צד זה**. של נהר: **אא"כ רגליו נוגעוּם בקרקע**. משום מעשה שהיה בספינה כדלקמן וכל ספינה מהלכת צאור וגזרו על האוירות כולן: **אכל מעצין על הגשר**. הוואל ורגליו נוגעות זו: **אלא צירדן**. ולא בשאר נהרות אכל משיטן על פניו ועומד צד זה ויזרקס לצד אחר: **כיום מס סחוב**. והאהילו עליו ונטמאו: **איבעיא להו סנדל טמא**. הא דאמרת דגזרו עליו שלא ישא קודש עמו: **סנדל טטור מאי**. מי גזור סנדל טטור אטו טמא או לא: **חנים פסוּחה**. ודאי גזור עליו חבית סתומה מאי: **ומשום ליגורא דעס הארץ**. שמא ניתו עליה רוק מפי עס הארץ כשחצר אוחז זו: **הא לאו מנא הוא**. ולא ליטמא נכן: **עדיין לחה היא**. ומטמאה משום שמא זב הוא ובמסכת נדה (דף נד:) תנן הוזב והרוק מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין: **לחטאם**. למת כזכו אפר פרה: **יעצול מיד**. שכל תשמישי פרה העשוין ככלי המקבל טומאה טעוין טבילה וקודם שיעריב שמשו ישתמשו בהן לפרה כדלקמן': ב) **מטמאין היו כו'**. נוגעין היו זו שרדן: **להוליך מלנן של דדוקין שחיו אומרים במעורבי שמש היסע נעשים**. ולריצנן טבול יוס כשר זה דנפקא להו מריבויא דקרא והזה הטטור על הטמא^א) טטור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יוס שכשר פרה מכדי בטטור עסקינן וחמי דכתיב לעיל מיניה ולקח אזוז וטבל במים איש טטור (נמדבר יט) למה לי למיהדר ולמיכתב והזה הטטור ליכתבו והזה על הטמא אלא טטור כל דהו ואשכחן טבול יוס דאיכרי טטור דכתיב^ב) ורחץ במים וטהר: **יעצול מיד**. ואין לרץ לטמאה טומאה אחרת שהרי טמאה ועומדת כדמפרש ואולי: **למה לו טבילה**. וכיון דאין לה טומאה אין היכר לדדוקים בטבול יוס שזה: **בשלמא לר' יהושע**. המזריכה לטמא היינו דאיכא היכר לדדוקין שהרי טימאווהו טומאה גמורה הזריכה הערב שמש וכלן ישתמשו זה בטבולת יוס הוי היכר: **אלא לרבי אליעזר**. שאינו מזריכה אלא טומאה זו: **אי אמרם בשלמא בעלמא הצריכו חכמים הערב שמש**. בעלמא בטבילת כליס הנגמרים בטטרה ודלא כמתני' היינו דהכא לא מזריכין לה איכא היכיכא:

היכירא לצדוקין דתנן ^א) **מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית אלא לר"א אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש היינו דאיכא היכירא לצדוקין אלא אי אמרת בעלמא לא בעינן הערב שמש מאי היכירא לצדוקין איכא אמר רב חוששין אותה טומאה מה שנוגעין זו עכשיו ולא מעלה של פרה מה שלא נגעו זו כל ז' מ"מ הכל רואין לדברי חכמים שנגע ע"ה מטמא ונגעו זו ביום ח' שיש לעשותה בטבול יוס:**

עשיאווה בטמא מת בו' שצו. כלומר לכתר הזאה וכי תימא א"כ טבילה לא לנעי איכא למימר דאף לאחר הזאה צעי טבילה כדמפרש (ר"ת)^ב ^א) צפ"ג דמגילה דשמי טבילות יש אחת לפני הזאה ואחת לאחר הזאה:

ונפסקה רצועה של סנדלו. מדרס הזב היתה ונטלה צידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית: ר' חנניה בן עקיבא. דלאמר כל מקום שגזרו חכמים על דבר על מעשה שהיה לא גזרו אלא כדוגמת המעשה וכאחותו דבר הלך בקודש היה מעשה ובקודש גזרו: ולא

יעמוד צד זה. של נהר: **אא"כ רגליו נוגעוּם בקרקע**. משום מעשה שהיה בספינה כדלקמן וכל ספינה מהלכת צאור וגזרו על האוירות כולן: **אכל מעצין על הגשר**. הוואל ורגליו נוגעות זו: **אלא צירדן**. ולא בשאר נהרות אכל משיטן על פניו ועומד צד זה ויזרקס לצד אחר: **כיום מס סחוב**. והאהילו עליו ונטמאו: **איבעיא להו סנדל טמא**. הא דאמרת דגזרו עליו שלא ישא קודש עמו: **סנדל טטור מאי**. מי גזור סנדל טטור אטו טמא או לא: **חנים פסוּחה**. ודאי גזור עליו חבית סתומה מאי: **ומשום ליגורא דעס הארץ**. שמא ניתו עליה רוק מפי עס הארץ כשחצר אוחז זו: **הא לאו מנא הוא**. ולא ליטמא נכן: **עדיין לחה היא**. ומטמאה משום שמא זב הוא ובמסכת נדה (דף נד:) תנן הוזב והרוק מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין: **לחטאם**. למת כזכו אפר פרה: **יעצול מיד**. שכל תשמישי פרה העשוין ככלי המקבל טומאה טעוין טבילה וקודם שיעריב שמשו ישתמשו בהן לפרה כדלקמן': ב) **מטמאין היו כו'**. נוגעין היו זו שרדן: **להוליך מלנן של דדוקין שחיו אומרים במעורבי שמש היסע נעשים**. ולריצנן טבול יוס כשר זה דנפקא להו מריבויא דקרא והזה הטטור על הטמא^א) טטור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יוס שכשר פרה מכדי בטטור עסקינן וחמי דכתיב לעיל מיניה ולקח אזוז וטבל במים איש טטור (נמדבר יט) למה לי למיהדר ולמיכתב והזה הטטור ליכתבו והזה על הטמא אלא טטור כל דהו ואשכחן טבול יוס דאיכרי טטור דכתיב^ב) ורחץ במים וטהר: **יעצול מיד**. ואין לרץ לטמאה טומאה אחרת שהרי טמאה ועומדת כדמפרש ואולי: **למה לו טבילה**. וכיון דאין לה טומאה אין היכר לדדוקים בטבול יוס שזה: **בשלמא לר' יהושע**. המזריכה לטמא היינו דאיכא היכר לדדוקין שהרי טימאווהו טומאה גמורה הזריכה הערב שמש וכלן ישתמשו זה בטבולת יוס הוי היכר: **אלא לרבי אליעזר**. שאינו מזריכה אלא טומאה זו: **אי אמרם בשלמא בעלמא הצריכו חכמים הערב שמש**. בעלמא בטבילת כליס הנגמרים בטטרה ודלא כמתני' היינו דהכא לא מזריכין לה איכא היכיכא:

היכירא לצדוקין דתנן ^א) **מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית אלא לר"א אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש היינו דאיכא היכירא לצדוקין אלא אי אמרת בעלמא לא בעינן הערב שמש מאי היכירא לצדוקין איכא אמר רב חוששין אותה טומאה מה שנוגעין זו עכשיו ולא מעלה של פרה מה שלא נגעו זו כל ז' מ"מ הכל רואין לדברי חכמים שנגע ע"ה מטמא ונגעו זו ביום ח' שיש לעשותה בטבול יוס:**

עשיאווה בטמא מת בו' שצו. כלומר לכתר הזאה וכי תימא א"כ טבילה לא לנעי איכא למימר דאף לאחר הזאה צעי טבילה כדמפרש (ר"ת)^ב ^א) צפ"ג דמגילה דשמי טבילות יש אחת לפני הזאה ואחת לאחר הזאה:

ונפסקה רצועה של סנדלו. מדרס הזב היתה ונטלה צידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית: ר' חנניה בן עקיבא. דלאמר כל מקום שגזרו חכמים על דבר על מעשה שהיה לא גזרו אלא כדוגמת המעשה וכאחותו דבר הלך בקודש היה מעשה ובקודש גזרו: ולא

יעמוד צד זה. של נהר: **אא"כ רגליו נוגעוּם בקרקע**. משום מעשה שהיה בספינה כדלקמן וכל ספינה מהלכת צאור וגזרו על האוירות כולן: **אכל מעצין על הגשר**. הוואל ורגליו נוגעות זו: **אלא צירדן**. ולא בשאר נהרות אכל משיטן על פניו ועומד צד זה ויזרקס לצד אחר: **כיום מס סחוב**. והאהילו עליו ונטמאו: **איבעיא להו סנדל טמא**. הא דאמרת דגזרו עליו שלא ישא קודש עמו: **סנדל טטור מאי**. מי גזור סנדל טטור אטו טמא או לא: **חנים פסוּחה**. ודאי גזור עליו חבית סתומה מאי: **ומשום ליגורא דעס הארץ**. שמא ניתו עליה רוק מפי עס הארץ כשחצר אוחז זו: **הא לאו מנא הוא**. ולא ליטמא נכן: **עדיין לחה היא**. ומטמאה משום שמא זב הוא ובמסכת נדה (דף נד:) תנן הוזב והרוק מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין: **לחטאם**. למת כזכו אפר פרה: **יעצול מיד**. שכל תשמישי פרה העשוין ככלי המקבל טומאה טעוין טבילה וקודם שיעריב שמשו ישתמשו בהן לפרה כדלקמן': ב) **מטמאין היו כו'**. נוגעין היו זו שרדן: **להוליך מלנן של דדוקין שחיו אומרים במעורבי שמש הייתה נעשית אלא לר"א אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש היינו דאיכא היכירא לצדוקין אלא אי אמרת בעלמא לא בעינן הערב שמש מאי היכירא לצדוקין איכא אמר רב חוששין אותה טומאה מה שנוגעין זו עכשיו ולא מעלה של פרה מה שלא נגעו זו כל ז' מ"מ הכל רואין לדברי חכמים שנגע ע"ה מטמא ונגעו זו ביום ח' שיש לעשותה בטבול יוס:**

עשיאווה בטמא מת בו' שצו. כלומר לכתר הזאה וכי תימא א"כ טבילה לא לנעי איכא למימר דאף לאחר הזאה צעי טבילה כדמפרש (ר"ת)^ב ^א) צפ"ג דמגילה דשמי טבילות יש אחת לפני הזאה ואחת לאחר הזאה:

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

כג.

ונפסקה רצועה של סנדלו. מדרס הזב היתה ונטלה צידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית: ר' חנניה בן עקיבא. דלאמר כל מקום שגזרו חכמים על דבר על מעשה שהיה לא גזרו אלא כדוגמת המעשה וכאחותו דבר הלך בקודש היה מעשה ובקודש גזרו: ולא **יעמוד צד זה**. של נהר: **אא"כ רגליו נוגעוּם בקרקע**. משום מעשה שהיה בספינה כדלקמן וכל ספינה מהלכת צאור וגזרו על האוירות כולן: **אכל מעצין על הגשר**. הוואל ורגליו נוגעות זו: **אלא צירדן**. ולא בשאר נהרות אכל משיטן על פניו ועומד צד זה ויזרקס לצד אחר: **כיום מס סחוב**. והאהילו עליו ונטמאו: **איבעיא להו סנדל טמא**. הא דאמרת דגזרו עליו שלא ישא קודש עמו: **סנדל טטור מאי**. מי גזור סנדל טטור אטו טמא או לא: **חנים פסוּחה**. ודאי גזור עליו חבית סתומה מאי: **ומשום ליגורא דעס הארץ**. שמא ניתו עליה רוק מפי עס הארץ כשחצר אוחז זו: **הא לאו מנא הוא**. ולא ליטמא נכן: **עדיין לחה היא**. ומטמאה משום שמא זב הוא ובמסכת נדה (דף נד:) תנן הוזב והרוק מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין: **לחטאם**. למת כזכו אפר פרה: **יעצול מיד**. שכל תשמישי פרה העשוין ככלי המקבל טומאה טעוין טבילה וקודם שיעריב שמשו ישתמשו בהן לפרה כדלקמן': ב) **מטמאין היו כו'**. נוגעין היו זו שרדן: **להוליך מלנן של דדוקין שחיו אומרים במעורבי שמש הייתה נעשית אלא לר"א אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש היינו דאיכא היכירא לצדוקין אלא אי אמרת בעלמא לא בעינן הערב שמש מאי היכירא לצדוקין איכא אמר רב חוששין אותה טומאה מה שנוגעין זו עכשיו ולא מעלה של פרה מה שלא נגעו זו כל ז' מ"מ הכל רואין לדברי חכמים שנגע ע"ה מטמא ונגעו זו ביום ח' שיש לעשותה בטבול יוס:**

אישא אדם מי חטאת. ואפילו רצנן דלא צעו כמעשה שהיה מ"מ לא אחמור מיהא לקדש רק למטאת: **מת תחוב בקרקעיתה של ספינה**. והא דלאמר צפרק דס חטאת (וזכירם דף קג.). מי חטאת שנטמאו מטטורין שכן נדה מקבלת הזאה היינו בשאר טומאות אכל בטומאת מת נפסלו:

לעוררם דגמריניהו חבר. הנוגס לאכול על טהרת קודש משום ליגורא דע"ה איכא שאינו אוכל על טהרת הקדש רק על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אלא הקדש ואי אין ליגורא דחצר טמא מוקמינן ליה צע"ה ממנו והיה קשה למורי אמאי מוקמינן הכי לוקמי אפי' בחצר עצמו ויטמא מחמת הליגורא דמסקה נייחו ויטמא הכל מחמת ידיים דשניות הן * ונראה לו ידיים שניות הן אין להם דררא דלורייתא רק דרצנן ידיים מטמא כלי ומסקה דרצנן והוה ליה מעלות כדמיימא ולא קמייתא:

מביילא אי הערב שמש אא. מדלא מנא כהדיא וכי תימא א"כ הייתי אומר דלתרומה טבילה מיהא צעיא וי"ל דליכא למטעי כהכי דל"כ לימא כהדיא לרייכן טבילה לתרומה והעריב שמש לקדש.

הר"ר אלחנן:

שפופרת שחתכה לחטאת. והא דמרי" (יומא ב.) כל מעשים היו נעשין ככלי גללים כלי אבנים כלי אדמה והכא שפופרת של עץ הויה וכן תנן ^א) כלומית שהניחה מגולה ומלאה מכוסה וסמס כלומית של חרס המס דוקא בשעת עשייה בתוך ז' ימים לפי שהיו מקילים לעשותה^ב) במעורבי שמש היו מחמירין זה שאר טומאות דלא לזלזלי בה אלא בשאר ימים אין לחוש ^ב.)

מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה. פרש"י נוגעים היו זו שרן אף בתוספתא לא משמע ליה רק צמגע עצמו לחוד והכי ^א) תניא בתוספתא כל ז' ימים היו אחיו הכהנים רגילין לפרוש הימנו וזכיום משמני היו נוגעים זו ומטמאין אותו ומחזיקין ומטבילין אותו ונעשית בטבול יוס ח"ל המוספתא ^א) מעשה בצדוקי הכהן שניקש לשרוף את הפרה והיה רוצה לשורפה צמעורי שמש ושמע רבן יוחנן בן זכאי וסמך ידיו עליו ואמר לו אישי כ"ג כמה נאה לך להיות כהן גדול ירד וטבל כו' נחי שאין הצדוקין יאמר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

אומר יטמא ויטבול. ואוקימנא בשחתכה חבר ומשום צינורא דע"ה דחיישין דלמא תיכף לחתיכה יגע בה ע"ה נתן רוק מפיו ונשאר לח על שפופרת זו אחר חתיכה ומשום הכי מצריכין להטבילה וסבר בעלמא צריכה הערב שמש והכא שמוס דהוא לגבי מי חטאת אינה צריכה הערב שמש. וכיון דסבר בעלמא כי האי גוונא צריכין הערב שמש נמצאת משנתנו דלא כר' יהושע. ואמרין בשלמא לר' יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין דאפילו אם נטמאת אינה צריכה הערב שמש לגבי חטאת ומשום הכי דייקנין מינה דקתני יטמא ויטבול וטהורה מיד ולא בעינן הערב שמש. כדתנן מטמאין היה הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית. פי' אלא היו מטמאין אותו והיה יורד וטבול ומיד יטבול מיד. ר' יהושע

כ א מיי פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות ה"ג:
בא ב מיי פ"י מהלכות פרה אדומה ה' ב:
ג (מיי' סס ה"ג):
בב ד מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאות הלכה ג:
כג ה ו ז ח מיי' סס הלכה ו:
כד ט מיי' פ"א מהל' פרה אדומה ה' טו:
כה י מיי' סס הלכה יד:

מסורת הש"ס

א) [מנחות כז, ד.] ב) [פסחים יט, א.] ג) פסחים יח: סוטה יט: [ט.] ד) [תוספתא פ"ג, א.] ה) [נפ"י בעל המאור ועוד מנחה שם פי' הגון לכל הסוגיא זו,] ו) [ט.] ז) [ש"ש ועיין רש"י פסחים יח: ד"ה שלישי שפסול בתרומה,] ח) [וירקא יא, א.] ט) [ועי' תוספות מנחות כה. ד"ה ילאו,] י) [ש"ן לעי"ג,

הגהות הב"ח

א) [רש"י ד"ה שלישי וכו' שני שפסול במעשר אינו דין שיעשה שלישי בתרומה וכיון ששלישי פסול לתרומה דין הוא שיעשה רביעי בקדש: ב) [ד"ה דגנע בשני וכו' בכל טמא אפילו בשני והוא ל"ה במש: שלישי: ג) [ד"ה בחיבורין וכו' ולמד' לקמן פסול ולמד' ד"ה אי אמרת: וכו' דאף על גב דנגועה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) [גמ' אמר נמי אמר רש' לקמן. י"ב ע"י בספר טורי חן: מהו האממר נמי:]

מוסף רש"י

מעדותיו. ע"י עדותו (פסחים יט, ט.). מנין לרביעי בקדש שהוא פסול. ולא אמרינן טעור הוא בתרומה (סוטה כט, ב.) ומה מחוסר כפורים (פסחים יח, ט.) שנומא' להיטות קדש, כגון זו וזה יולת' ומאורע' בתרומה. כדליקין ציבנות פרק הער' (עד:.) מקראי טבל ועלה אוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, דכתיב וכל השעם וטהר ואחר יאכל מן הקדשים (פסחים יח, ט.) פסול בקדש. אסור בקדש, כדליק' לתם חסם מוכרע עליה הכהן וטהרה, מכלל שהיא טמאה עד עכשיו (שם.) שלישי בתרומה. לרנצן דפליגי אר"י עקיבא ופסק' לן בקל וחומר מטבול וכו'. ומה טבול יוס' דמותר בחולין אסור בתרומה, שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה, במסכת סוטה בפרק כשי' שהמים נזדקקו (כט.) ובקדוש דין הוא שיעשה זה רביעי מקל וחומר ממחוסר כפורים (פסחים יח, ט.) אינו דין שיעשה רביעי לקדש. ולא תימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ועימא הכי שלישי כנדון לקדש, דין הוא שהיא פסול לקדש, דלס' קן טביל ליה האי קל וחומר, דשלישי בקדש לא אילנטיין, דלא מביעא, דכי היכי דבתרומה אייתמינהו בקל וחומר מטבול יוס, הכי נמי אמ' קודש כהואל קל וחומר, אלא אפילו מי תהורה לנדונהו, היינו דקאמר למדע שלישי בקדש מן התורה, הלכך אי אמרינן דיו אפריך ליה ק"ו (סוטה כט, ב.) וכי אמ' ק"ו לרביעי הוא דלמא, דקרי"ל בבי"ק פ' שני (כח) דהיא דמיערב

ק"ו לא אמרינן דיו (פסחים שם.) מי לא מצינ' למשעב מינה דאפילו נגע בשני נמי קאמר לא יאכל, דהא בכל טמא כתיב, ושני אפיקי טמא, דכתיב כל אשר בתוכו יטמא, והאי בנצר שלמים כתיב, דקדש ניטור (סוטה שם.)

בתרומה אמר רב שיובי' בחבורין שנו. פ"י כגון שחיבר ידו לידו האחרת אבל אם לא חיבר היד הטמאה לטהורה לא.

לא נזרעה.

מנחה: דאלו מדאורייתא הלריך לגלי. דומיא דקטורת שבקף דאיירי בה קרא כלי מנרפו ושאינו זריך לכלי כגון שירי מנחה

שהן אכילת כהן אין הכלי מנרפן: מאי איכא למימר. הרי זריכין

לכלי: קרטנא. עור שלוק. ופליגא הא דר' חנין. דאמר לעיל לירוף דאורייתא אדר' חייא בר אבא: מחוסר כפורים כשר לתרומה ופסול לקדש. ציבנות יליפינן לה מקראי בפרק הערל (דף עד:.) שלישי

שפסול בתרומה. דננפקא לן ק"ו במסכת סוטה (דף כט, ט.) ומה טבול יוס' שמותר במעשר אסור בתרומה שני שפסול במעשר אינו דין שיעשה שלישי בתרומה א) : אינו דין שיעשה רביעי לקדש. וא"ת דיו לבא מן הדין להיות כנדון א"כ ק"ו לא זריך שיהי למדנו שלישי לקדש מן התורה והיכא דמיפריך ק"ו לא אמרינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון כדאמרינן בצבא קמא (דף כה, ב.) ולמ"ד נמי אמרינן דיו הני מעלות דרנצן נינהו ולאו דלאורייתא. והאי דנקט ולמדנו שלישי לקדש מלמא בעלמא היא דלשמעינן דשלישי לקדש מן התורה הוא: מי לא עסקינן כו'. מי לא משתמע (כו') נמי מהאי קרא: דנגע בשני. דהא אשכחן דאיקרי שני טמא דכתיב כל אשר בתוכו יטמא ויה"ל הכלי ראשון ומה שנמחוו שני וקרי ליה טמא וקאמר רחמנא והבשר אשר יגע בכל טמא ב) בשני וה"ל שלישי שהרי למדנו שלישי לקדש בצשר שלמים כתיב: בחיבורין שנו. ממתניתין דקתני יד מטמאה את חצירתה נוגעת לטהרה היתה טהורה נוגעת בקדש דגזר רנצן דלמא אחי למינגע טמאה בקדש ולמ"ד ג) פסול לקמן לפסול מעלה בעלמא היא: אבל

שלא בחיבורין. שלאחר שפירשה מן הטהורה חזרה טהורה ונגעה בקדש טהור ואין יד מטמאה חצירתה לעשותה אפי' שלשית לפסול: יד נגובה. אע"פ שאין זה משקין: לטמא את הקדש. לעשות רביעי: ר' יוסי בר' יהודה אומר. חצירתה פוסלת את הקדש אבל לא מטמאה: אי אמרת בשלמא שלא בחיבורין. קאמר דמטמאה היינו רבותא דנגובה וי) ואע"ג דנגובה היא כשנגעה זו ואין לחוש שמה נגעה היד הטהורה במשקין שנטמאה שהן ראשונים דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה והיורא לה הך יד נמי שניה מחמת המשקין כמו חצירתה אפילו לא היתה מטמאה דמעלה דרנצן היא שהיד מטמאה את חצירתה להעשות שניה כמותה לקדש אלא אי אמרת לא אמרינן אלא בחיבורין וטעמא משום דלמא נגע טמא לקדש מאי רבותא דנגובה אטו יד קמייתא לא מטמיא לה לקדש בלא משקין הלא שניה היא: אבל

הטמאה ואמאי קאמר ובקדש יטבול שתיהן יטבול טמאה ויש ליישב דה"ק הא נטמאה ידו אחת חצירתה טהורה ובקדש בתחילתו הנזריכו חכמים להטביל שתיהן שמה נטמאו שתיהן ועי"ל בחיבורין שנו דיד אחת נוגעת בספר הפוסלה ויד האחרת הנוגעת זה תדון כאלו נגעה בספר דגורינן לה שמה תגע וכן הא דתמן לקמן יד מטמאה חצרתה ועושה שניה בקדש מוקמינן לה בשמעתין הכי לפי מאי דס"ד לדברי ר' יהושע דיד מטמאה חצרתה להיות שניה ומאיזה טעם לא היתה שלשית אלא ודאי דגורינן שמה נגעה בספר עצמה ואפי' לא נגע ציד השניה טמאה שמה נגעה בספר ותניא בתוספתא המטביל את ידו אחת מהן כל טהרות שעשה בטהורה עד שלא הטביל את הטמאה טמאות שהיד מטמא חצרתה לקדש משמע דבלא נגיעה מטמאת לה והשתא יתכן דהוי מעלה לר' יוסי שאינה אלא בכלל רביעי ליפסול בקדש אבל לא לתרומה דבתרומה אין יותר משלישי לכן אינה מטמאה רק קדש דעושה רביעי ולית ליה יד מטמאה את חצרתה להיות שניה אלא מטמאה להיות שלשית והקשה הר"ר אלחנן אמאי חשיב האי מעלה במתני' הא הויא בכלל רביעי בקדש ומירך דמ"מ מעלה אחרת היא דיד מטמאה את חצרתה דס"ד כיון דאין גופו נטמא אלא מאבז הטומאה גס ידיו נמי לא קמ"ל: אלא אי אמרת בחיבורין אין וכו' מאי רבותא. ואי משום תרומה דלא מטמאה אף בחיבורין לא נחית להו רבותא אלא רבותא דקדש: אחרך ידו ואחר יד חברו אפסור. דהואיל וטעמא יד חצרו די לנו בכן אם יפסל אכל לרש לקי' דאמר דוקא ידו מוקי

טעמא משום איחלופי יד טהורה ציד טמאה לפיכך כי היכי דידו טמאה מטמאה קדש דשניה היא אף טהורה נמי וכן משמע בסמוך כי הדר ציה ריש לקיש פירש לדצריו לפסול אכל לא לטמא משמע דמעיכרא סבירא ליה לטמא בשם רבינו שמואל:

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

בר.

חטאת מדרבנן דאינו קודש אלא חול כדמוכח בהתכלת (מנחות דף נב. ושם) שאין מועלין באפר פרה וקמני הוסיף ר"ע דמשמע דהוי דרבנן כמו רישא כדדייק הכא והשתא ממוקמא דרשה דמייתי בכולי הש"ס והבשר לרצות עזים ולצונה כר"י דפרק המנחות והנסכים (שם

דף קב: ושם) דאי לרנצן הא משמע אף בשר בתר שחיטה יש לה פדיון ומינה יכילנא לאזוקמי כרנצן ובהקדשו בכלי וכדמוקמינן לה בפסחי אף איכא לדחות דלא קאי רק אלצונה ולא אעזים וכן בריש המנחות והנסכים פ"י בשם הר"י דעיקר קרא לא קאי רק אלצונה אבל אעזים לא הוי רק אסמכתא בעלמא והתם הארכמי ולא שיך הכא ואין להציא ראייה מהא דלא חשיב עזים בפרק שני דמעילה (דף ט, ב.) כי חשיב אינך הוכשר ליפסל בטבול יוס ובמחוסרי כפרה משום דלא שיך ציה פייגול אף בהולכה ובהקטרה דלא קרנצן גמור הוא י:

דאורייתא יש לו תוך מצרף. הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר כגון שצברו בכלי חול דאורייתא כלי שרת מנרף ולא של חול דבעינן דומיא דכף ואע"פ שיש לו תוך וי"ע:

בנין דרביעי בקדש שהוא פסול. פרש"י ולמ"ד דיו הני מעלות דרנצן נינהו ולא דלאורייתא והאי דקאמר ולמדנו שלישי מן התורה מילתא בעלמא הוא ולא קאמר נמי מק"ו אלא מלמא בעלמא הוא ובפ"ק דפסחים (דף יט, ט.) פ"י רש"י גבי ההיא דר' יוסי ור' שמעון דאין משקה מטמא באוכל ואין טומאה עושה כיוצא בה היכי אשכחן רביעי בקדש אלמא ודאי דרנצן הוא ומציא ראייה דמילתין חשיב גבי מעלות דרנצן במייתא וקשה לר"י לר' חנין דלית ליה זירוף כלי דאורייתא וקחשיב ליה גבי מעלות דרנצן ולר' יוחנן דלית ליה זירוף דרנצן לה כר' מוקי לה הא מוקי לה כר' עקיבא ור"ע סבר שלשי בחולין דלאורייתא וא"כ רביעי בקדש נמי דלאורייתא קרי כלן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ולא עסקינן דנגע וכו' ומירך הרי"י דקרי להו דרנצן משום דלא משכח לה לחולין שנעשו על טהרת הקדש [דהוי דלאורייתא] וכן אר"ת דמשכחת לה לרביעי בקדש [דאורייתא] ע"י עזים ולצונה דטמאין ע"י חיצת הקדש וכי מינצני ליה לר"ל בצרדי של מנחות (מנחות דף קב:.) אי מונין זו ראשון ושני אי לא דאי מהני חיצת הקדש למנות זו ראשון ושני למ"ד אין אוכל מטמא אוכל פשיטא ליה האי ודאי קשה להר"ר אלחנן לפר"ת דמוקי לה ע"י עזים ולצונה וכי עדיפא מאוכל גמור דלא אהני חיצת הקדש למימני ציה ראשון ושני:

בחיבורין שנו. פרש"י שנעשה שהיד טמאה נוגעת לטהורה היתה טהורה נוגעת לקדש וקשה לפי' דא"כ השניה אינה טמאה כלל והקדש טמא מחמת גזרה שמה יגע בראשונה אינה טמאה ידו אחת חצירתה טהורה ובקדש בתחילתו הנזריכו חכמים להטביל שתיהן שמה נטמאו שניה וקשה לר' יוסי דאמר דנגעה בספר דגורינן לה שמה תגע וכן הא דתמן לקמן יד מטמאה חצרתה ועושה שניה בקדש מוקמינן לה בשמעתין הכי לפי מאי דס"ד לדברי ר' יהושע דיד מטמאה חצרתה להיות שניה ומאיזה טעם לא היתה שלשית אלא ודאי דגורינן שמה נגעה בספר עצמה ואפי' לא נגע ציד השניה טמאה שמה נגעה בספר ותניא בתוספתא המטביל את ידו אחת מהן כל טהרות שעשה בטהורה עד שלא הטביל את הטמאה טמאות שהיד מטמא חצרתה לקדש משמע דבלא נגיעה מטמאת לה והשתא יתכן דהוי מעלה לר' יוסי שאינה אלא בכלל רביעי ליפסול בקדש אבל לא לתרומה דבתרומה אין יותר משלישי לכן אינה מטמאה רק קדש דעושה רביעי ולית ליה יד מטמאה את חצרתה להיות שניה אלא מטמאה להיות שלשית והאי מעלה במתני' הא הויא בכלל רביעי בקדש ומירך דמ"מ מעלה אחרת היא דיד מטמאה את חצרתה דס"ד כיון דאין גופו נטמא אלא מאבז הטומאה גס ידיו נמי לא קמ"ל: אלא אי אמרת בחיבורין אין וכו' מאי רבותא. ואי משום תרומה דלא מטמאה אף בחיבורין לא נחית להו רבותא אלא רבותא דקדש: אחרך ידו ואחר יד חברו אפסור. דהואיל וטעמא יד חצרו די לנו בכן אם יפסל אכל לרש לקי' דאמר דוקא ידו מוקי

טעמא משום איחלופי יד טהורה ציד טמאה לפיכך כי היכי דידו טמאה מטמאה קדש דשניה היא אף טהורה נמי וכן משמע בסמוך כי הדר ציה ריש לקיש פירש לדצריו לפסול אכל לא לטמא משמע דמעיכרא סבירא ליה לטמא בשם רבינו שמואל:

דתנן

לא נגמרה טהרתה ובמאי אי לתרומה הא כתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא והיא התרומה שגם היא נקראת קדשים. אלא לאו בטהרת קדשים הכתוב מדבר עכשיו שלישי שפסול לתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש וזו היא מעלת הקדש על התרומה: מעלה שמינית שהיד מטמא לחברתה בקדש אבל לא

לא. ומותיב אביי עלה יד נגובה מטמאה לחברתה לקדש וכו'. ואע"ג דלא פריך רב שיובי' כיון דא"ר יוחנן

אומי' פ"ב מהלכות אבות העומאות הל' טו:
ל ב ג מו' פ"ב מהל' עקר אבות העומאות ה"ו:
לא ד מ"י שם הל' יא ופי"א הלכה ד:
לב ה ו מ"י שם פ"א הלכה ד:
לג ז ח מ"י שם פ"ב הלכה י"ב ופ"ח שם הלכה ז:

אומי' פ"ב מהלכות אבות העומאות הל' טו:
ל ב ג מו' פ"ב מהל' עקר אבות העומאות ה"ו:
לא ד מ"י שם הל' יא ופי"א הלכה ד:
לב ה ו מ"י שם פ"א הלכה ד:
לג ז ח מ"י שם פ"ב הלכה י"ב ופ"ח שם הלכה ז:

אומי' פ"ב מהלכות אבות העומאות הל' טו:
ל ב ג מו' פ"ב מהל' עקר אבות העומאות ה"ו:
לא ד מ"י שם הל' יא ופי"א הלכה ד:
לב ה ו מ"י שם פ"א הלכה ד:
לג ז ח מ"י שם פ"ב הלכה י"ב ופ"ח שם הלכה ז:

לא. ומותיב אביי עלה יד נגובה מטמאה לחברתה לקדש וכו'. ואע"ג דלא פריך רב שיובי' כיון דא"ר יוחנן

רבינו חננאל

טמא במקצתו שטימא את כולו וקמני הוסיף ר' עקיבא אלמא צירוף דרבנן הוא ופיריך ר"ל אליבא דרבי חנין לעולם צירוף דאורייתא ור' עקיבא שירי מנחות אתא לאשמעינן דמדאורייתא דבר הצריך לכלי כלי מצרפו שאין צריך לכלי אין כלי מצרפו. ואחור רבנן ועשו מעלה וגזרו אפי' בדבר שאין צריך לכלי ומקשינן תינח דמצרף הכלי הסלת מפני שצריכה כלי קטורת לבונה וגחלים מאי כלי צריכי. ופריך רב נחמן כגון שצברין ע"ג קטבליא מדאורייתא יש לו תוך מצרף. אין לו תוך אינו מצרף. ואחור רבנן מקניו דאע"ג דאין לו תוך מצרף ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר בשמיה דר' יוחנן מעדותו של ר' עקיבא נשנית משנה זו הכלי מצרף מה שכתובו לקדש ומסתברא דצירוף כלי מדרבנן היא דהא ר' יוחנן מוקים לה ממתניתין מעדותו של ר' עקיבא ומשנתו מעלה מדרבנן וכבר פירשנוהו בפסחים כפ' הראשון: מעלה שביעית הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה פ"י טמא מת הוא אבי טומאה וטומאתו י' דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חורב או במת או בצעם אדם או בקבר יטמא בשבעת ימים והנוגע בו טמא טומאת ערב שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת חטמא עד הערב. עוד קדשים הנוגעים בטמא השני שהוא טמא טומאת ערב נטמאו שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל נמצא שלישי לקדש טמא מן התורה כמו שפירשנו. ורביעי מק"ו כדתינא מניין לרביעי בקדש שפסול ודין הוא ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה שגא' ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא. ותנן נמי העריב שמשו אוכל בתרומה פסול הוא זה המחוסר כפורים בקדשים כדתנן הביא כפרות אוכל (בתרומה) [בקדשים] וכתיב וכפר עליה כהן וטהרה מכלל שצד שלא הביאה כפרתה

<div></div>
עין משפט ונר מצוה
<p>לך א מיי פייצ מהל' אבות העומאות הלכה יב: לה ב מיי פייצ שם הל' ב סמג עשין רמז: לו ג ד מיי שם פייצ הלכה יג: לו ה ו מיי שם הל' טו: לח ז ח ט מיי פייא מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה א: לפי י מיי שם הלכה ב: מב כ מיי שם הלכה ד: </p>
<p>‏מוסף רש"י‏</p>

נאמנין על טהרות יין. לנפשים, אם אמרו טהורין מיהמנו והימטור רבנן כמי שלא יאכל כל אחד ויזנה כמה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו (תולין לה: ועיי' לעיל כב.). ובשעת הגיתות והבדים. שהכל מטעיהם את כליהן על פי חכמים (לעיל כב.). ואם אמר לו הפרשתי כו' נאמן. על סולם ומקדלם כסן ושומה (שם).

רבינו חננאל

אחד ידו ואחד ידו של חבירו לפסול אבל לא לטמא ש"מ מראשי ליה לידו לחי חבירו בחיבורין סבירא ליה כרב שיובי דאי לא חימא הכי יד בחיבורין סבירא ליה. ור"ל ימי הדר ביה ואמר איצטריכא ליה למימר דלא מטמאה אלא לאו בחיבורין סבירא ליה. ור"ל ימי הדר ביה ואמר כרבי יוחנן. ואסיקנא לפסול אבל לא לטמא תנאי היא דתניא יד גנובה מטמאה לחברתה לטמא בקדש אבל לא לתומה דבירי ו'. רבי יוסי ב"ר יהודה אומר אותה היר לפסול אבל לא לטמא: מפלה תשיעית אובלין אובלים גנובין בידים מטואבות לתרומה אבל לא לקדש כיוון דבביריא אמר רחמנא וכי יתון מים על זרע ונפל מנבלתם עליו. פי' אם הוכשרו האובלין מטמאין ואם לא הוכשרו אין מטמאין ושנינו במשנתנו אובלין אובלים גנובין. פי' יביישן שלא הוכשרו ואע"י שהאובלין הללו הן תרומה אובלין אותן בידים מטואבות שכיון שלא הוכשרו אין מקבלין טומאה והני מילי לתרומה אבל לקדש עשו בו מעלה שאע"פ שהם גנובין לא יאכלו לאדם טהור בידים מטואבות. ומתמיה ר' חנניה בן אנטיגנוס וכו' יש גנובה לקדש והלא חיתכן מכשרתן. כלומר חובת הקדש משוה לאובלין גנובין גנובין הוכשרו והגונע כהן בידים מטואבות ודאי תיטארו כי מכושרין הן חשוכין למה ליה למתניי ופרקינן ודאי לגנוע בידים מטואבות לאבלי קדש ואע"פ שהן גנובין לא

כד:

דתנן בל הפוסל את התרומה כו'. קשה לר"י דאמרין צפ"ק דשבת (דף יד. ושם) אף הידים הצאות מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דר' פרנץ דאמר וכו' מאי קאמר אפי' כל מיני נמי דפוסל את התרומה מטמא ידים כדמתן הכא וי"ל דספר גגורה ראשון ואח"כ של שאר מילי ועוד יש

לומר דלרבנן איצטריך התם דפליגי עליה דרבי יהושע ומיהו טפי נראה לומר דאף ר' יהושע לא קאמר רק לקדש כדמשמע כולה שמעתין אבל לתרומה לא וכי קאמר צסיפא דמתני' אמר להם רבי יהושע והלא כתבי הקדש שניים מטמאין את הידים אמרו ליה אין למדין דרבי מורה כו' ומאי קא מקשי להו הא איהו מודה דכתבי הקדש מיירי אף לתרומה והיהא דכל הפוסל את התרומה דוקא לקדש התם לאו קושיא היא אלא סיומא דמלתא קמסיק צא ליתן טעם על דבריו למה שני עושה שני דה"נ מצינו בתרומה כ"ש לקדש אבל קשה להר"ר אלחנן מאי סייעמא מיימי למיילתה מכתבי הקדש שאני התם משום דר' פרנץ כל האוחז ס"ט ערוס כו' ותימן הר"ר דצספר נמי היכל דלא שייך דר' פרנץ קאמר ליה כגון רלוועת של תפילין עם התפילין אבל אכתי היה קשה להר"ר אלחנן צפ"צ דחולין (דף לה.) מצינו לשני עושה שני ע"י משקין ופרין תחילה נמי הוה ואמאי לא קאמר ציד שמטמאה את חברתה כי הכא וי"ל דליהו קאמר ליה צמס' ידים לכך לא חש להציא סייעמא ממה שאמר איהו וגם ע"י ספר לא צעי למימר מצינו שני עושה שני דהתם טעמא רצה איכא משום דר' פרנץ ומיהו התם לא צעי למימר שני עושה שני משום גזרה דשבת ד"ח דצר דאמרין דלמא שדי משקין דתרומה לפיו כי אכיל אובלין טמאים דהתם נמי ידע הא טעמא אלא קמתמה כיון שלא מצינו טומאה כהאי גוונא היכי ^ו גזרינן א"ל הכא והיהא דהתם דקאמר שלישי שני לקדש ולא לתרומה צחולין שעשו עטה"ק וקשה אמאי לא

חשיצ לה גבי מעלות הכא וי"ל דהתם מפרש טעמא שאני תרומה שטהרתה טמאה היא אצל הקדש א"כ לאו משום מעלה היא הר"ר אלחנן ומיהו למאן דלית ליה התם דאהדר ליה הכי ר"א לר' יהושע ולא קמסיק אף אזי לא אמרמי דקאמר התם אמוראי ניהו ואליצא דר' יוחנן א"כ אמאי לא חשיצ ליה וי"ל דאיכא למימר דבתרומה לא גזור משום דזריצין גבי תרומה אבל לא גבי קדש הלכך לא שייך למימר צכן מעלה ודוגמתו מצינו צריש פירקין צירושלמי גבי חומר בקדש ר' חייא צסם ר' יוחנן מפני שאובלי תרומה זריצין הן ואובלי קדש אינן זריצין א"ר חנינא קומי ר' מנא הדא היא מעלה אילו דצר שצוה וצוה צוה טהור וצוה טמא הדא היא מעלה אלמא לא חשבינן ליה מעלה דדצר התלוי צוריות:

א צריכא שתחב לו חבירו בפיו או שתחב בו'. משמע דהוי לישנא דהש"ס מהיו צמוספתא גרסינן ליה ר' חנינא צן אגטיגנוס אומר וכו' יש גנובה בקודש אלא תחב ליה חצריה או שתחב הוא צכוס או צקיסם ואוכל עמה זית או צלל ^ו של תרומה ולהכי נקט כוס דהוו ליה פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואפי' מדרבנן לא מקבלי עומאה פשוטים קטנים ודומה לו היהא דריש חולין (דף ג. ושם) כגון שצדק קרומית של קנה ושחט צה משום דהוה פשוטי כלי עץ דלא מקבל טומאה וכי אמרינן דהמוכר את [הצית] (ב"צ דף סו.) דף של נחתומין טמא אע"ג דלית ליה צית קצול כלל התם טמא משום משמש ארס ומשתמש ממשמשי ארס וכן היהא דטצלא המתהפכת טמאה דצפרק שמי הלחם (מנחות דף יז:) אף למ"ד מסגרתו למטה היתה אע"ג דלא מחצירא לטצלא כדדשמע צריש סוכה (דף ה.) אלא מטעם משמשי ארס הוי והכי איתא צדיא צכ"ב ^ו וצריש סוכה ^ה פירשתי:

לְקַדֵּשׁ גזור רבנן. שמא יגע צידיו שניות לקדש שצתוך פיו וכן פירש רש"י ועוד היינו יכולים לפרש דלמא נגע צרוק פיו דחשיצ משקה צפרק צתרא דעירוצין (דף טז. ושם) גבי אכל דצילה צידים מסואצות:

שביהודה נאמנין ע"י טהרת יין ושמן בבב' השגה. פרש"י אם הקדישו למזבח צשעת הצציר כל ימות השנה נאמנין דשמירה ואמר הר"ר אלחנן דכן יתכן לפרש דאי צלא הקדישו צשעת הצציר ה"ל חולין וטמא צטומאה ע"ה ^ה וכי קדש עליו משום דאקדשיה פקע ליה טומאה מיינה א"נ הוה מצינו למימר ציחדו לנסכים נמי וכגון שידוע לנו שחולין הן שיחדן וכי אקדשיה איכא למימר שאימת קדש עליו ומעיקרא היה נזהר לשומרו צטהרה וכן מצינו גבי תרומה צסמוך דע"ה מניח תרומה של כל ימות השנה לשנה הצאה צשעת הגיתות לימנה לחצר ומניא צמוספתא אע"פ שמכירה החצר שהיא היא ואפי' צחצר עצמו משמע צגמרא ששהנה לשנה הצאה:

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

אצל יד חצרו. אם נגעה ציד חצרו לא טימאתה: **צאוסה היר.** אם נגע ציד הראשונה ציד חצרו אצל השניה אינה מטמאה יד חצרו: **ולפסול.** את הקדש הוא דאמר יד מטמא חצירתה אבל לא לטמא: **הא טנא ליה רישא.** ולקדש מצבילין שניהן: **אין שני עושה שני.** אין יד שהיא שניה עושה את חצירתה שניה. מכלל דשמעיי לר' יהושע דאמר היר מטמא את חצירתה להיות כמותה: **ודלמא לא שני ולא שנישי.** דלית להו הך מעלה דמתני' אבל מאן דאית ליה אפי' לטמא אית ליה להכי קאמר ידים לעולם שניות הן לפיכך ^ה אין יד מטמא את חצירתה: **וכי יש גנובה צקדש והלא חיציפ** **הקדש מכשרם.** אלא אין גנובה זו לומר כשלא הוכשרו אלא כשהוכשרו לטומאה ועכשיו הן גנובין וטומאה הן מקבלין ולא לוותרה משנתנו לדבר צאובלי קדש גנובין אלא צאובלי חולין גנובין ואובלי קדש: **סחב לו חצרו.** צידים טהורות וזה האוכל ידיו מסואצות: **או שסחבן הוא עצמו צכוס או צכריכר.** שהן פשוטי כלי עץ ואין מקבלין טומאה: **וציקש לאכול צנון או צלל של חולין עמהן.** שאין ידים מטמאות את החולין ואפ"ה גזור רבנן שלא יאכלם עם הקדש פן תגע ידו מסואצת צאובלי קדש שצפיו: **לענין טרומה.** אע"פ שהיר מסואצת פוסלתה לא עשו מעלה אלא אמרינן זזיר ולא נגע וה"ק ממתימין אובלין חולין צידים מסואצות עם התרומה אבל לא עם הקדש. ולהכי נקט גנובין שאילו עכשיו הוי משקין עליהם היו משקין נעשין ראשונים מחמת הידים ועושין את החולין שניים וכשנוגעין בתרומה שצפיו פוסלין אותם. א' ואית דמסיק מלתא צגנובין שמעולם לא הוכשרו וקשיא לי צחולין מה לי הוכשרו מה לי לא הוכשרו הלא אין ידים מועילות כלום לחולין: **כיון דעד האידנא אפירי.** דמחוסר כפורים מותר בתרומה ואסור בקדש וכן אונן ואע"פ שאסורים צמעשר שני מותרין בתרומה כדאמרין צמסכת צימות':

מוכל זרס' ימירה זרות אסרתי לך ולא אנינות: **ב'רתג' שציהודה נאמנין.** עמי הארץ: **על טהרה יין ושמן.** של קודש אם הקדישוהו למזבח צשעת הגיתות והצדים נאמנין על שמירתן כל ימות השנה. וגמג' מפרש מאי שגא יהודה דנקט: **ובשעה הגיתות והצדים.** הכל מטהרין את כליהם: **ויצאו לו.** עמי הארץ לכהן חצר: **אצל מניחה.** עם הארץ לגת הצאה ואז ימנה לכהן **רציעים לוג שמן נאמן.** דמיגו דנאמן אקדש נאמן אתרומה: המדומעות

עשה בלילה בפסח שהוא עשה שיש בו כרת דכתיב וחדל לעשות הפסח ונכרתה לא העמידו דבריהם במקום כרת

הקדש ואמרין אימור דמהניא חיבת [הקדש] לא יפסוליה לטמויי כרי למיינמא ביה ראשון ושני נמי מהניא חיבת הקדש וכבר פירשנוהו בפסחים בפרק ראשון: מעלה עשירית אותן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש אבל לתרומה זז כבר פירשנוה בפסחים בסוף פרק האשה אותן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים מאי טעמא אנינות יום הוא מדאורייתא שנאמר לא אכלתי באוני ממנו אבל לא אנינות לילה אלא מדרבנן הוא בקדשים אפילו בלילה בפסח שהוא עשה שיש בו כרת דכתיב וחדל לעשות הפסח ונכרתה לא העמידו דבריהם במקום כרת

הקדש ואמרין אימור דמהניא חיבת [הקדש] לא יפסוליה לטמויי כרי למיינמא ביה ראשון ושני נמי מהניא חיבת הקדש וכבר פירשנוה בפסחים בסוף פרק האשה אותן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים מאי טעמא אנינות יום הוא מדאורייתא שנאמר לא אכלתי באוני ממנו אבל לא אנינות לילה אלא מדרבנן הוא בקדשים אפילו בלילה בפסח שהוא עשה שיש בו כרת

הקדש ואמרין אימור דמהניא חיבת [הקדש] לא יפסוליה לטמויי כרי למיינמא ביה ראשון ושני נמי מהניא חיבת הקדש וכבר פירשנוה בפסחים בסוף פרק האשה אותן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים מאי טעמא אנינות יום הוא מדאורייתא שנאמר לא אכלתי באוני ממנו אבל לא אנינות לילה אלא מדרבנן הוא בקדשים אפילו בלילה בפסח שהוא עשה שיש בו כרת דכתיב וחדל לעשות הפסח ונכרתה לא העמידו דבריהם במקום כרת

שרלוועה

מסורת הש"ס

(א) ידים פ"ג מ"ב, (ב) [מוספתא פ"ג,] (ג) [ועיי' מוספות וצחיס פת. ד"ה מן מוספות חולין לה: ד"ה ואס], (ד) [סח: ע: ע"א,] (ה) [ויקרא כג,] (ו) גזרינן ליה הכא כ"ג, (ז) בתרומה כ"ל מהרש"א, (ח) [שם צד"ה מסגרתו,] (ט) וכי קדשי מאי הוי משום דאקדשי כ"ג,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ודלמא וכו' לפיכך יד מטמא כל"ל ומינת אין נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה לענין תרומה וכו' ואית דמסיק מלתא צגנובים שמעולם לא הוכשרו. יצ" וכן פרש"י צמתמיתן ע"ש:

רבינו חננאל (המשך)

אצטריכא ליה. כי אצטריך ליה כגון שלא ננעץ הוא בידו אלא תחב לו אדם טהור וידיו טהורות לתוך פיו של זה שהוא כולו טהור וידיו טמאות שנטמאו בהיסח הדעת או הוא עצמו תחב בכוש או בכרכר והניכסין לתוך פיו וביקש לאכול ענן ובעל של חולין עמהן. אם הן אובלי קדש גזרו בהן שפא יכניס ידו לתוך פיו להפך המאכל בפיו ויגע בהן ויטמאם אבל באובלי תרומה לא גזרו בהן. וכן עוד אמרו גבי כשר הקדש האי דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. האי כשר דאתכשר במאי אי נימא דאתכשר בדם קדשים כו' ואסיקנא אלא דאתכשר בחיבת הקדש ואמרין אימור דמהניא חיבת [הקדש] לא יפסוליה לטמויי כרי למיינמא ביה ראשון ושני נמי מהניא חיבת הקדש וכבר פירשנוהו בפסחים בפרק ראשון: מעלה עשירית אותן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש אבל לתרומה זז כבר פירשנוה בפסחים בסוף פרק האשה אותן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים מאי טעמא אנינות יום הוא מדאורייתא שנאמר לא אכלתי באוני ממנו אבל לא אנינות לילה אלא מדרבנן הוא בקדשים אפילו בלילה בפסח שהוא עשה שיש בו כרת דכתיב וחדל לעשות הפסח ונכרתה לא העמידו דבריהם במקום כרת

הקדש ואמרין אימור דמהניא חיבת [הקדש] לא יפסוליה לטמויי כרי למיינמא ביה ראשון ושני נמי מהניא חיבת הקדש וכבר פירשנוה בפסחים בסוף פרק האשה אותן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים מאי טעמא אנינות יום הוא מדאורייתא שנאמר לא אכלתי באוני ממנו אבל לא אנינות לילה אלא מדרבנן הוא בקדשים אפילו בלילה בפסח שהוא עשה שיש בו כרת

כה:

עין משפט‏ **נר מצוה**

מה אה מיי פֿייל מהל' מעשר הלכה ו: **מו** ב ג מיי פֿיו מהל' קרבן פסח הלכה ח: **מו** ד ה ו מיי פֿייל מהל' מטמא משכב ומושב הלכה ד: **מו** ז ח מיי שם הל' ה: **מו** ט מיי שם הלכה ו: **נ** י מיי שם הלכה ז: **נא** כ מיי שם הלכה ו:

—‏ ◄ ►

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מנפח כו' פירשמי בצרכות. כ"ב בשם שטנ לא נמלא כלום כי אם בצבורי דף טו בד"ה היכי אולי האריך צוה:

—‏ ◄ ►

רבינו חננאל

חבר ועם הארץ שירשו אביהם לא יאמר החבר לעם הארץ טול אתה לח ואני יבש. ותני עלה אוהו חבר שורף את הלח ומניח את היבש ואמאי יניחנו לגת הבאה שהוא נאמן בה ופירשי בדברי שאין לו גת כגון דבש וחלב וכיוצא בהן. ואמרין יניחנו לרגל וכדבעינן למירמי לקמן טומאת עם הארץ ברגל רחמנא טהריה. ודחי' בדבר שאין משתמר לרגל עליה תנינן שורף את הלח: ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. ואם בדרך הפסחו מותר לאכול בתווכו כעולא דרייקא מתניין כוותיה דקתני אפ' אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. מדרמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה. הכא נמי מדרמהימן אפסח מהימן נמי אתרומה. כדי יין וכדי שמן המדומעות כו' אוקימנא לאה דתנינן בתוספתא אין נאמנין לא על הקנקנים ולא על התרומה בקנקנים דקדש ריקנים ובשאר ימות השנה במלאין דתרומה [ובשעת הגיתות]. והא דתנן במתניין כדי יין וכן שמן המדומעות אוקימנא בקדש. ומקשינן וכי איכא דימוע בקדש. פי' תרומה שפלגה בחולין נדמטע זה קרא דמע אבל אין לשון דימוע בקדש. ושנינן אין איכא דימוע בקדש כגון דמשמר טבלו להפריש ממנו נסכים לקדש. כי האי גזונא משכחת לה דימוע בקדש: **מתני'** מן המודיעין ולפנים כו'. מודיעין מוקם כדתנא מודיעין רחוקה מירושלים ט"ו מיל. אוקימנא כדתנא מודיעין פעמים כלפנים פעמים כלחון כיצד קדר יוצא וחבר נכנס כלפנים שניהן נכנסין או שניהן יוצאין מודיעין עצמה כלחון.

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

חבר ועם הארץ שירשו את **אביהם**.^{[פ] [מתני' היא צפ"ו דדמאין ופירש רש"י טעם של משנה זו מטעם צרירה דמעיקרא הוצרך הדבר שאלו לחלקו נפל אבל בשני מינים לא אמרינן הוצרך הדבר וכן פירש הוא עצמו משנה אחרת ^ק גר ונכרי שירשו את}

צביהן יכול לומר טול אתה ע"ו ואני

אטול מעות דלית ליה צרירה התם והיה קשה למורי כיון דסתם משנה אית ליה צרירה תקשי מיניה לרבי יוחנן דאמר אהין שחלקו לקוחות הן ומחוזרין זה לזה ציובל אלמא אין צרירה וכן בצכורות פרק יש כזור (דף מה). גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רצא ר' מאיר ורבי יהודה כרצ אסי דאמר אהין שחלקו מחלף יורשין ומחלף לקוחות אלמא מספקא להו אי יש צרירה או לא ומההיא דהלוקח יין מן הכותים (דמאי פ"ו מ"ד) ליכא לאקשווי דשמעינן מינה צרירה דהתם טעמא אחרינא איכא שמפרש דצריו צהדיא אבל ירושה דממילא הויא לא וכן צפ' כלל מערבין (עירובין דף לו: ושם) איכא מאלן דלית ליה הך סברה וכי מימא דמדרבנן מודה רבי יוחנן דלית ליה צרירה הא שמעינן ליה בשלישי צ"ה (דף לו: ושם) אין צרירה אף צעירובי תחומין ומניה כמה סתמי משניות דמלניו דאין צרירה וצכמה מקומות פלוגתא דתנאי וצפרק כלל מערבין (עירובין דף לו: ושם) דדמיק לאמוי מנא דצרירה לא מיימי הך משום דעדיפא ליה לאמוי מילתא דהתנא נזכר צה וגם מילתא דליירי צעירובי תחומין דליירי צה:

מנפח ארם בית **הפרס**.^[ה] פירשתי בצרכות (דף יט:). כל אורן הדצרים מפרישת רבי יהודה נ"ע: **בבבטהר** טבלו יִיקח הימנו נסכים. פירש רש"י

דאיכא קדש ותרומה דמהימן דנאמן אתרומה וקנקנים צמיגו דמהימן אקדש שגנאי הוא לו אם קנקנים שהיה צו הקדישו טמאים תימה דא"כ אמאי נקט צצעים יוס קודם אפילו צשאר ימות השנה נמי דהא תנן ואם אמר הפרשמי לתוכה רביעית קדש נאמן ומירן ה"ר"י אלחנן דהכא מיירי שיחדו לנסכים כשנערך ממנו אבל התם מיירי צשכצר הקדישו לך:

הגצאין

הוא דעילוייה אריסא למיטרח אגולפי שבעים יומין מקמי מעצרתא: **מתני'** מן המודיעים ולפנים נאמנין כיצד הקדר שהוא מוכר הקדרות נכנס לפנים מן המודיעים הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחין נאמן יצא אינו נאמן: **גב'** תנא מודיעים פעמים כלפנים פעמים כלחון כיצד קדר יוצא וחבר נכנס כלפנים שניהן נכנסין או

טבלו לנסכים. דאיכא חולין וקדש ותרומה מיגו דמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה ואקנקנים שגנאי לקדש שיהו הקנקנים שעיריהו מהן צחזקת טומאה והוא קרב: **במתני'** מן המודיעים ולפנים. מודיעים שם כרך רחוק מירושלים ט"ו מיל כדאמר במסכת פסחים (דף צא:). ממנו ולפנים לצד ירושלים נאמנין קדרין עמי הארץ ליקח מהן כלי חרס הדקין כגון קדרות כוסות וקיתוניות שאי אפשר צלה הם וצירושלים אין עושין כבשונות^א מפני העשן לא לסיד ולא לקדרות ולפיכך האמינות שלא לגזור עליהן שאין גוזרין גזירה על הצבור שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בהם^ב: **הוא הקדר**. מי שהציאן ^ט חוץ למודיעים האמיניהו לפי שא"ל אבל אם מסרין ליד קדר עס הארץ היושב צמודיעים או לפנים לא האמיניהו: **והן הקדירות**. על אותן הקדירות שהציא הוא האמיניהו ולא לזרף עמהן קדירות של קדר אחר היושב צמודיעים: **והן הלוקחין**. חצרים שראוהו שהציאן נאמן הקדר אצלן ולא אצל לוקחים אחרים: **יאל**. מן המודיעים לשזב לאחריו אינו נאמן: **גב'** **מודיעים**. הכרך עצמו: **פעמים כלפנים** כו' קדר יואל. מלפנים מן המודיעים ונכנס למודיעים: **וחצר**. צא מחוץ למודיעים ונכנס למודיעים: **כלפנים**. מותר ליקח ממנו שהקדר לא יחזור עוד לאחריו ואם לא עכשוי יקח אימתי: **שניהן נכנסין**. מחוץ למודיעים וצאו צחון כלחון אלא ימתינן עד שיהא מן כרך ולפנים: וכן

פרק שלישי חגיגה

יכול לומר לו טול אתה חטין צמקוס פלוני. שידוע צהן שהוכשרו ואני אטול חטים צמקוס פלוני שידוע שלא הוכשרו דכיון דחד מינא הן אמרי' יש צרירה שאלו הן חלקו של זה ואלו הן חלקו של זה ולא החליף לו חצר לע"ה חלקו צצטמאין צשציל חלקו של ע"ה צטהורין. אבל בשני מינין אין לומר צרירה דצשמת צציהן נפל חלק לזה וחלק לזה בכל המינים וגמאלא חצר זה מחליפה לו ועוצר צלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט): **שורף אם הלח**. אם כהן הוא ויש שמן לתרומה מדליקו לגרות: **צדצר שאין לו גפ**. כגון שכר תמרים של תרומה. והאי שורף לשון איבוד הוא: **ויעיחנו** לרגל שטומאת עס הארץ אינה צרגל וימכרנה: **צבודקין לעושי פסח**. צית הפרס כדמפרש ואזיל היה הולך לעשות פסחו וצית הפרס של שדה שמתרס צו קצר מפסיקו צודקו צנפיחה ואם יש עצס כשעורה רואהו וגשמט ממנו ועצס כשעורה אינו מטמא צאהל אלא צמגע וצמשא לפיכך צודק צנפיחה שלא יסיטנו צרגלו: **ואין צודקין לאוכלי תרומה**. אין סומכין על צדיקה זו דכיון דאין זמן קצוע לאכילה ימתינן צצעה ימיס ויהו שלישי וצציעי ויעצול. אבל גבי פסח הואיל וצית הפרס דרבנן לא העמידו דצריהס צצמקוס כרת: **שנידש**. צרגל וזו היא צדיקתו צודק אם נידש או לא לא נידש: **צצמקוס שיש צו חיוב מיתה**. כגון טמא האוכל תרומה: **מיגו דמהימן אקדש מהימן אפרומה**. שגנאי הוא למצנח שתהא תרומה המחוברה לו צחזקת טומאה והקדש יקרב למצנח: **צריקנין דקדש**. לאחר שצירה מהן קודש והיה שומרן לקדש אינו נאמן על שמירתן: **וצשאר כל ימות השנה**. כלומר כל ימות השנה דלקדש אין חילוק צין שעת הגיתות לשאר ימות השנה: **וצמלאין דפרומה צשעה הגיטות**. שפע"פ שלא גזרו על תרומתן צשעת הגיתות מפני הפסד כהנים צצירים דנמלאת מפסידן מרוב תרומות ארץ ישראל על הקנקנים לא האמינות ואין כההנים חצרים מקצלין מהן הקנקנים עס התרומה אצל מעריץ אותה לכליהן ודכוותה אמרינן לקמן אל תתמה שהרי לגין טמאין טומאת צצעה ומשקין טהורים: **מאי לאו מדומעות דפרומה**. וקתני נאמן אכדין: **תוס'**. ומי איכא דימוע לקדש. טצל שלא נתקן מדומע בתרומה אצל קדש לא חזקקנו לפרוש מתוכה שיהא העצל מדומע צחוכו. ע"כ: **צמטהר אם**

יכול לומר לו טול אתה חטין צמקוס פלוני. שידוע צהן שהוכשרו ואני אטול חטים צמקוס פלוני שידוע שלא הוכשרו דכיון דחד מינא הן אמרי' יש צרירה שאלו הן חלקו של זה ואלו הן חלקו של זה ולא החליף לו חצר לע"ה חלקו צצטמאין צשציל חלקו של ע"ה צטהורין. אבל בשני מינין אין לומר צרירה דצשמת צציהן נפל חלק לזה וחלק לזה בכל המינים וגמאלא חצר זה מחליפה לו ועוצר צלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט): **שורף אם הלח**. אם כהן הוא ויש שמן לתרומה מדליקו לגרות: **צדצר שאין לו גפ**. כגון שכר תמרים של תרומה. והאי שורף לשון איבוד הוא: **ויעיחנו** לרגל שטומאת עס הארץ אינה צרגל וימכרנה: **צבודקין לעושי פסח**. צית הפרס כדמפרש ואזיל היה הולך לעשות פסחו וצית הפרס של שדה שמתרס צו קצר מפסיקו צודקו צנפיחה ואם יש עצס כשעורה רואהו וגשמט ממנו ועצס כשעורה אינו מטמא צאהל אלא צמגע וצמשא לפיכך צודק צנפיחה שלא יסיטנו צרגלו: **ואין צודקין לאוכלי תרומה**. אין סומכין על צדיקה זו דכיון דאין זמן קצוע לאכילה ימתינן צצעה ימיס ויהו שלישי וצציעי ויעצול. אבל גבי פסח הואיל וצית הפרס דרבנן לא העמידו דצריהס צצמקוס כרת: **שנידש**. צרגל וזו היא צדיקתו צודק אם נידש או לא לא נידש: **צצמקוס שיש צו חיוב מיתה**. כגון טמא האוכל תרומה: **מיגו דמהימן אקדש מהימן אפרומה**. שגנאי הוא למצנח שתהא תרומה המחוברה לו צחזקת טומאה והקדש יקרב למצנח: **צריקנין דקדש**. לאחר שצירה מהן קודש והיה שומרן לקדש אינו נאמן על שמירתן: **וצשאר כל ימות השנה**. כלומר כל ימות השנה דלקדש אין חילוק צין שעת הגיתות לשאר ימות השנה: **וצמלאין דפרומה צשעה הגיטות**. שפע"פ שלא גזרו על תרומתן צשעת הגיתות מפני הפסד כהנים צצירים דנמלאת מפסידן מרוב תרומות ארץ ישראל על הקנקנים לא האמינות ואין כההנים חצרים מקצלין מהן הקנקנים עס התרומה אצל מעריץ אותה לכליהן ודכוותה אמרינן לקמן אל תתמה שהרי לגין טמאין טומאת צצעה ומשקין טהורים: **מאי לאו מדומעות דפרומה**. וקתני נאמן אכדין: **תוס'**. ומי איכא דימוע לקדש. טצל שלא נתקן מדומע בתרומה אצל קדש לא חזקקנו לפרוש מתוכה שיהא העצל מדומע צחוכו. ע"כ: **צמטהר אם**

יכול לומר לו טול אתה חטין צמקוס פלוני. שידוע צהן שהוכשרו ואני אטול חטים צמקוס פלוני שידוע שלא הוכשרו דכיון דחד מינא הן אמרי' יש צרירה שאלו הן חלקו של זה ואלו הן חלקו של זה ולא החליף לו חצר לע"ה חלקו צצטמאין צשציל חלקו של ע"ה צטהורין. אבל בשני מינין אין לומר צרירה דצשמת צציהן נפל חלק לזה וחלק לזה בכל המינים וגמאלא חצר זה מחליפה לו ועוצר צלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט): **שורף אם הלח**. אם כהן הוא ויש שמן לתרומה מדליקו לגרות: **צדצר שאין לו גפ**. כגון שכר תמרים של תרומה. והאי שורף לשון איבוד הוא: **ויעיחנו** לרגל שטומאת עס הארץ אינה צרגל וימכרנה: **צבודקין לעושי פסח**. צית הפרס כדמפרש ואזיל היה הולך לעשות פסחו וצית הפרס של שדה שמתרס צו קצר מפסיקו צודקו צנפיחה ואם יש עצס כשעורה רואהו וגשמט ממנו ועצס כשעורה אינו מטמא צאהל אלא צמגע וצמשא לפיכך צודק צנפיחה שלא יסיטנו צרגלו: **ואין צודקין לאוכלי תרומה**. אין סומכין על צדיקה זו דכיון דאין זמן קצוע לאכילה ימתינן צצעה ימיס ויהו שלישי וצציעי ויעצול. אבל גבי פסח הואיל וצית הפרס דרבנן לא העמידו דצריהס צצמקוס כרת: **שנידש**. צרגל וזו היא צדיקתו צודק אם נידש או לא לא נידש: **צצמקוס שיש צו חיוב מיתה**. כגון טמא האוכל תרומה: **מיגו דמהימן אקדש מהימן אפרומה**. שגנאי הוא למצנח שתהא תרומה המחוברה לו צחזקת טומאה והקדש יקרב למצנח: **צריקנין דקדש**. לאחר שצירה מהן קודש והיה שומרן לקדש אינו נאמן על שמירתן: **וצשאר כל ימות השנה**. כלומר כל ימות השנה דלקדש אין חילוק צין שעת הגיתות לשאר ימות השנה: **וצמלאין דפרומה צשעה הגיטות**. שפע"פ שלא גזרו על תרומתן צשעת הגיתות מפני הפסד כהנים צצירים דנמלאת מפסידן מרוב תרומות ארץ ישראל על הקנקנים לא האמינות ואין כההנים חצרים מקצלין מהן הקנקנים עס התרומה אצל מעריץ אותה לכליהן ודכוותה אמרינן לקמן אל תתמה שהרי לגין טמאין טומאת צצעה ומשקין טהורים: **מאי לאו מדומעות דפרומה**. וקתני נאמן אכדין: **תוס'**. ומי איכא דימוע לקדש. טצל שלא נתקן מדומע בתרומה אצל קדש לא חזקקנו לפרוש מתוכה שיהא העצל מדומע צחוכו. ע"כ: **צמטהר אם**

יכול להמתין, וצית הפרס מדצריהס ולא העמידוס צצמקוס כרת דפסח (פסחים צב:).

מסורת הש"ס

(א) דמאי פ"ו מ"ט, **(ב)** מוספת' דלמאי פ"ו, **(ג)** פסחים צא: אהלות פ"ח מ"ד, **(ד)** ברכות יט: עירובין ג: פסחים צא: מו"ק ה: מחובות כח: כטורות טט. דהה"ז, **(ה)** וועיין ברכות יט: מ"ש שם על הגליון, **(ו)** ועיי' מוסי' פסחים צא: ד"ה צודקין כו' ומוסי' עירובין טו: ד"ה ולכהן, **(ז)** [צ"ק פכ"ג, **(ח)** [צ"ב צ: ט, **(ט)** [צ"ל מחוין, **(י)** מנחמא פ"ו דדמאי כ"ב, **(כ)** גשם מ"א,

—‏ ◄ ►

מוסף רש"י

שבודקין לעושי פסח. מכללין צצית הפרס על ידי צדיקה לעשות פסח, אם אין לו דרך אחרת, ואין בודקין לאכול תרומה. אלא ימתין ויקף או יס או יומם עד שמגיע אל תרומתו ואוכלה (פסחים צב:). בית הפרס. הוא שדה שמתרס בה קבר, דמתן (אהלות פ"ו מ"א) השורש את הקבר הכי זה עושה בית הפרס מלא מענה מאה אמה, וגזור רבנן שמא תתה מחרסות את העצמות ויפחיתן בלחור המענה ויש כאן עצס כשעורה ועצור ויסעינו ועצס כשעורה מעטמא צמגע וצמשא, דהיינו היקט (פסחים צב: וכע"ז ברכות יט:) ואוקמי רבנן כל צביעות הקבר מאה אמה צצקט טומאה (נדח) שכן שיערי שהמחרשה מולכת את עצמות התם (כתובות כח:). צית הפרס, מלי מענה, מלס אחד של מאה אמה (פד"ס ה: או) לשון דברי צבור ופרסו, על שם שפירש העצמות (נדח) שם, מנפח ארם בית הפרס. מנפחו צפיו ואם יש עצס גדול ירלט ועצס כשעורה נדחה צנפיחתו ופאל אין מטמא, דהא אין טומאת האל עצמות אלא רוב צנין ורוב מנין (פסחים צב:) דבשר ליכא ועצס כשעורה לא מטמא אלא צמגע וצמשא, הלכך מנפח כדי שלא יעור רגליו צו והולך (נדח) דכולא פסיקא משום עצמות היא ועצמות צלה צצר אינו מטמא צאהל וכשנפת לפני רגליו אם יש שם עצס גדול נראה מאליו ועצס קטן נראה צנפיחה ואינו מקיטו צרגליו (שורובין ג:) וסומך על כך שאם יש עצס רואהו, ואע"ז דמאהיל לא מיישינן דאין עצס כשעורה מטמא צאהל עד דאיכא שדרה או נגלגלת שלמה או רוב צנין או רוב מנין (כתובות כח:). בית הפרס שנדרש. צצירית רגלי צני אלס (שורובין ג:) שצורה צני אלס צרגליהס (בכורות כט:) דשה רצה צרגלס הכרה (כתובות כח:). שחרר. דתלינן לקולא ואמרין כל העצמות נכתמו לפחות מכשיעור (כתובות שם) שאי אפשר לעצס כשעורה שלא יחא נידש צרגל (בכורות שם) שהרגלס טשאיס את העצמות ושחקוס (נדח שם) צצירית הגלגלס העציריתן, והכא לעשות פסחו צצדוק אם נידש יעצור, אצל לאכילה תרומה לא סמינין עלה

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"ג הי"א, (ב) לשל כב: דהלות פ"ה מ"ד, (ג) טהרות פ"ו מ"ו, (ד) [שם ע"ש], (ה) ג"ז שם, (ו) יבמות כב: כ"ק לד: כ"מ סב, סנהדרין פה., (ז) [ז"ל דרכה כ"ה כצ"מ ובימות דרב פסא ובסנהדרין ובז"ק אימא כדלמור רב פתח כשעשו כו'] וכמה דוכתין בש"ס מתינו רבא וכו"ל כמ"ס הגאון בעל סה"ד וכן מפורש ברש"י סנהדרין פה סוף עמוד א., (ח) [ב"ק פס: ויבחים י"ז, (ט) מדה לד, (י) יבנה יא.; (כ) ז"ל ממנו, (ל) [דף כה: ד"ה מן המודיעין], (מ) [פ"ג הי"ג], (נ) [תוספתא פ"ג הי"ג], (ס) כס"א הגירסא המספקת וכן הוא כצ"מ פי"א מה"ל מטמאי משכב ומושג הל' א, (ע) [לשיל כ"ג, (פ) כס"א: וצירטלם,

תורה אור השלם

- והאָפּק פֿל איש ישראָל אל דַּעִיר באיש אָדוּר הָבֵרֶם:

שופטים כ יא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותפסדא דהא ר' יהודה: (ב) רש"י ד"ה טמאה הוא וכו' ינחא ליה נחמל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' ור' יוחנן אמר אפילו מלאים ואפי' אפיקרסותו לתוכו, ניב ע"י פרש"י ומ"ס בזה בספר טווי אמן בד"ה ואפילו אפיקרסותו וכו':

רבינו חננאל

תנא נאמנין על כלי חרס הדקין לקדש אמר ר"ל והוא שנטילין בידו אחת וריקנין אבל מליאין לא כלומר אינם נאמנים ור' יוחנן אמר אצ"פ שאינן נטילין בידו אחת ובין מליאין ובין ריקנין ואפי' אפיקרסותו לתוכו נאמנין אמר רבא אצ"ג (ב) רד"ל אמר אין נאמנין על כלי חרס מליאין [מודרין] היה מבושקל עצמן שכן טהורין ואל תתמה שהרי לגין טמא טומאת שבעה ומשקין טהורים. (ג) קודם לניתוח שבעים יום נאמן אמר

אביי ש"מ ידירחא אריסא מקמי הגהות אגולפי שבעים יום: **בתנ"י** הגבאים שנכנסו לתוך הבית נאמנים לומר לא נגענו. אוקימנא בדאיכא נכרי בהדיהן כדתנא אם יש נכרי נאמן לומר נכנסנו אבל לא נגענו מ"ט ר' יוחנן ור' אלעזר חד א' אימת נכרי עליהן וחד אמר אימת מלכות עליהן. מאי בינייהו איכא בינייהו נכרי שאינו חשוב דלית להו אימה. והא דתנינן הגבאין שנכנסו לתוך הבית כולו טמא אוקימנא בדליכא נכרי בהדיהן. דכיון דלית אימתה דחד עליהו נגעו בכל כליש שבבית. וכן הגבאים שהחזירו את

וכן שניהם יוצאין. הואיל ומצאו לפניס ושס לא לקח ט וממנו לא יקח עוד. וכ"ש קדר נכנס וחצר יוצא הואיל וסוף הקדר ליכנס לפניס יחזור החצר הכרך ליקח ויקח: **תנא נאמנין על כלי חרס הדקין לקדש**. הא דתנן מן המודיעים ולפניס נאמנין על כלי חרס בכלי חרס הדקין אמרו שא"כ בלא הס כדפרשינן לעיל^[א] אבל גסין כגון חצית לין אין נאמנין אלא צמוד ירושלים כדלקמן. ואני לא כך שמעתי ולצי נגמגס על שמועתי ששמעתי כשפיהן זר שאין אפי' מלאין משקין שלו שאינן של קדש: **ואל סתמה**. שכל דברי חכמי' כן הן שהרי שמעתי אצל כלי חרס המציל את המשקין שבתוכו ואין מציל כלל כל שטף שהלגין טמאין טומאת שבעה והמשקין טהורין: **בתנ"י הגבאין**. ישראל שהן גבאין למלך נכרי לגבות מיד ישראל גולגולות ומסין וארנוניות: **שנכנסו לפוך הכיס**. לעצות עצומו וכן הגגנים שגנבו כלי חרס והחזירו: **נאמנים לומר**. שלא נגעו לתוכו לקדש נאמנין אבל לא לתרומה דכולה מתני' אחומר בקדש מתרומה קיימא ובהדיא שנינו בתוספתא^[א] הגבאין שנכנסו לתוך הבית נאמנין על טהרת חטאת ואין נאמנין על טהרת תרומה והאי חטאת צטר לקדש ולא אפר חטאת כדמוכח התם אף אם עשו תשובה דשין בטומאה היו: **וצירושלים נאמנין כו'**. מפרש בגמרא: **גב' כל הכיס כולו טמא**. כל כלי הבית טמאין שחוקה הגבאין ממשמשין בכלים: **איכא נכרי צבדייטו**. אין נאמנין לומר

לא נגענו דמרתתו אם לא יחפשו כל הבית: **אימס נכרי עליס**. פן יעריסם בגוף או צממון: **אימס מלכות**. שמה ילשין עליהן נכרי אצל המלך: **נכרי שאינו חשוב**. אימתו ליכא אימת מלכות איכא: **אלא מקום דריסם רגלי הגגנים**. מ"מ דריסתו מיהא טמא וכ"ש כלים שגנבו והחזירו: **כשעשו תשובה**. ומחמת תשובה החזירו הלך לא משקרי: **על כלי חרס הגסין**. וכ"ש הדקין ובהדיא תניא^[א] צירושלים נאמנין על טהרת כל הכלים לקדש: **וכן כך למס**. מהדר אף על הדקין מן המודיעים ולפניס: **שאין עושין כצטונות צירושלים**. לא לדקיס ולא לגסין ומיהו דדקיס הוצרך לאנשי ירושלים שכל יחיד ויחיד נסכו צביתו לכן הוסיפו להן טהרה לימדיס מגבול מודיעים אצל צעלי הלשכה (א)המוסרין נסכים לנצור די להס צנכסין לתוך העיר ולסס צלצד האמנינוס על חציות. אצ"י יחידים צריכס לדקיס אף לצישול שלמיהן יוס יוס: **ויאסף כל איש ישראל וגו'**. צפלגש בגבעה כתיב שנאספו כל ישראל בגבעה: **הכסו עשאן חצרים**. ורגל שעת אסיפיה הוא: **בתנ"י הפותח אם חציתו**. חצר שפתח את חציתו למכור יין צירושלים צרגל וכל הצא ליקח ממשמש ואף עמי הארץ ממשמשים: **לא יגמור**. אחר הרגל אע"פ צצרגל הן טהורין לא טהרתן טהרה אלא שצרגל הכל חצרים אצל לאחר הרגל מגעו טמא למפרע כדלמור צצמתני' עצר הרגל מטצילין כלי העזרה מפני שנגעו צהן ע"ה צצרגל: **רצי יסודה אומר יגמור**. וטעמא מפ' צצמסכת צילה (דף יא: ג') צצרים הותרו סופן משוס מחילתס וזה כמו כן שסס אמה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים: **גב' מסו שינחנס כו'**. אליצא דרצנן צעי לה: **אטו האוינא**. כל ימי הרגל לא ממשמשו צה הכל והסרת צרגל: **טמאס היא**. למפרע וחצר אינו רשאי למכור דצר שהוא טמא לעולס. וי"מ אותה צע"ה ואי אפשר לומר צע"ה לא יגמור דמי צייט לן והלא אומר שלך טמא ושלי טהור^[א] וימצא לו מחציתיו הרצה שימכור להס ושס צא לאסור שלא יקחו חצרים ממנו יקחו ולא יקחו מיצעי ליה ועוד דלמור צצמסכת צילה שזו היא אחד מג' צצרים שהותרו סופן משוס מחילתן ואי צע"ה אפי' לא שרית ליה לגמור ינחא (ב) צצמאי דמוצין צרגל: **ה"ג מאי לאו תנאי היא לא הא דקסני יניחנס ר' יסודה וסא דסני לא יניחנס רצנן וספסבא וסא רצי יסודה יגמור קאמר אלא הא דסניא יניחנס רצנן וסא דסניא לא יניחנס רצי יסודה היא ומאי לא יניחנס כו'**. מאי לאו תנאי היא ואליצא דרצנן ותפסוט צעיא דלעיל דפלוגתא דתנאי היא: **בתנ"י מעצירין על טהרס עזרה**. מעצירין את הכלים ממקומן ולהטצילן ולטהר את העזרה מטומאת ע"ה שנגעו צהן צרגל שאלע"פ ששאלס הכמוצ חצרים צרגל לא מפני שטהורין הלכך לאחר הרגל מגען טמא למפרע: **מפני כבוד השצפ**. שהיו הכהנים צריכין להסתפק איס צציתו צצרכי צצנת: **אף לא ליוס החמשי**. אם עצר הרגל ליוס חמישי אין מטצילין אותן עד לאחר השצת: **גב' לפי שאין הכהנים פנויין**. צצמולאי יוס טוב להטצילן שטרודין להוציא הדשן שעל התפוח צצאמצע המוצח שקיצצו שס כל ימות הרגל. כל דשן של מערכה: **בתנ"י ואומרים להס**. לכהניס ע"ה צצרגל: **הסורו שלא סגעו צצלתן**. שלא יוכלו להטצילו לאחר הרגל שאי אפשר לסלקו ממקומו דכתיב ציה לחס פניס לפני תמיד (שמות כה):

^[א] ג' רצני הוא לסיק מג' דלן דצמקשין הן טהורין אף לג"ל וגיסתמו מוכרחה מהרואה שהציא רבס מלגין דרוק'.
^[ב] דברי רצני אלו עד המשנה שחיים לעיל דף כ"ה ע"ב.

חומר בקודש פרק שלישי חגיגה

כו.

גב א ב מיי פי"א מה"ל
מטמאי משכב ומושג
הלכה ה:
גג ג ד מיי שם פי"ב
הלכה יב:
גה ה ו מיי שם הל' יד:
גה ז ח מיי שם פי"א
הלכה ה:
ט (מיי פ"ו מהלכות בית המזירה הלכה יד):
גו י מיי פי"א מה"ל
מטמאי משכב ומושג
הל' ט:
גז כ מיי שם הל' י:
גה ל מיי שם הל' יא:

מוסף רש"י

שארין עושין כבשונות ביירושלים. משוס קוטורא (שכן שמשמר את החומה וגנאלי הוא) כדלמרינן צבצבא קמא (ובחים צו). דאמור קרא ויאסף וגו'. ומיניה שעינן בכל זמן שישראל נאכפים למקום אחד קרי להו חצרים, ורגל היינו אקסיפס (נדה דז). הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו. חצר כשהתחיל למכור יינו או ככרו לעולי רגלים צרגל וממשמש צה די הכל יעומתא עם הארץ צרגל טהור כל ימות הרגל וצמה ששאר לאחר הרגל מלקון ר' יהודה ומכסין. ר' יהודה אומר יגמור. וימכרנה לחצרים ולכל אדם ויחזר שלא יגע עם הארץ עוד, וחכמים אומרים לא יגמור. ולא ימכרנה עוד משוס דעמטא צרגל מנגע עם הארץ, וכו' דכל ימות הרגל אשתרצי שלא לבייש, מיחו לאחר הרגל חלה למפרע (ביצה יא.).

רבינו חננאל (הבשץ) חשובה אין אנו מחזיקין אותם בזה הדרך וכן נמי גבבים השונים במשנתנו אינן נאמנים אלא אם ששו חשובה אבל אם לא ששו חשובה בין אלו ובין אלו הבית כולו טמא. דחיישקן דלמא עברי עלייהו ונגעו בהן כדי לגבנן ונטרדו או לקחו טביס מהן וחגיחו אלו שלא יכלו לעמסן כולן כאחת. ואמרינן דיקא רבן דקתני כמתניתין שהחזירו את הכלים ש"מ כשעשו חשובה ש"מ: וביירושלים נאמנים על הקדש תנא נאמנין על כלי חרס הגסין ביירושלים. לפי שאין עושין כבשונות ביירושלים ומשום הכי מודורי ומנטרי להון לפיכך לא גזרו בהו טומאה מספק. ובשעת הרגל נאמנין אף על התרומה מנא הני מילי אריב"ל דאמר קרא ויאסף כל איש ישראל העירה כאיש אחד חברים הכותב עשה לכל ישראל בשעת אסיפתן כאחד אפי' את עמי הארץ עשה אותן חברים: **בתנ"י** הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו ברגל פי' כדי למכור ונשאר לו אחר הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכ"א לא יגמור ומיבעיא לן אליבא דחכמים דאמרי לא יגמור מהו שיניחנה לרגל אחר דוחינן די הכל ממשמשין בה כלומר נגעו בה עמי הארץ ויניחנה לרגל אחר ואי' אי הכי ברגל עצמו היאך שותקין

אותה שאני זה הרגל עצמו דהא טומאת עם הארץ ברגל ההיא רחמנא טהריה הא השתא טמאה היא ואיתנין לאוקומה כתנאי ודחינן לה ואסיקנא ההיא תנא דתני יניחנה לרגל אחר לרבנן היא והא דתני לא יניחנה לר' יהודה היא ומאי לא יניחנה כלומר אין צריך להניחה אלא יגמור וישתה את כולה: **ירושלמי** ר' חנניה בשם ר' יוחנן תחירו סופן משוס תחילתן שאם אתה אומר לא יגמור אף הוא אינו פותח ונמצא מבעט בשמחת הרגל: **בתנ"י** משעבר הרגל

או שניהן יוצאין כלחוצן אמר אביי אף אנן נמי תנינא הקדר שמכר את הקדירות ונכנס לפניס מן המודיעים טעמא דלפניס מן המודיעים הא מודיעים גופה לא מהימן אימא סיפא יצא אינו נאמן הא מודיעים גופה נאמן אלא לאו ש"מ כאן בקדר יוצא וחבר נכנס כאן כששניהן יוצאין או שניהן נכנסין שמע מינה ^[א]תנא נאמנין בכלי חרס הדקין לקודש אמר ר"ל והוא שניטלין בידו אחת ור' יוחנן אמר אפי' שאין ניטלין בידו אחת אמר ר"ל לא שנו אלא ריקנין אבל מלאין לא א רבי יוחנן אאמר אפי' מלאים ואפילו אפיקרסותו לתוכו ואמר רבא יומודה ר' יוחנן במשקין עצמן שהן טמאין ואל תתמה ^[א]שהרי לגין מלא משקין לגין

טמאין טומאת שבעה ומשקין טהורין: **בתנ"י הגבאין שנכנסו לתוך הבית** וכן הגנבים שהחזירו את הכלים נאמנין לומר לא נגענו וביירושלים נאמנין על הקודש ובשעת הרגל אף על התרומה: **גב' ורמינדי ^[א] הגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא** ^{[ג]ל"ק} הא דאיכא נכרי בהדיהו הא דליכא נכרי בהדיהו דתנן ^[א]אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנים לומר נכנסנו אבל לא נגענו וכי איכא נכרי בהדיהו מאי הוי ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר יאימת נכרי עליהן וחד אמר אימת מלכות עליהן מאי בינייהו איכא בינייהו נכרי שאינו חשוב: ^[א]וכן הגנבים שהחזירו את הכלים: ^[א]ורמינדי ^[א]הגנבים שנכנסו לתוך הבית אינו טמא אלא מקום דריסת רגלי הגנבים ^[א]אמר רב פנחס משמיה ^[א](דרב) יכשעשו תשובה דיקא נמי דקתני שהחזירו את הכלים ש"מ: ^[א]ויברושלים נאמנין על הקודש: ^[א]תנא נאמנין על כלי חרס גסין לקודש וכל כך למה ^[א]שאינן עושין כבשונות בירושלים: ^[א]ובשעת הרגל אף על התרומה: מנחני מילי אמר רבי יהושע בן לוי ^[א]דאמר קרא ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים הכתוב עשאן כולן חברים: **בתנ"י** הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכ"א ילא יגמור: **גב' יתיב ר' אמי ורבי יצחק נפחא אקילעא דר' יצחק נפחא פתח חד ואמר מהו שיניחנה לרגל אחר א"ל איך יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת יניחנה לרגל אחר א"ל אטו עד האידנא לאו יד הכל ממשמשין בה א"ל הכי השתא בשלמא עד האידנא טומאת עם הארץ ברגל רחמנא טהרה אלא השתא טמאה היא נימא כתנאי דתני דהא יניחנה לרגל אחר ותניא איך לא יניחנה לרגל אחר מאי לאו תנאי היא לא הא דקתני יניחנה ר' יהודה והא דקתני לא יניחנה רבנן ותסברא ^[א]הא רבי יהודה יגמור קאמר אלא הא דקתני לא יניחנה רבי יהודה והא דקתני יניחנה רבנן ומאי לא יניחנה שאין צריך להניחה: **בתנ"י משעבר הרגל מעבירין על טהרת העזרה עבר הרגל ליום ששי** לא היו מעבירין מפני כבוד השבת רבי יהודה אומר אף לא ביום ה' שאין הכהנים פנויין: **גב' תנא שאין הכהנים פנויין מלהוציא בדשן: בתנ"י כיצד מעבירין על טהרת עזרה** ^[א]מטבילין את הכלים שהיו במקדש ואומרין להם הזהרו שלא**

שלא חצר שפתח את חציתו למכור יין צירושלים צרגל וכל הצא ליקח ממשמש ואף עמי הארץ ממשמשים: **לא יגמור**. אחר הרגל אע"פ צצרגל הן טהורין לא טהרתן טהרה אלא שצרגל הכל חצרים אצל לאחר הרגל מגעו טמא למפרע כדלמור צצמתני' עצר הרגל מטצילין כלי העזרה מפני שנגעו צהן ע"ה צצרגל: **רצי יסודה אומר יגמור**. וטעמא מפ' צצמסכת צילה (דף יא: ג') צצרים הותרו סופן משוס מחילתס וזה כמו כן שסס אמה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון מצוי לעולי רגלים: **גב' מסו שינחנס כו'**. אליצא דרצנן צעי לה: **אטו האוינא**. כל ימי הרגל לא ממשמשו צה הכל והסרת צרגל: **טמאס היא**. למפרע וחצר אינו רשאי למכור דצר שהוא טמא לעולס. וי"מ אותה צע"ה ואי אפשר לומר צע"ה לא יגמור דמי צייט לן והלא אומר שלך טמא ושלי טהור^[א] וימצא לו מחציתיו הרצה שימכור להס ושס צא לאסור שלא יקחו חצרים ממנו יקחו ולא יקחו מיצעי ליה ועוד דלמור צצמסכת צילה שזו היא אחד מג' צצרים שהותרו סופן משוס מחילתן ואי צע"ה אפי' לא שרית ליה לגמור ינחא (ב) צצמאי דמוצין צרגל: **ה"ג מאי לאו תנאי היא לא הא דקסני יניחנס ר' יסודה וסא דסני לא יניחנס רצי יסודה היא ומאי לא יניחנס כו'**. מאי לאו תנאי היא ואליצא דרצנן ותפסוט צעיא דלעיל דפלוגתא דתנאי היא: **בתנ"י מעצירין על טהרס עזרה**. מעצירין את הכלים ממקומן ולהטצילן ולטהר את העזרה מטומאת ע"ה שנגעו צהן צרגל שאלע"פ ששאלס הכמוצ חצרים צרגל לא מפני שטהורין הלכך לאחר הרגל מגען טמא למפרע: **מפני כבוד השצפ**. שהיו הכהנים צריכין להסתפק איס צציתו צצרכי צצנת: **אף לא ליוס החמשי**. אם עצר הרגל ליוס חמישי אין מטצילין אותן עד לאחר השצת: **גב' לפי שאין הכהנים פנויין**. צצמולאי יוס טוב להטצילן שטרודין להוציא הדשן שעל התפוח צצאמצע המוצח שקיצצו שס כל ימות הרגל. כל דשן של מערכה: **בתנ"י ואומרים להס**. לכהניס ע"ה צצרגל: **הסורו שלא סגעו צצלתן**. שלא יוכלו להטצילו לאחר הרגל שאי אפשר לסלקו ממקומו דכתיב ציה לחס פניס לפני תמיד (שמות כה):

טעוין

^[א] ג' רצני הוא לסיק מג' דלן דצמקשין הן טהורין אף לג"ל וגיסתמו מוכרחה מהרואה שהציא רבס מלגין דרוק'.

^[ב] דברי רצני אלו עד המשנה שחיים לעיל דף כ"ה ע"ב.

